

25. mája 2000

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

II. volebné obdobie

Číslo: 740/2000 - sekr.

643

N á v r h

skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky

n a v y d a n i e

ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení ústavného zákona č. 244/1998 Z. z. a ústavného zákona č. 9/1999 Z. z.

Predkladajú:

Peter Kresák v.r.
Ladislav Orosz v.r.
Ivan Šimko v.r.
Pavol Hrušovský v.r.

Návrh na uznesenie:

Národná rada Slovenskej republiky

s c h v a ľ u j e

návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení ústavného zákona č. 244/1998 Z. z. a ústavného zákona č. 9/1999 Z. z..

Bratislava máj 2000

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

II. volebné obdobie

N á v r h

Ú s t a v n ý   z á k o n

z ..... r. 2000

ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení
ústavného zákona č. 244/1998 Z. z. a ústavného zákona č. 9/1999 Z. z.

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto ústavnom zákone:

Čl. I

1. V čl. 1 sa doterajší text označuje ako odsek 1 a dopĺňa odsekom 2, ktorý znie:

„(2) Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá
medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná a svoje ďalšie
medzinárodné záväzky.“

2. Čl. 7 znie:

"Čl. 7

(1) Slovenská republika môže na základe slobodného rozhodnutia vstúpiť do
štátneho zväzku s inými štátmi. O vstupe do štátneho zväzku s inými štátmi alebo o
vystúpení z tohto zväzku sa rozhodne ústavným zákonom a následným referendom.

(2) Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou alebo na jej základe
preniesť časť svojich zvrchovaných práv na medzinárodnú organizáciu, ktorej je
členom; ak to ustanovuje medzinárodná zmluva a ak takáto medzinárodná organizácia
vydáva právne záväzné akty, sú tieto priamo záväzné a majú prednosť pred zákonmi
Slovenskej republiky.

(3) Slovenská republika sa môže s cieľom zachovať mier, bezpečnosť a demokratický poriadok v Európe za podmienok ustanovených medzinárodnou zmluvou zaradiť do organizácie vzájomnej kolektívnej bezpečnosti.

(4) Na platnosť medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodných politických zmlúv, medzinárodných zmlúv vojenskej povahy, medzinárodných zmlúv z ktorých vzniká Slovenskej republike členstvo v medzinárodných organizáciách, medzinárodných hospodárskych zmlúv všeobecnej povahy, medzinárodných zmlúv na ktorých vykonanie je potrebný zákon a medzinárodných zmlúv, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, sa vyžaduje pred ratifikáciou súhlas Národnej rady Slovenskej republiky.

(5) Medzinárodné zmluvy na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a ktorými je Slovenská republika viazaná, majú prednosť pred jej zákonmi.

3. Čl. 11 sa vypúšťa.

4. V čl. 17 odsek 3 a 4 znejú:

„(3) Obvineného alebo podozrivého z trestného činu možno zadržať len v prípadoch ustanovených zákonom. Zadržaná osoba musí byť ihneď oboznámená s dôvodmi zadržania, vypočutá a najneskôr do 48 hodín prepustená na slobodu alebo odovzdaná súdu. Sudca musí zadržanú osobu do 48 hodín a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín od prevzatia vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu.

(4) Obvineného možno zatknúť iba na odôvodnený písomný príkaz sudcu. Zatknutá osoba musí byť do 24 hodín odovzdaná súdu. Sudca musí zatknutú osobu do 48 hodín a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín od prevzatia vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu“.

5. Čl. 18 ods. 2 sa dopĺňa písmenom e), ktoré znie:

„e) prácu alebo službu, ktorá na základe zákona tvorí súčasť bežných občianskych povinností“.

6. Čl. 25 ods. 1 znie:

„(1) Obrana Slovenskej republiky je povinnosťou a vecou cti občanov. Zákon ustanoví rozsah a medze brannej povinnosti“.

7. V čl. 26 ods. 5 prvá veta sa slová "Štátne orgány a orgány územnej samosprávy" nahrádzajú slovami "Orgány verejnej moci".

8. V čl. 37 ods. 4 sa slová „a príslušníci Zboru požiarnej ochrany“ nahrádzajú slovami „príslušníci Hasičského a záchranného zboru a zamestnanci hasičských a záchranných zborov obcí a miest.“.

9. Doterajší text čl. 51 sa označí ako ods. 1. a doplní sa ods. 2, ktorý znie:

„(2) Podmienky a rozsah obmedzenia základných práv a slobôd v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu, ustanoví ústavný zákon.“

10. Čl. 60 znie:

„Čl. 60

(1) Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky je nezávislý orgán na kontrolu hospodárenia

a) s prostriedkami rozpočtov, ktoré podľa zákona schvaľuje Národná rada Slovenskej republiky,

- b) s majetkom, záväzkami, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami štátu, verejnoprávných inštitúcií a Fondu národného majetku Slovenskej republiky,
- c) s tým majetkom, finančnými prostriedkami a majetkovými právami obcí a vyšších územných celkov, ktoré získali na úhradu nákladov na prenesený výkon štátnej správy,
- d) s majetkom, záväzkami, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami, za ktoré Slovenská republika prevzala záruku,
- e) s majetkom, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami a finančnými prostriedkami, ktoré boli poskytnuté Slovenskej republike, právnickým osobám alebo fyzickým osobám, ktoré hospodária s prostriedkami štátneho rozpočtu alebo nakladajú so štátnym majetkom, v rámci rozvojových programov alebo z iných podobných dôvodov zo zahraničia.

(2) Kontrolná pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu sa vzťahuje na:

- a) vládu Slovenskej republiky, ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy Slovenskej republiky a orgány im podriadené,
- b) štátne orgány a právnické osoby, u ktorých vykonávajú funkciu zakladateľa alebo zriaďovateľa ústredné orgány štátnej správy alebo iné štátne orgány,
- c) štátne úrady a osobitné zariadenia Slovenskej republiky v zahraničí,
- d) obce a vyššie územné celky,
- e) štátne účelové fondy, verejnoprávne inštitúcie zriadené zákonom, právnické osoby v ktorých majú majetkovú účasť verejnoprávne inštitúcie, právnické osoby s majetkovou účasťou štátu, právnické osoby, ktoré hospodária s prostriedkami štátneho rozpočtu, hospodária alebo nakladajú so štátnym majetkom,
- f) Fond národného majetku Slovenskej republiky, právnické osoby s majetkovou účasťou Fondu národného majetku Slovenskej republiky,

- g) fyzické osoby, ktoré hospodária s prostriedkami štátneho rozpočtu, hospodária alebo nakladajú so štátnym majetkom.

11. V čl. 61 ods. 2 sa za slovo „predsedu“ dopĺňajú slová „a podpredsedu“.

12. V čl. 61 ods. 3 sa za slovo „predsedu“ dopĺňajú slová „a podpredsedu“.

13. V článku 61 ods. 4 znie:

„(4) Funkcia predsedu a podpredsedu najvyššieho kontrolného úradu je nezlučiteľná s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, alebo s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku, vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti.“.

14. Čl. 63 znie:

„Čl. 63

„Postavenie, pôsobnosť, vnútorné organizačné členenie a základné pravidlá kontrolnej činnosti najvyššieho kontrolného úradu ustanoví zákon.“.

15. Čl. 64 znie:

„Čl. 64

„Územnú samosprávu tvoria obec a vyšší územný celok.“.

16. Za čl. 64 sa vkladá článok 64a, ktorý znie:

“Čl. 64a

(1) Obec a vyšší územný celok sú samostatnými územnými a správnymi celkami Slovenskej republiky, združujúcimi osoby, ktoré majú na ich území trvalý pobyt.

(2) Obec a vyšší územný celok majú právo na samosprávu. Podrobnosti ustanoví zákon.“

17. Čl. 65 znie:

„Čl. 65

(1) Obec a vyšší územný celok sú právnické osoby, ktoré za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodária s vlastným majetkom a so svojimi finančnými prostriedkami.

(2) Obec a vyšší územný celok financujú svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov, ako aj zo štátnych dotácií. Zákon ustanoví, ktoré dane a poplatky sú príjmom obce a vyššieho územného celku. Štátnych dotácií sa možno domáhať len v medziach zákona.“

18. V čl. 66 sa na konci vety bodka nahrádza bodkočiarkou a vkladajú sa slová; „rovnaké právo združovať sa s inými vyššími územnými celkami má aj vyšší územný celok.“

19. Čl. 67 znie:

„Čl. 67

Vo veciach územnej samosprávy rozhodujú obec a vyšší územný celok samostatne. Povinnosti a obmedzenia možno obci a vyššiemu územnému celku ukladať len zákonom. Územná samospráva sa uskutočňuje na zhromaždeniach obyvateľov obce, miestnym referendom, referendom na území vyššieho územného celku, orgánmi obce alebo orgánmi vyššieho územného celku.“

20. Čl. 68 znie:

„Čl. 68

Vo veciach územnej samosprávy a na zabezpečenie úloh vyplývajúcich pre samosprávu zo zákona môžu obec a vyšší územný celok vydávať všeobecne záväzné nariadenia.“

21. V čl. 69 ods. 2 znie:

„(2) Obecné zastupiteľstvo tvoria poslanci obecného zastupiteľstva. Poslancov volia obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt, na štyri roky. Voľby poslancov sa uskutočňujú na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním.“

22. V čl. 69 odsek 3 znie:

„(3) Starostu obce volia obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním, na štyri roky. Dôvody a spôsob odvolania starostu pred uplynutím volebného obdobia upraví zákon. Starosta obce je výkonným orgánom obce. Starosta obce vykonáva obecnú správu a zastupuje obec navonok.“

23. Čl. 69 sa dopĺňa odsekmi 4 až 6, ktoré znejú:

„(4) Orgánmi vyššieho územného celku sú

- a) zastupiteľstvo vyššieho územného celku,
- b) predseda vyššieho územného celku,

(5) Zastupiteľstvo vyššieho územného celku tvoria poslanci zastupiteľstva vyššieho územného celku. Poslancov volia obyvatelia vyššieho územného celku, ktorí majú na jeho území trvalý pobyt, na štyri roky. Voľby poslancov sa uskutočňujú na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním.

(6) Predsedu vyššieho územného celku volia obyvatelia vyššieho územného celku, ktorí majú na jeho území trvalý pobyt, na základe všeobecného, rovného a

priameho volebného práva tajným hlasovaním na štyri roky. Dôvody a spôsob odvolania predsedu vyššieho územného celku pred uplynutím voleného obdobia upraví zákon. Predseda vyššieho územného celku je výkonným orgánom vyššieho územného celku, vykonáva správu vyššieho územného celku a zastupuje vyšší územný celok navonok.“.

24. V čl. 71 ods. 1 sa za slovom „obec“ vkladajú slová „a vyšší územný celok“.

25. V čl. 71 odsek 2 znie:

„(2) Pri výkone štátnej správy môžu obec a vyšší územný celok vydávať v rámci svojej územnej pôsobnosti ako aj na základe splnomocnenia v zákone a v jeho medziach, všeobecne záväzné nariadenia. Výkon štátnej správy prenesený na obec alebo na vyšší územný celok zákonom riadi a kontroluje vláda. Podrobnosti ustanoví zákon.“.

26. V čl. 77 odsek 1 znie:

„(1) Funkcia poslanca je nezlučiteľná s výkonom funkcie sudcu, prokurátora, príslušníka ozbrojených síl a ozbrojeného zboru“.

27. Čl. 78 znie:

„Čl. 78

(1) Za hlasovanie v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej výboroch poslanca nemožno stíhať, a to ani po zániku jeho mandátu.

(2) Za výroky pri výkone funkcie poslanca prednesené v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej orgáne nemožno poslanca trestne stíhať a to ani po zániku jeho mandátu. Poslanec podlieha disciplinárnej právomoci Národnej rady Slovenskej republiky. Občianskoprávna zodpovednosť poslanca týmto nie je dotknutá.

(3) Poslanca nemožno trestne ani disciplinárne stíhať, ani ho vziať do väzby bez súhlasu Národnej rady Slovenskej republiky. Ak Národná rada Slovenskej republiky súhlas odoprie, trestné stíhanie alebo vzatie do väzby je počas trvania poslaneckého mandátu vylúčené. V takomto prípade počas ďalšieho výkonu poslaneckého mandátu premlčacia doba neplynie.

(4) Ak bol poslanec pristihnutý a zadržaný pri trestnom čine, príslušný orgán je povinný to ihneď oznámiť predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky. Ak mandátový a imunitný výbor Národnej rady Slovenskej republiky následný súhlas na zadržanie nedá, poslanec musí byť ihneď prepustený.

(5) Ak je poslanec vo výkone väzby, jeho mandát nezaniká, iba sa neuplatňuje."

28. Čl. 81 znie:

"Čl. 81

(1) Poslanec sa môže svojho mandátu vzdať osobným vyhlásením na schôdzi Národnej rady Slovenskej republiky. Ak mu v tom bránia vážne okolnosti, môže tak urobiť písomne do rúk predsedu Národnej rady Slovenskej republiky; v takomto prípade mandát poslanca zaniká dňom doručenia písomného rozhodnutia o vzdaní sa mandátu poslanca predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky.

(2) Mandát poslanca zaniká dňom nadobudnutia právoplatnosti rozsudku, ktorým bol poslanec odsúdený za úmyselný trestný čin alebo ktorým bol poslanec odsúdený za trestný čin a súd nerozhodol v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody."

29. V čl. 84 sa za odsek 2 vkladá nový odsek 3, ktorý znie:

"(3) Na vyslovenie súhlasu s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 3 a 4 a na prijatie zákona vráteného prezidentom Slovenskej republiky podľa čl. 102 písm. o) je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov."

Doterajší odsek 3 sa označuje ako odsek 4.

30. V čl. 84 ods. 4 sa za slová „ústavného zákona“ vkladajú slová „na vyslovenie súhlasu s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2,“.

31. V čl. 86 písmeno d) znie:

"d) pred ratifikáciou vyslovovať súhlas s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodnými politickými zmluvami, medzinárodnými zmluvami vojenskej povahy, medzinárodnými zmluvami z ktorých vzniká Slovenskej republike členstvo v medzinárodných organizáciách, medzinárodnými hospodárskymi zmluvami všeobecnej povahy, medzinárodnými zmluvami na ktorých vykonanie je potrebný zákon ako aj s medzinárodnými zmluvami, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb,“

32. V čl. 86 písm. i) sa vypúšťajú slová „sudcov, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a“.

33. V čl. 86 písm. j) sa na konci pripájajú slová „a po skončení vojny o uzavretí mieru,“.

34. Čl. 86 sa dopĺňa písmenom l), ktoré znie:

„l) vysloviť súhlas s pobytom cudzích ozbrojených síl na území Slovenskej republiky.“.

35. V čl. 87 odseky 2 až 4 znejú:

„(2) Ak prezident Slovenskej republiky vráti zákon s pripomienkami, Národná rada Slovenskej republiky zákon opätovne prerokuje a v prípade jeho schválenia musí byť takýto zákon vyhlásený.“

(3) Zákon podpisuje prezident Slovenskej republiky, predseda Národnej rady Slovenskej republiky a predseda vlády Slovenskej republiky. Ak Národná rada Slovenskej republiky po opätovnom prerokovaní schváli zákon aj napriek pripomienkam prezidenta Slovenskej republiky a prezident Slovenskej republiky zákon nepodpíše, zákon sa vyhlási aj bez podpisu prezidenta Slovenskej republiky.

(4) Zákon nadobudne platnosť vyhlásením. Podrobnosti o vyhlasovaní zákonov, medzinárodných zmlúv a právne záväzných aktov medzinárodnej organizácie podľa čl. 7 ods. 2 ustanoví zákon.“.

36. V čl. 89 ods. 2 sa vypúšťa písmeno d).

Doterajšie písmená e) a f) sa označujú ako písmená d) a e).

37. V čl. 89 ods. 2 písmeno f) znie:

„f) vykonáva ďalšie úlohy, ak tak ustanoví zákon.“.

38. V čl. 95 sa doterajší text označuje ako odsek 1 a dopĺňa sa odsekom 2, ktorý znie:

„(2) Prezident Slovenskej republiky môže pred vyhlásením referenda podať na Ústavný súd Slovenskej republiky návrh na rozhodnutie či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky podľa odseku 1 je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom. Ak prezident Slovenskej republiky podá na Ústavný súd Slovenskej republiky návrh na rozhodnutie či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, od podania návrhu prezidenta Slovenskej republiky do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky lehota podľa odseku 1 neplynie.“.

39. V čl. 102 ods. 1 písmeno a) znie:

"a) zastupuje Slovenskú republiku navonok, dojednáva a ratifikuje medzinárodné zmluvy. Dojednávanie medzinárodných zmlúv môže preniesť na vládu Slovenskej republiky alebo so súhlasom vlády na jej jednotlivých členov,“.

40. V čl. 102 ods. 1 sa za písmeno a) vkladá nové písmeno b), ktoré znie:

„b) môže podať na Ústavný súd Slovenskej republiky návrh na rozhodnutie o súlade dojednanej medzinárodnej zmluvy, na ktorú je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, s ústavou a ústavným zákonom,“

Doterajšie písmená b) až p) sa označujú ako písmená c) až r).

41. V čl. 102 ods. 1 písmeno c) znie:

„c) prijíma, poveruje a odvoláva vedúcich diplomatických misií,“

42. V čl. 102 ods. 1 písmeno e) v druhej vete sa na konci bodka nahrádza čiarkou a vkladá sa text „počas vojny, vojnového stavu alebo výnimočného stavu“.

43. V čl. 102 ods. 1 písmeno h) znie:

„h) vymenúva a odvoláva vedúcich ústredných orgánov, vyšších štátnych funkcionárov a ďalších funkcionárov v prípadoch, ktoré ustanoví zákon; vymenúva a odvoláva rektorov vysokých škôl, vymenúva vysokoškolských profesorov, vymenúva a povyšuje generálov,“.

44. V čl. 102 ods. 1 písmeno i) sa slovo „prepožičiava“ nahrádza slovom „udeľuje“.

45. V čl. 102 ods. 1 písmeno j) znie:

„j) odpúšťa a zmiernuje tresty uložené súdmi v trestnom konaní a zahltá odsúdenie formou individuálnej milosti alebo amnestie,“

46. V čl. 102 ods. 1 písmeno l) znie:

„l) vypovedáva vojnu na základe rozhodnutia Národnej rady Slovenskej republiky, ak je Slovenská republika napadnutá alebo ak to vyplýva zo záväzkov z medzinárodných zmlúv a spoločnej obrane proti napadnutiu a uzatvára mier,“.

47. V čl. 102 ods. 1 písmeno m) znie:

„m) môže na návrh vlády Slovenskej republiky nariadiť mobilizáciu ozbrojených síl, vyhlásiť vojnový stav alebo vyhlásiť výnimočný stav,“.

48. V čl. 102 ods. 1 písmeno o) znie:

„o) môže vrátiť Národnej rade Slovenskej republiky zákon s pripomienkami do 15 dní od doručenia schváleného zákona,“.

49. Čl. 102 ods. 1 sa dopĺňa písmenami s) a t), ktoré znejú:

" s) vymenúva a odvoláva sudcov, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, Generálneho prokurátora Slovenskej republiky a troch členov Súdnej rady Slovenskej republiky; prijíma sľub sudcov,

t) vymenúva a odvoláva sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, predsedu a podpredsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky; prijíma sľub sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky.“

50. V čl. 102 odsek 2 znie:

„(2) Rozhodnutie prezidenta vydané podľa článku 102 ods. 1 písm. c) a j) ak ide o udelenie amnestie, a podľa písmena k) je platné, ak ho podpíše predseda vlády Slovenskej republiky alebo ním poverený minister; v týchto prípadoch za rozhodnutia prezidenta zodpovedná vláda Slovenskej republiky.“.

51. Čl. 102 sa dopĺňa odsekmi 3 a 4, ktoré znejú:

„(3) Podmienky vypovedania vojny, vyhlásenia vojnového stavu, vyhlásenia výnimočného stavu, vyhlásenia núdzového stavu a spôsob výkonu verejnej moci v čase vojny, vyhlásenia vojnového stavu, vyhlásenia výnimočného stavu, ustanoví ústavný zákon.

(4) Podrobnosti o výkone ústavných právomocí prezidenta podľa odseku 1 môže ustanoviť zákon.“.

52. Čl. 105 ods. 1 znie:

„(1) Ak nie je prezident zvolený, alebo ak sa funkcia prezidenta uvoľní a ešte nie je zvolený nový prezident, alebo ak bol zvolený nový prezident, ale ešte nezložil sľub, alebo ak prezident nemôže svoju funkciu vykonávať pre závažné dôvody, oprávnenia prezidenta podľa čl. 102 ods. 1 písm. a), b), c), k), n) a o) prechádzajú na vládu Slovenskej republiky. Vláda môže v tom čase poveriť svojho predsedu vykonávať niektoré právomoci prezidenta. Na predsedu vlády prechádza v tom čase aj hlavné velenie ozbrojených síl. Oprávnenia prezidenta podľa čl. 102 ods. 1 písm. d), g), h), l), m), s) a t) prechádzajú v tom čase na predsedu Národnej rady Slovenskej republiky.“.

53. V čl. 108 sa slovo "najvyšším" nahrádza slovom "vrcholným".

54. V čl. 109 ods. 2 znie:

„(2) Výkon funkcie člena vlády je nezlučiteľný s výkonom poslaneckého mandátu, s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, alebo s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku a vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti.“.

Odsek 3 sa vypúšťa.

55. V čl. 119 písmená f), g), h), i), j), k) a l) znejú:

- f) o medzinárodných zmluvách Slovenskej republiky, ktorých dojednávanie preniesol na vládu prezident Slovenskej republiky,
- g) o súhlase s prenesením dojednávania medzinárodných zmlúv podľa čl. 102 ods. 1 písm. a) na jej jednotlivých členov,
- h) o podaní návrhu na Ústavný súd Slovenskej republiky, aby rozhodol o súlade dojednanej medzinárodnej zmluvy, na ktorú je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, s ústavou a s ústavným zákonom,
- i) o zásadných otázkach vnútornej a zahraničnej politiky,
- j) o podaní návrhu zákona alebo iného závažného opatrenia na verejnú diskusiu,
- k) o tom, že požiada o vyslovenie dôvery,
- l) o udelení amnestie vo veciach priestupkov,“.

56. Čl. 119 sa dopĺňa písmenami m), n), o) a p), ktoré znejú:

- „m) o vymenúvaní a odvolávaní ďalších štátnych funkcionárov v prípadoch ustanovených zákonom a troch členov Súdnej rady Slovenskej republiky,

- n) o návrhu na vyhlásenie výnimočného stavu, o návrhu na mobilizáciu ozbrojených síl, o návrhu na vyhlásenie vojnového stavu a o vyhlásení núdzového stavu,
- o) o vyslaní ozbrojených síl mimo územia Slovenskej republiky na účel humanitárnej pomoci, vojenských cvičení alebo mierových pozorovateľských misií, o súhlase s pobytom cudzích ozbrojených síl na území Slovenskej republiky na účel humanitárnej pomoci vojenských cvičení alebo mierových pozorovateľských misií, o súhlase s prechodom cudzích ozbrojených síl cez územie Slovenskej republiky,
- p) o ďalších otázkach, ak to ustanoví zákon.“.

57. V čl. 120 sa za odsek 1 vkladá nový odsek 2, ktorý znie:

„(2) Ak tak ustanoví zákon, je vláda oprávnená vydávať nariadenia aj na vykonanie Európskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na strane jednej a Slovenskou republikou na strane druhej.“.

Doterajšie odseky 2 a 3 sa označia ako odseky 3 a 4.

58. Čl. 125 znie:

"Čl. 125

(1) Ústavný súd rozhoduje o súlade

- a) zákonov s ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom,
- b) nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a so zákonmi,

- c) všeobecne záväzných nariadení podľa článku 68 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, ak o nich nerozhoduje iný súd,
- d) všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzných nariadení orgánov územnej samosprávy vydaných podľa článku 71 ods. 2 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi, s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, ak o nich nerozhoduje iný súd.

(2) Ak ústavný súd prijme návrh na konanie podľa odseku 1, môže pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalším uplatňovaním môže dôjsť k ohrozeniu základných práv a slobôd, ak hrozí značná hospodárska škoda, alebo iný vážny nenapraviteľný následok.

(3) Ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlad, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu povinné uviesť ich do súladu s ústavou, s ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. b) a c) aj s inými zákonmi, ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. d), s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

(4) Ústavný súd nerozhoduje o súlade návrhu zákona alebo návrhu iného všeobecne záväzného právneho predpisu s ústavou, s medzinárodnou zmluvou, ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom alebo s ústavným zákonom.

(5) Platnosť rozhodnutia o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení zaniká vyhlásením

rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej, ak rozhodnutie o pozastavení účinnosti napadnutého právneho predpisu ústavný súd už predtým nezrušil pretože pominuli dôvody pre ktoré bolo prijaté.

(6) Rozhodnutie ústavného súdu vydané podľa odsekov 1, 2 a 5 sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je záväzné pre každého.“

59. Za čl. 125 sa vkladajú čl. 125a a 125b, ktoré znejú:

„Čl. 125a

(1) Ústavný súd rozhoduje o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky (čl. 86 písm. d) s ústavou a ústavnými zákonmi.

(2) Návrh na rozhodnutie podľa odseku 1 môže podať ústavnému súdu prezident Slovenskej republiky alebo vláda pred tým, ako predloží dojednanú medzinárodnú zmluvu na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky.

(3) Ústavný súd rozhodne o návrhu podľa odseku 2 do lehoty ustanovenej zákonom; ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzinárodná zmluva nie je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, je možné takúto medzinárodnú zmluvu ratifikovať iba po zmene ústavy alebo ústavného zákona.

Čl. 125b

(1) Ústavný súd rozhoduje o tom, či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky podľa čl. 95 ods. 1 je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom.

(2) Návrh na rozhodnutie podľa odseku 1 môže podať ústavnému súdu prezident Slovenskej republiky pred vyhlásením referenda, ak má pochybnosti, či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky podľa čl. 95 ods. 1 je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom.

(3) Ústavný súd rozhodne o návrhu podľa odseku 2 do 60 dní odo dňa jeho prijatia na konanie; ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky podľa čl. 95 ods. 1 nie je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, nie je možné referendum vyhlásiť.“.

60. Čl. 127 znie:

„Čl. 127

(1) Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

(2) Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 a zruší takéto rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné prikázať, aby ten kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

(3) Zodpovednosť toho, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, za škodu alebo inú ujmu nie je rozhodnutím ústavného súdu dotknutá.“.

61. Za čl. 127 sa vkladá článok 127a, ktorý znie:

„Čl. 127a

(1) Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému zásahu štátu do ich práva na samosprávu.

(2) Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti orgánu územnej samosprávy, vysloví v čom spočíva porušenie práva na samosprávu, aký ústavný zákon alebo zákon bol porušený a akým zásahom štátu toto porušenie nastalo. Zároveň zruší napadnuté

rozhodnutie štátneho orgánu, alebo ak porušenie zaručeného práva na samosprávu spočívalo v inom zásahu štátu než je rozhodnutie, zakáže príslušnému orgánu pokračovať v porušovaní práva na samosprávu a prikáže mu, aby pokiaľ je to možné, obnovil stav pred porušením.“.

62. Čl. 128 znie:

„Čl. 128

Ústavný súd podáva výklad ústavy alebo ústavného zákona, ak je vec sporná. Rozhodnutie ústavného súdu o výklade ústavy alebo ústavného zákona sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Výklad a jeho právne účinky sú všeobecne záväzné odo dňa jeho vyhlásenia.“.

63. V Čl. 129 ods. 2 sa vypúšťajú slová „a odvolávaní“.

64. V Čl. 129 ods. 5 sa spojka „a“ nahrádza spojkou „alebo“.

65. Čl. 129 sa dopĺňa odsekmi 6 a 7, ktoré znejú:

„(6) Ústavný súd rozhoduje o tom, či rozhodnutie o vyhlásení výnimočného stavu a na toto rozhodnutie nadväzujúce ďalšie rozhodnutia boli vydané v súlade s ústavou a ústavným zákonom.

(7) Rozhodnutie ústavného súdu podľa predchádzajúcich odsekov je záväzné pre všetky orgány verejnej moci, fyzické osoby alebo právnické osoby, ktorých sa týka. Príslušný orgán verejnej moci je povinný bez zbytočného odkladu zabezpečiť ich vykonanie. Podrobnosti ustanoví zákon.“

66. V čl. 130 ods. 1 písmeno f) znie:

„f) každý, o ktorého práve sa má konať v prípadoch ustanovených v čl. 127 a 127a,“.

67. Čl. 130 sa dopĺňa písmenom g), ktoré znie:

„g) verejný ochranca základných práv a slobôd podľa čl. 151a ods. 3 písm. b) a c).“.

68. V čl. 130 sa vypúšťa odsek 3.

69. Čl. 131 znie:

„Čl. 131

(1) Ústavný súd rozhoduje v pléne vo veciach uvedených v čl. 105 ods. 2, čl. 107, čl. 125 ods. 1 písm. a) a b), čl. 125a ods. 1, čl. 125b ods. 1, čl. 128, čl. 129 ods. 2 až 6, čl. 136 ods. 2 a 3, čl. 138 ods. 2 písm. b) a c), o zjednocovaní právnych názorov senátov, o úprave svojich vnútorných pomerov a o návrhu rozpočtu ústavného súdu. Plénium Ústavného súdu sa uznáva nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov. Ak sa táto väčšina nedosiahne, návrh sa zamietne.

(2) O ostatných veciach rozhoduje ústavný súd v trojčlenných senátoch. Senát sa uznáva nadpolovičnou väčšinou svojich členov.

70. Čl. 132 sa vypúšťa.

71. V čl. 134 odseky 1 a 2 znejú:

„(1) Ústavný súd sa skladá z trinástich sudcov.

(2) Sudcov ústavného súdu vymenúva na návrh Národnej rady Slovenskej republiky na dvanásť rokov prezident Slovenskej republiky. Národná rada Slovenskej republiky predkladá dvojnásobný počet kandidátov na sudcov, ktorých má prezident Slovenskej republiky vymenovať.“.

72. V čl. 134 ods. 3 sa na konci pripája táto veta; „Tá istá osoba nemôže byť opakovane vymenovaná za sudcu ústavného súdu.“.

73. V čl. 134 ods. 4 sa za slovom „ústavou“ spojka „a“ nahrádza čiarkou a za slovami „ústavnými zákonmi“ vkladajú slová „a medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a“.

74. V čl. 136 odsek 3 znie:

"(3) Ústavný súd dáva súhlas na trestné stíhanie alebo vzatie do väzby sudcu a generálneho prokurátora."

75. Čl. 136 sa dopĺňa odsekom 4, ktorý znie:

„(4) Ak ústavný súd súhlas odoprie, trestné stíhanie alebo vzatie do väzby je počas trvania funkcie sudcu ústavného súdu, funkcie sudcu alebo funkcie generálneho prokurátora vylúčené.“

76. V čl. 137 ods. 2 znie:

„(2) Sudcovia ústavného súdu vykonávajú funkciu ako svoje povolanie. Výkon tejto funkcie je nezlučiteľný s funkciou v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou okrem správy vlastného majetku a vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti.“

77. Čl. 138 znie:

„Čl. 138

(1) Sudca ústavného súdu sa môže svojej funkcii vzdať písomným oznámením predsedovi ústavného súdu. Jeho funkcia v takom prípade zaniká uplynutím kalendárneho mesiaca v ktorom bolo písomné oznámenie o vzdaní sa funkcie doručené.

(2) Prezident Slovenskej republiky sudcu ústavného súdu odvolá

- a) na základe odsudzujúceho právoplatného rozsudku pre úmyselný trestný čin alebo ak bol právoplatne odsúdený pre trestný čin a súd nerozhodol v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody,
- b) na základe disciplinárneho rozhodnutia ústavného súdu pre čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom jeho funkcie sudcu ústavného súdu,
- c) ak ústavný súd oznámil, že sudca sa nezúčastňuje na konaní ústavného súdu dlhšie ako jeden rok alebo
- d) ak zanikla jeho voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky.“.

78. Za čl. 141 sa vkladá čl. 141a, ktorý vrátane nadpisu znie:

"Čl. 141a

Súdna rada Slovenskej republiky

(1) Predsedom Súdnej rady Slovenskej republiky je predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Jej ďalšími členmi sú:

- a) ôsmi sudcovia ostatných súdov, ktorých volia a odvolávajú sudcovia Slovenskej republiky,
- b) traja členovia, ktorých volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky,
- c) traja členovia, ktorých vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky,
- d) traja členovia, ktorých vymenúva a odvoláva vláda Slovenskej republiky.

(2) Funkčné obdobie členov súdnej rady je päť rokov. Tá istá osoba môže byť zvolená alebo vymenovaná za člena súdnej rady najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach.

(3) Do pôsobnosti súdnej rady patrí najmä:

- a) predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy kandidátov na vymenovanie za sudcu a na odvolanie sudcu,
- b) rozhodovať o pridelení a preložení sudcov,
- c) predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy na vymenovanie predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a návrhy na ich odvolanie,
- d) predkladať vláde Slovenskej republiky návrhy kandidátov na sudcov, ktorí by mali pôsobiť za Slovenskú republiku v medzinárodných súdnych orgánoch,
- e) voliť a odvolávať členov disciplinárnych senátov a voliť a odvolávať predsedov disciplinárnych senátov,
- f) vyjadrovať sa k návrhu rozpočtu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pri zostavovaní návrhu štátneho rozpočtu.

(4) Na prijatie uznesenia súdnej rady je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých jej členov.

(5) Podrobnejšiu úpravu spôsobu ustanovenia členov súdnej rady, jej pôsobnosti, organizácie a vzťahov k orgánom správy súdnictva a orgánom sudcovskej samosprávy ustanoví zákon.

79. V čl. 142 ods. 1 sa slová "správnych orgánov" nahrádzajú slovami "orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon."

80. Čl. 142 ods. 2 znie:

„(2) Súdny rozhodujú v senátoch, ak zákon neustanoví, že vo veci rozhoduje jediný sudca. Zákon ustanoví, kedy sa na rozhodovaní senátov zúčastňujú aj prísediaci sudcovia z radov občanov a kedy môže vo vyhradených veciach rozhodnúť aj iná súdom poverená úradná osoba.“

81. Čl. 142 sa dopĺňa odsekom 4, ktorý znie:

„(4) Zákonom možno zriaďiť prostriedky a formy mimosúdneho riešenia sporov.“

82. Čl. 143 sa dopĺňa odsekom 3, ktorý znie:

"(3) V rozsahu ustanovenom zákonom sa na riadení a správe súdov podieľajú aj orgány sudcovskej samosprávy."

83. Čl. 144 znie:

„Čl. 144

(1) Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa článku 7 ods. 5 a zákonom. Rozsah imunity sudcov ustanoví zákon.

(2) Ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa článku 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania podľa článku 125 ods. 1. Právny názor Ústavného súdu Slovenskej republiky obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.“

84. Čl. 145 znie:

„Čl. 145

(1) Sudcov vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky na základe návrhu Súdnej rady Slovenskej republiky bez časového obmedzenia.

(2) Za sudcu môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný do Národnej rady Slovenskej republiky, dosiahol vek 30 rokov a má vysokoškolské právnické vzdelanie. Ďalšie predpoklady na vymenovanie za sudcu a jeho postup ustanoví zákon.

(3) Predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vymenúva na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky zo sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky prezident Slovenskej republiky, na päť rokov. Tá istá osoba môže byť vymenovaná za predsedu alebo podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach. Pred uplynutím funkčného obdobia môže prezident Slovenskej republiky odvolať predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky alebo podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z dôvodov ustanovených zákonom.

(4) Sudca skladá do rúk prezidenta Slovenskej republiky tento sľub: "Sľubujem na svoju česť a svedomie, že sa budem spravovať ústavou, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a zákonmi, budem vykladať zákony a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne.

(5) Zložením sľubu sa sudca ujíma svojej funkcie."

85. Za čl. 145 sa vkladá čl. 145a, ktorý znie:

"Čl. 145a

(1) Ak je vymenovaný sudca členom politickej strany alebo politického hnutia, je povinný vzdať sa členstva v nich ešte pred zložením sľubu.

(2) Sudca vykonáva funkciu ako svoje povolanie. Výkon funkcie sudcu je nezlučiteľný s funkciou v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku, vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti a členstva v Súdnej rade Slovenskej republiky.

(3) Dňom, keď sa sudca ujíma svojej funkcie, zaniká jeho poslanecký mandát a členstvo vo vláde Slovenskej republiky."

86. Čl. 146 znie:

"Čl. 146

Sudca sa môže svojej funkcie vzdať písomným oznámením prezidentovi Slovenskej republiky. Jeho funkcia v takom prípade zaniká uplynutím kalendárneho mesiaca, v ktorom bolo písomné oznámenie o vzdaní sa funkcie doručené.“.

87. Čl. 147 znie:

„Čl. 147

(1) Prezident Slovenskej republiky na návrh súdnej rady sudcu odvolá na základe právoplatného odsudzujúceho rozsudku pre úmyselný trestný čin, na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu pre čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu alebo ak zanikla jeho voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky.

(2) Prezident Slovenskej republiky na návrh súdnej rady môže sudcu odvolať,

- a) ak mu zdravotný stav dlhodobo nedovoľuje, najmenej však počas jedného roka, riadne vykonávať sudcovské povinnosti,
- b) ak dosiahol vek 65 rokov.“.

88. Čl. 148 znie:

„Čl. 148

(1) Sudcu možno preložiť na iný súd len s jeho súhlasom alebo na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu.

(2) Dôvody prerušenia výkonu sudcovskej funkcie a podmienky na dočasné pozastavenie funkcie sudcu alebo na dočasné pridelenie sudcu ustanoví zákon.

(3) Spôsob ustanovenia prísediacich sudcov ustanoví zákon.“.

89. Názov ôsmej hlavy Ústavy Slovenskej republiky znie:

„PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
A VEREJNÝ OCHRÁNCA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD“

90. Za čl. 151 sa vkladá čl. 151a, ktorý znie:

„Čl. 151a

(1) Verejný ochranca základných práv a slobôd sa v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom spolupodíela na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, pokiaľ je takéto konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť orgánov verejnej správy v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

(2) Verejného ochrancu základných práv a slobôd volí Národná rada Slovenskej republiky z kandidátov, ktorých jej navrhne najmenej 15 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. Za verejného ochrancu základných práv a slobôd možno zvoliť každého občana Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný za poslanca Národnej rady Slovenskej republiky a v deň voľby dosiahol vek 35 rokov. Tá istá osoba môže byť zvolená za verejného ochrancu základných práv a slobôd najviac v dvoch po sebe nasledujúcich päťročných obdobiach.

(3) Verejný ochranca základných práv a slobôd najmä

- a) predkladá najmenej raz do roka písomnú správu o svojej činnosti a o zistených nedostatkoch v konaní a rozhodovaní orgánov verejnej správy Národnej rade Slovenskej republiky,
- b) môže podať návrh, aby ústavný súd rozhodol o súlade všeobecne záväzného nariadenia podľa článku 68 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom,
- c) môže podať návrh, aby ústavný súd rozhodol o súlade všeobecne záväzného právneho predpisu miestneho orgánu štátnej správy alebo všeobecne záväzného nariadenia orgánu územnej samosprávy vydaného podľa článku 71 ods. 2 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi, s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými

právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy.

(4) Podrobnosti o výbere a odvolávaní verejného ochráncu základných práv a slobôd, jeho postavení, pôsobnosti, základných pravidlách činnosti a o odbornom, organizačnom a technickom zabezpečení Kancelárie verejného ochráncu základných práv a slobôd ustanoví zákon.

91. Za čl. 154a sa vkladá článok 154b, ktorý znie:

"Čl. 154b

(1) Sudcu zvoleného na štyri roky pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona vymenuje po uplynutí jeho volebného obdobia prezident Slovenskej republiky na návrh súdnej rady za sudcu bez časového obmedzenia aj vtedy, ak v deň vymenovania nedosiahol vek 30 rokov.

(2) Sudcovia zvolení podľa doterajších predpisov bez časového obmedzenia sa pokladajú za sudcov vymenovaných podľa tohto ústavného zákona.

(3) Predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a podpredseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zostávajú vo funkcii až do ustanovenia predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa tohto ústavného zákona.

(4) Sudcov ústavného súdu vymenovaných pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona sa ustanovenie čl. 134 ods. 2 prvá veta a ods. 3 druhá veta nedotýka.“

Čl. II

Tento ústavný zákon nadobúda účinnosť 1. októbra 2000 okrem čl. 125a, čl. 127, 127a a čl. 134 ods. 1 a 3, ktoré nadobudnú účinnosť dňom vymenovania ďalších sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky podľa čl. 134 ods. 1 a okrem čl. 141a,

čl. 145, 146 a 147, ktoré nadobúdajú účinnosť dňom ustanovenia všetkých členov
Súdnej rady Slovenskej republiky.

Predkladacia správa

Od prijatia Ústavy Slovenskej republiky uplynulo viac ako sedem rokov. Toto obdobie predstavuje dostatočne dlhú dobu na to, aby bolo možné pomerne objektívne zhodnotiť, ktoré ustanovenia základného zákona Slovenskej republiky zodpovedajú potrebám moderného demokratického štátu a v praxi sa osvedčili a ktoré si v záujme nevyhnutného skvalitňovania demokracie a ústavného systému vyžadujú nevyhnutné korekcie.

Predkladatelia sa snažia v predloženom návrhu riešiť predovšetkým tie otázky, ktoré sa javia z hľadiska súčasného ústavného vývoja ako najaktuálnejšie. Uvedomujú si pritom, že celý rad ďalších otázok, bude potrebné v budúcnosti doriešiť (**napr. ústavné vymedzenie postavenia a úloh politických strán, prepracovanie celého druhého oddielu piatej hlavy - referendum, zakotvenie prezidenta Slovenskej republiky v osobitnej hlave ústavy, prepracovanie ústavného postavenia prokuratúry, dopracovanie osobitnej hlavy ústavy o jej zmene**).

Novela rozširuje výpočet základných ústavných zásad, ktorými sa riadi Slovenská republika, prehľbuje účinnú ochranu základných práv a slobôd občanov Slovenskej republiky a vytvára lepšie podmienky pre napĺňanie princípu právneho štátu a princípu delby moci v ústavnom systéme Slovenskej republiky.

Účelom predloženej novely Ústavy Slovenskej republiky je skvalitniť ústavný systém Slovenskej republiky, posilniť uplatňovanie základných práv a slobôd občanov Slovenskej republiky a predovšetkým vytvoriť potrebný ústavný priestor pre plnenie záväzkov Slovenskej republiky, ktoré vyplývajú z uzatvorených medzinárodných zmlúv, pre prípadný vstup Slovenskej republiky do medzinárodnej organizácie za účelom zachovania mieru a bezpečnosti, pre činnosť nezávislého Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, pre vytvorenie a riadne fungovanie vyšších samosprávnych územných celkov, pre kvalitnejšie fungovanie Národnej rady Slovenskej republiky, vlády a prezidenta Slovenskej republiky a ďalej posilniť nezávislosť a samostatnosť súdnej moci a tiež rozšíriť a spresniť kompetencie Ústavného súdu Slovenskej republiky.

Novela zakladá nevyhnutný ústavnoprávny základ pre riadne plnenie záväzkov, ktoré prevzala Slovenská republika uzavretím Európskej dohody zakladajúcej pridruženie medzi Slovenskou republikou na jednej strane a Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na druhej strane.

V platnom texte Ústavy Slovenskej republiky tvorí úprava vzťahu medzinárodného práva a vnútroštátneho práva iba malú časť. Nedostatočne je upravené aj miesto a postavenie noriem a pravidiel medzinárodného práva vo vnútroštátnom právnom poriadku a hierarchii jeho noriem.

Novela tiež odstraňuje neodôvodnené zvýhodnenia poslancov Národnej rady Slovenskej republiky o oblasti ústavnej ochrany ich postavenia.

Spresňuje kompetencie Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, precizuje následky rozhodnutí prezidenta v zákonodarnom procese, umožňuje preventívnu kontrolu ústavnosti medzinárodných zmlúv a iniciatív, ktoré vedú k vyhláseniu referenda.

Rozšírením a spresnením účinkov rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky a zvýšením počtu jeho členov, vytvorením Súdnej rady Slovenskej republiky, odstránením štvorročného funkčného obdobia sudcov, novým spôsobom utvárania súdnej moci a ďalšími súvisiacimi zmenami novela ďalej upevňuje uplatňovanie princípu právneho štátu a deľby moci v ústavnom systéme Slovenskej republiky.

Novela zavádza aj inštitút verejného ochráncu základných práv a slobôd, ktorý by sa mal v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom spolupodieľať na ochrane práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, pokiaľ je ich takéto konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

Na viacerých miestach sa tiež odstraňujú terminologické nepresnosti platného ústavného textu, čím návrh prispieva k celkovej prehľadnosti a zrozumiteľnosti Ústavy Slovenskej republiky.

S novelizáciou ústavy sa počíta aj v súvislosti s prijatím opatrení na realizáciu priorít Partnerstva pre vstup 1999 a Národného programu pre prijatie *acquis communautaire* 2000.

Dôvodová správa

Všeobecná časť

Ústavný poriadok na území Slovenskej republiky do roku 1989 formálno-právne dlhodobo charakterizovalo uprednostňovanie vnútroštátneho práva pred právom medzinárodným.

Čiastočné prelomenie tejto doktríny prinieslo až prijatie ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádzala Listina základných práv a slobôd, ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (v jeho § 2 sa konštatovalo, že; **"Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ratifikované a vyhlásené Českou a Slovenskou Federatívnou Republikou, sú na jej území všeobecne záväzné a majú prednosť pred zákonom."**).

Na uvedené čiastočne a limitujúcim spôsobom nadviazal aj text Ústavy Slovenskej republiky (v jeho článku 11 sa uvádza, že; **"Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd."**).

Doterajšie skúsenosti z uplatňovania ústavy však ukazujú, že aj v otázke dodržiavania jej medzinárodných záväzkov a v úprave správania sa orgánov verejnej moci pri plnení medzinárodných záväzkov, ktoré tieto orgány musia zabezpečovať, existujú viaceré slabé miesta.

Nedostatočne je pritom upravený vzťah medzinárodného práva a vnútroštátneho práva, miesto a postavenie noriem a pravidiel medzinárodného práva vo vnútroštátnom právnom poriadku a v hierarchii jeho noriem, podmienky použitia noriem medzinárodného práva vo vnútroštátnom právnom poriadku, ako aj riešenie možných rozporov noriem medzinárodného práva s Ústavou Slovenskej republiky.

Aktuálny vývoj, ktorým prešli ústavné systémy všetkých členských štátov Európskej únie v posledných desaťročiach, však jednoznačne preukázal nielen potrebu, za ustanovených podmienok modifikovať doktrínu vnútornej suverenity

právneho poriadku štátu v prospech medzinárodného práva, ale aj výhody plynúce z takejto zmeny.

Úprimný záujem Slovenskej republiky stať sa skutočnou súčasťou rodiny moderných európskych štátov preto vyžaduje, aby aj jej ústavný text vyjadroval záväzok rešpektovať a dodržiavať všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktoré uzatvorila a svoje ostatné medzinárodné záväzky, a tiež aby sa uznávalo, že tie najvýznamnejšie medzinárodné zmluvy, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky, boli riadne ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a na ich vykonanie nie je potrebný zákon, sú priamo záväzné a majú prednosť pred jej zákonmi. Touto koncepciou sa Slovenská republika priklonila k prevládajúcej skupine demokratických štátov (a najmä nových európskych demokracií), ktoré sa rozhodli pre monistickú koncepciu v recepcii medzinárodného práva.

Slovenská republika prevzala po roku 1993 množstvo medzinárodných záväzkov po bývalej Českej a Slovenskej federatívnej republike, začala aktívne pôsobiť v celom rade medzinárodných organizácií a uzatvárať vlastné dvojstranné a mnohostranné medzinárodné zmluvy. Zo všetkých medzinárodných vzťahov vyplývajú Slovenskej republike konkrétne práva a povinnosti. Pre orgány Slovenskej republiky z týchto záväzkov vyplývajú a budú vyplývať aj v budúcnosti určité povinnosti, ktoré tieto orgány budú musieť plniť, pričom nemenej významnou je aj skutočnosť, že čoraz väčší počet medzinárodných zmlúv aj priamo zakladá práva a povinnosti pre fyzické osoby alebo pre právnické osoby, ktoré sa nachádzajú na území Slovenskej republiky.

Preto je potrebné nielen čo najpresnejšie definovať, ktoré medzinárodné zmluvy vyžadujú pred svojou ratifikáciou súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, ale aj to, ktoré medzinárodné zmluvy, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky, boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a za akých podmienok sú priamo záväzné a majú prednosť pred jej zákonmi.

Pokiaľ sa najmä pred rokom 1989 štát snažil vyhýbať priamemu dopadu medzinárodných záväzkov na vnútroštátne záležitosti, súčasný medzinárodný vývoj sa už dávnejšie odklonil od izolacionistických ústavných koncepcií. Aj v súvislosti

s uvedeným sa aj od Slovenskej republiky očakáva, aby lepšie ústavne prepojila medzinárodné právo so svojim vnútorným právnym systémom.

Ústava Slovenskej republiky i celý právny poriadok pritom v súčasnosti rešpektujú medzinárodné právo ako osobitný a oddelený právny systém s tým, že popierajú jeho priame prepojenie s vnútroštátnym právom. Ústava neobsahuje tzv. všeobecnú recepčnú normu, ktorou by sa platné medzinárodné zmluvy a prípadne aj iné pravidlá medzinárodného práva platné pre Slovenskú republiku vyhlasovali za súčasť jej vnútroštátneho poriadku. Z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, však priamo vyplýva veľa povinností, ktorých plnenie nemôže záležať výlučne na dobrej vôli zákonodarcu alebo aplikujúceho orgánu.

Ústava Slovenskej republiky v obsahu svojho článku 11 v podstate prevzala konštrukciu ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádzala Listina základných práv a slobôd (a podobne ako Česká republika) vytvorila atypický model, podľa ktorého sa iba jedinej kategórii medzinárodných zmlúv priznávala vnútroštátna záväznosť (**"Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah základných práv a slobôd."**).

Skutočnosť, že popri uvedenej kategórii medzinárodných zmlúv existuje ešte celý rad medzinárodných zmlúv, ktoré ustanovujú konkrétne práva alebo povinnosti štátnych orgánov a právnických alebo fyzických osôb, pritom ostala ústavne nepovšimnutá, rovnako ako ostala pritom nepovšimnutá aj skutočnosť, že pri celom rade medzinárodných zmlúv nie je jednoznačne možné určiť, či sa jedná o medzinárodné zmluvy, ktoré skutočne zabezpečujú väčší rozsah základných práv a slobôd pre občanov Slovenskej republiky.

V zmysle súčasnej ústavnej a právnej úpravy Slovenskej republiky preto platí, že ostatné medzinárodné zmluvy možno bezprostredne aplikovať iba v prípade, ak zákon (**obyčajný zákon nie ústavný zákon**) svoje pôsobenie vylúči v prípadoch, ktoré medzinárodná zmluva upravuje odlišne. Slovenský právny poriadok pritom obsahuje pomerne značné množstvo podobných odkazov, ktoré však nie sú jednotne formulované.

Následkom uvedeného je značná neprehľadnosť právneho poriadku, spojená s jeho nie vždy rovnakým uplatňovaním predovšetkým orgánmi aplikácie práva a osobitne súdmi.

Popri celkovej neprehľadnosti právneho poriadku pre občanov, právnické osoby, fyzické osoby a tiež aj pre štátne orgány, je výsledkom súčasného stavu aj oslabovanie uplatňovania princípu právneho štátu a vnímania Slovenskej republiky, ako spoľahlivého partnera v medzinárodných zmluvných vzťahoch.

Uzavretím asociačnej dohody v r. 1993 prevzala Slovenská republika záväzok smerovať do Európskych spoločenstiev a Európskej únie (**Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 158/1997 Z. z., zmeny č. 4/1999 Z. z. a č. 107/2000 Z. z.**). Plnenie tejto medzinárodnej zmluvy vyžaduje nielen približovanie slovenského právneho poriadku s právnym poriadkom Európskych spoločenstiev, ale aj vytvorenie ústavných predpokladov, pre budúcu ratifikáciu všetkých základných medzinárodných zmlúv, na ktorých spočívajú Európske spoločenstvá a Európska únia a najmä pre ich neskoršie uplatňovanie spôsobom, ktorý je nevyhnutný pre všetky členské štáty týchto medzinárodných organizácií.

Na plnenie týchto významných a pre budúcnosť našej spoločnosti kľúčových záväzkov však dnes nie sú v Ústave Slovenskej republiky vytvorené potrebné podmienky. Rovnako nie je zabezpečená ani kontrola ústavnosti medzinárodných zmlúv, ktoré majú byť prípadne použité namiesto zákonov.

Z uvedených dôvodov je potrebné v Ústave Slovenskej republiky zásadným spôsobom vyriešiť celkový vzťah medzinárodného a Európskeho práva k slovenskému právnemu poriadku. Rovnako je nevyhnutné zaradiť do ústavy ustanovenie, ktoré by splnomocnilo Národnú radu Slovenskej republiky za ustanovených podmienok delegovať určité právomoci nadnárodným organizáciám.

Navrhuje sa preto nové vymedzenie medzinárodných zmlúv, ktoré budú priamo záväzné a budú mať prednosť pred zákonom. Pochopiteľne, že k ratifikácii týchto medzinárodných zmlúv bude dávať svoj súhlas Národná rada Slovenskej republiky. Bez jej súhlasu by tieto zmluvy nemohli mať prednosť pred zákonom. Nahradia sa tým aj príslušné odkazy na prednosť medzinárodných zmlúv obsiahnuté v rôznych zákonoch a posilní sa kontrola Národnej rady Slovenskej republiky nad medzinárodným právom, k dodržiavaniu ktorého sa Slovenská republika zaviazala a

v budúcnosti ešte zaviazá. Náležitou, bez ktorej nie je možné požadovať priamu záväznosť medzinárodných zmlúv, bude aj naďalej ich vyhlásenie v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

Dôsledkom pravidla prednosti priamo záväzných medzinárodných zmlúv schválených Národnou radou Slovenskej republiky bude aj viazanosť sudcov týmito medzinárodnými zmluvami (**v navrhovanom znení čl. 144 ods. 1 ústavy sa v tejto súvislosti konštatuje, že sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa článku 7 ods. 5 a zákonom**). Predpokladá sa preto, že v prípade rozporu medzi zákonom a medzinárodnou zmluvou, schválenou Národnou radou Slovenskej republiky dajú sudcovia prednosť medzinárodnej zmluve, t.j. nepoužijú zákon.

S novým spôsobom riešou problematikou postavenia určených medzinárodných zmlúv v ústavnom a právnom poriadku Slovenskej republiky súvisí aj navrhované oprávnenie pre Ústavný súd Slovenskej republiky posudzovať súlad určených medzinárodných zmlúv s Ústavou Slovenskej republiky a jej ústavnými zákonmi, a to ešte pred tým, ako Národná rada Slovenskej republiky s nimi vysloví svoj súhlas.

Uvedené je významné pre schopnosť Slovenskej republiky plniť svoje medzinárodné zmluvné záväzky aj vzhľadom na skutočnosť, že prípadný rozpor medzi Ústavou Slovenskej republiky a určenými medzinárodnými zmluvami, by spôsobil nielen neschopnosť ich uplatňovania, ale bol by aj dôvodom pre uplatňovanie medzinárodnoprávnej zodpovednosti Slovenskej republiky za ich neplnenie.

Skúsenosti prakticky všetkých členských štátov Európskych spoločenstiev a Európskej únie poukazujú na potrebu rozšírenia kompetencie pre orgán ochrany ústavnosti aj na tzv. preventívnu kontrolu ústavnosti vybraných medzinárodných zmlúv, nakoľko ide o medzinárodné zmluvy, ktoré svojim obsahom môžu meniť nielen pravidlá fungovania štátu ale aj právne postavenie jeho občanov, či iných subjektov.

Možno pri tom poukázať aj na to, že prakticky rovnakou cestou sa už dávnejšie vydali aj ďalšie krajiny, ktoré sa uchádzajú o členstvo v Európskych

spoločenstvách a Európskej únii. Ako jeden z mnohých príkladov podobného postupu možno uviesť Poľskú republiku a obsah jej ústavy z 2. apríla 1997.

V článku 90 tohto dokumentu sa konštatuje, že Poľská republika môže na základe medzinárodnej zmluvy preniesť na medzinárodnú organizáciu alebo na medzinárodný orgán kompetencie orgánov štátnej moci a tiež, že zákon, ktorým sa vyjadruje súhlas s ratifikáciou takejto medzinárodnej zmluvy schvaľuje Sejm 2/3 väčšinou z minimálne jednej polovice všetkých prítomných členov zákonodarného zboru a Senát 2/3 väčšinou hlasov z minimálne jednej polovice prítomných senátorov.

Poľská ústava pritom v článku 91 tiež konštatuje, že ratifikovaná medzinárodná zmluva sa po vyhlásení v Zbierke zákonov Poľskej republiky (Dziennik Ustaw) stáva súčasťou štátneho (krajowy) právneho poriadku a je bezprostredne uplatňovaná, pokiaľ jej bezprostredné uplatňovanie nie je podmienené vydaním zákona, že medzinárodná zmluva ratifikovaná po predchádzajúcom súhlase vyjadrenom v zákone má prednosť pred zákonom, ak zákon ustanovuje niečo iné ako zmluva a tiež, že pokiaľ to pre Poľskú republiku vyplýva z ratifikovanej medzinárodnej zmluvy, ktorou sa zakladá medzinárodná organizácia, právo tvorené touto organizáciou sa uplatňuje bezprostredne a v prípade kolízie so zákonmi má prednosť.

Organizácia severoatlantickej zmluvy (NATO) je spojeneckým zväzkom a medzinárodnou obrannou organizáciou západných štátov. Vznikla na základe Severoatlantickej zmluvy dňa 4. apríla 1949. Od svojho vzniku sleduje nielen zachovanie mieru a bezpečnosti a prípravu na kolektívnu obranu v súlade s Chartou Spojených národov, ale aj zabezpečenie takého politického zriadenia vo svojich členských štátoch, ktoré vychádza za zásad demokracie, slobody jednotlivca a právneho štátu.

Všetky zmluvné strany sa pri vzniku NATO zaviazali, že budú urovnávať svoje vzájomné spory pokojnými prostriedkami a tiež, že pri svojich medzinárodných vzťahoch sa zdržia hrozby silou alebo použitia sily. Jadrom severoatlantickej zmluvy je záväzok všetkých zmluvných strán, že v prípade ozbrojeného útoku proti jednej alebo niekoľkým zmluvným stranám v Európe alebo Severnej Amerike, ostatné im prispedia na pomoc podniknutím akcie, ktorú budú pokladať za nutnú, vrátane

ozbrojenej sily s cieľom, aby bola zachovaná bezpečnosť v oblasti Severného Atlantiky, ktorá je v samotnej zmluve bližšie vymedzená.

Na dosiahnutie cieľov Zmluvy sú jej strany povinné udržiavať a rozvíjať vlastné schopnosti pre individuálnu a kolektívnu obranu.

NATO je najdôležitejším vojensko-politickým zväzkom západných krajín a významným nástrojom na udržanie mieru a urovnávanie konfliktov. Po rozpade "Varšavskej zmluvy" a demokratických premenách, ktoré sa uskutočnili vo väčšine jej bývalých členských štátov, NATO vypracovalo a dohodlo program "Partnerstvo pre mier", ktorého cieľom je rozvíjať súčinnosť so štátmi strednej a východnej Európy. V mene Slovenskej republiky bola dňa 11. augusta 1995 v Bruseli podpísaná Zmluva medzi štátmi, ktoré sú stranami Severoatlantickej zmluvy a štátmi zúčastnenými v Partnerstve za mier vzťahujúca sa na štatút ich ozbrojených síl (**Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 324/1997 Z. z.**). So zmluvou vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky svojím uznesením č. 185 z 8. septembra 1995 a prezident Slovenskej republiky ju ratifikoval 30. októbra 1995. Ratifikačná listina bola uložená u depozitára zmluvy 13. decembra 1995. Zmluva nadobudla platnosť pre Slovenskú republiku 13. januára 1996 na základe článku 5 ods. 3.

NATO v súčasnosti prechádza transformačným procesom. Cieľom tohoto procesu je vytvoriť takú bezpečnostnú organizáciu, ktorá dokáže zodpovedať novým podmienkam, ktoré vznikli v Európe po ukončení studenej vojny.

V zmysle Severoatlantickej zmluvy môže byť, na základe jednomyselnej dohody všetkých členov NATO, ktorýkoľvek európsky štát schopný napomáhať k rozvoju zásad na ktorých je postavená táto zmluva, pozvaný, aby k tejto zmluve pristúpil. V snahe utvoriť potrebné bezpečnostné garancie pre svoj budúci politický a ekonomický rozvoj sa všetky krajiny tzv. "Višegrádskej štvorky" rozhodli uchádzať o členstvo v NATO. Maďarsko, Poľsko a Česká republika boli pritom už v roku 1998 pozvané, aby pristúpili k Severoatlantickej zmluve. V tom istom roku parlamenty členských štátov NATO i zákonodarné orgány Maďarska, Poľska a Českej republiky schválili pristúpenie týchto krajín k Severoatlantickej zmluve.

Ústava Slovenskej republiky v platnom znení nemá jednoznačné ustanovenie, ktoré by jej umožňovalo pristúpiť k Severoatlantickej zmluve, či k inej podobnej organizácii vzájomnej kolektívnej bezpečnosti.

Na uvedené sa totiž nevzťahuje obsah čl. 7 ústavy (**v jeho zmysle môže totiž Slovenská republika na základe slobodného rozhodovania vstúpiť do štátneho zväzku s inými štátmi, pričom NATO v žiadnom prípade nemožno charakterizovať ako „štátny zväzok“**) a podľa platného ústavného textu by aj v prípade rozhodovania o medzinárodnej zmluve, na základe ktorej by sa Slovenská republika mala stať súčasťou nejakej organizácie vzájomnej kolektívnej bezpečnosti, prichádzala nanajvýš do úvahy aplikácia čl. 86 (**Do pôsobnosti Národnej rady Slovenskej republiky patrí najmä: ...d) pred ratifikáciou vysloviť súhlas s medzinárodnými politickými zmluvami, medzinárodnými hospodárskymi zmluvami všeobecnej povahy, ako aj s medzinárodnými zmluvami, na vykonanie ktorých je potrebný zákon**) a čl. 84 ods. 2 ústavy (**Na platné uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny prítomných poslancov, ak táto ústava neustanovuje inak**).

Predkladatelia preto pokladajú za potrebné rozšíriť ústavný text o ustanovenie, v zmysle ktorého môže Slovenská republika s cieľom zachovať mier, bezpečnosť a demokratický poriadok v Európe za podmienok ustanovených medzinárodnou zmluvou zaradiť do organizácie vzájomnej kolektívnej bezpečnosti (**ново formulovaný čl. 7 ods. 3**), a tiež aj o ustanovenie, v zmysle ktorého na vyslovenie súhlasu s takouto medzinárodnou zmluvou je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov (**čl. 84 ods. 4 ústavy**).

Moderná teória práva a rovnako aj teória štátneho (ústavného) práva vychádzajú z toho, že štátna moc je mocou verejnou. Vychádza tiež z toho, že táto moc patrí občanom štátu a že verejnú moc vykonávajú tak štátne orgány, ako aj orgány územnej a záujmovej samosprávy (**samosprávne spoločenstvá**), či prípadne aj ďalšie orgány, na ktoré štát preniesol oprávnenie rozhodovať o právach (**právom chránených záujmoch**) a povinnostiach iných osôb a tieto ich rozhodnutia sú štátnou (**verejnou**) mocou vynútiteľné.

Pojem verejná moc je teda nielen pojmom širším, než pojem "štátna moc", no predovšetkým presnejšie odzrkadľuje súčasný vývoj uplatňovania moci v modernom demokratickom štáte.

Zahrňa totiž výkon moci nielen orgánmi moci zákonodarnej, moci výkonnej a moci súdnej, ale aj **najrôznejšími samosprávnymi spoločenstvami** - napr. orgánmi územnej samosprávy, záujmovej samosprávy či ďalšími orgánmi (**inštitúciami či organizáciami**), na ktoré štát preniesol časť výkonu moci (**svojich funkcií**).

Na základe uvedeného a v snahe rozšíriť obsah demokratického princípu, posilniť uplatňovanie a ochranu práv a slobôd občanov, princíp právneho štátu a princíp legality sa navrhuje v článku 26 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky nahradiť slová "štátne orgány a orgány územnej samosprávy" slovami "orgány verejnej moci" a dosiahnuť tak, aby sa ústavná povinnosť primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku a za podmienok a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, vzťahovala na orgány moci zákonodarnej, moci výkonnej a moci súdnej, ale aj na samosprávne spoločenstvá a ďalšie právnické osoby alebo fyzické osoby za predpokladu, že na tieto štát preniesol časť výkonu svojich funkcií.

Pri vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa v ústave konštituoval Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky ako nezávislý orgán vykonávajúci kontrolu hospodárenia s rozpočtovými prostriedkami, so štátnym majetkom, majetkovými právami a pohľadávkami štátu. Takto vymedzená pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu v tom čase vyhovovala spoločenským potrebám.

Spoločenský vývoj v rokoch nasledujúcich po vzniku Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky sa však niesol v znamení transformácie v ekonomických a sociálnych vzťahov. V jej dôsledku došlo fakticky k postupnému zúženiu pôsobnosti Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, čo sa prejavilo okrem iného aj v tom, že tento orgán nemá možnosť vykonávať kontrolu vo viacerých novo konštituovaných ustanovizniach (**napr. Sociálna poisťovňa, zdravotné poisťovne a ďalšie**).

V počiatočnom období prostriedky pre predchodcov týchto inštitúcií plynuli prevažne zo štátneho rozpočtu. V dôsledku spomínanej transformácie sa však menil charakter finančných prostriedkov, s ktorými tieto inštitúcie hospodária. Stratili povahu rozpočtových prostriedkov štátu a v prípade Sociálnej poisťovne a

zdravotných poisťovní nadobudli povahu poistného vybraného od povinných subjektov, medzi ktoré však patrí aj štát (**Slovenská republika**).

Podobne v dôsledku zmien v ďalších oblastiach spoločenského života vznikli resp. pretransformovali sa ďalšie subjekty (**Národný úrad práce, Fond národného majetku Slovenskej republiky a ďalšie**), ktoré už v súčasnosti nenakladajú s prostriedkami štátneho rozpočtu, ale s prostriedkami, ktoré majú charakter verejných financií.

Pre súčasný vývoj je tiež charakteristické, že do Slovenskej republiky sa dostávajú aj finančné prostriedky z medzinárodného spoločenstva, ktoré majú povahu pomoci, podpôr, grantov a iných účelovo určených finančných prostriedkov, pričom zahraničné inštitúcie, ktoré ich poskytujú, si môžu vyhradiť právo ich kontroly Najvyšším kontrolným úradom Slovenskej republiky ako nezávislým štátnym orgánom.

Z tohto dôvodu je potrebné už v znení ústavy vytvoriť priestor na vykonávanie takého druhu kontroly, ktorá je obvyklá v právnych poriadkoch ostatných demokratických štátov.

Vychádzajúc z obsahu Limskej deklarácie o hlavnej línii finančnej kontroly, ktorá bola prijatá v roku 1977 na IX. Kongrese medzinárodnej organizácie najvyšších účtovných kontrolných úradov (**INTOSAI**) v Lime, nevyhnutnosť existencie nezávislého kontrolného orgánu na kontrolu všetkých verejných financií je jednou z najdôležitejších podmienok ich správneho a efektívneho nakladania.

Napriek tomu, že finančné prostriedky vybrané v prospech verejnoprávnych inštitúcií nemajú povahu rozpočtových prostriedkov štátu, v krajinách združených v INTOSAI aj tieto verejné prostriedky kontrolujú nezávislé kontrolné inštitúcie.

Aj keď sa kontrola týchto prostriedkov v Slovenskej republike uskutočňuje prostredníctvom vnútorných kontrolných orgánov (**dozorné rady, vnútorní kontrolní pracovníci**) a tiež prostredníctvom štátneho dozoru (**Ministerstvo financií Slovenskej republiky a ďalšie ministerstvá**), je vo verejnom záujme umožniť kontrolu týchto inštitúcií aj Najvyššiemu kontrolnému úradu Slovenskej republiky.

Finančné prostriedky, ktoré sa vyberajú na základe zákona v prospech verejnoprávnych inštitúcií sú totiž prostriedkami, ktoré aj keď nie sú príjmom

štátneho rozpočtu, svojim charakterom a určením sú im rovné. Rovnako ako dane (či iné poplatky) sú vyberané a platené na základe zákona a používajú sa analogicky, ako sa využíva príjem z daní na verejnú spotrebu v oblastiach, ktoré garantuje štát a za ktoré štát preberá zodpovednosť. Takto vymedzená kontrolná pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky preto v plnom rozsahu pokrýva kontrolu verejných financií v zmysle Limskej deklarácie.

Ďalším významným argumentom pre rozšírenie pôsobnosti Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky je hodnotenie Európskej komisie. Tento orgán vo svojej správe o pripravenosti Slovenskej republiky k vstupu do Európskej únie totiž v minulosti konštatoval, že Slovensko dosiahlo vo zvyšovaní účinnosti finančnej kontroly doposiaľ iba obmedzený pokrok.

Cieľom predloženej novely je teda v Ústave Slovenskej republiky rozšíriť pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky na úroveň, ktorá je obvyklá pre pôsobnosť účtovných dvorov v členských krajinách Medzinárodnej organizácie najvyšších účtovných úradov, ktorej členom je aj Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky.

Navrhnutou zmenou uvedeného článku sa naplnia zásady Limskej deklarácie, v zmysle ktorých kontrola verejných financií spočíva v kontrole štátnych platieb, kontrole štátnych úradov a osobitných zariadení v zahraničí, kontrole verejných daní, zmluvných vzťahov vzniknutých z verejnej činnosti a verejných stavieb, hospodárskych podnikov s majetkovou účasťou štátu, kontrole subvencovaných zariadení, kontrole medzinárodných a nadnárodných organizácií.

Ústava Slovenskej republiky už v platnom znení zakotvuje dve úrovne územnej samosprávy. I keď je pravdou, že obec je prirodzenejším a zomknutejším samosprávnym územným spoločenstvom ako vyšší územný celok, nie je opodstatnené garantovať práva vyššieho územného celku iba na úrovni právneho predpisu nižšej právnej sily. Novela preto ústavne zrovnoprávňuje postavenie vyššieho územného celku s obcou a v navrhovanej úprave IV hlavy ústavy zabezpečuje vyššiemu územnému celku a jeho orgánom adekvátne ústavné práva.

Návrh sa zaoberá aj indemnitou a imunitou poslancov Národnej rade Slovenskej republiky. Dáva do súladu platný ústavný text so zásadou právneho štátu,

a obidva tieto inštitúty upravuje tak, ako je to zvykom v iných moderných demokratických štátoch kontinentálnej Európy.

Navrhuje sa, aby za výroky pri výkone funkcie poslanca prednesené v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej orgáne naďalej nebolo možné poslanca trestne stíhať a to ani po zániku jeho mandátu, zároveň sa však navrhuje, formulácia, aby občianskoprávna zodpovednosť poslanca týmto nebola dotknutá.

Predkladatelia vychádzajú jednak zo skutočnosti, že zmyslom prejavov poslancov prednášaných v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej výboroch, má byť výmena myšlienok a politických názorov a ani parlamentné prejavy nesmú byť využívané na neoprávnené zásahy do práva na ochranu osobnosti kohokoľvek.

Návrh preto umožňuje, aby aj v prípade, keď niektorý z poslancov pri svojom prejave neoprávnené zasiahne do práva na ochranu osobnosti druhej osoby a spôsobí jej škodu, mohol sa za ňu zodpovedať v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka rovnako, ako za takýto prejav zodpovedá každý iný občan Slovenskej republiky.

Na rozdiel od platnej právnej úpravy, ktorá umožňuje, aby v prípade, ak Národná rada Slovenskej republiky odoprie svoj súhlas na trestné stíhanie poslanca bolo trestné stíhanie navždy vylúčené, návrh obsahuje ustanovenie, vďaka ktorému dôjde k prinavráteniu pôvodného zmyslu poslaneckej imunity tým, že jej účinky nebudú presahovať časový horizont výkonu poslaneckého mandátu.

V zmysle návrhu, preto ak Národná rada Slovenskej republiky odoprie svoj súhlas s trestným stíhaním poslanca alebo jeho vzatím do väzby, stíhanie alebo vzatie do väzby je vylúčené iba počas trvania poslaneckého mandátu.

Uvedená ústavná konštrukcia ruší ničím neodôvodnenú výhodu, ktorú v trestnoprávnej oblasti doposiaľ poskytoval ústavný text a je v súlade s ústavnými zásadami, na ktorých je Slovenská republika demokratickým a právnym štátom.

Platný ústavný text tiež nedáva odpoveď na otázku, ako postupovať v prípade, keď sa poslanec Národná rada Slovenskej republiky ocitne vo výkone väzby. Podľa názoru predkladateľov účel a zmysel väzby neumožňuje, aby poslanec naďalej osobne uplatňoval svoj poslanecký mandát. S uvedeným stavom je však spojená skutočnosť, že politická strana, na ktorej kandidátnej listine bol poslanec zvolený a občania, ktorí

takejto politickej strane a prípadne aj jej kandidátovi odovzdali vo voľbách svoj hlas, minimálne po dobu trvania väzby nemajú svojho zástupcu v ústavodarnom a zákonodarnom zbore Slovenskej republiky.

Významnou skutočnosťou súvisiacou s takouto situáciou je aj to, že podľa názoru predkladateľov je aj počas výkonu väzby nevyhnutné uplatňovať prezumpciu neviny poslanca. Zrejme by preto nebolo správne, ak by Ústava Slovenskej republiky v takomto prípade automaticky pozbavovala poslanca jeho poslaneckého mandátu **(pokiaľ sa svojho mandátu sám poslanec dobrovoľne nevzdá)**.

Z uvedených dôvodov sa navrhuje, aby v prípade, ak sa poslanec nachádza vo výkone väzby, jeho mandát nezanikol, ale iba sa neuplatňoval.

Takéto riešenie umožní, aby za poslanca, ktorý sa ocitne vo výkone väzby nastúpil jeho náhradník, podobne ako nastupuje náhradník aj za poslanca, ktorý sa stane členom vlády Slovenskej republiky.

Zachováva sa pritom zmysel väzby, nezasahuje sa do ďalších ústavných práv poslanca Národnej rady Slovenskej republiky a politická strana, za ktorú bol poslanec zvolený a ani občania, ktorí takejto politickej strane odovzdali svoj hlas, neprichádzajú o svojho zástupcu.

Novo formulovaný spôsob vzdania sa mandátu poslanca **(požiadavka, aby k zániku poslaneckého mandátu došlo osobným vyhlásením poslanca na schôdzi Národnej rady Slovenskej republiky a iba ak mu v tom bránia vážne okolnosti, mohol tak urobiť písomne do rúk predsedu Národnej rady Slovenskej republiky)** odstraňuje možnosť využívania a zneužívania tzv. poslaneckých reverzov, ktoré môžu protiústavne zaviazat' poslanca k takému konaniu a rozhodovaniu, ktoré je v rozpore s obsahom čl. 72 ods. 2 ústavy.

Rovnako sa navrhuje, aby mandát poslanca zanikol dňom nadobudnutia právoplatnosti rozsudku, ktorým bol poslanec odsúdený za úmyselný trestný čin alebo ktorým bol poslanec odsúdený za trestný čin a súd nerozhodol v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody.

Ide o významný posun v ústavnom riešení situácie, ktorá je síce podľa názoru predkladateľov málo pravdepodobná, no doposiaľ nebola ústavne riešená.

Navrhovatelia pritom vychádzajú z presvedčenia, že ak sa poslanec dopustí akéhokoľvek úmyselného trestného činu alebo ak dôjde k odsúdeniu poslanca za neúmyselný trestný čin a súd nerozhodne v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody, dochádza v týchto prípadoch zo strany poslanca k tak závažnému porušeniu svojho poslaneckého sľubu, že uvedené je dôvodom pre zánik jeho poslaneckého mandátu.

V súlade s významom a novým postavením vymenovaných medzinárodných zmlúv sa navrhuje, aby sa v Národnej rade Slovenskej republiky zmenil aj spôsob vyslovovania súhlasu s nimi.

Navrhuje sa, aby na vyslovenie súhlasu s medzinárodnými zmluvami podľa čl. 7 ods. 3 a 4 (**medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné politické zmluvy, medzinárodné zmluvy vojenskej povahy, medzinárodné zmluvy z ktorých vzniká Slovenskej republike členstvo v medzinárodných organizáciách, medzinárodné hospodárske zmluvy všeobecnej povahy, medzinárodné zmluvy na ktorých vykonanie je potrebný zákon a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a medzinárodnými zmluvami na základe ktorých sa Slovenská republika s cieľom zachovať mier, bezpečnosť a demokratický poriadok v Európe môže zaradiť do organizácie vzájomnej kolektívnej bezpečnosti**), bol potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a tiež, aby na vyslovenie súhlasu s medzinárodnými zmluvami podľa čl. 7 ods. 2 (**medzinárodnými zmluvami, ktorými alebo na ktorých základe môže Slovenská republika preniesť časť svojich zvrchovaných práv na medzinárodnú organizáciu, ktorej je členom**) bol potrebný súhlas aspoň trojpätinovej väčšiny všetkých poslancov Národnej rady Slovenskej republiky.

Návrh odstraňuje aj ústavnú konštrukciu, ktorá požadovala, aby prezident podpisoval aj zákon, ktorý vrátil Národnej rade Slovenskej republiky so svojimi pripomienkami a Národná rada Slovenskej republiky takýto zákon opätovne prerokovala a schválila aj napriek pripomienkam prezidenta.

Význam uvedeného riešenia vystupuje do popredia najmä v prípadoch, ak sa pripomienky prezidenta dotýkajú ústavnosti prijatého zákona a prezident zvažuje

uplatnenie svojho oprávnenia podľa článku 130 ods. 1 písm. b) Ústavy Slovenskej republiky (**Ústavný súd začne konanie o protiústavnosti právneho predpisu, ak podá návrh prezident Slovenskej republiky**).

Ustanovenia Druhého oddielu piatej hlavy Ústavy Slovenskej republiky (**referendum**) vyvolávajú od prijatia základného zákona celý rad teoretických i praktických otázok.

Z jednu z mimoriadne sporných častí sa všeobecne pokladá formulovanie predmetu, v ktorom sa môže a v ktorom sa nemôže konať referendum. Uskutočnenie každého referenda je nielen finančne značne náročné, ale predovšetkým ide o formu priamej účasti občanov na správe vecí verejných. Preto každá neistota spojená už s prípravou referenda prináša spochybňovanie významu a zmyslu tohto významného inštitútu priamej demokracie.

Navrhovatelia preto pokladajú za potrebné aj v tejto fáze rekonštrukcie ústavného systému Slovenskej republiky obmedziť prípadné spochybňovanie ústavnosti každého pripravovaného referenda a vytvoriť tak čo najlepšie predpoklady pre jeho prípravu a priebeh.

Z uvedeného dôvodu sa v návrhu zavádza možnosť prezidenta Slovenskej republiky, aby ešte pred vyhlásením referenda požiadal Ústavný súd Slovenskej republiky o posúdenie, či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky je v súlade ústavou alebo s ústavným zákonom.

Rovnako sa navrhujú viaceré spresnenia prvého oddielu šiestej hlavy ústavy (**Prezident Slovenskej republiky**). Ich potrebu vyvolala tak doterajšia ústavná skúsenosť, ako aj existujúce nedostatky platného ústavného textu.

Vzhľadom na skutočnosť, že platný ústavný text neobsahuje ustanovenia o tom, ako v prípade potreby reagovať na výnimočné situácie, novela rozširuje kompetencie prezidenta Slovenskej republiky, na základe rozhodnutia Národnej rady Slovenskej republiky vypovedať vojnu ak je Slovenská republika napadnutá alebo ak to vyplýva zo záväzkov z medzinárodných zmlúv a spoločnej obrane proti napadnutiu aj o oprávnenie na základe súhlasu Národnej rady Slovenskej republiky uzatvárať mier (**uvedené je v platnom ústavnom texte vôbec riešené**), na základe návrhu

vlády Slovenskej republiky vyhlasovať vojnový stav alebo výnimočný stav a za rovnakých podmienok aj nariaďovať mobilizáciu ozbrojených síl.

Návrh pritom požaduje, aby podmienky vypovedania vojny, vyhlásenia vojnového stavu, vyhlásenia výnimočného stavu, podmienky a rozsah prípadného obmedzenia základných práv a slobôd a spôsob výkonu verejnej moci ustanovil ústavný zákon a zároveň primerane rozširuje ústavné obmedzenie prezidenta Slovenskej republiky tým, že mu zakazuje uplatniť právo rozpustiť Národnú radu Slovenskej republiky nielen počas posledných šiestich mesiacov svojho volebného obdobia, ale aj počas vojny, počas obdobia vojnového stavu alebo výnimočného stavu.

Poznanie toho, že moderné demokratické štáty neumožňujú svojim prezidentom neobmedzene zasahovať do súdnej moci uplatňovaním milosti (amnestie) v jej aboličnej podobe (**ktorá je svojou podstatou v rozpore princípmi právneho štátu**), negatívne skúsenosti zo zneužitia tohto ústavného inštitútu v roku 1998 a tiež aj skutočnosť, že občania slovenskej republiky doposiaľ ani nemali doposiaľ možnosť dozvedieť sa, ako sa oprávnenie prezidenta Slovenskej republiky nariaďovať, aby sa trestné konanie nezačínalo alebo aby sa v trestnom konaní nepokračovalo uplatňovalo v jednotlivých prípadoch, viedli predkladateľov k návrhu ústavného textu, ktorý by mal v budúcnosti umožniť prezidentovi iba odpúšťať a zmiernovať tresty uložené trestnými súdmi a zahľadzať tresty formou amnestie alebo milosti a ktorý toto oprávnenie chápe ako výlučné a neprenosné právo hlavy štátu.

V nadväznosti na zmenený rozsah kompetencií prezidenta Slovenskej republiky, prináša novela aj dôslednejšiu úpravu výkonu funkcie prezidenta v čase, keď prezident zvolený alebo ak sa funkcia prezidenta uvoľní a ešte nie je zvolený nový prezident alebo, ak bol zvolený nový prezident, ale ešte nezložil sľub alebo ak prezident nemôže svoju funkciu vykonávať pre závažné dôvody.

V predloženom návrhu sa zavádza aj nová ústavná definícia vlády Slovenskej republiky ako “vrcholného orgánu výkonnej moci”. Platná ústavná úprava definuje vládu ako najvyšší orgán výkonnej moci. Uvedené implikuje záver o tom, že vláde sú podriadené všetky ostatné štátne orgány pôsobiace v sfére výkonnej moci, včítane prezidenta Slovenskej republiky (**ktorý je v ústave tiež zaradený do hlavy označenej ako “Výkonná moc”**). Tento záver však nie je ale prijateľný, čo

konštatoval ešte v roku 1993 aj Ústavný súd Slovenskej republiky v odôvodnení svojho uznesenia ÚS. I 5/93. Ústavný súd Slovenskej republiky vtedy konštatoval, že hoci vláda je najvyšším orgánom výkonnej moci (čl. 108), ústavné postavenie prezidenta Slovenskej republiky je v skutočnosti dominantné voči ústavnému postaveniu vlády.

V záujme legislatívnej čistoty a bezrozpornosti ústavného textu sa upravujú tiež ustanovenia o nezlučiteľnosti funkcií a nemožnosti paralelného výkonu niektorých činností paralelne s výkonom funkcie člena vlády.

V návrhu sa tiež spresňujú oblasti, v ktorých vláda rozhoduje v zbore. Ide najmä o rozhodovanie o medzinárodných zmluvách, ktorých dojednávanie preniesol prezident Slovenskej republiky na vládu, o súhlase s prenesením dojednávania tzv. rezortných zmlúv na jednotlivých členov vlády a rozhodovanie o podaní na Ústavný súd Slovenskej republiky, aby rozhodol o súlade medzinárodnej zmluvy, na ktorú je potrebný súhlas parlamentu, s ústavou a s ústavným zákonom. Ďalej by vláda, oproti súčasnému ústavnému stavu, mala rozhodovať v zbore tiež o návrhu na mobilizácii ozbrojených síl, o návrhu na vyhlásenie výnimočného stavu, o vyhlásení núdzového stavu, o vyslaní ozbrojených síl mimo územia Slovenskej republiky na účel humanitárnej pomoci, vojenských cvičení a mierových pozorovateľských misí a z analogických dôvodov aj o súhlase s pobytom cudzích ozbrojených síl na našom území a o súhlase s prechodom cudzích ozbrojených síl cez naše územie.

Takáto ústavná úprava umožní vyššiu operatívnosť rozhodovania o týchto otázkach resp. upresňuje ústavné ustanovenia, ktoré boli predmetom sporu.

V návrhu sa tiež vláda splnomocňuje aby, ak tak ustanoví zákon, vydávala nariadenia aj na vykonanie Európskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na strane jednej a Slovenskou republikou na strane druhej. Toto ustanovenie vytvára ústavný priestor na implementáciu množstva technických noriem príp. iných menej závažných rozhodnutí Európskej únie a Európskych spoločenstiev do právneho poriadku Slovenskej republiky na základe nariadenia vlády.

V súlade s požiadavkou posilňovania právneho štátu a prehĺbovania ústavných záruk ochrany základných práv a slobôd sa v návrhu posilňuje aj postavenie Ústavného súdu Slovenskej republiky. Ústavnému súdu sa zverujú štyri nové

právomoci: právomoc rozhodovať o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky s ústavou a ústavnými zákonmi, právomoc rozhodovať o súlade obsahu petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky smerujúcich k vyhláseniu referenda s ústavou alebo s ústavným zákonom, právomoc rozhodovať o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému zásahu štátu do ich práva na samosprávu a právomoc rozhodovať o tom, či rozhodnutie o vyhlásení výnimočného stavu a na toto rozhodnutie nadväzujúce ďalšie rozhodnutia, boli vydané v súlade s ústavou a s príslušným ústavným zákonom.

Precizujú sa tiež ustanovenia čl. 125, ktoré upravujú právomoc Ústavného súdu Slovenskej republiky o súlade právnych predpisov. V tejto súvislosti sa zveruje ústavnému súdu fakultatívna právomoc, po prijatí návrhu na konanie, pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí príp. niektorých ich ustanovení, ak by ich ďalším uplatňovaním mohlo dôjsť k ohrozeniu základných práv a slobôd alebo by tým hrozila značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný dôsledok. Tento návrh vychádza z analogických úprav známych v zahraničí a je zároveň aj reakciou na problémy, ktoré sa doposiaľ vyskytli v súvislosti s uplatňovaním tejto právomoci ústavného súdu.

Úpravou čl. 127 sa výrazne rozširuje právomoc Ústavného súdu Slovenskej republiky rozhodovať o sťažnostiach fyzických alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z platnej medzinárodnej zmluvy. Rozhodovacia právomoc ústavného súdu je v týchto prípadoch, rovnako, ako je to aj v platnom ústavnom texte, založená iba subsidiárne. Ústavný súd Slovenskej republiky by mal teda rozhodovať len vtedy, ak o ochrane práv a slobôd už nemôže rozhodovať iný všeobecný súd.

Základom rozšírenia právomoci ústavného súdu rozhodovať o individuálnych ústavných sťažnostiach sa pre navrhovateľov stala platná úprava čl. 130 ods. 3 ústavy, ktorá umožnila Ústavnému súdu Slovenskej republiky už aj doposiaľ fakultatívne rozhodovať o ochrane ústavných práv fyzických a právnických osôb nad rámec platnej úpravy obsiahnutej v čl. 127.

Takéto konanie ústavného súdu však v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva nepredstavuje dostatočnú ochranu základných práv a slobôd. Bolo preto

nevyhnutné navrhnúť zmenu dikcie samotného článku 127, čo vo výraznej miere otvorí právnickým osobám a fyzickým osobám prístup k ústavnému súdu.

Navrhuje sa tiež rozšíriť okruh ústavných činiteľov, pri ktorých bude ústavný súd rozhodovať o súhlase na trestné stíhanie alebo vzatie do väzby sudcov všeobecných súdov a generálneho prokurátora (**doposiaľ v uvedenej súvislosti tento orgán rozhodoval iba o predsedovi a podpredsedovi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky**).

V záujme posilnenia autority Ústavného súdu Slovenskej republiky a odstránenia interpretačných problémov aplikačnej praxe, sa u všetkých typov jeho rozhodnutí ustanovuje rozsah ich záväznosti, spôsob vykonania a príp. aj ďalšie právne účinky. V súvislosti s úpravou právomocí ústavného súdu sa upresňuje aj rozsah vecí, ktoré patria do pôsobnosti pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky a v záujme posilnenia právnej istoty aj spôsob uznášania sa pléna ústavného súdu.

Vzhľadom na rozšírenie rozhodovacieho okruhu Ústavného súdu Slovenskej republiky sa navrhuje aj rozšírenie počtu jeho členov z doterajších 10 na 13. Uvedené umožní rozhodovanie tohoto orgánu ochrany ústavnosti v štyroch senátoch, zvýši jeho operatívnosť a prinesie zníženie počtu nevyriešených prípadov.

V snahe posilniť nezávislosť sudcov ústavného súdu sa zavádza ich opätovná nezvoliteľnosť, ktorá sa však spája aj s predĺžením ich funkčného obdobia z doterajších 7 na 12 rokov.

Návrh odstraňuje systémové nedostatky platného ústavného textu pri riešení postavenia súdnej moci. Odstraňuje z ústavného systému nesystémové štvorročné funkčné obdobie sudcov, ktoré predchádza ich ustanovovaniu bez časového obmedzenia a ktoré je v centre oprávnenej kritiky pozorovateľov slovenského ústavného systému tak doma ako aj v zahraničí a do procesu ustanovovania a prideľovania sudcov a procesu rozhodovania o ďalších významných otázkach spojených s činnosťou všeobecných súdov, vťahuje nový ústavný orgán - Súdnu radu Slovenskej republiky.

Odstraňuje voľbu sudcov Národnou radou Slovenskej republiky, nakoľko Súdna rada Slovenskej republiky by mala okrem iných oprávnení aj možnosť predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy na vymenovanie a na

odvolávanie sudcov. Súdna rada by zároveň mala mať oprávnenie aj voliť a odvolávať členov disciplinárnych senátov, voliť a odvolávať predsedov disciplinárnych senátov a oprávnenie vyjadrovať sa k návrhu rozpočtu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pri zostavovaní návrhu štátneho rozpočtu.

Kompetencie prezidenta Slovenskej republiky by sa pritom mali rozšíriť nielen o vymenúvanie a odvolávanie sudcov, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky **(pri uvedenom by mal prezident rešpektovať návrhy predkladané Súdnu radou Slovenskej republiky a teda zohrávať najmä notariátnu funkciu a významom svojej funkcie zvyšovať význam spoločenského postavenia súdnej moci a samotných sudcov)**, ale aj o prijímanie sľubu sudcov a o vymenúvanie troch členov Súdnej rady Slovenskej republiky.

V moderných demokraciách sa ochrana občanov voči zásahom orgánov verejnej správy do zaručených práv a slobôd v stále významnejšej miere zabezpečuje aj inými, než striktne formálnymi cestami súdneho rozhodovania.

Príkladom uvedeného je aj pôsobenie osobitného a nezávislého parlamentného zmocnenca, ktorého hlavnou úlohou je poskytovať neformálnu pomoc občanom v prípadoch, pri ktorých by za určitých okolností boli oprávnené konať aj orgány správneho súdnictva. Ombudsman, ako sa tento zmocnenec zvykne všeobecne označovať, je vzhľadom na svoje úlohy a postavenie úzko spojený s teóriou deľby moci. Svojou činnosťou totiž nielen bezprostredne pomáha občanom, no zároveň upozorňuje legislatívu na chyby verejnej správy, čo má mimoriadny význam najmä v súvislosti s nárastom významu jej rozhodovacích činností v súčasnej spoločnosti.

Inštitút ombudsmana, ktorého historické korene siahajú do začiatku 18. storočia v Švédsku, sa už pri svojom vzniku sformoval ako orgán osobitnej ochrany občanov proti rozhodnutiam orgánov štátnej správy. Podľa niektorých historických prameňov sa o jeho vznik zaslúžil v roku 1713 švédsky kráľ Karol XII. po tom, ako sa dozvedel, že jeho úradníci poverení vyberaním daní podvádzajú občanov a vyberajú od nich viac finančných prostriedkov, než on sám ustanovil. Oficiálne sa o ombudsmanovi prvýkrát zmieňuje Ústava Švédskeho kráľovstva z roku 1809. Aj keď bol tento ombudsman pôvodne zriadený iba pre oblasť kontroly výkonu štátnej správy, jeho úlohy sa v materskej krajine postupne rozšírili aj na oblasti výkonu trestu odňatia slobody, armády a ďalšie.

Na základe pozitívnych skúseností začali tento inštitút postupne preberať aj ďalšie demokratické krajiny. Pôsobenie týchto parlamentných zmocnencov sa mimoriadne osvedčilo nielen vďaka poskytovanej ochrane práv a slobôd občanov, ale aj schopnosti účinne pôsobiť proti štátnej byrokracii. Uvedené platí v súčasnosti nielen pre Švédsko, ale aj pre všetky krajiny, ktoré inštitút ombudsmana postupne prevzali do svojich ústavných systémov (**napr. Fínsko, Dánsko, SRN, USA, Veľká Británia, Francúzsko, Portugalsko, Švajčiarsko, Írsko, Holandsko, Španielsko, krajiny Latinskej Ameriky, Poľsko, od roku 1999 Česká republika a ďalšie**).

Štáty, ktoré tento inštitút zaviedli (**v súčasnosti už takmer všetky európske krajiny**), dokážu s jeho pomocou riešiť značný počet sťažností občanov, v ktorých títo poukazujú na nemožnosť dovolať sa svojich ústavne garantovaných práv voči rozhodnutiam orgánov štátnej správy a nezriedka aj na komplikované procesné podmienky pri podávaní odvolaní (**je totiž pomerne bežné, že najmä správne konanie spôsobuje občanom značné problémy**). Do určitej miery pritom znížili počet súdnych sporov a odbremenili tak vlastné súdne orgány.

Vzhľadom na celkové zameranie a kompetencie sa inštitút ombudsmana pokladá za určité doplnenie existujúcej súdnej kontroly zákonnosti konania a rozhodovania orgánov verejnej správy. So správnym súdnictvom ho pritom spája najmä skutočnosť, že začína konanie spravidla iba na základe sťažnosti jednotlivca proti rozhodnutiu orgánu štátnej správy. Na rozdiel od správnych súdov, či iných podobných orgánov, však ombudsman spravidla nemá možnosť zmeniť daný stav vlastným opatrením (**nie je rozhodovacím či kvazisúdnym orgánom**).

Z pohľadu občanov ide teda predovšetkým o inštitúciu na ktorú sa môžu obrátiť, ak sú nespokojní s rozhodnutím orgánu verejnej správy, so spôsobom vybavenia svojej záležitosti (s priebehom konania) alebo so správaním, konaním, resp. nekonaním pracovníkov verejnej správy.

Ombudsman pritom občanom zvyčajne pomáha nielen formulovať ich sťažnosti a sleduje priebeh ich vybavovania, no nezriedka sa sám angažuje pri vybavovaní niektorých prípadov. Typickým oprávnením ombudsmana je v tejto súvislosti oprávnenie sledovať opatrenia orgánov verejnej správy a informovať o nich parlament i širokú verejnosť.

Vzhľadom na jednoznačne pozitívne skúsenosti s inštitútom ombudsmana v zahraničí, zriaďuje návrh ústavný inštitút verejného ochrancu základných práv a slobôd aj v ústavnom systéme Slovenskej republiky. Aj v podmienkach Slovenskej republiky totiž platí, že uplatňovanie základných práv a slobôd sa v modernej spoločnosti účinne zabezpečuje tak systémom súdnej, ako aj mimosúdnej ochrany **(súdna ochrana má pritom dve zložky - ochranu prostredníctvom orgánov všeobecného súdnictva a prostredníctvom ústavného súdu a mimosúdnu ochranu základných práv a slobôd poskytujú v rámci svojej pôsobnosti najmä orgány štátnej správy a zároveň s nimi aj ďalšie štátom utvorené orgány).**

Spolupôsobenie inštitútu verejného ochrancu základných práv a slobôd však Ústava Slovenskej republiky doposiaľ nepoznala, hoci táto je už dávnejšie pokladaná za osvedčenú formu ochrany dodržiavania a uplatňovania základných práv a slobôd občanov aj v štátoch, ktoré sa po zániku socialistického spoločenského zriadenia orientujú na výstavbu demokratického právneho systému **(postavenie a pôsobnosť ombudsmana ustanovuje napríklad estónska ústava prijatá roku 1992, Ústava Chorvátskej republiky z roku 1990, Ústava Maďarskej republiky v znení novely z roku 1997, Ústava Poľskej republiky prijatá roku 1997, Ústava Rumunskej republiky z roku 1991 a Ústava Slovinskej republiky prijatá roku 1991).**

Rozsah ústavnej úpravy tohto inštitútu je pritom v ústavách rozdielny. Estónsko, Maďarsko a Rumunsko majú v napr. texte svojich ústav samostatné kapitoly o ombudsmanovi. Ďalšie krajiny vo svojich ústavách tento inštitút iba zriaďujú, určujú spôsob jeho utvárania, dĺžku funkčného obdobia a pôsobnosť a v ostatnom odkazujú na úpravu zákonom.

Ombudsman má pritom spravidla domáce pomenovanie. V predloženom návrhu sa zavádza pre tento nový inštitút v ústavnom systéme Slovenskej republiky označenie **"verejný ochranca základných práv a slobôd"**.

V zmysle základnej ústavnej charakteristiky by sa mal verejný ochranca základných práv a slobôd v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom spolupodieľať na ochrane práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, pokiaľ je ich takéto konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

Z navrhovanej koncepcie pôsobenia, základných ústavných kompetencií i ústavného zaradenia do ôsmej hlavy Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že verejný ochránca základných práv a slobôd, by mal pôsobiť popri prokuratúre Slovenskej republiky, ktorej ústavné oprávnenie chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb (čl. 149) zriadením tohto inštitútu nie je nijakým spôsobom dotknuté.

Predložený návrh ústavného zákona na viacerých miestach tiež odstraňuje z textu Ústavy Slovenskej republiky nepresné formulácie, ktoré boli v minulosti dôvodom rozdielnych interpretácií, negatívne vplývali na stabilitu ústavného systému alebo by v budúcnosti mohli spôsobiť závažné praktické problémy.

Osobitná časť

Článok I.

K bodu 1

V článku 1 sa doterajší text označuje ako odsek 1 a pridáva sa nový odsek 2. V odseku sa zavádza nový ústavný princíp, ktorým Slovenská republika deklaruje, že je krajinou, ktorá uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá (zásady) medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy ktorými je viazaná a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.

Pod zásadami medzinárodného práva je pritom potrebné rozumieť najmä tie, ku ktorým sa prihlásili signatárske štáty Viedenského dohovore o zmluvnom práve z 23. mája 1969 **(na základe svojho článku 84 ods. 1 Dohovor nadobudol platnosť dňom 27. januára 1980 a pre Československú socialistickú republiku nadobudol platnosť podľa svojho čl. 84 ods. 2 dňom 28. augusta 1987 - publikovaný vyhláškou ministra zahraničných vecí č. 15/1988 Zb. zo 4. septembra 1987)** a zásady, ktoré sú vtelené do Charty Organizácie Spojených národov.

Medzi ďalšie významné zásady medzinárodného práva však patrí aj zásada rovnoprávnosti národov a ich právo na sebaurčenie, zásada zvrchovanej rovnosti a nezávislosti všetkých štátov, zásada nevmiešavania sa do vnútorných záležitostí štátov, zásada zákazu hrozby silou alebo použitia sily a zásada všeobecného uznávania a dodržiavania ľudských práv a základných slobôd pre všetkých.

Ústavné skúsenosti z iných krajín poukazujú tiež na to, že o bližšiu definíciu jednotlivých zásad medzinárodného práva sa môže v rámci svojej rozhodovacej činnosti pokúsiť aj orgán oprávnený na výklad samotnej ústavy. V Spolkovej republike Nemecko napríklad Spolkový ústavný súd v jednom zo svojich rozhodnutí konštatoval, že za pravidlá medzinárodného práva možno pokladať také pravidlá, ktoré uznáva väčšina štátov medzinárodného spoločenstva národov bez toho aby tieto museli byť súčasťou medzinárodných zmlúv **(Bundesverfassungsgericht 23 – 317, 66, 64a)**. Ako príklad možno uviesť niektoré zásady vojenského práva **(odmietanie zabíjania vojnových zajatcov, právo vojnových zajatcov na ľudské**

zaobchádzanie), uznávanie niektorých práv zastupiteľských úradov, zásada dodržiavania medzinárodných zmlúv (**“pacta sunt servanda”**) a pod.

Možno preto predpokladať, že k podobnému vývoju dôjde aj následkom rozhodovacej činnosti ústavného súdu v Slovenskej republike.

Navrhované ustanovenie je pritom potrebné interpretovať nielen ako prihlásenie sa Slovenskej republiky k všeobecným pravidlám medzinárodného práva, medzinárodným zmluvám, ktorými je viazaná a svojím ďalším medzinárodným záväzkom, ale aj ako formulovanie ústavného záväzku pre Národnú radu Slovenskej republiky aby utváral právny poriadok Slovenskej republiky v zhode s vyššie uvedenými pravidlami, medzinárodnými zmluvami a ďalšími medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky.

K bodu 2

Do novo formulovaného článku 7 ods. 1 sa preberá text pôvodného článku 7. Vypúšťa sa však z neho znenie druhej vety (**“Právo vystúpenia z tohto zväzku nemožno obmedziť”**). Jej obsah totiž nielen, že nesmeroval k dosiahnutiu želaného cieľa (**zachovanie slobodného rozhodovania o prípadnom vystúpení zo štátneho zväzku**), ale vopred priamo obmedzoval možnosť vstupu Slovenskej republiky do štátneho zväzku s inými štátmi (**ústavné deklarovanie neprípustnosti obmedzenia práva vystúpiť z tohto zväzku totiž nemožno spájať s nepriznaním, či nerešpektovaním práva na vystúpenie z takéhoto zväzku**).

Aj podľa navrhovaného textu ústavy by teda malo naďalej platiť, že o vstupe do štátneho zväzku Slovenskej republiky s inými štátmi alebo o vystúpení z tohto zväzku (**federácia, spolkový štát**) je nevyhnutné rozhodnúť ústavným zákonom, ktorého obsah potvrdia občania v referende.

Z dikcie odseku 1 vyplýva, že navrhovaný text, rovnako ako pôvodné znenie článku 7 ústavy, odmieta možnosť vstupu Slovenskej republiky do štátneho zväzku iba s jedným štátom.

Podľa predkladateľov je obsah pojmu **“štátny zväzok”** potrebné chápať v súlade s teóriou ústavného práva, ako pojem definujúci taký štátny útvar, ktorý sa prezentuje navonok vlastnou medzinárodnoprávnou suverenitou (**má oprávnenie**

vystupovať v medzinárodných vzťahoch voči druhým štátom) a štátny útvar, ktorý je zložený z viacerých štátov (v prípade spolkového štátu spolkových krajín).

Základom takéhoto štátneho útvaru je pritom spoločná ústava, spoločné štátne občianstvo, spoločné vonkajšie štátne symboly a politicky ho navonok reprezentujú a riadia ústredné zväzové orgány.

Vzhľadom na skutočnosť, že konfederácia, ale aj ďalšie volnejšie formy združovania štátov (**únia, spoločenstvo štátov, zväz štátov**) patria medzi volnejšie formy združovania štátov, ktoré vznikajú na základe medzinárodnej zmluvy (**zmluvy uzatvorenej medzi dvomi alebo viacerými suverénnymi štátmi**), rovnako aj vzhľadom na to, že Európske spoločenstvá (**Európske spoločenstvo uhlia a ocele, Európske spoločenstvo - pôvodne Európske hospodárske spoločenstvo a Európske spoločenstvo atómovej energie**) sú právnickými osobami, ktoré požívajú v medzinárodných vzťahoch iba tú právnu spôsobilosť, ktorá je nevyhnutná na výkon ich funkcií a dosiahnutie ustanovených cieľov a ktorá je obsiahnutá v ich zriaďovacích zmluvách a tiež aj vzhľadom na to, že ani Zmluva o Európskej únii nepriniesla zmenu vo formálnoprávnom postavení týchto troch spoločenstiev (**vlastným subjektom zostávajú naďalej Európske spoločenstvá, nakoľko Zmluva o Európskej únii sa o otázke právnej subjektivity EÚ nezmieňuje a Európska únia pri svojej činnosti ani nevystupuje ako subjekt vnútroštátneho a ani ako subjekt medzinárodného práva**), pokladajú predkladatelia za potrebné aby ústavný text umožňoval Slovenskej republike, okrem vstupu do štátneho zväzku, v osobitnom ustanovení aj vstup do niektorej z týchto voľnejších foriem združovania štátov.

Navrhované ustanovenie článku 7 ods. 2 preto umožňuje, aby Slovenská republika medzinárodnou zmluvou alebo na jej základe preniesla časť svojich zvrchovaných práv na medzinárodnú organizáciu ktorej je členom, čo nepredstavuje jej vstup do štátneho zväzku, ako tento chápe ústavné právo (**podľa navrhovaného ustanovenia článku 84 ods. 4 sa požaduje na vyslovenie súhlasu s takouto medzinárodnou zmluvou súhlas aspoň trojpäťinovej väčšiny všetkých poslancov Národnej rady Slovenskej republiky**).

Európska dohoda o pridružení uzavretá medzi Slovenskou republikou a Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi (**Asociačná dohoda, Eurodohoda**) bola podpísaná dňa 4. októbra 1993 a po skončení ratifikačného

procesu v členských štátoch spoločenstva nadobudla platnosť 1. februára 1995. Bezprostredným cieľom pridruženia v prechodnom období je utvorenie oblasti voľného obchodu a podporovanie hospodárskych vzťahov v oblastiach vymedzených Dohodou tak, aby sa utvárali vhodné podmienky pre postupnú integráciu Slovenskej republiky do Európskych spoločenstiev, resp. Do Európskej únie. Súčasťou vhodných podmienok je v zmysle Dohody zbližovanie existujúcich a budúcich právnych predpisov Slovenskej republiky a zabezpečovanie postupnej kompatibility (zlučiteľnosti) slovenského práva s právom Spoločenstiev.

Slovenská republika, ako asociovaná krajina k Európskym spoločenstvám má podľa Dohody plniť svoje politické, ekonomické i legislatívne záväzky tak, aby bola po skončení prechodného obdobia, pri začatí rokovania o prístupe k Európskym spoločenstvám, resp. k dnešnej únii, pripravená prevziať “*acquis communautaire*”, v ktorých sú vyjadrené výsledky spoločenstiev (**doslovný preklad tohto označenia znie – “...to, čo bolo v (Európskom) spoločenstve dosiahnuté”**). Tento termín sa bežne používa vo všetkých jazykoch členských štátov Európskej únie a neprekladá sa, nakoľko doposiaľ nebol určený jeho presný ekvivalent v jednotlivých jazykoch. Nový štát, ktorý pristupuje k Európskym spoločenstvám, je povinný zmluvne prevziať “*acquis communautaire*”, t.j. je povinný nielen pristúpiť ku všetkým zmluvám o založení Európskych spoločenstiev, ale prijať aj všetky právne akty, ktoré orgány Spoločenstvá ku dňu pristúpenia štátu prijali. Ich súčasťou je napríklad aj judikatúra súdneho dvora Európskych spoločenstiev).

Právo Európskych spoločenstiev (**používa sa aj označenia komunitárne právo, európske právo, právo spoločenstiev – Európskej únie**) predstavuje systém nadštátneho práva. Od bežných právnych systémov sa odlišuje najmä tým, že Európske spoločenstvá získali od členských štátov právomoc vytvárať právne normy, ktoré zaväzujú nielen samotné členské štáty, ale aj fyzické a právnické osoby, ktoré sa nachádzajú na ich území. Komunitárne právo je teda špecifický nezávislý právny systém, ktorý ako celok zrejme nie je možné definovať ani ako medzinárodné právo a ani ako právo vnútroštátne jednotlivých členských štátov Európskych spoločenstiev. Jeho súčasťou je pritom tzv. primárne právo (**zmluvy zakladajúce Európske spoločenstvá, zmluvy, ktoré ich menia a dopĺňajú, zmluvy, ktorými pristúpili**

nové členské štáty a medzinárodné zmluvy, ktorých zmluvnou stranou sú ES), sekundárne právo (nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania, stanoviská a akty vydané Komisiou podľa zakladajúcich zmlúv alebo na základe poverenia Rady), rozsudky Súdneho dvora ES a zvykové právo platné v ES vrátane nepísaných zásad, ktoré v rámci súdneho rozvíjania práva prevzal Súdny dvor ES z vnútroštátnych právnych poriadkov jednotlivých krajín i zásad medzinárodného práva a ďalej rozvinul (najmä stanoviská Súdneho dvora k platnosti ľudských a základných práv v práve Spoločenstiev).

Tvorba noriem sekundárneho práva, ktoré upravujú vnútorné integračné vzťahy v rôznych odvetviach integračnej politiky, za zakladá na unifikácii, t.j. vydávaní jednotných noriem záväzných pre všetkých členov (**spravidla vydávané ako “nariadenia”**) a na harmonizácii, zosúladňovaní vnútroštátneho práva členských štátov (**tak ich legislatívy ako aj ich aplikačnej praxe**) s normami práva Európskych spoločenstiev a Európskej únie (**uskutočňuje sa “smernicami”**).

Ustanovenia národného práva členských štátov Európskych spoločenstiev a Európskej únie preto nesmú byť v rozpore s primárnym právom Európskych spoločenstiev, so sekundárnym právom Európskych spoločenstiev a ani s judikatúrou Súdneho dvora ES. Z uvedeného dôvodu tieto štáty upravili text svojich ústav a následne aj svoje právne poriadky tak, aby boli kompatibilné s komunitárnym právom.

Ústavy členských štátov Európskych spoločenstiev a Európskej únie sa pritom dopĺňali aj o ustanovenia, v ktorých tieto buď priamo preniesli časť svojej suverenity na Európske spoločenstvá (Európsku úniu) alebo ustanovili podmienky takehoto prenosu (**napr. čl. 24 ods. 1 Základného zákona SRN, v zmysle ktorého Spolok môže zákonom preniesť svoje zvrchované práva na medzištátne zariadenia, čl. 88-2 francúzskej ústavy, v zmysle ktorého za podmienok reciprocity a v súlade s postupom, ktorý upravuje Zmluva o Európskej únii zo 7. februára 1992, Francúzsko súhlasí s prenosom nevyhnutných právomocí potrebných na vznik Európskej ekonomickej a monetárnej únie, ako aj pre určenie pravidiel súvisiacich s prekračovaním vonkajších hraníc členských štátov Európskeho spoločenstva, čl. 49 bis. luxemburskej ústavy, v zmysle ktorého výkon oprávnení, ktoré ústava vyhradzuje zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci, môže byť na**

základe zmluvy dočasne prenesený na medzinárodné inštitúcie, či čl. 63 holandskej ústavy - v znení z r. 1972, v zmysle ktorého v dôsledku vývoja medzinárodného právneho poriadku sa obsah zmluvy môže odchyliť od ustanovení ústavy. V takomto prípade musí byť udelený vysloviť výslovný súhlas; obe komory Generálnych stavov môžu prijať návrh zákona s takýmto účinkom najmenej dvoj tretinovou väčšinou odovzdaných hlasov).

V nadväznosti na prenos suverenity, väčšina členských štátov zaradila do svojich ústavných textov nielen všeobecné recepčné normy, ktoré zabezpečujú nadradenosť komunitárneho práva nad svojim vnútroštátnym právom, ale napr. aj priamu záväznosť všeobecných pravidiel medzinárodného práva (napr. čl. 25 Základného zákona SRN, čl. 8 Ústavy Portugalskej republiky, čl. 9 Ústavy Rakúskej republiky a ďalšie). Naprostá väčšina z nich pritom v tejto súvislosti uplatnila monistickú koncepciu vzťahu medzinárodného a vnútroštátneho práva (výnimkou je napr. Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, ktoré uplatňuje dualistickú koncepciu).

Ustanovenia navrhovaných odsekov 2 a 5 preto aj v podmienkach Slovenskej republiky vytvárajú ústavné predpoklady pre jej vstup do Európskeho spoločenstva a do Európskej únie (**Európske spoločenstvo ani Európska únia nemajú charakter štátneho útvaru**), ako medzinárodných organizácií, ktoré vznikli na základe medzinárodnej zmluvy, za účelom podpory medzinárodného práva a medzinárodnej spolupráce a monistickou koncepciou recepcie medzinárodného práva zaraďujú Slovenskú republiku medzi ostatné krajiny, ktoré (**či už ako riadni členovia alebo ako asociované krajiny**) utvorili základné ústavné predpoklady pre svoju recepciu komunitárneho práva.

Pristúpenie k Maastrichtskej zmluve bude vyžadovať aj od Slovenskej republiky, aby v medzinárodnej zmluve preniesla časť svojich zvrchovaných práv na medzinárodnú organizáciu a teda určité obmedzenie vlastnej suverenity. Uvedené za ustanovených podmienok akceptovali všetky členské štáty Európskych spoločenstiev a Európskej únie, ako základný predpoklad európskeho integračného procesu (**podľa znenia navrhovaného článku 84 ods. 4 ústavy sa pre schválenie takejto medzinárodnej zmluvy vyžaduje súhlas trojpäťtinovej väčšiny všetkých poslancov Národnej rady Slovenskej republiky**).

Navrhované ustanovenie ods. 3 (v zmysle ktorého sa Slovenská republika môže za účelom zachovania mieru, bezpečnosti a demokratického poriadku v Európe za podmienok ustanovených medzinárodnou zmluvou, zaradiť do sústavy vzájomnej kolektívnej bezpečnosti) otvára ústavné predpoklady pre uzatvorenie osobitnej medzinárodnej zmluvy vojenskej povahy, z ktorej by Slovenskej republike vzniklo členstvo v takej medzinárodnej organizácii, v ktorej si jej členovia vzájomne garantujú vlastnú bezpečnosť.

Ústava Slovenskej republiky v platnom znení nemá osobitné ustanovenie, ktoré by jej umožňovalo pristúpiť k Severoatlantickej zmluve (NATO) alebo k inej organizácii vzájomnej kolektívnej bezpečnosti.

Ani na uvedené sa nevzťahuje obsah čl. 7 ústavy a všeobecné ustanovenia čl. 84 ods. 2 a čl. 86 písm. d), v zmysle ktorých je Národná rada Slovenskej republiky oprávnená pred ratifikáciou vysloviť súhlas s medzinárodnými politickými zmluvami, medzinárodnými hospodárskymi zmluvami všeobecnej povahy, ako aj s medzinárodnými zmluvami, na vykonanie ktorých je potrebný zákon. Na platné uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky v uvedených prípadoch je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny prítomných poslancov, čo predkladatelia nepokladajú za dostačujúce pre tak významné rozhodnutie, akým je pristúpenie Slovenskej republiky k organizácii vzájomnej kolektívnej bezpečnosti.

Novela preto rozširuje ústavný text o osobitné ustanovenie umožňujúce, aby sa Slovenská republika s cieľom zachovať mier, bezpečnosť a demokratický poriadok v Európe a za podmienok ustanovených medzinárodnou zmluvou zaradila do organizácie vzájomnej kolektívnej bezpečnosti.

Vstup Slovenskej republiky do takejto medzinárodnej organizácie by sa mal uskutočniť na základe medzinárodnej zmluvy, ktorá pre svoju platnosť bude vyžadovať schválenie v Národnej rade Slovenskej republiky, ratifikáciu a vyhlásenie spôsobom ustanoveným zákonom (podľa znenia navrhovaného článku 84 ods. 3 ústavy sa pre schválenie takejto medzinárodnej zmluvy vyžaduje súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov Národnej rady Slovenskej republiky).

Ustanovenia odsekov 4 a 5 (podľa ktorých medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné politické zmluvy, medzinárodné zmluvy vojenskej povahy, medzinárodné zmluvy z ktorých vzniká

Slovenskej republike členstvo v medzinárodných organizáciách, medzinárodné hospodárske zmluvy všeobecnej povahy a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, ktoré boli schválené Národnou radou Slovenskej republiky, ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a ktorými je Slovenská republika viazaná, za podmienky, že pre svoje vykonanie nepotrebujú zákon majú prednosť pred jej zákonmi), riešia mimoriadne významnú otázku vzťahu medzinárodného práva a vnútroštátneho práva v Slovenskej republike.

Ide o prielom do doposiaľ uplatňovanej dualistickej koncepcie postavenia medzinárodných zmlúv v právnom poriadku Slovenskej republiky, ktorý sa uskutočňuje bez takej formy transformácie medzinárodných zmlúv, s ktorou sa zvyčajne spája ich vyhlasovanie formou zákona a zároveň aj o prielom, ktorý vytvára podmienky pre priam aplikáciu určených medzinárodných zmlúv v Slovenskej republike.

Pod “medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách” je pritom potrebné rozumieť všetky medzinárodné zmluvy tohto druhu, bez ohľadu na ich rozdielne označovanie (**napr. nielen Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Medzinárodný pakt o ochrane občianskych a politických práv, ale aj niektoré ďalšie**).

V uvedenej súvislosti nie je bez zaujímavosti, že podľa publikácie “Ústava a ústavní řád České republiky”, 2 diel – Práva a slobody (**autorský kolektív pod vedením V. Pavlíčka, Linde Praha 1996**) v tejto krajine s ktorou máme dlhoročnú spoločnú históriu aj v oblasti medzinárodných vzťahov, platí v súčasnosti až 170 medzinárodných zmlúv, ktoré možno považovať za medzinárodné zmluvy o ľudských práva a základných slobodách.

Prednosť takýchto priamo vykonateľných medzinárodných zmlúv pred zákonmi neznamená, že by štandard ochrany ľudských práv a základných slobôd, ako je vyjadrený v II. hlave Ústavy Slovenskej republiky, bol nejakým spôsobom ohrozený. Ústavnému textu (**Ústave Slovenskej republiky a ústavným zákonom**) sa totiž naďalej priznáva prednosť aj pred textom priamo vykonateľných medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách. Zákony, ďalšie všeobecne záväzné právne predpisy a tiež aj medzinárodné zmluvy o ľudských

právach a základných slobodách musia byť v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a teda aj s jej ustanoveniami o ľudských právach a základných slobodách.

Nie je preto možné predpokladať, že by bola uzatvorená medzinárodná zmluva, ktorej obsah by odporoval Ústave Slovenskej republiky a tiež ani to, že by obsah takejto medzinárodnej zmluvy znemožňoval použitie ústavného štandardu ochrany ľudských práv a základných slobôd v Slovenskej republike.

Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré budú mať prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky však v budúcnosti nebudú môcť poskytovať ani nižší rozsah ústavných práv a slobôd, než poskytuje Ústava Slovenskej republiky. Zabezpečí to inštitút preventívnej kontroly súladu uzatváraných medzinárodných zmlúv s Ústavou Slovenskej republiky. V prípade pochybnosti sa bude môcť prezident Slovenskej republiky alebo vláda obrátiť na Ústavný súd Slovenskej republiky ešte pred tým, ako predloží dojednanú medzinárodnú zmluvu na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky so žiadosťou o preskúmanie jej súladu s ústavou. Ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzinárodná zmluva nie je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, nebude možné takúto medzinárodnú zmluvu schváliť a ratifikovať bez zmeny ústavy alebo ústavného zákona.

Ústavné konštatovanie, v zmysle ktorého medzinárodné zmluvy na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a ktorými je Slovenská republika viazaná, majú prednosť pred jej zákonmi, znamená nielen to, že ústavodárca pokladá takéto zmluvy za súčasť právneho poriadku Slovenskej republiky, ale tiež, že v hierarchii právnych noriem im priznáva miesto medzi ústavou (**ústavnými zákonmi**) a zákonmi Národnej rady Slovenskej republiky.

Medzinárodné zmluvy na vykonanie ktorých nie je potrebný zákon predstavujú kategóriu tzv. priamo vykonateľných medzinárodných zmlúv (self-executing). Ide o medzinárodné zmluvy, z textu ktorých priamo vznikajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb (prípadne aj štátnych orgánov) a nie o medzinárodné zmluvy, ktoré obsahujú výhradne záväzky pre štát ako taký.

Dôsledkom pravidla prednosti medzinárodných zmlúv schválených Národnou radou Slovenskej republiky pred zákonom a ich priamej záväznosti, bude aj viazanosť sudcov týmito medzinárodnými zmluvami (**v navrhovanom znení čl. 144 ods. 1**

ústavy sa v tejto súvislosti konštatuje, že sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa článku 7 ods. 5 a zákonom). Predpokladá sa, že v prípade rozporu medzi zákonom a priamo záväznou medzinárodnou zmluvou, schválenou Národnou radou Slovenskej republiky dajú sudcovia prednosť takejto medzinárodnej zmluve, t.j. nepoužijú zákon. V praxi to znamená, že orgán aplikujúci právo (**napríklad sudca**), v prípade rozporu medzi obsahom platnej medzinárodnej zmluvy, ktorú schválila Národná rada Slovenskej republiky a bola riadne ratifikovaná a vyhlásená predpísaným spôsobom a je priamo záväzná, nepoužije zákon, ale takúto medzinárodnú zmluvu. Bude tak však môcť postupovať iba za podmienky, že konkrétne pravidlo správania sa bude v medzinárodnej zmluve vyjadrené dostatočne presne a teda bude jasne vymedzovať práva a povinnosti určených subjektov.

Použitý termín "zákon" je na tomto mieste potrebné vysvetľovať v užšom zmysle, ako označenie konkrétneho všeobecne záväzného právneho predpisu a výsledku normotvornej činnosti Národnej rady Slovenskej republiky.

V súvislosti s navrhovaným, monistickým riešením vzťahu určených medzinárodných zmlúv a vnútroštátneho práva je potrebné tiež uviesť, že toto riešenie sa predpokladá "ex nunc". Nebudú mu teda podliehať medzinárodné zmluvy, ktoré sa stali pre Slovenskú republiku záväznými pred prijatím tejto ústavnej novely.

Aj keď by bolo retroaktívne pôsobenie inkorporačného princípu z ústavnej a právnej stránky dôslednejšie, prinieslo by značnú mieru právnej neistoty, vyžadovalo by si dôslednú analýzu obsahu a pôsobenia platných medzinárodných zmlúv v pomerne krátkom čase (**a to nielen tých, ktoré schvaľovala Národná rada Slovenskej republiky, ale aj tých, ktoré prevzala Slovenská republika po bývalej ČSFR**) a značne by tiež menilo zmysel doposiaľ uplatňovanej adaptačnej praxe.

Na základe uvedeného sa predpokladá, že medzinárodné zmluvy, ktoré sa pre Slovenskú republiku stali záväznými pred prijatím ústavnej novely si aj po jej prijatí zachovávajú rovnaké postavenie.

K bodu 3

V súvislosti s potrebou presne vyjadriť vzťah vybraného okruhu medzinárodných zmlúv k zákonom, sa medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré boli pôvodne uvedené v článku 11 prenášajú do článku 7 odsek 4, kde sú uvedené všetky medzinárodné zmluvy, ktoré pre svoju platnosť vyžadujú pred ratifikáciou súhlas Národnej rady Slovenskej republiky.

Z pôvodného textu sa pri prenesení do čl. 7 ods. 4 zároveň vynechalo aj sporné kritérium "zabezpečovania väčšieho rozsahu ústavných práv a slobôd". Okrem toho že toto kritérium bolo značne nejasné a jeho posudzovanie bolo prenechané na subjektívne rozhodovanie toho, kto text medzinárodnej zmluvy uplatňoval, prinášalo rozdielne postavenie medzinárodných zmlúv vo vnútroštátnom poriadku Slovenskej republiky.

K bodu 4

Na základe skúseností a oprávnených požiadaviek orgánov činných v trestnom konaní návrh rozširuje dobu, po ktorú môže byť osoba obvinená alebo podozrivá zo spáchania trestného činu zadržaná z 24 na 48 hodín a rovnako rozširuje aj dobu počas ktorej musí sudca zadržanú osobu od prevzatia vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo ju prepustiť na slobodu z 24 na 48 hodín.

Doba 24 hodín, počas ktorej musí byť osoba prepustená na slobodu alebo postavená pred sudcu s návrhom na vzatie do väzby, bola v Ústave Slovenskej republiky (čl. 17 ods. 3) prevzatá z Listiny základných práv a slobôd z 9. januára 1991. Cieľom tejto mimoriadne priaznivej úpravy pre podozrivého bolo zdokonaľiť právnu úpravu obmedzenia osobnej slobody na prospech zadržanej osoby. V praxi však táto právna úprava znamená prekážku v účinnom boji s kriminalitou (**existujú prípady, keď nedodržanie 24-hodinovej doby zadržania a následné prepustenie podozrivého zo spáchania trestného činu viedlo k zmareniu celého vyšetrovania**) a súčasne prináša problémy pre samotnú zadržanú osobu.

Nedostatky dotknutej právnej úpravy spočívajú predovšetkým v tom, že dobu 24 hodín si medzi sebou delia vyšetrovateľ a prokurátor. Ak vyšetrovateľ zadržanú osobu neprepustí na slobodu a odovzdá ju prokurátorovi s dôkaznými materiálmi,

musí mať prokurátor možnosť predložené materiály preštudovať, aby mohol podať buď návrh na vzatie do väzby alebo prepustiť zadržanú osobu, umožniť jej stretnutie s obhajcom, vzniesť obvinenie a získať ďalšie dôkazy.

V prípade komplikovaných trestných činov, napr. spojených s prechovávaním omamných látok, či v prípadoch organizovaného zločinu sa často vyžadujú aj expertízy, ktoré rovnako treba realizovať v 24-hodinovej dobe zadržania, ak vyšetrovateľ a prokurátor chcú byť úspešní pri podaní návrhu na vzatie do väzby.

24-hodinová doba rovnako spôsobuje problémy zadržanej osobe zvoliť si obhajcu a riadiť sa ním, na čo má ústavné právo. Obmedzujúco pôsobí aj dosiahnuteľnosť zvoleného zástupcu.

V článku 17 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky sa preto navrhuje v druhej vete zmeniť číslovku 24 na 48. Ide o dobu zadržania, počas ktorej musí byť zadržaná osoba prepustená na slobodu alebo odovzdaná súdu. Vyšetrovateľ a prokurátor budú mať spoločne dobu 48 hodín na postup pri zaobchádzaní so zadržanou osobou upravený Trestným poriadkom. V lehote 24 hodín ide totiž nielen o zadržanie osoby, oboznámenie s dôvodmi zadržania, vypočutie a prepustenie na slobodu, alebo odovzdanie súdu, ale najmä o objasňovanie veci aj inými prostriedkami, aby sa mohlo dospieť k správne rozhodnutiu, to znamená, či osobu prepustiť na slobodu, alebo odovzdať súdu.

Doterajšia prax totiž dostatočne preukázala, že lehota 24 hodín je krátka pre náležité objasnenie veci a zadováženie potrebných dôkazov zo strany kompetentných orgánov štátu a tiež aj pre prípravu a výkon obhajoby.

Vzhľadom na uvedené je navrhovaná právna úprava spoločensky žiadúca a potrebná. Na jednej strane vytvára lepšie predpoklady pre boj s kriminalitou, ktorá predstavuje jeden z najvýznamnejších spoločenských problémov, a na strane druhej priaznivo pôsobí aj na postavenie podozrivého v súvislosti s realizáciou jeho ústavného práva na právnu pomoc.

Slovenská republika ako zmluvná strana Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd prevzala medzinárodný záväzok zabezpečiť aj u zadržanej osoby jej predvedenie na rozhodnutie sudcovi, alebo inej úradnej osobe splnomocnenej zákonom na výkon súdnej právomoci, v lehote "ihneď", podľa článku 5 odsek 3 tohto

Dohovoru. Podľa doterajšej judikatúry príslušných štrasburských orgánov (Európskej komisie a súdu pre ľudské práva), hornou hranicou označenej lehoty (anglicky "promptly", francúzsky "aussitot") sú štyri dni. Vo výnimočných prípadoch, napr. Ak ide o podozrenie z terorizmu však možno tolerovať zadržanie až na päť dní **(rozhodnutie Komisie vo veci X. c. Holandsko zo 6. Decembra 1966 č. 2894/66 Annuaire, zv. 9, s. 564)**. Slovenská republika teda nemá z medzinárodno-právneho hľadiska dôvod striktne zotrvať na 24-hodinovej lehote, v rámci ktorej musí sudca musí zadržanú osobu vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu.

Predĺženie lehoty zadržania na 48 hodín a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín, nie je v rozpore s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v súvislosti s výkladom čl.5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd **(Výraz "ihned" týkajúci sa predvedenia zadržanej osoby pred sudcu nebol vyložený tak, že by bola spresnená minimálna lehota. Európsky súd pre ľudské práva totiž zásadne neposudzuje súlad zákona s Dohovorom, ale to, či sa v konkrétnom prípade, ktorý mu bol predložený, postupovalo v súlade s Dohovorom)**.

Mieru zásahov štátu do práv a slobôd jedinca treba vždy posudzovať v súvislosti s ostatnými chránenými záujmami, ktoré vymenúva naša ústava na viacerých miestach. Sú nimi napríklad verejný záujem, ochrana života, zdravia, mravnosti, alebo majetku osôb, ochrana práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, udržanie, resp. ochrana verejného poriadku a predchádzanie trestným činom.

Predložený návrh sa preto snaží nájsť v prípade stretu správnu vyváženosť medzi označenými chránenými záujmami spoločnosti a osobnou slobodou jedinca.

Jedným z viacerých faktorov charakterizujúcich takúto vyváženosť je aj ustanovenie primeranej lehoty, počas ktorej musí dôjsť k prepusteniu zadržanej osoby na slobodu, alebo k jej odovzdaniu súdu. Chránené záujmy a ich náležitý vzťah sa vyjadrujú nielen slovami, ale aj číslami, v tomto prípade stanovením hornej hranice už označenej lehoty.

Ako už bolo uvedené, ani lehota 24 hodín, ktorú má sudca k dispozícii aby od prevzatia zadržanej osoby túto vypočul a rozhodol v jej prípade o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu nie je postačujúca pre potrebnú rovnováhu všetkých záujmov chránených ústavným a právnym poriadkom. V značnom množstve prípadov je tiež

spoluzodpovedná za to, že niektoré trestné činy nie sú náležite došetrené a ich páchatelia potrestaní. Nezriedka totiž aj vďaka uvedenej lehote sudcovia rozhodujú viac intuitívne alebo iba podľa nedostatočného počtu zadovážených dôkazov. Mnohé rozhodnutia o prepustení na slobodu sú vydávané iba preto, že v ustanovenej lehote sudcovi nebolo možné predložiť dôkazy opodstatňujúce napríklad rozhodnutie o väzbe alebo naopak, dochádza k rozhodnutiu o väzbe "pre istotu", vzhľadom na právnu kvalifikáciu stíhaného skutku, verejnú mienku a pod., aj napriek tomu, že predložené dôkazy sú diskutabilné.

Preto sa navrhuje, aby sudca mal k dispozícii 48 hodín na rozhodnutie o väzbe a pri obzvlášť závažných trestných činoch 72 hodín, v rámci ktorých by zadržanú osobu vypočul a rozhodol o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu. Táto zmena sa premieta aj do zmeny ustanovenia čl. 17 ods. 4 tretia veta ústavy, ktoré z pohľadu rozhodovania sudcu vytvára analogickú situáciu, ako keď sudca rozhoduje podľa postupu upraveného v odseku 3.

Ide v podstate aj o nápravu unáhleného rozhodnutia z predchádzajúcich rokov pri stanovení doby zadržania, ktorej praktickým dôsledkom bol fakt, že orgánom prípravného konania sa pre krátkosť času nedarí zabezpečovať dôkazy potrebné pre rozhodnutie sudcu o väzbe.

V nadväznosti na túto zmenu bude potrebné vykonať zmenu Trestného poriadku (**zákon o trestnom konaní súdnom č. 141/1961 Zb. v znení neskorších predpisov**), a to osobitne ustanovení § 75, 76 ods. 4 a 77 ods. 1.

K bodu 5

V čl. 18 ods. 1 ústavy sa fyzickým osobám zaručuje, že ich nemožno poslať na nútené práce alebo nútené služby. V odseku 2 sú taxatívnym spôsobom vymedzené výnimky z tejto ústavnej záruky.

Z porovnania domácej ústavnej úpravy s čl. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950 vyplýva, že okruh výnimiek z nútených prác resp. nútených služieb je v medzinárodnoprávnej úprave širší. Z čl. 4 písm. d) Dohovoru totiž vyplýva, že za nútenú prácu sa nepovažuje tiež "práca alebo služba, ktorá tvorí súčasť bežných občianskych povinností".

Z dôvodovej správy k návrhu Ústavy Slovenskej republiky z roku 1992 ani zo samotnej parlamentnej rozpravy nie je možné jednoznačne posúdiť, prečo siahol slovenský ústavodárca k takejto úprave. V čase keď sa robia kroky k výraznejšiemu zosúladiťovaniu vnútroštátnej úpravy z úpravou medzinárodnoprávnou sa javí vhodné tento rozdiel odstrániť, čo napomôže odstrániť aj prípadné interpretačné problémy v budúcnosti.

Z existenciou spomínanej výnimky z nútených prác počíta aj Dohovor č. 29 MOP o nútennej alebo povinnej práci uverejnený pod č. 505/1990 Zb. v ustanovení čl. 2 ods. 2 písm. e), v zmysle ktorého výraz nútená práca nezahŕňa **"menšie obecné služby, ktoré sú vykonávané členmi obce v jej priamom záujme, môžu sa preto považovať za obvyklé občianske povinnosti pripadajúce na členov obce, pokiaľ majú členovia obce alebo ich priami zástupcovia právo vyjadriť sa ohľadne potreby takých služieb"**.

Citovaná dikcia z Dohovoru č. 29 MOP ukazuje aj na potencionálne využitie tohto inštitútu v praxi za presne stanovených právnych podmienok. Okrem iného umožňuje využiť pracovný potenciál obyvateľov obcí z radov dlhodobo nezamestnaných (ale nielen nich) na drobné práce a služby v prospech obcí. Uplatnenie tohto inštitútu v domácich podmienkach, keď nie je možné sprostredkovať zamestnanie pomerne veľkému počtu občanov sa zdá vhodné a účelné.

Z uvedených dôvodov sa navrhuje doplniť čl. 18 ods. 2 o nové písm. e). Takouto úpravou sa dosiahne zároveň vyššia kompatibilita domácej ústavnej úpravy s úpravou obsiahnutou v Dohovore o ochrane základných ľudských práv a slobôd.

K bodu 6

Podľa platného znenia Ústavy Slovenskej republiky je obrana Slovenskej republiky vecou cti každého občana. Obranyschopnosť každého štátu však vyžaduje, aby jeho ústavný a právny poriadok vytváral predpoklady pre výkon brannej povinnosti jeho občanov (**bud' iba mužov alebo v niektorých prípadoch aj žien**). Súčasný ústavný text z tohto pohľadu vyvoláva značné pochybnosti o tom, či zákon č. 351/1997 Zb., ktorý vo svojom ustanovení § 6 definuje rozsah brannej povinnosti (**Branná povinnosť je povinnosť štátneho občana Slovenskej republiky podrobiť**

sa odvodu, vykonať povinnú vojenskú službu alebo inú službu namiesto povinnej vojenskej služby alebo vykonať mimoriadnu vojenskú službu. Branná povinnosť vzniká 1. januára roku, v ktorom občan - muž dovŕši 18 rokov veku - branec. Ak bola branná povinnosť prevzatá dobrovoľne, vzniká dňom prevzatia. Branná povinnosť trvá do 31. decembra roku, v ktorom občan dovŕši 60 rokov veku, ak ďalej nie je ustanovené inak.), ako aj rozsah a druhy vojenskej povinnosti (v zmysle § 19 ods. 1 tohto zákona napr. základná služba trvá 12 mesiacov a sú povinní ju vykonať odvedenci, ktorí boli povolaní na jej vykonanie okresnou vojenskou správou. Do času výkonu základnej služby sa započítava aj výkon mimoriadnej služby), je v súlade s platným ústavným textom. Objektívna potreba existencie brannej povinnosti pre určené vekové skupiny motivuje požiadavku, aby ústavný text pripúšťal jej vymedzenie v zákone.

K bodu 7

Platné znenie článku 26 ods. 5 ústavy nepokrýva záujmovú samosprávu a rovnako ani činnosť takých verejnoprávnych korporácií, na ktoré štát previedol alebo prevedie v budúcnosti zabezpečovanie niektorých z jeho funkcií, čiže výkon verejnej moci (**územné samosprávne celky, stavovské a záujmové komory, poisťovne, Slovenská televízia, Slovenský rozhlas a pod.**). Uvedená situácia do značnej miery zužuje dopad ústavného práva na informácie a je aj v rozpore s medzinárodným štandardom v uplatňovaní tohto práva. Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy (81)19 označilo napríklad v tejto súvislosti ako povinné subjekty všetky verejnoprávne orgány. Tento prístup vo vyspelých európskych krajinách zahŕňa širší okruh subjektov, než pripúšťa súčasná ústavná úprava v Slovenskej republike (**aj vďaka tomu, že doposiaľ v právnom poriadku Slovenskej republiky neexistuje definícia verejnoprávneho orgánu**).

Z uvedených dôvodov sa navrhuje v článku 26 odsek 5 prvej vete ústavy nahradiť slová "štátne orgány a orgány územnej samosprávy" slovami "orgány verejnej moci".

Návrh pritom vychádza z toho, že pojmy "verejná moc" a "orgán verejnej moci", sú svojím obsahom širšími a komplexnejšími, než doposiaľ používané pojmy "štátna moc" a "štátne orgány" resp. "ústredné orgány štátnej správy, miestne orgány

štátnej správy a orgány územnej samosprávy". Uvedené pojmy sú pritom súčasťou ústavného poriadku Slovenskej republiky od roku 1992, keď ich obsah definoval vo svojom náleze Ústavný súd ČSFR. Navrhovatelia sa pritom stotožňujú so stanoviskom Ústavného súdu ČSFR, ktorý vo svojom náleze zo dňa 9. júna 1992 (č. 3/1992 Zb.) vyslovil, že; **"...verejnou mocou je taká moc, ktorá autoritatívne rozhoduje o právach a povinnostiach subjektov, buď priamo alebo sprostredkované. Subjekt o ktorého právach alebo povinnostiach rozhoduje orgán verejnej moci, nie je v rovnoprávnom postavení s týmto orgánom a obsah rozhodnutí tohto orgánu nezávisí na vôle subjektu"**.

Verejnú moc teda vykonáva štát predovšetkým prostredníctvom orgánov moci zákonodarnej výkonnej a súdnej (štátne orgány) no za určitých podmienok ju môžu vykonávať aj iné subjekty, ktoré splnomocnil na výkon verejnej moci štát **(samosprávne spoločenstvá, napr. verejnoprávne korporácie, orgány územných samospráv, stavovské a záujmové komory, ale aj poisťovne a pod.)**

Kritériom pre určenie, či určitý subjekt v konkrétnej situácii koná ako orgán verejnej moci je skutočnosť, či tento rozhoduje o právach a povinnostiach iných osôb a tieto rozhodnutia sú štátnou mocou vynútiteľné, či môže štát do týchto práv a povinností zasahovať.

Ak rozličné samosprávne spoločenstvá plnia v určitých prípadoch funkcie, ktoré by v inom prípade musel vykonávať štát, je to výhodné tak pre občanov, ako aj pre samotný štát.

Orgánom v právnom zmysle slova je právnická osoba, vykonávajúca svoju činnosť ako povinnosť alebo kompetenciu a je zriadená k trvalému a opakujúcemu sa výkonu činnosti.

Nahradenie pojmov "štátne orgány a orgány územnej samosprávy" pojmom "orgány verejnej moci" teda jednoznačne posilňuje demokratický princíp, princíp právneho štátu a právnu istotu občanov v Ústave Slovenskej republiky.

K bodu 8

Podľa článku 37 ods. Ústavy Slovenskej republiky sa právo na štrajk nezaručuje sudcom, prokurátorom, príslušníkom ozbrojených síl a ozbrojených

zborov a príslušníkom Zboru požiarnej ochrany. V posledných rokoch sa však značne rozšírila činnosť príslušníkov Zboru požiarnej ochrany, ktorí nezasahujú len pri zdolávaní požiarov, ale aj pri odstraňovaní následkov živelných pohrôm (**povodne, snehové kalamity, polomy a pod.**), ekologických havárií a iných mimoriadnych udalostí, najmä pri dopravných nehodách. Rozšírenie týchto činností v posledných rokoch prevažuje, čo do počtu výjazdov na zásahy nad výjazdmi k požiarom. Odzrkadľuje sa aj v odbornostiach, ktoré musia príslušníci tohoto zboru vykonávať. Vzhľadom na rozšírenie okruhu činností, ktoré vykonáva Zbor požiarnej ochrany sa navrhuje v novej právnej úprave na úseku požiarnej ochrany zmena názvu Zboru požiarnej ochrany na Hasičský a záchranný zbor. Zmena názvu je však podmienená zmenou čl. 37 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky.

V hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave pritom nie je zriadená jednotka Zboru požiarnej ochrany. Jej úlohy plní Mestský požiarny zbor. Na zamestnancov toho zboru sa však nevzťahuje ústavné obmedzenie práva na štrajk a tiež ani obmedzenie podľa § 20 písm. j) zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní v znení neskorších predpisov (**Nezákonný podľa tohto zákona je štrajk ... j) príslušníkov zborov požiarnej ochrany, zamestnancov závodných jednotiek požiarnej ochrany a členov záchranných zborov zriadených podľa osobitných predpisov pre príslušné pracoviská a zamestnancov zabezpečujúcich telekomunikačnú prevádzku, pokiaľ by štrajkom došlo k ohrozeniu života alebo zdravia občanov, prípadne majetku**). Vzhľadom na to, že z práva na uplatnenie práv a na štrajk mohlo viesť k závažným poruchám v chode spoločnosti, nieje opodstatnené, aby nielen obyvatelia hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy, ale ani obyvatelia ďalších miest a obcí požívali menšiu ochranu života, zdravia a majetku, ako obyvatelia iných častí Slovenskej republiky.

K bodu 9

Úlohou štátu je vymedziť právne podmienky svojho fungovania v prípade vzniku vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu alebo núdzového stavu.

Štát musí zabezpečiť, aby aj v takýchto výnimočných situáciách nenastalo "bezprávie" a garantovať aj aspoň nevyhnutný rozsah práv a slobôd, ktorý je dnes možné odvodiť aj z medzinárodnoprávnej úpravy (**vid' napr. čl. 4 Medzinárodného**

paktu o občianskych a politických právach). V súvislosti s vyhlásením vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu alebo núdzového stavu totiž spravidla vzniká, vzhľadom na mimoriadne okolnosti, potreba obmedziť nad obvyklý režim niektoré základné práva a slobody. Takáto fakultatívna možnosť obmedzenia základných práv a slobôd by mala byť upravená v základnom zákone štátu. V opačnom prípade by orgány štátu, pri vzniku takýchto situácií, boli nútené pravdepodobne konať v rozpore s ústavou resp. nad jej rámec. Prípadné obmedzenie základných práv a slobôd nad obvyklý režim musí zároveň rešpektovať všetky medzinárodné záväzky, ktoré Slovenská republika prevzala najmä ratifikáciou a vyhlásením medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách.

Z analogickej ústavnej úpravy vychádzajú prakticky všetky štáty Európskej únie. Z hľadiska použitej legislatívnej techniky je ich možné rozdeliť do viacerých skupín. Ústavné úpravy v Holandsku (čl. 103 ods. 2), Španielsku (čl. 55, tiež čl. 30), Grécku (čl. 48) a tiež SRN (čl. 12a, 17a, čl. 115c) vychádzajú z taxatívneho výpočtu základných práv a slobôd, ktoré je možné obmedziť vo výnimočných situáciách. Ústavná úprava v Portugalsku (čl. 19), je zasa napríklad založená na pozitívnom vymenovaní základných práv a slobôd, ktoré nemôžu byť obmedzené ani počas výnimočného stavu. Niektoré iné krajiny ustanovujú v ústave len všeobecnú možnosť obmedziť základné práva a slobody v čase vojny (napr. Fínsko, čl. 16) a podrobnú úpravu ponechávajú na vykonávací zákon. Ešte všeobecnejšie je táto problematika upravená vo Francúzskej ústave (čl. 16), podľa ktorej môže francúzsky prezident v čase ohrozenia po konzultácii s predsedom vlády, predsedami snemovni a ústavnou radou vykonať opatrenia, ktoré okolnosti vyžadujú.

Vychádzajúc z naznačených možností i existujúcej systematiky ústavy i platnej ústavnej blankety (čl. 102 písm. l)) sa navrhuje ponechať stanovenie podmienok a rozsahu prípadného obmedzenia základných práv a slobôd v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu alebo núdzového stavu na osobitný ústavný zákon. Ústavná úroveň tejto úpravy, by mala dostatočne garantovať, aby sa táto možnosť potencionálne nedala zneužiť. Pôjde o ústavný zákon, na ktorý odkazuje i novo navrhované ustanovenie čl. 102 ods. 3. Ústavným zákonom, ktorý upraví podmienky a rozsah základných práv základných práv a slobôd v čase vojny,

vojnového stavu, výnimočného stavu alebo núdzového stavu by mal byť ústavný zákon o bezpečnosti Slovenskej republiky.

Podľa návrhu citovaného zákona je možno charakterizovať núdzový stav ako obdobie, počas ktorého štát prijíma opatrenia na zmiernenie alebo odstránenie živeľnej pohromy alebo iného nebezpečenstva alebo na odstránenie ich takých následkov, ktoré vo väčšom rozsahu ohrozujú životy, zdravie alebo značné majetkové hodnoty. Podľa intenzity územného rozsahu a charakteru ohrozenia bude môcť vyhlásiť vláda Slovenskej republiky núdzový stav na časti územia Slovenskej republiky alebo na je celom území. Počas vyhlásenia núdzového stavu návrh ústavného zákona počíta i s obmedzením základných práv a slobôd uvedených v čl. 18, 20, 21, 23 a 28 ústavy.

Výnimočný stav je v návrhu ústavného zákona definovaný ako obdobie, počas ktorého prijíma štát opatrenia na odstránenie násilného protiprávneho konania, ktoré svojím rozsahom narušuje vnútorný poriadok a bezpečnosť a ohrozuje demokratické základy štátu, jeho zvrchovanosť, územnú celistvosť alebo nedotknuteľnosť hraníc. Výnimočný stav vyhlasuje prezident a počas jeho trvania bude možno obmedziť základné práva a slobody uvedené v čl. 17, 18, 20, 21, 22, 23, 26, 28 a 29 ústavy.

Z uvedeného vyplýva, že núdzový stav a výnimočný stav by mali charakterizovať dve diametrálne odlišné situácie a odlišný by mal byť aj rozsah obmedzenia základných práv a slobôd. Na základe uvedeného a vychádzajúc zo skutočnosti, že Ústava Slovenskej republiky a ústavný zákon o bezpečnosti Slovenskej republiky ako dva základné dokumenty pre oblasť bezpečnosti štátu by mali byť jednotné, tak núdzový stav, ako aj výnimočný stav a vojnový stav by mali byť zakotvené priamo v Ústave Slovenskej republiky.

K bodu 10

V navrhovanom znení čl. 60 sa v ods. 1 konštatuje, že Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky je nezávislý orgán na kontrolu hospodárenia s prostriedkami rozpočtov, ktoré podľa zákona schvaľuje Národná rada Slovenskej republiky, s majetkom, záväzkami, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a

pohľadávkami štátu, verejnoprávnych inštitúcií a Fondu národného majetku Slovenskej republiky, s tým majetkom, finančnými prostriedkami a majetkovými právami obcí a vyšších územných celkov, ktoré získali na úhradu nákladov na prenesený výkon štátnej správy, s majetkom, záväzkami, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami, za ktoré Slovenská republika prevzala záruku, s majetkom, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami a finančnými prostriedkami, ktoré boli poskytnuté Slovenskej republike, právnickým osobám alebo fyzickým osobám, ktoré hospodária s prostriedkami štátneho rozpočtu alebo nakladajú so štátnym majetkom, v rámci rozvojových programov alebo z iných podobných dôvodov zo zahraničia.

Podrobnejšiu ústavnú definíciu vecného charakteru pôsobnosti Najvyššieho kontrolného úradu (**vymedzenie predmetu kontroly**) si vyžiadala skutočnosť, že v právnom poriadku Slovenskej republiky neexistuje všeobecná legálna definícia pojmu majetok. Jednotlivé právne predpisy si ho vymedzujú iba pre svoju potrebu a robia tak rozličným spôsobom.

Zákon č. 92/1991 Zb. v znení neskorších predpisov o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby hovorí napríklad o majetku podniku, ktorý pre účely tohto zákona vymedzuje ako súhrn vecí a finančných prostriedkov, ku ktorým má podnik právo hospodárenia alebo sú v jeho vlastníctve, ako aj súhrn práv, iných majetkových hodnôt a záväzkov (§ 2). Obchodný zákonník hovorí o "obchodnom majetku", ktorým pre účely tohto zákona rozumie súhrn majetkových hodnôt (vecí pohľadávok a iných práv a peniazmi ocenených iných hodnôt), ktoré patria podnikateľovi alebo sú určené na jeho podnikanie (§ 6 ods. 1). Záväzky do tohto pojmu nezahŕňa, tie sú obsiahnuté až v ďalšom pojme "obchodné imanie" (§ 6 ods. 2). Zákon č. 278/1993 Z.z. o správe majetku štátu hovorí o majetku štátu, ktorým pre účely tohto zákona rozumie veci vrátane finančných prostriedkov vo vlastníctve Slovenskej republiky, ako aj pohľadávky a iné majetkové práva a záväzky Slovenskej republiky.

V navrhovanom ods. 2 sa vymedzuje okruh subjektov, voči ktorým Najvyšší kontrolný úrad uplatňuje svoje kompetencie. Ide o vládu Slovenskej republiky, ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy Slovenskej republiky a orgány im podriadené, štátne orgány a právnické osoby, u ktorých vykonávajú funkciu zakladateľa alebo zriaďovateľa ústredné orgány štátnej správy alebo iné štátne

orgány, štátne úrady a osobitné zariadenia Slovenskej republiky v zahraničí, obce, vyššie územné celky, štátne účelové fondy, verejnoprávne inštitúcie zriadené zákonom, právnické osoby v ktorých majú majetkovú účasť verejnoprávne inštitúcie, právnické osoby s majetkovou účasťou štátu, právnické osoby, ktoré hospodária s prostriedkami štátneho rozpočtu, hospodária alebo nakladajú so štátnym majetkom, Fond národného majetku Slovenskej republiky, právnické osoby s majetkovou účasťou Fondu národného majetku Slovenskej republiky a fyzické osoby, ktoré hospodária s prostriedkami štátneho rozpočtu, hospodária alebo nakladajú so štátnym majetkom.

V ods. 1 návrh predovšetkým preberá súčasný právny stav a upravuje kontrolu hospodárenia s finančnými prostriedkami štátneho rozpočtu, s ktorými hospodária jednotlivé rozpočtové a príspevkové organizácie a ďalšie subjekty, ktoré sú svojimi finančnými vzťahmi napojené na štátny rozpočet, ako sú napríklad štátne fondy.

Rozšírenie kontrolnej pôsobnosti Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky je však premietnuté v možnosti kontroly verejných rozpočtov tých právnych subjektov nakladajúcich a hospodáriacich s finančnými prostriedkami, ktoré majú povahu verejných financií, ako sú zdravotné poisťovne, Národný úrad práce, Sociálna poisťovňa, Matica slovenská a iné. Navrhnutá dikcia zabezpečí aj v budúcnosti kontrolnú pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu pri vzniku nových právnych subjektov, ktoré budú hospodáriť s finančnými prostriedkami majúcimi verejnú povahu.

Návrh v porovnaní so súčasným právnym stavom precíznejšie upravuje kontrolu v obciach a rozširuje pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky aj na vyššie územné celky, ktorých vznik predpokladá čl. 64 Ústavy Slovenskej republiky. Potreba kontroly vymedzených financií a majetku samosprávnych orgánov nezávislým kontrolným orgánom vyplýva z charakteru financií a majetku, s ktorými tieto subjekty hospodária a nakladajú a ktorý jednoznačne svojou povahou naplňa pojem verejných financií. Je nesporné, že obce a rovnako aj v budúcnosti vzniknuté územné celky budú v spoločenskom živote plniť stále významnejšiu úlohu v danom regióne. Rovnako možno pochopiť snahu obcí rozhodovať vo väčšom rozsahu o spoločenskom živote, vrátane hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho diania v regióne, v ktorom uplatňujú svoju samosprávu

pôsobnosť. S rastom dôležitosti samosprávnych orgánov bude nevyhnutné presunúť väčší objem finančných prostriedkov, ktoré doteraz plynuli do štátneho rozpočtu, do rozpočtov územných samospráv.

V súčasnosti predstavuje podiel plynúci z daní a poplatkov pri porovnaní podielu štátu a obcí u obcí okolo sedem percent a je snaha zvýšiť ho na tridsať percent. Pri zachovaní uvedeného trendu, ktorý je nezvratný, vyvstáva naliehavá potreba nezávislej kontroly, pretože súčasný kontrolný mechanizmus obcí spočívajúci vo funkcii vnútorného kontrolóra obce, ktorý je podriadený orgánom samosprávy, jednoducho nezaručuje objektivitu a nezávislosť kontroly pri nakladaní s financiami a majetkom obce. Navrhnutý spôsob kontroly vykonávajú účtovné dvory aj v iných demokratických krajinách (**napr. v Rakúsku, ktoré je spolkovou krajinou, vykonáva Rakúsky účtovný dvor kontrolu hospodárenie a majetku obcí v obciach nad 20 tisíc obyvateľov, pričom kontrola obcí s nižším počtom obyvateľov patrí do pôsobnosti krajinských účtovných dvorov**).

Návrh rovnako premieta snahu kontrolovať transformáciu majetku štátu, vrátane finančných prostriedkov, ktoré získal Fond národného majetku Slovenskej republiky v procese privatizácie nezávislým kontrolným orgánom. Prijatím tohto ustanovenia sa odstráni legislatívna anomália zákonodarstva Slovenskej republiky spočívajúca v nemožnosti kontrolovať proces privatizácie nezávislým kontrolným orgánom a ktorú zaviedol zákon č. 60/1994 Z. z., ktorým sa menil a doplňal zákon č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby.

Navrhuje sa, aby Najvyšší kontrolný úrad kontroloval celý proces privatizácie, a to až do okamihu splnenia všetkých záväzkov voči Fondu národného majetku Slovenskej republiky zo strany osôb, na ktoré prešiel národný majetok.

Prijatím tohto ustanovenia sa naplní spoločenská potreba kontrolovať nezávislým kontrolným orgánom túto veľmi špecifickú a zo strany verejnosti pozorne sledovanú oblasť spoločenského diania.

Pre porovnanie možno uviesť, že oblasť privatizácie je kontrolovaná v Českej republike Najvyšším kontrolným úradom Českej republiky, a to nepretržite a bez prerušenia od začiatku procesu transformácie národného majetku na súkromné osoby.

V ostatných demokratických krajinách je pritom tiež bežné, že účtovné dvory majú kontrolnú pôsobnosť pri privatizácii majetku štátu.

Ustanovenie tiež upravuje kontrolu majetku právnických osôb, v ktorých má majetkovú účasť štát. Pre porovnanie so súčasným právnym stavom kontrolu právnických osôb, v ktorých má majetkovú účasť štát bolo možné vykonať aj doteraz podľa § 4 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 39/ 1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky. Pri uplatnení kontrolnej pôsobnosti zo strany Najvyššieho kontrolného úradu býva však sporná výška majetkového podielu štátu v majetku právnickej osoby. Týmto ustanovením a v súlade s navrhovaným znením článku 63 sa sleduje odstránenie legislatívnej medzery, keď zákon o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky určí výšku majetkového podielu rozhodujúceho pre uplatnenie kontrolnej pôsobnosti zo strany Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky (**napríklad v Rakúsku je tento podiel určený vo výške päťdesiat percent**).

Návrh rozširuje kontrolu hospodárenia Najvyššieho kontrolného úradu na majetok, záväzky, finančné prostriedky, majetkové práva a pohľadávky verejnoprávných inštitúcií a právnických osôb, v ktorých majú majetkovú účasť verejnoprávne inštitúcie. Verejnoprávne inštitúcie zriadené zákonom nakladajú s majetkom, ktorý svojou povahou rovnako ako verejné financie slúži na zabezpečenie verejnej spotreby v oblasti garantovanej štátom (**napr. Slovenská televízia, Slovenský rozhlas a ďalšie**). Z rovnakých dôvodov je potrebné a v celospoločenskom záujme umožniť nezávislému kontrolnému orgánu kontrolu hospodárenia s majetkom tých právnických osôb, v ktorých je premietnutá majetková účasť verejnoprávných inštitúcií. Doterajšie skúsenosti v tejto oblasti jednoznačne potvrdzujú nevyhnutnosť nezávislej objektívnej kontroly týchto subjektov.

Navrhuje sa tiež umožniť, aby Najvyšší kontrolný úrad vykonával kontrolu hospodárenia s majetkom, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami s finančnými prostriedkami, ktoré boli poskytnuté Slovenskej republike, štátnym podnikom, štátnym rozpočtovým organizáciám, štátnym príspevkovým organizáciám, alebo právnickým osobám s majetkovou účasťou štátu zo zahraničia a s majetkom, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami, za ktoré Slovenská republika prevzala záruku.

V súčasnosti plynú do Slovenskej republiky zo zahraničia značné finančné prostriedky, ktoré poskytuje medzinárodné spoločenstvo a ktorých príjemcom je spravidla štát, ale tiež jednotlivé právnické osoby (napr. prostriedky plynúce z projektu PHARE). Tieto prostriedky sú poskytované na zabezpečenie jednotlivých cieľov a sú účelovo viazané. Kontrola poskytovaných finančných prostriedkov je zabezpečovaná v súčasnosti predovšetkým zo strany poskytovateľov. V európskych krajinách je bežné, že takéto zdroje sú zároveň kontrolované nezávislými kontrolnými inštitúciami v krajine príjemcu. Z tohto dôvodu sa navrhuje umožniť kontrolu uvedených finančných zdrojov Najvyšším kontrolným úradom Slovenskej republiky. Ustanovenie upravuje aj kontrolu tých finančných prostriedkov, ktoré sú v podobe úverov poskytnuté slovenským právnickým osobám - podnikateľom a Slovenská republika sa zaručila veriteľovi za včasné a úplné splnenie podmienok, za ktorých sa tento právny vzťah uskutočnil. Poskytované úvery môžu mať povahu zahraničných úverov, pričom ako veritelia vystupujú zahraničné bankové inštitúcie a príjemcami týchto úverov sú podnikateľské subjekty v Slovenskej republike a Slovenská republika reprezentovaná vládou poskytne za splatenie týchto úverov štátnu záruku a vystupuje v pozícii ručiteľa. Predmetom kontroly Najvyšším kontrolným úradom Slovenskej republiky by preto v zmysle tohto ustanovenia mali byť aj návratné finančné výpomoci poskytované na základe zmluvy v zmysle § 6 ods. 5 až 7 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách v znení neskorších predpisov.

K bodom 11 a 12

Predmetné doplnenie v čl. 61 ods. 2 a v čl. 61 ods. 3 má len upresňujúci charakter. Odstraňuje sa ním nedôslednosť súčasného znenia Ústavy Slovenskej republiky. Zo znenia ustanovení je zrejmé, že sa predmet úpravy vzťahuje aj na podpredsedov Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky. Jednotné číslo sa používa v súlade s legislatívnymi pravidlami.

K bodu 13

V ustanovení sa prehľbuje princíp už čiastočne upravený v súčasnom právnom poriadku a zakotvujúci nezlučiteľnosť funkcií predsedu a podpredsedov najvyššieho kontrolného úradu s takými funkciami a činnosťami, ktorých výkon by mohol vplývať na nezávislosť a objektívnosť ich činnosti v tomto nezávislom kontrolnom orgáne.

V zmysle navrhovaného znenia by funkcia predsedu a podpredsedu najvyššieho kontrolného úradu nemala byť zlučiteľná s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, alebo s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku, vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti.”.

Návrh pritom v potrebnom rozsahu zjednocuje formulácie o nezlučiteľnosti funkcionárov najvyššieho kontrolného úradu, poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, členov vlády, sudcov a sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky.

K bodu 14

Navrhovaná zmena splnomocňujúceho ustanovenia precíznejšie formuluje predmet úpravy vykonávacieho zákona o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky. Jej cieľom je aj v budúcnosti umožniť dosiahnutie legislatívneho zámeru bez toho, aby bolo potrebné ďalej vstupovať do textu Ústavy Slovenskej republiky.

K bodu 15

Ústava už v platnom znení zakotvuje dva stupne (úrovne) územnej samosprávy. I keď je pravdou, že obec je prirodzenejším a zomknutejším samosprávnym územným spoločenstvom ako vyšší územný celok, nie je opodstatnené garantovať jeho práva iba na úrovni právneho predpisu nižšej právnej sily, z čoho vychádza platný ústavný text. Takéto ústavné riešenie dostáva vyšší územný celok do zjavne nerovnoprávneho postavenia. Ak má vyšší samosprávny územný celok plnohodnotne existovať je nevyhnutné, aby sa mu zabezpečili ústavné práva

a prípadne aj povinnosti, rovnako ako obci. To prirodzene nevylučuje, aby sa špecifickosť postavenia a úloh obce a vyššieho územného celku rozlíšila na úrovni zákona.

Z uvedeného dôvodu sa navrhuje deklarovať v uvodzovacom článku k hlave o územnej samospráve, že územnú samosprávu tvorí obec a vyšší územný celok.

Na toto ustanovenie nadväzuje celá novo navrhovaná úprava IV. hlavy, ktorá ústavne vyjadruje a garantuje rovnoprávnosť oboch stupňov územnej samosprávy.

K bodu 16

V odseku 1 novo navrhovaného článku 64a sa preberá platná ústavná definícia obce ako samostatného územného a správneho celku, združujúceho osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt. Táto charakteristika obce vystihuje všetky atribúty samosprávneho územného spoločenstva a preto niet dôvodu ho meniť. Zároveň niet pochyb o tom, že takejto základnej charakteristike zodpovedá aj vyšší územný celok. Z tohto dôvodu sa navrhuje vyjadriť základnú ústavnú charakteristiku obce a vyššieho územného celku spoločne. Zároveň je logické, že obce ako samosprávne územné celky nižšieho stupňa sú súčasťou vyššieho územného celku, ktorý je ich špecifickým územným ale i personálnym zjednotením. Práve na tomto základe sa formuje podstata vyššieho územného celku, ako samosprávneho územného spoločenstva, ktoré plní úlohy na úseku územnej samosprávy a v prípade zákonného splnomocnenia aj na úseku miestnej štátnej správy.

V odseku 2 sa výslovne uvádza ústavne garantované právo obce a vyššieho územného celku na samosprávu, t. j. na samostatné spravovanie vecí patriacich do tzv. originálnej pôsobnosti územnej samosprávy, do ktorej môže štát zasiahnuť len formou ústavnej alebo zákonnej úpravy, ktorá ale nemôže vybočiť z ústavných medzí.

Navrhovaná ústavná dikcia nie je len ústavnou deklaráciou, ale je reálnym ústavným právom obce a vyššieho územného celku porovnateľného s základnými právami a slobodami upravenými v druhej hlave ústavy. Reálnosť tohto základného práva dotvára obsah navrhovaného článku 127a, ktorý zveruje do právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky rozhodovať o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému zásahu štátu do ich práva na

samosprávu (analogickú ústavnú úpravu možno nájsť napr. v Základnom zákone SRN - čl. 93 ods. 1 bod 4b, v Ústave Českej republiky - čl. 87 ods. 1 písm. c) a tiež aj v ďalších ústavných dokumentoch moderných demokracií).

V doterajšom ústavnom texte Slovenskej republiky nebolo jednoznačne upravené právo na samosprávu ako ústavné právo, i keď bolo teoreticky možné pripustiť takýto výklad príslušných ústavných článkov.

Doposiaľ však v Ústave Slovenskej republiky jednoznačne chýbal účinný mechanizmus, ktorý by zaručil ochranu tohto práva. Návrh novely ústavy tento nedostatok odstraňuje.

K bodu 17

Z charakteru obce a vyššieho územného celku ako samosprávnych územných celkov vyplýva, že majú postavenie právnickej osoby, t.j. subjektu, ktorý má spôsobilosť mať práva a povinnosti spôsobilosť na právne úkony a v tej súvislosti aj právo samostatne hospodáriť s vlastným majetkom a so svojimi finančnými prostriedkami.

Podrobnejšia úprava predmetu majetku obce, jej finančných prostriedkov i zásad hospodárenia s nimi, je upravená na úrovni zákona. Po zriadení samosprávy vyššieho územného celku bude potrebné tieto otázky upraviť aj vo vzťahu k druhému stupňu územnej samosprávy.

Obec i vyšší územný celok budú financovať svoje potreby z vlastných príjmov (ktoré však bude potrebné definovať v zákone), zo štátnych dotácií a tiež aj z iných zdrojov (domácich i zahraničných). V záujme zabezpečenia finančnej samostatnosti vyššieho územného celku bude osobitne potrebné v zákone vymedziť okruh tých daní a poplatkov, ktoré budú predstavovať príjmy vyššieho územného celku. Navrhovaná úprava vytvára pre túto legislatívnu aktivitu nevyhnutný ústavný priestor.

K bodu 18

Platná ústavná úprava ustanovuje obci právo združovať sa s inými obcami na zabezpečovanie vecí spoločného záujmu.

Obdobná úprava je obsiahnutá aj v § 1 ods. 3 zákona o obecnom zriadení, podľa ktorej má obec právo združovať sa s inými obcami v záujme spoločného prospechu.

Na toto ústavné a zákonné právo obce nadväzuje v zákone o obecnom zriadení ešte podrobnejšia úprava v § 20 a 21. Podľa § 20 sa obce môžu schádzať na prerokovanie vecí spoločného záujmu a na výmenu skúseností na regionálnych konferenciách, na ktorých sa obce uznávajú (môžu uznávať) na základných smeroch regionálnej politiky a na pravidlách vzájomnej spolupráce a plnenia spoločných úloh.

Podľa § 21 sa môžu obce v záujme plnenia spoločných úloh, na zastupovanie svojich záujmov a potrieb alebo z iných dôvodov, združovať do stálych alebo dočasných republikových, regionálnych a záujmových združení.

Obce právo vyjadrené v § 21 zákona o obecnom zriadení aj efektívne v praxi využívajú. Celoštátne združenia obcí ako sú najmä ZMOS ale tiež Únia miest a obcí Slovenska majú veľký spoločensko-politický význam a autoritu pri presadzovaní záujmov obcí vo vzťahu k Národnej rade Slovenskej republiky, vláde, ministerstvám i ostatným ústredným orgánom štátnej správy.

Právnu formu, vznik, postavenie a zánik takýchto združení obcí upravuje § 20f a nasl. Občianskeho zákonníka.

Článok 66 ústavy sa preto navrhuje doplniť v tom zmysle, aby rovnako ako obec mal aj vyšší územný celok právo združovať sa s inými vyššími územnými celkami. Vychádzajúc z pozitívnych skúseností zo združovania obcí možno predpokladať, že aj vyššie územné celky toto právo v praxi efektívne využijú.

Podrobnejšie pravidlá združovania vyšších územných celkov upraví zákon.

K bodu 19

Samostatnosť, autonómne postavenie samosprávnych územných celkov, t.j. obce a vyššieho územného celku sa prejavuje pri výkone územnej samosprávy. Práve pri výkone územnej samosprávy sa stelesňuje ústavné právo na samosprávu, ktoré sa navrhuje výslovne zakotviť v novo navrhovanom čl. 64a (odsek 2) a ústavnoprávne garantovať aj prostredníctvom novo navrhovanej právomoci ústavného súdu (čl.

127a) rozhodovať o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému zásahu štátu do ich práva na samosprávu.

Ústavnou garanciou samostatnosti obce a vyššieho územného celku je aj druhá veta čl. 67 ústavy, podľa ktorej povinnosti a obmedzenia možno obci a vyššiemu územnému celku ukladať len zákonom. Každé uloženie povinností alebo obmedzenia obci alebo vyššiemu územnému celku právnym predpisom nižšej právnej sily alebo iným opatrením štátneho orgánu vo veciach územnej samosprávy, by bolo v rozpore s ústavou.

Predpokladom efektívnej ochrany samostatnosti samosprávnych územných celkov pri výkone územnej samosprávy je aj vecné vymedzenie okruhu otázok ("vecí"), ktoré patria do územnej samosprávy, t.j. tzv. originálnej pôsobnosti obci a vyšších územných celkov. Ústava ako základný zákon štátu môže túto úlohu iba veľmi ťažko splniť. Táto úloha musí byť preto naplnená prostredníctvom vykonávacieho zákonodarstva. Vo vzťahu k obciam túto úlohu naplňa najmä ustanovenie § 4 ods. 3 zákona o obecnom zriadení, v ktorom sa príkladným výpočtom uvádzajú úlohy, ktoré plní obec pri výkone obecnej samosprávy.

Takto použitá legislatívna technika (**demonštratívny a nie taxatívny výpočet úloh na úseku tzv. originálnej pôsobnosti obce**) sa doposiaľ uznáva ako správna a pre samosprávne územné celky výhodná. Nie je totiž dost' dobre možné vymedziť vyčerpávajúcim spôsobom všetky úlohy na úseku územnej samosprávy a neúplné vymedzenie by bolo obmedzením samosprávy obce resp. vyššieho územného celku.

Významnou otázkou je aj miera presnosti a podrobnosti samotnej zákonnej úpravy. Zákonné rozlíšenie úloh samosprávnych územných celkov na úseku územnej samosprávy, od úloh na úseku miestnej štátnej správy, zabezpečuje úprava obsiahnutá v čl. 71 ústavy, podľa ktorej možno výkon určených úloh miestnej štátnej správy preniesť na samosprávne územné celky len zákonom. Z logiky veci vyplýva, že tieto úlohy musia byť vymedzené taxatívne.

V tretej vete čl. 67 sa vymedzujú základné formy výkonu územnej samosprávy. Obec ich uskutočňuje na zhromaždeniach obyvateľov obce, miestnym referendom a orgánmi obce. Podrobnú úpravu týchto foriem výkonu územnej samosprávy obce už obsahuje zákon o obecnom zriadení.

Podľa novo navrhovaného znenia tretej vety čl. 67 sa územná samospráva vyššieho územného celku bude uskutočňovať referendum na území vyššieho územného celku alebo orgánmi vyššieho územného celku.

Podrobnú úpravu týchto foriem výkonu územnej samosprávy bude potrebné upraviť v zákone. Na rozdiel od obce sa vzhľadom na územnú rozlohu i početnosť obyvateľov pre vyšší územný celok neustanovuje výkon samosprávy na zhromaždeniach obyvateľov vyššieho územného celku. Takáto forma výkonu samosprávy sa totiž v praxi môže efektívne uplatniť len v malých územných jednotkách.

K bodu 20

K efektívnemu výkonu úloh samosprávnych územných celkov je nevyhnutné priznať obci i vyššiemu územnému celku už v ústave oprávnenie vydávať všeobecne záväzné právne predpisy (právomoc, normatívna pôsobnosť).

Platná ústava ustanovuje túto právomoc obciam v článku 68 (**pre veci územnej samosprávy**) a v článku 71 ods. 2 (**pre výkon štátnej správy**).

V návrhu sa ustanovuje oprávnenie vydávať všeobecne záväzné právne predpisy aj pre vyšší územný celok.

Ústava upravuje aj právnu formu normatívnych právnych aktov obce. Normatívne právne akty obce sú označené ako všeobecne záväzné nariadenia. Ich všeobecná záväznosť je územne obmedzená na územie obce. Pre vyššie územné celky sa navrhuje analogická právna forma normatívnych právnych aktov: všeobecne záväzné nariadenia vyšších územných celkov s územnou pôsobnosťou na území vyššieho územného celku. Rozlíšenie všeobecne záväzných nariadení obcí a vyšších územných celkov z hľadiska toho, či sú resp. budú vydané podľa čl. 68 alebo čl. 71 ods. 2 ústavy, má význam aj z hľadiska ich začlenenia z hierarchii všeobecne záväzných právnych predpisov.

Všeobecne záväzné nariadenia obce a vyššieho územného celku vydané podľa čl. 68 sú prejavom ich práva na samosprávu, do ktorého môže štát zasahovať len ústavou ustanoveným spôsobom (t.j. na základe zákona). Z uvedeného vyplýva, že tieto musia byť v súlade s ústavou, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami

vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom a so zákonmi (vyplýva to tiež z navrhovanej dikcie čl. 125 ods. 1 písm. c)). Všeobecne záväzné nariadenia podľa čl. 68 môže obec a vyšší územný celok pritom vydávať z vlastnej iniciatívy, bez výslovného splnomocnenia v zákone.

V praxi niekedy spôsobuje problém rozlišovanie, kedy uplatňuje samosprávny územný celok normotvornú právomoc podľa čl. 68 a kedy podľa čl. 71 ods. 2 ústavy.

Jadro tohto problému spočíva nezriedka v nesprávnom rozlišovaní úloh samosprávnych územných celkov na úseku územnej samosprávy, od úloh pri výkone miestnej štátnej správy.

Podľa doterajších poznatkov obcí vznikajú spory najmä v dôsledku toho, že zákony ustanovujú pre obce určité úlohy aj v oblasti územnej samosprávy, pričom dozorové orgány štátu (orgány prokuratúry) tieto zákonné úlohy často automaticky považujú za zákonné splnomocnenia podľa čl. 71 ods. 2 ústavy a posudzujú stupeň ich prekročenia v normotvornej aktivite obcí.

Z práva na samosprávu obcí a vyšších územných celkov vyplýva, že samosprávne územné celky vydávajú vo veciach územnej samosprávy všeobecne záväzné nariadenia z vlastnej iniciatívy a na zabezpečenie úloh, ktoré vyplývajú pre samosprávu zo zákona (tiež vo veciach územnej samosprávy).

Vzhľadom na doterajšie poznatky z praxe sa v záujme odstránenia resp. obmedzenia výkladových sporov navrhuje doplniť dikciu čl. 68 o text, ktorý zvýrazní uvedené rozdielnosti a teda obmedzí možnosť opakovania podobných problémov.

K bodom 21 a 22

Platná ústavná úprava zakotvuje v čl. 69 najdôležitejšie orgány obce. Sú nimi obecné zastupiteľstvo a starosta obce. Hlavné prostredníctvom týchto orgánov vykonáva obec svoje funkcie. Podrobnú úpravu postavenia a právomocí obecného zastupiteľstva a starostu obce upravuje zákon o obecnom zriadení.

Z ústavy vyplýva, že obecné zastupiteľstvo i starosta obce sú volenými orgánmi, pričom voľby sa uskutočňujú základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním. Podrobnejšie pravidlá volieb upravuje osobitný

predpis (zákon č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov).

Súčasťou ústavnej úpravy býva spravidla aj dĺžka volebného príp. funkčného obdobia volených orgánov. Ústava Slovenskej republiky túto zásadu rešpektuje vo vzťahu k predsedovi a podpredsedom Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky (čl. 61 ods. 3), poslancom Národnej rady Slovenskej republiky (čl. 73 ods. 1), prezidentovi Slovenskej republiky (čl. 101 ods. 2), sudcom Ústavného súdu Slovenskej republiky (čl. 134 ods. 2) i predsedovi a podpredsedom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (čl. 145 ods. 2).

V ústave však doposiaľ nebola upravená dĺžka volebného obdobia obecného zastupiteľstva a starostu obce, čo navrhovatelia nepovažujú za vhodné a ani opodstatnené aj vzhľadom na dikciu čl. 30 ods. 2 ústavy, ktorá hovorí o požiadavke konania volieb v lehotách nepresahujúcich pravidelné volebné obdobie.

Je preto v záujme právnej istoty a stability územnej samosprávy fixovať pravidelné volebné obdobie obecného zastupiteľstva i starostu obce priamo v ústave. Z týchto dôvodov sa navrhuje doplnenie ustanovení čl. 69 ods. 2 a 3 o stanovenie štvorročného volebného obdobia obecného zastupiteľstva i starostu obce.

Zároveň sa navrhuje aj úprava aktívneho volebného práva pre voľby starostu a obecného zastupiteľstva. Podľa doterajšej úpravy disponujú volebným právom občania obce. Navrhuje sa rozšíriť okruh voličov na všetkých obyvateľov obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt. Podľa takto navrhovanej zmeny budú môcť voliť nielen občania ale aj cudzinci príp. tiež osoby bez štátnej príslušnosti, ktoré majú na území obce trvalý pobyt, t.j. sú jej obyvateľmi.

Takto navrhovaná úprava volebného práva bude zodpovedať obdobným ústavným a zákonným úpravám v krajinách Európskeho spoločenstva a Európskej únie a umožní upraviť volebné zákonodarstvo v súlade s všeobecným trendom v zahraničí. Obdobná úprava sa navrhuje aj vo vzťahu k voľbám orgánov samosprávy vyššieho územného celku (viď odôvodnenie k bodu 23).

Na rozdiel od platnej ústavnej úpravy sa však v novoformulovanom čl. 69 ods. 3 zákonodarca zmocňuje, aby v zákone upravil dôvody a spôsob odvolania starostu pred uplynutím volebného obdobia.

Uvedená problematika je v súčasnosti riešená v zákone č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, no toto riešenie nie je jednoznačné. V zmysle §13 ods. 1 tohto zákona je totiž funkčné obdobie starostu určené na 4 roky a končí sa zvolením nového starostu a zložením jeho sľubu. Podľa § 13b ods. 5 toho istého zákona však ak je neprítomnosť alebo nespôsobilosť starostu na výkon funkcie dlhodobá (spravidla presahujúca šesť mesiacov) alebo ak starosta nezvolá obecné zastupiteľstvo viac ako štyri mesiace, dlhodobo alebo hrubo a opakovane zanedbáva povinnosti starostu, a tým vznikajú vážne nedostatky v správe obce, v nakladaní s majetkom obce a vo finančnom hospodárení obce alebo ak to požaduje to petícia skupiny obyvateľov obce v počte 20% všetkých oprávnených voličov v obci, obecné zastupiteľstvo sa môže trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov uzniest' na voľbe nového starostu. V zmysle § 13c ods. 1 zákona o obecnom zriadení však mandát starostu iba zaniká odmietnutím sľubu alebo zložením sľubu s výhradou, uplynutím funkčného obdobia (§ 13 ods. 1), vzdaním sa funkcie, právoplatným odsúdením za úmyselný trestný čin, pozbavením spôsobilosti na právne úkony alebo obmedzením spôsobilosti na právne úkony, zmenou trvalého pobytu mimo územia obce; v mestách podľa § 22 ods. 8 aj v prípade zmeny trvalého pobytu mimo územia mestskej časti, v ktorej vykonáva funkciu alebo smrťou starostu.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že zákon o obecnom zriadení pozná inštitút "koštruktívneho odvolania starostu" pred ukončením štvorročného obdobia na ktoré bol zvolený, keď k uvedenému môže dôjsť voľbou a zložením sľubu nového starostu. Uvedené však nie je legislatívne jednoznačne formulované (**vzhľadom na existujúcu nejednoznačnosť ustanovení § 13 ods. 1 a § 13c ods. 1**) a vzhľadom na platnú ústavnú úpravu vyvoláva aj pochybnosti o svojej ústavnosti. Návrh preto aj v tejto otázke odstraňuje možný dôvod vzniku ďalších ústavných sporov.

K bodu 23

V platnom znení čl. 69 ústavy sú upravené najdôležitejšie orgány obce, základné zásady ich voľby a vo vzťahu k starostovi aj ústavná charakteristika jeho postavenia a právomocí. Vzhľadom na doterajšiu úpravu čl. 64 ods. 3, ktorá ponechávala úpravu samosprávy vyššieho územného celku na obyčajný zákon, nie je

doposiaľ v ústave obsiahnutá analogická úprava vo vzťahu k druhému stupňu samosprávy.

Vychádzajúc zo zámeru navrhovateľov upraviť v ústave rovnoprávne postavenie a funkciu oboch stupňov samosprávy, navrhuje sa doplniť čl. 69 o odseky 4 a 6, v ktorých sa ustanovia najdôležitejšie orgány samosprávy vyššieho územného celku, základné zásady ich voľby a vo vzťahu k predsedovi vyššieho územného celku aj ústavnú charakteristiku jeho postavenia a právomocí. Takáto úprava logicky nadväzuje aj na novo navrhované znenie čl. 67, podľa ktorého sa samospráva vyššieho územného celku uskutočňuje referendum na území vyššieho celku a orgánmi vyššieho územného celku.

Navrhuje sa, aby hlavnými orgánmi samosprávy vyššieho územného celku boli zastupiteľstvo vyššieho územného celku a predseda vyššieho územného celku.

Aj tieto samosprávne orgány by mali byť volené na základe všeobecného, rovného, priameho volebného práva s tajným hlasovaním na 4 roky. Z návrhu vyplýva, že aktívnym volebným právom by disponovali obyvatelia vyššieho územného celku, ktorí majú na jeho území trvalý pobyt (viď odôvodnenie k bodu 22). Podrobné pravidlá pre voľby ustanoví volebný zákon.

Zastupiteľstvo vyššieho územného celku by malo byť kolektívnym zastupiteľským zborom tvoreným poslancami. Tak ako pri obecnom zastupiteľstve, ponecháva sa aj vo vzťahu k zastupiteľstvu vyššieho územného celku na obyčajný zákon úprava jeho postavenia, právomocí a pôsobnosti. Vychádzajúc z podstaty samosprávy, v ktorej si jej členovia spravujú veci spoločne a samostatne z navrhovanej úpravy vyplýva, že kolektívnemu zastupiteľskému orgánu zverí zákon rozhodovanie o najdôležitejších otázkach samosprávy vyššieho územného celku a z hľadiska právomocí bude uplatňovať najmä normotvornú, kreačnú a kontrolnú právomoc.

Predseda vyššieho územného celku by mal byť tiež priamo voleným orgánom vyššieho územného celku s analogickým postavením ako starostu obce.

V návrhu sa uvádza, že predseda bude výkonným orgánom vyššieho územného celku vykonávajúcim jeho správu a zastupujúcim ho navonok. Ústavná charakteristika predsedu vyššieho územného celku predurčuje podrobnejšiu zákonnú

úpravu, prostredníctvom ktorej by mu mali byť zverené najvýznamnejšie výkonné a reprezentatívne právomoci. Predseda vyššieho územného celku nebude členom zastupiteľstva vyššieho územného celku, bude mu ale v zákonom ustanovenom rozsahu zodpovedný za výkon svojej funkcie.

Obdobne ako v prípade starostu, aj pri predsedovi vyššieho územného celku sa navrhuje aby predsedu vyššieho územného celku volili obyvatelia vyššieho územného celku, ktorí majú na jeho území trvalý pobyt, na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním na štyri roky a tiež, aby zákon jednoznačne upravil dôvody a spôsob jeho odvolania pred uplynutím voleného obdobia.

Predpokladá sa tiež podrobná zákonná úprava vzájomných vzťahov zastupiteľstva vyššieho územného celku a predsedu vyššieho územného celku, ako aj formy ich súčinnosti.

K bodom 24 a 25

Vychádzajúc z pripravovanej Koncepcie decentralizácie a modernizácie verejnej správy možno predpokladať, že štát prenesie na samosprávu vyššieho územného celku aj niektoré úlohy miestnej štátnej správy. Navrhované doplnenie čl. 71 ods. 1 vytvára nato ústavný priestor. Rozsah úloh miestnej štátnej správy, ktorých výkon sa prenesie na vyšší územný celok závisí od vôle zákonodarcu. V každom prípade však pôjde o úlohy, ktoré budú svojim obsahom a významom presahovať rámec obce, t.j. budú mať regionálny charakter. Zahraničné skúsenosti ukazujú, že vyššie stupne územnej samosprávy efektívne zabezpečujú úlohy napríklad na úseku správy a riadenia stredného školstva, sociálnych služieb, zdravotníckych a kultúrnych zariadení regionálneho významu a tiež aj územného plánovania, dopravy, spojov a pod.

Obdobne ako v prípade obcí, sa v novo navrhovanom znení čl. 71 ods. 2 ustanovuje aj vyššiemu územnému celku právomoc vydávať pri výkone štátnej správy všeobecne záväzné nariadenia. Aj vyšší územný celok by teda mal byť oprávnený pri výkone štátnej správy vydávať všeobecne záväzné nariadenia len na základe výslovného splnomocnenia v zákone.

Z novo navrhovanej dikcie čl. 125 ods. 1 písm. d) vyplýva, že všeobecne záväzné nariadenia obce a vyššieho územného celku vydané podľa čl. 71 ods. 2 musia byť v súlade nielen s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi ale aj s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy.

Vyšší územný celok nebude pri výkone štátnej správy nadriadeným orgánom obce. Vyplýva to aj z doplnenej druhej vety ustanovenia čl. 71 ods. 2, v zmysle ktorej výkon štátnej správy prenesený na obec alebo na vyšší územný celok riadi a kontroluje vláda. Z tejto dikcie vyplýva aj smernica pre zákonodarcu, aby ustanovil vláde príp. jej priamo podriadeným orgánom riadiace, kontrolné príp. dozorové právomoci vo vzťahu k výkonu štátnej správy vykonávanej obcami a vyššími územnými celkami.

V texte doplňovanej druhej vety čl. 71 ods. 2 sa ešte zvyrazňuje skutočnosť, vyplývajúca aj z odseku 1, že výkon štátnej správy je možné preniesť na obec alebo vyšší územný celok len zákonom. Náklady takto preneseného výkonu štátnej správy na obec alebo vyšší územný celok uhrádza štát (čl. 71 ods. 1 druhá veta). Prípadné nerešpektovanie tejto zásady bude môcť obec resp. vyšší územný celok napadnúť okrem iného aj prostredníctvom mechanizmu upraveného v novo navrhovanom čl. 127a.

K bodu 26

Ustanovenie čl. 77 ods. 1 ústavy v platnom znení upravuje inkompatibilitu (nezlučiteľnosť) funkcie poslanca Národnej rady s výkonom funkcie sudcu, prokurátora, príslušníka policajného zboru, príslušníka zboru väzenskej a justičnej stráže a profesionálneho vojaka.

V navrhovanom znení sa navrhuje nahradiť pojmy “príslušník policajného zboru, príslušník zboru väzenskej a justičnej stráže a vojak z povolania” všeobecnejším pojmom “príslušník ozbrojených síl a ozbrojeného zboru”, ktorý pokrýva všetky doposiaľ používané pojmy a je pri tom obsahovo širší (pokrýva napr. tiež príslušníkov železničnej polície, ktorí boli z doteraz platnej dikcie neodôvodnene

vyňatí). Naviac je navrhovaný pojem pružnejší, umožňuje zmenu názvov jednotlivých ozbrojených zborov bez potreby zmeny ústavnej terminológie. Zároveň sa z platného textu vypúšťa nezlučiteľnosť funkcie poslanca s funkciou prezidenta, ktorá je upravená v ustanovení článku 103 ods. 4 platného znenia ústavy a v zmysle ktorej ak za prezidenta bude zvolený poslanec Národnej rady Slovenskej republiky alebo člen vlády Slovenskej republiky, odo dňa zvolenia prestane vykonávať svoju doterajšiu funkciu.

Nezlučiteľnosť výkonu poslaneckého mandátu s výkonom funkcie člena vlády je upravená v článku 77 ods. 2, ktorý formuluje osobitný inštitút spočívania poslaneckého mandátu (**Ak bol poslanec vymenovaný za člena vlády Slovenskej republiky, jeho mandát poslanca počas výkonu tejto funkcie nezaniká, iba sa neuplatňuje**) a zaoberá sa ňou aj navrhované znenie článku 109 ods. 2 ústavy (**Výkon funkcie člena vlády je nezlučiteľný s výkonom poslaneckého mandátu, s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, alebo s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku a vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti.**).

Opodstatnenosť navrhovanej formulácia podľa predkladateľov vyplýva zo skutočnosti, že paralelný výkon funkcie poslanca Národnej rady s výkonom funkcií v niektorých iných štátnych orgánoch a s výkonom niektorých služobných pomerov uvedených v navrhovanom znení čl. 77 ods. 1 je z časového hľadiska efektívne nezvládnuteľný a tiež z toho, že uvádzaná nezlučiteľnosť funkcie poslanca s výkonom uvádzaných funkcií a služobných pomerov je prejavom uplatnenia zásady deľby moci v ústavnom systéme, ktorá okrem iného zaručuje aj nezaújatý výkon pôsobnosti parlamentu v oblasti kontroly.

Hlavným účelom platnej ústavnej úpravy je pritom zabezpečiť, aby sa paralelne uvedené funkcie nevykonávali a nie, aby vymenované funkcie a služobné pomery zvolením do funkcie poslanca zanikli (ako vyplýva zo súčasnej dikcie). Uvedené nie je oprávnené požadovať aj vzhľadom na skutočnosť, že výkon funkcie sudcu, prokurátora, príslušníka ozbrojených síl a ozbrojeného zboru je spájaný

s výkonom celoživotného povolania, zatiaľ čo poslanecká funkcia je limitovaná štvorročným volebným obdobím.

Prístup k nezlučiteľnosti funkcie poslanca s inými funkciami, ktorý pozná súčasná ústavná úprava podľa názoru predkladateľov diskriminuje zvoleného poslanca, ktorý je sudcom, prokurátorom, príslušníkom ozbrojených síl alebo ozbrojeného zboru vo vzťahu ku svojim bývalým kolegom. Sudcovia a prokurátori sú totiž ustanovovaní do funkcií bez časového obmedzenia a služobné pomery príslušníkov ozbrojených síl a ozbrojeného zboru sú tiež spravidla koncipované ako celoživotné resp. aspoň dlhodobé povolania s určitými zákonnými garanciami proti ich predčasnému ukončeniu.

Z uvedených dôvodov sa navrhuje v čl. 77 ods. 1 legislatívna zmena, ktorá ustanoví nezlučiteľnosť paralelného výkonu funkcií a služobných pomerov uvedených v tomto ustanovení s výkonom funkcie poslanca Národnej rady Slovenskej republiky.

Právnym dôsledkom tejto zmeny bude skutočnosť, že počas výkonu funkcie poslanca sa funkcie sudcu, prokurátora, príslušníka ozbrojených síl a ozbrojeného zboru nebudú uplatňovať (budú spočívať) a po ukončení výkonu poslaneckého mandátu sa ich bude môcť príslušná fyzická osoba opätovne ujať.

K bodu 27

Rozsah, v akom súčasná ústavná úprava upravuje inštitút poslaneckej imunity je predmetom oprávnenej kritiky odbornej i laickej verejnosti. O uvedenom svedčí aj fakt, že tak široké vymedzenie imunity poslanca sa okrem Ústavy Českej republiky (čl. 27 ods. 4) nenachádza v žiadnej inej ústave demokratického štátu.

Základným zmyslom a funkciou poslaneckej imunity je zabezpečiť, aby poslanec mohol vykonávať svoj poslanecký mandát počas obdobia, na ktoré bol zvolený a teda aby snemovňa do ktorej bol zvolený mohla plniť funkcie, ktoré od nej vyžaduje ústava.

Súčasná teória štátneho práva pritom rozlišuje medzi dvomi základnými formami imunity: **vnútornou (alebo osobnou a vecnou) poslaneckou imunitou (indemnita) a vonkajšou poslaneckou imunitou.**

Obsah vnútornej poslaneckej imunity sa pritom vzťahuje nielen na osobu poslanca, ale súvisí bezprostredne s výkonom jeho parlamentnej práce.

Poslanca preto napríklad nemožno nikdy súdne ani disciplinárne (služobne) stíhať, či iným spôsobom brať na zodpovednosť za hlasovanie alebo výroky, ktoré v urobí v parlamente (**výnimočne môže byť poslanec stíhaný za svoje niektoré urážlivé výroky voči parlamentu či svojim kolegom, no iba v prípadoch a formami, ktoré ustanovuje ústava daného štátu a konkretizuje rokovací poriadok zákonodarného zboru**).

V moderných ústavách sa pritom osobná imunita poslancov rozširuje aj na oprávnenie odoprieť svedectvo o veciach či skutočnostiach, o ktorých sa dozvedeli pri výkone svojho poslaneckého mandátu. Takto chápaná imunita je časovo neobmedzená a zachováva sa poslancom aj v čase, keď prestali vykonávať svoj mandát.

Ako tzv. **vonkajšia poslanecká (mimoparlamentná) imunita** sa definuje ochrana poslancov voči zatknutiu, domovým prehliadkam, vyšetrovaniu a ďalším zásahom voči ich osobnej slobode.

Pokiaľ vnútorná parlamentná imunita poslancov je upravená v ústavách demokratických štátoch v podstate zhodným spôsobom, určité rozdiely existujú v prípade ich vonkajšej imunity. Ich obsah spočíva napríklad aj v definovaní podmienok, za ktorých je možné začať trestné stíhanie voči poslancovi.

Prakticky vo všetkých demokratických štátoch možno poslanca vydať na trestné, či iné stíhanie za čin spáchaný mimo parlamentu, iba na základe rozhodnutia parlamentu (prípadne jeho osobitného výboru). Uvedenému zväčša predchádza stanovisko výboru parlamentu povereného mandátovými a imunitnými vecami a určitou výnimkou je iba situácia, ak bol poslanec pristihnutý priamo pri páchaní trestného činu alebo bezprostredne po jeho spáchaní (**Základný zákon SRN napríklad v čl. 46 ods. 2 konštatuje, že "za konanie, za ktoré hrozí trest, možno poslanca brať na zodpovednosť alebo zatknúť len so súhlasom Spolkového snemu, iba ak by bol zadržaný pri spáchaní činu alebo v nasledujúci deň", podobne aj čl. 68 talianskej ústavy zakotvuje, že; "bez súhlasu snemovne, ku ktorej patrí, nemôže byť člen parlamentu stíhaný ani zatknutý ani inak**

pozbavený osobnej slobody ani podrobený osobnej alebo domovej prehliadke, iba ak by bol pristihnutý pri čine, za ktorý je vzatie do väzby obligatórne").

Oprávnenie parlamentu prípadne rozhodnúť o nevydaní poslanca na trestné stíhanie nemožno v demokratickom a právnom štáte vysvetľovať ako jeho oprávnenie kryť poslanca pred trestným stíhaním za akýkoľvek trestný čin. Takéto rozhodnutie možno považovať za súladné so základnými demokratickými princípmi iba vtedy, ak parlament jednoznačne dospeje k záveru, že trestné stíhanie poslanca je politicky motivované s cieľom pozbavenia ho poslaneckého mandátu a tak mu zabrániť zúčastniť sa na ďalšom rokovaní a rozhodovaní zákonodarného zboru alebo ak parlament dospeje k záveru, že trestné stíhanie je zjavne neoprávnené, resp. možno ho považovať za prejav vydierania alebo šikanovania poslanca zo strany výkonnej moci.

Ústavy demokratických štátov **(na rozdiel od Ústavy Českej republiky a Ústavy Slovenskej republiky)** pritom nepoznajú, ani v prípade nesúhlasu parlamentu s okamžitým vydaním poslanca na trestné stíhanie, absolútne vylúčenie prípadného neskoršieho trestného stíhania.

Takáto ústavná koncepcia poslaneckej imunity je totiž v rozpore tak so základným zmyslom parlamentnej imunity ako aj s jednou so základných demokratických zásad, hovoriacej o rovnakom postavení občanov pred zákonom.

Predložený návrh sa zaoberá aj indemnitou a imunitou poslancov Národnej rady Slovenskej republiky.

Dáva do súladu platný ústavný text so zásadou právneho štátu, a obidva tieto inštitúty upravuje tak, ako je to zvykom v iných moderných demokratických štátoch kontinentálnej Európy.

Na základe uvedeného sa navrhuje, aby za výroky pri výkone funkcie poslanca prednesené v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej orgáne naďalej nebolo možné poslanca trestne stíhať a to ani po zániku jeho mandátu, na druhej strane sa však navrhuje aby uvedeným nebola dotknutá občianskoprávna zodpovednosť poslanca. Predložený návrh vychádza zo skutočnosti, že zmyslom prejavov poslancov, ktoré sú prednášané v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej výboroch, má byť výmena myšlienok a politických názorov, ale tieto nesmú byť využívané na neoprávnené zásahy do práva na ochranu osobnosti kohokoľvek.

Návrh preto umožňuje, aby aj v prípade, keď niektorý z poslancov pri svojom prejave neoprávnene zasiahne do práva na ochranu osobnosti druhej osoby a spôsobí jej škodu, bude sa za ňu zodpovedať v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka rovnako, ako za takýto prejav zodpovedá každý iný občan Slovenskej republiky

Potrebnú ochranu zákonodarného zboru a jeho členov pritom podľa názoru predkladateľov v Slovenskej republike dostatočným spôsobom zabezpečuje ustanovenie prvej vety článku 78 ods. 2 ústavy, v zmysle ktorého poslanca nemožno trestne ani disciplinárne stíhať, ani ho vziať do väzby bez súhlasu Národnej rady Slovenskej republiky.

Platný ústavný text, podľa ktorého ak Národná rada Slovenskej republiky súhlas odoprie, stíhanie je navždy vylúčené, však priniesol chápanie poslaneckej imunity, ktoré poskytuje poslancom neprimerané výsady oproti ostatným občanom a odporuje princípom demokratického a právneho štátu.

Z uvedených dôvodov predložený návrh vypúšťa z ústavného textu ustanovenie, v zmysle ktorého, ak Národná rada Slovenskej republiky odoprie súhlas s trestným alebo disciplinárnym stíhaním poslanca alebo s jeho vzatím do väzby je toto navždy vylúčené a toto nahrádza formuláciou, v zmysle ktorej ak Národná rada Slovenskej republiky súhlas odoprie, je stíhanie po dobu trvania poslaneckého mandátu vylúčené. Takéto riešenie zabezpečuje na jednej strane predpoklady pre činnosť Národnej rady Slovenskej republiky a na strane druhej zároveň rešpektuje princíp demokratického a právneho štátu.

Riešenie, podľa ktorého v prípade ak Národná rada Slovenskej republiky z najrozličnejších dôvodov odmietne svoj súhlas na stíhanie poslanca, je toto vylúčené iba po dobu trvania poslaneckého mandátu, totiž znamená iba oddialenie neskoršieho stíhania poslanca (**uprednostňuje výkon jeho poslaneckého mandátu pred trestným stíhaním**) a nezbavuje poslanca jeho neskoršej trestnoprávnej zodpovednosti.

V navrhovanom znení článku 78 odsek 3 sa preto konštatuje, že ak Národná rada Slovenskej republiky odoprie súhlas na trestné stíhanie alebo vzatie do väzby poslanca je počas trvania poslaneckého mandátu vylúčené. Uvedené predstavuje zákonnú prekážku pre plynutie premáčacej doby v zmysle § 67 ods. 2 písm. a) zákona

č. 140/1961 Zb. (**Trestný zákon**) v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorej po dobu výkonu poslaneckého mandátu premlčacia doba neplynie.

Na rozdiel od platnej právnej úpravy, ktorá umožňuje, aby v prípade, ak Národná rada Slovenskej republiky odoprie svoj súhlas na trestné stíhanie poslanca bolo trestné stíhanie navždy vylúčené, návrh zabezpečuje, aby účinky poslaneckej imunity nepresahovali časový horizont výkonu poslaneckého mandátu. a prinavracia jej pôvodný zmysel. Ruší sa tak ničím neodôvodnená výhoda poslancov v trestnoprávnej oblasti.

Návrh tiež reaguje aj na doposiaľ neriešenú situáciu, keď sa poslanec Národnej rady Slovenskej republiky môže dostať so súhlasom Národnej rady Slovenskej republiky a na základe rozhodnutia zákonného sudcu do väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody. Platný ústavný text nedáva odpoveď ani na otázku, ako postupovať v prípade keď sa poslanec Národnej rady Slovenskej republiky ocitne vo výkone väzby. Podľa názoru predkladateľov samotný účel a zmysel väzby v takomto prípade neumožňuje, aby poslanec naďalej osobne uplatňoval svoj poslanecký mandát. S uvedeným je však spojená skutočnosť, že politická strana na ktorej kandidátnej listine bol poslanec zvolený a občania, ktorý takejto politickej strane odovzdali vo voľbách svoj hlas. po určitú dobu nemajú svojho zástupcu v ústavodarnom a zákonodarnom zbore Slovenskej republiky. Pri ústavnom riešení tejto situácie je podľa názoru predkladateľov významnou aj skutočnosť, v zmysle ktorej aj počas výkonu väzby je nevyhnutné rešpektovať prezumciu neviny poslanca. Zrejme by preto nebolo správne, ak by ústava automaticky pozbavovala v takomto prípade poslanca jeho poslaneckého mandátu (**pokiaľ sa svojho mandátu sám poslanec dobrovoľne nevzdá**).

Navrhuje sa preto, aby v prípade, ak sa poslanec nachádza vo výkone väzby, jeho mandát nezanikol, ale iba sa neuplatňoval. Takéto riešenie umožní, aby za poslanca, ktorý sa ocitne vo výkone väzby nastúpil jeho náhradník, podobne ako nastupuje náhradník aj za poslanca, ktorý sa stane členom vlády Slovenskej republiky.

Zachováva sa pritom zmysel väzby, nezasahuje sa do ďalších ústavných práv poslanca Národnej rady Slovenskej republiky a politická strana, za ktorú bol poslanec zvolený a ani občania, ktorí takejto politickej strane odovzdali svoj hlas, neprichádzajú o svojho zástupcu.

K bodu 28

Návrh v ods. 1 procesne spresňuje ústavnú možnosť poslanca vzdať sa poslaneckého mandátu. Podľa predloženej konštrukcie sa za rozhodujúci prejav vôle poslanca vzdať sa svojho mandátu pokladá jeho osobné vyhlásenie na schôdzi Národnej rady Slovenskej republiky a iba ak mu v tom bránia vážne okolnosti, môže tak urobiť písomne do rúk predsedu Národnej rady Slovenskej republiky.

Navrhované riešenie spôsobu vzdania sa mandátu poslanca reaguje na negatívnu skúsenosť v Národnej rade Slovenskej republiky a rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 8/97. V odôvodnení tohto svojho rozhodnutia, v ktorom Ústavný súd Slovenskej republiky konštatoval, že Národná rada Slovenskej republiky prijatím uznesenia č. 482 zo 4. decembra 1996, ktorým vzala na vedomie, že poslanec František Gaulieder sa podľa čl. 81 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky vzdal funkcie poslanca Národnej rady Slovenskej republiky a že jeho mandát zaniká 4. decembra 1996, porušila jeho ústavné právo upravené v čl. 81 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ústavný súd okrem iného uviedol, že vzdanie sa funkcie poslanca podľa čl. 81 ods. 1 ústavy je jednostranný právny úkon poslanca, vyvolávajúci následok v práve verejnom, ktorý môže vykonať len osobne a výlučne len na základe slobodne a vážne prejavenej vôle. Rozhodovať o vzdaní (nevzdaní sa) funkcie poslanca je výlučným právom poslanca, keďže poslanec podľa čl. 73 ods. 2 ústavy vykonáva mandát osobne podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie je viazaný príkazmi. Preto sa ho môže vzdať len osobne, na základe vlastného a predovšetkým nespochybniteľného prejavu vôle. Predkladatelia za takýto prejav pokladajú predovšetkým osobné vyhlásenie poslanca na schôdzi Národnej rady Slovenskej republiky.

Návrh zároveň odstraňuje možnosť využívania a zneužívania tzv. poslaneckých reverzov, ktoré môžu protiústavne zaviazať poslanca ku konaniu a rozhodovaniu v Národnej rade Slovenskej republiky, ktoré je v rozpore s obsahom článku 72 ods. 2 ústavy a podľa ktorého sú poslanci zástupcovia občanov a svoj mandát vykonávajú osobne podľa svedomia a presvedčenia a nie sú viazaní príkazmi.

K problematike písomných poslaneckých reverzov Ústavný súd Slovenskej republiky uviedol, že reverz zabezpečovaný vo forme osobitných zmlúv (záväzkov)

medzi politickým subjektom a ním navrhovanými kandidátmi vo voľbách je v rozpore s ústavou, pretože prostredníctvom neho môže príslušný politický subjekt trvalo a účinne vyžadovať od bývalého kandidáta (po voľbách poslanca), ktorý s ním uzavrel tzv. reverznú zmluvu, výkon mandátu výlučne podľa straníckych príkazov.

Zákaz reverzu preto vyplýva z čl. 75 ods. 2 ústavy, podľa ktorého sľub poslanca s výhradou má za následok stratu mandátu.

Okrem toho reverz je nepripustný aj podľa čl. 73 ods. 2 ústavy, ktorý upravuje jedine reprezentatívny a nie imperatívny mandát a nie je ani v súlade s čl. 75 ods. 1 ústavy, t.j. s obsahom sľubu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky. Ústavný dôsledok sľubu ktoréhokoľvek poslanca Národnej rady Slovenskej republiky uskutočneného s výhradou nachádzajúcou sa v tzv. reverze pred zložením sľubu by mal mať nevyhnutne za následok stratu jeho mandátu.

Aj v súvislosti so skutočnosťou, že poslanecké reverzy majú nezriedka práve formu písomného vyhlásenia poslanca a vzdaní sa svojho poslaneckého mandátu predkladatelia navrhujú znenie článku 81 ods. 1 podľa ktorého sa **...poslanec môže svojho mandátu vzdať osobným vyhlásením na schôdzi Národnej rady Slovenskej republiky. Ak mu v tom bránia vážne okolnosti, môže tak urobiť písomne do rúk predsedu Národnej rady Slovenskej republiky; v takomto prípade mandát poslanca zaniká dňom doručenia písomného rozhodnutia o vzdaní sa mandátu poslanca predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky.**

Platné znenie článku 81 ods. 2 podľa názoru predkladateľov rovnako odporuje princípom demokratického a právneho štátu, nakoľko v jeho zmysle mandát poslanca zaniká, iba v prípade ak bol poslanec právoplatne odsúdený za obzvlášť závažný úmyselný trestný čin.

Pritom v zmysle § 41 ods. 2 Trestného zákona (zákon č. 140/1961 Zb. v znení neskorších zmien) sa za obzvlášť závažné trestné činy pokladajú trestné činy uvedené v jeho § 62 (trestný čin vlastizrady (§ 91), rozvracania republiky (§ 92), teroru (§ 93 a 93a), záškodníctva (§ 95 a 96), sabotáže (§ 97), vyzvedačstva (§ 105), vojnovnej zrady (§ 114), skrátenia dane (§ 148 ods. 5), nedovoleného prekročenia štátnej hranice podľa § 171b ods. 3, všeobecného ohrozenia podľa § 179 ods. 2, 3, ohrozenia bezpečnosti vzdušného dopravného prostriedku a civilného plavidla podľa § 180a, zavlečenia vzdušného dopravného prostriedku do cudziny podľa §

180c ods. 2, nedovolennej výroby a držania omamných a psychotropných látok a jedov podľa § 187 ods. 3, vraždy (§ 219), lúpeže podľa § 234 ods. 2, 3, brania rukojemníkov podľa § 234a ods. 3, znásilnenia podľa § 241 ods. 2, 3, pohlavného zneužívania podľa § 242 ods. 3, 4, krádeže podľa § 247 ods. 5, sprenevery podľa § 248 ods. 4, podvodu podľa § 250 ods. 4, § 252 ods. 2, 3 a 4, genocídia (§ 259), alebo perzekúcie obyvateľstva podľa § 263a ods. 3, trestný čin proti mieru podľa § 1 zákona č. 165/1950 Zb. na ochranu mieru) a tie úmyselné trestné činy, na ktoré tento zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej osem rokov.

Podľa názoru predkladateľov však nie je v súlade s demokratickým princípom, ani to, aby ostal zachovaný poslanecký mandát poslancovi, ktorý bol právoplatne odsúdený za úmyselný akýkoľvek trestný čin.

Podľa § 4 Trestného zákona sa totiž za úmyselný trestný čin sa pokladá čin, ak páchatel

- a) chcel spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, alebo
- b) vedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, a pre prípad, že ich spôsobí, bol s tým uzrozumený.

Ide teda o konanie, ktoré v žiadnom prípade nemôže byť v súlade s požiadavkami na právne vedomie volených zástupcov občanov Slovenskej republiky.

Nakoľko však aj situácia, pri ktorej by bol poslanec prípadne odsúdený za neúmyselný trestný čin a súd by nerozhodol v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody môže vyvolať oprávnené problémy s výkonom poslaneckého mandátu, predkladatelia navrhujú riešenie, v zmysle ktorého by mandát poslanca mal zaniknúť dňom nadobudnutia právoplatnosti rozsudku, ktorým bol poslanec odsúdený za úmyselný trestný čin alebo ktorým bol poslanec odsúdený za trestný čin a súd nerozhodol v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody.

Ide o významný posun v ústavnom riešení situácie, ktorá je síce podľa názoru predkladateľov málo pravdepodobná, no doposiaľ nebola ústavne riešená.

Navrhovatelia pritom vychádzajú z presvedčenia, že ak sa poslanec dopustí akéhokoľvek úmyselného trestného činu alebo ak dôjde k odsúdeniu poslanca za neúmyselný trestný čin a súd nerozhodne v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody, zo strany poslanca došlo v oboch prípadoch k tak závažnému porušeniu svojho poslaneckého sľubu, že uvedené je dôvodom pre zánik poslaneckého mandátu.

V znení navrhovaného čl. 81 ods. 2 teda návrh sprísňuje podmienky pre zánik poslaneckého mandátu.

K bodom 29 a 30

Navrhuje sa dvojaký režim rozhodovania o medzinárodných zmluvách Národnou radou Slovenskej republiky.

Na schválenie medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, politických zmluvy, zmlúv vojenskej povahy, zmlúv z ktorých vzniká Slovenskej republike členstvo v medzinárodných organizáciách, hospodárskych zmlúv z ktorých vzniká značný majetkový záväzok štátu, zmlúv na ktorých vykonanie je potrebný zákon a zmlúv, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a na schválenie medzinárodných zmlúv ktorými by sa Slovenská republika zaradila za účelom zachovania mieru, zabezpečenia pokoja a trvalého poriadku v Európe do sústavy vzájomnej kolektívnej bezpečnosti, sa navrhuje vyžadovať pred ratifikáciou súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov Národnej rady Slovenskej republiky.

Na schválenie medzinárodných zmlúv, ktorými by Slovenská republika v budúcnosti mohla preniesť časť svojich zvrchovaných práv na medzinárodnú organizáciu ktorej je členom, sa navrhuje súhlas aspoň trojpätinovej väčšiny všetkých poslancov Národnej rady Slovenskej republiky.

Požiadavka vyššieho kvóra (požiadavka súhlasu nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a požiadavka súhlasu aspoň trojpätinovej väčšiny všetkých poslancov) je v súlade s navrhovanou konštrukciou, v zmysle ktorej určené medzinárodné zmluvy, ktoré Slovenská republika schválila (s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky - ide iba o tieto

medzinárodné zmluvy), boli riadne ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, sa stávajú súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky a majú prednosť pred jej zákonmi.

K bodu 31

V súlade s vyššie uvedenými zmenami návrh na tomto mieste rozširuje a spresňuje pôsobnosť Národnej rady Slovenskej republiky. Ustanovenie v zhode s obsahom článku 7 ods. 4 vymenúva medzinárodné zmluvy, s ktorými je Národná rada Slovenskej republiky oprávnená vyslovovať svoj súhlas **(do pôsobnosti Národnej rady Slovenskej republiky patrí vyslovovať súhlas s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodnými politickými zmluvami, medzinárodnými zmluvami vojenskej povahy, medzinárodnými zmluvami z ktorých vzniká Slovenskej republike členstvo v medzinárodných organizáciách, medzinárodnými hospodárskymi zmluvami všeobecnej povahy, medzinárodnými zmluvami na ktorých vykonanie je potrebný zákon ako aj s medzinárodnými zmluvami, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb).**

K bodu 32

Ustanovenie reaguje na prenesenie kompetencie menovať sudcov na prezidenta Slovenskej republiky a toto oprávnenie vypúšťa z navrhovaného textu ustanovenia čl. 86 písm. i).

K bodu 33

Podľa platnej ústavnej úpravy patrí do právomocí Národnej rady Slovenskej republiky uznávať sa o vypovedaní vojny. Z noriem medzinárodného práva vyplýva, že vojna sa s právnymi dôsledkami končí uzavretím mieru. Z tohto dôvodu sa navrhuje príslušné ustanovenie (po doplnení podľa tohto návrhu čl. 86 písm. j)) ústavy doplniť o text "a po skončení vojny o uzavretí vojny". Týmto doplnením sa rozšíria právomoci Národnej rady Slovenskej republiky aj o uznávanie sa o uzavretí mieru.

Takto navrhovaná úprava vychádza z logickej konštrukcie, podľa ktorej ak sa parlament uznáša o vypovedaní (začatí) vojny, mala by mu patriť aj právomoc uznášať sa o uzavretí mieru (po skončení vojny).

K bodu 34

V súlade s platnou ústavnou úpravou sa Národná rada Slovenskej republiky uznáša o vyslovení súhlasu na vyslanie ozbrojených síl mimo územia Slovenskej republiky. Platná ústava ale nerieši otázku, ktorý ústavný orgán vydáva súhlas s pobytom cudzích ozbrojených síl na našom území. Keďže ide o porovnateľnú právomoc s oprávnením vysloviť súhlas na vyslanie ozbrojených síl mimo územia Slovenskej republiky, navrhuje sa ju zveriť Národnej rade Slovenskej republiky.

Právomoc vysloviť súhlas s pobytom cudzích vojsk na území Slovenskej republiky sa však nezveruje Národnej rade Slovenskej republiky výlučne. V prípadoch, ak pôjde o pobyt cudzích ozbrojených síl za účelom humanitárnej pomoci, vojenských cvičení a mierových pozorovateľských misií alebo o súhlas s pobytom a tiež prechodom cudzích ozbrojených síl cez územie Slovenskej republiky z rovnakých dôvodov, bude vyslovenie súhlasu v právomoci vlády Slovenskej republiky.

Takéto rozdelenie právomocí vychádza z potreby po vyššej operatívnosti rozhodovacej činnosti v prípadoch, keď si to okolnosti vyžadujú (**napr. rýchla humanitárna pomoc ale i náhly prechod cudzích ozbrojených síl**) resp. keď je pobyt cudzích ozbrojených síl na našom území časovo limitovaný a účelovo vymedzený (vojenské cvičenia). Kontrolná právomoc parlamentu voči vláde takýmto rozdelením právomocí prirodzene nie je dotknutá.

K bodu 35

V súvislosti s legislatívnym procesom v Národnej rade Slovenskej republiky sa navrhuje ustanovenie požadujúce, aby všetky zákony podpisoval predseda Národnej rady Slovenskej republiky, prezident Slovenskej republiky a predseda vlády Slovenskej republiky (čl. 87 ods. 2), doplniť o ustanovenie, v zmysle ktorého, ak Národná rada Slovenskej republiky po opätovnom prerokovaní schváli zákon aj

napriek pripomienkam prezidenta Slovenskej republiky, zákon sa vyhlási aj bez podpisu prezidenta Slovenskej republiky.

Uvedeným sa odstraňuje ústavná konštrukcia, ktorá požadovala, aby prezident podpisoval aj zákon, ktorý vrátil Národnej rade Slovenskej republiky so svojimi pripomienkami aj vtedy, ak Národná rada Slovenskej republiky takýto zákon opätovne prerokovala a schválila aj napriek pripomienkam prezidenta.

Význam uvedeného riešenia vystupuje do popredia najmä v prípadoch, ak pripomienky prezidenta sa dotýkajú ústavnosti prijatého zákona a prezident zvažuje uplatnenie svojho oprávnenia podľa článku 130 ods. 1 písm. b) Ústavy Slovenskej republiky (**Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh prezident Slovenskej republiky**).

Návrh v novo formulovanom znení odseku 3 uvádza aj zmenené poradie, v ktorom sa podpisujú zákony. Ustanovuje sa, že zákon podpisuje prezident Slovenskej republiky, predseda Národnej rady Slovenskej republiky a predseda vlády Slovenskej republiky. V takto zmenenom texte sa zavádza nielen správne poradie jednotlivých ústavných funkcionárov, ale sa uvádza do súladu text ústavy s praxou, ktorá sa pri vydávaní Zbierky zákonov Slovenskej republiky používa od roku 1993.

V ods. 4 sa konštatuje, že zákon nadobudne platnosť vyhlásením a podrobnosti o vyhlasovaní zákonov, medzinárodných zmlúv a právne záväzných aktov medzinárodnej organizácie podľa čl. 7 ods. 2 ustanoví zákon. Ustanovenie teda zaväzuje zákonodarcu, aby zákonom upravil nielen spôsob vyhlasovania zákonov, ale aj medzinárodných zmlúv a právne záväzných aktov medzinárodnej organizácie na ktorú Slovenská republika, ako jej člen, prenesie časť svojich zvrchovaných práv. Požiadavka vyhlasovania (publikovania) medzinárodných zmlúv je mimoriadne významná tak pri tých medzinárodných zmluvách, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon a ktoré by podľa návrhu mali mať prednosť pred zákonmi, ako aj pre právne záväzné akty medzinárodnej organizácie podľa čl. 7 ods. 2 (**napr. tzv. sekundárne Právo Európskych spoločenstiev – najmä nariadenia, smernice, rozsudky Súdneho dvora ES**), pri ktorých je nevyhnutné vychádzať z toho, že ak Slovenská republika prenesie na takúto medzinárodnú organizáciu časť svojich zvrchovaných práv, aj jej právo bude potom na území Slovenskej republiky priamo záväzné a bude mať prednosť pred právom Slovenskej republiky.

K bodu 36

Vypustenie oprávnenia predsedu Národnej rady Slovenskej republiky prijímať sľub sudcov a predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky reaguje na skutočnosť, že návrh v súvislosti s novou koncepciou ustanovenia sudcov toto oprávnenie zveruje prezidentovi Slovenskej republiky.

K bodu 37

Platné znenie článku 89 ods. 2 limitujúcim spôsobom definuje kompetencie predsedu Národnej rady Slovenskej republiky. Nezodpovedá tak nielen skutočným potrebám zákonodarného zboru Slovenskej republiky a činnosti jej predsedu, ale vo svojom súčasnom znení vyvoláva aj oprávnené pochybnosti o ústavnosti zákona č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení zákona č. 77/1998 Z. z. a zákona č. 86/2000 Z.z.. Novela preto v súlade s bežným štandardom rozširuje platný ústavný text o oprávnenie predsedu Národnej rady Slovenskej republiky vykonávať aj ďalšie úlohy za podmienky, že tak ustanoví zákon.

K bodu 38

Ustanovenia druhého oddielu piatej hlavy Ústavy Slovenskej republiky (referendum) vyvolávajú od prijatia základného zákona celý rad teoretických i praktických otázok.

Za jednu z mimoriadne sporných častí sa všeobecne pokladá formulovanie vecného okruhu (predmetu) v ktorom sa môže a v ktorom sa nemôže konať referendum. Uskutočnenie každého referenda je však nielen finančne značne náročné, ale predovšetkým ide o formu priamej účasti občanov na správe vecí verejných. Preto každá neistota spojená už s prípravou referenda znamená spochybňovanie významu a zmyslu tohto inštitútu priamej demokracie. Navrhovatelia preto pokladajú za potrebné aj v tejto fáze rekonštrukcie ústavného systému Slovenskej republiky obmedziť prípadné spochybňovanie ústavnosti každého pripravovaného referenda a vytvoriť tak čo najlepšie predpoklady pre jeho prípravu a priebeh.

Čl. 95 ústavy zveruje prezidentovi právomoc vyhlásiť referendum, ak o to petíciou požiada aspoň 350 000 občanov alebo ak sa na tom uznesie Národná rada Slovenskej republiky. Z vnútornej väzby čl. 93 a čl. 95 ústavy nepriamo vyplýva (**a z ustanovenia § 1 ods. 4 zákon č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda v znení neskorších predpisov výslovne a jednoznačne**), že prezident popri posúdení formálnych náležitostí musí tiež posúdiť či predmet petície alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky je v súlade s ústavou (osobitne s čl. 93) príp. ústavnými zákonmi ešte predtým, ako referendum vyhlási. Ak prezident dôjde k názoru, že predmet petície alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky smerujúcich k vyhláseniu referenda nie sú v súlade s ústavou, referendum nevyhlási. Ak by tak napriek tomu urobil, konal by v rozpore s ústavou.

Z dikcie čl. 93 ods. 2 a 3 ústavy i doterajšej praxe vyplýva, že posúdenie súladu predmetu návrhu na vyhlásenie referenda s ústavou môže predstavovať zložitý odborný ústavnoprávny problém. Z tohto dôvodu sa navrhuje, aby prezident mal možnosť pred vyhlásením referenda požiadať Ústavný súd Slovenskej republiky, t.j. nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti o posúdenie súladu predmetu petície alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky smerujúcich k vyhláseniu referenda s ústavou alebo s ústavnými zákonmi.

Takto navrhovaná ústavná úprava predstavuje špecifickú formu preventívnej kontroly ústavnosti, ktorá je spôsobilá zabrániť prípadným negatívnym spoločensko-politickým dôsledkom i materiálnym škodám (**organizácia a uskutočnenie referenda predstavuje vynaloženie nákladov zo štátneho rozpočtu vo výške cca 150 mil. Sk**), ktoré môžu vzniknúť z vyhlásenia a uskutočnenia referenda o otázke, ktorej súlad s ústavou je sporný.

Zároveň sa navrhuje, aby lehota na vyhlásenie referenda ustanovená v čl. 95 počas rozhodovania Ústavného súdu Slovenskej republiky neplynula. Lehotu na posúdenie súladu návrhu na vyhlásenie referenda s ústavou alebo ústavným zákonom Ústavným súdom Slovenskej republiky ustanovuje novo formulovaný čl. 125b ústavy (60 dní).

Z uvedeného dôvodu sa v predložennom návrhu zavádza možnosť prezidenta Slovenskej republiky ešte pred vyhlásením referenda požiadať Ústavný súd

Slovenskej republiky o posúdenie či predmet petície alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom.

Navrhuje sa, aby v prípade, ak prezident Slovenskej republiky požiada Ústavný súd Slovenskej republiky o posúdenie či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, od podania návrhu prezidenta Slovenskej republiky do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky neplynula 30 dňová lehota do ktorej má prezident ústavnú povinnosť referendum vyhlásiť, aby Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodol o takomto návrhu prezidenta do 60 dní odo dňa jeho prijatia na konanie a tiež aby v prípade, ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky podľa čl. 95 ods. 1 nie je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, nebolo možné referendum vôbec vyhlásiť.

K bodu 39

Uzatváranie medzinárodných zmlúv je prejavom právnej spôsobilosti suverénneho štátu. Dojednávanie a ratifikácia medzinárodných zmlúv je ústavne zverené prezidentovi Slovenskej republiky, ktorý sa v zmysle zásad platných v medzinárodnom práve a v zmysle Ústavy Slovenskej republiky považuje za zástupcu štátu, a ako taký v medzinárodných vzťahoch nie je povinný predkladať svoju plnú moc (**podobne ako predseda vlády a minister zahraničných vecí pre všetky úkony súvisiace s dojednávaním zmluvy**). V súlade s obsahom Viedenského dohovoru o zmluvnom práve zo dňa 23. mája 1969 (**zverejnený vyhláškou ministra zahraničných vecí č. 15/1988 Zb.**) sa pod "ratifikáciou" rozumie medzinárodný úkon, ktorým štát prejavuje na medzinárodnom poli svoj súhlas s tým, že bude viazaný medzinárodnou zmluvou. Podľa článku 14 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve sa predpokladá, že súhlas Slovenskej republiky, že bude viazaná zmluvou, sa vyjadrí ratifikáciou, ak:

- a) zmluva ustanovuje, že tento súhlas je vyjadrený ratifikáciou;
- b) je inak potvrdené, že štáty, ktoré sa zúčastnili na rokovaní, sa dohodli, že ratifikácia sa bude požadovať;

- c) zástupca štátu podpísal zmluvu s výhradou ratifikácie; alebo
- d) úmysel štátu podpísať zmluvu s výhradou ratifikácie vyplýva z plnomocenstva jeho zástupcu alebo bol vyjadrený v priebehu rokovania.

Ratifikácia sa pritom v medzinárodnom práve pokladá iba za jednu z foriem, ktorými Slovenská republika zastupovaná prezidentom Slovenskej republiky môže vyjadriť svoj súhlas byť viazanou medzinárodnou zmluvou.

Ústavná prax na území bývalej Českej a Slovenskej federatívnej republiky pritom poznala tzv. veľkú ratifikačnú formulu, ktorá bola charakteristická starodávnym prechodníkom v úvodnom pozdrave a ktorá sa používala pri obzvlášť významných medzinárodných zmluvách (**“Jménem republiky Československé Edvard Beneš, president republiky Československé, všem, kteří tento list čísti nebo čtouce slyšeti budou, pozdravení.”**) a tzv. malú ratifikačnú klauzulu.

Veľkou ratifikačnou formulou boli opatrené napr. Zmluva o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci medzi Československou republikou a Zväzom sovietskych socialistických republík, podpísaná v Moskve dňa 12. decembra 1943 (vyhl. 11/1946 Zb.), mierová zmluva s Maďarskom (č. 192/1947 Zb.), mierová zmluva s Bulharskom (č. 207/1947 Zb.), mierová zmluva s Fínskom (č. 208/1947 Zb.), mierová zmluva s Rumunskom (209/1947 Zb.) alebo mierová zmluva s Talianskom (č. 5/1948 Zb.).

Pre ostatné medzinárodné zmluvy sa používala tzv. malá ratifikačná klauzula, v ktorej sa bez úvodného pozdravu iba konštatoval dojednanie medzinárodnej zmluvy.

Aj keď v Slovenskej republike doposiaľ neboli publikované názory o obsahu ratifikačnej klauzuly, predkladatelia zastávajú názor, že v prípade medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, by podľa ústavného práva Slovenskej republiky mala ratifikačná klauzula obsahovať ustanovenie o tom, že Národná rada Slovenskej republiky s medzinárodnou zmluvou súhlasí.

Navrhovaná zmena obsahu čl. 102 ods. 1 písm. a) umožňuje prezidentovi preniesť dojednávanie ktorejkoľvek medzinárodnej zmluvy na vládu Slovenskej republiky alebo so súhlasom vlády na jej jednotlivých členov.

Z ústavného textu sa odstraňuje formulácia, podľa ktorej bol prezident priamo z ústavy povinný dojednávať a ratifikovať všetky medzinárodné zmluvy, na ktoré bol potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky.

Uvedené sa v praxi jednak neuplatňovalo a jednak prinášalo pochybnosti o ústavnosti procesu uzatvárania takýchto medzinárodných zmlúv.

Navrhované riešenie sa pritom naďalej pridŕža členenia medzinárodných zmlúv na prezidentské, vládne a rezortné, zároveň však (najmä z praktických dôvodov) umožňuje prezidentovi preniesť dojednávanie ktorejkoľvek medzinárodnej zmluvy na vládu Slovenskej republiky.

Za prezidentské zmluvy sa pritom pokladajú medzinárodné zmluvy, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, ktorých uzatváranie si prezident Slovenskej republiky vyhradí (**výslovne neprenesie ich dojednávanie na vládu Slovenskej republiky**).

Ostatné medzinárodné zmluvy, ktoré sú dojednávané z plnej moci vlády Slovenskej republiky alebo jej členov zvyčajne nepodliehajú ratifikácii prezidentom Slovenskej republiky.

Prezident Slovenskej republiky sa ako hlava štátu v návrhu splnomocňuje, aby podľa svojho vlastného uváženia preniesol podľa vlastného rozhodnutia dojednávanie ním určených medzinárodných zmlúv na vládu Slovenskej republiky.

Platný ústavný text doposiaľ neuspokojivo riešil vzťah medzi prezidentom Slovenskej republiky a vládou v prípade, ak by vláda z akéhokoľvek dôvodu nesúhlasila s prenesením dojednávania určitých medzinárodných zmlúv na člena vlády, ktorého určil prezident Slovenskej republiky alebo v prípade, ak by prezident Slovenskej republiky nesúhlasil s členom vlády, ktorého mu odporučila vláda Slovenskej republiky.

Návrh preto predpokladá, že o uvedenej otázke bude oprávnená rozhodnúť vláda Slovenskej republiky svojím uznesením, po prenesení oprávnenia dojednávať určené medzinárodné zmluvy prezidentom Slovenskej republiky na vládu Slovenskej republiky (**navrhované znenie článku 119 písm. g)**).

V súvislosti s uvedenými zmenami možno predpokladať, že po prijatí novely ústavy prezident Slovenskej republiky vydá nové rozhodnutie o prenesení právomocí

dojednávať niektoré medzinárodné zmluvy, v ktorom na základe ústavného splnomocnenia v ustanovení čl.102 ods. 1 písm. a) nielen prenesie dojednávania ním určených dvojstranných a mnohostranných medzinárodných zmlúv na vládu Slovenskej republiky, ale v ktorom aj k týmto zmluvám prenesie na vládu Slovenskej republiky aj právo vyjadriť súhlas, že Slovenská republika bude nimi viazaná podpisom, prijatým schválením alebo iným spôsobom, a tieto zmluvy schvaľovať. Vo vzťahu k mnohostranným medzinárodným zmluvám môže preniesť na vládu Slovenskej republiky právo vyjadriť súhlas, že Slovenská republika bude viazaná zmluvou pristúpením k nej;

Rovnako sa predpokladá, že v súlade s príslušným uznesením vlády Slovenskej republiky prezident Slovenskej republiky prenesie dojednávania dvojstranných a mnohostranných medzinárodných zmlúv, na ktoré nie je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky a ktoré nepresahujú rámec pôsobnosti ústredného orgánu štátnej správy ustanovený zákonom, ich prijatie a pristúpenie k nim na člena vlády povereného riadením príslušného ústredného orgánu. Vo vzťahu k týmto zmluvám bude prezident Slovenskej republiky oprávnený preniesť na príslušného člena vlády aj právo vyjadriť súhlas, že Slovenská republika bude nimi viazaná podpisom, prijatým schválením alebo iným dohodnutým spôsobom. Vo vzťahu k mnohostranným medzinárodným zmluvám bude prezident Slovenskej republiky oprávnený preniesť na príslušného člena vlády právo vyjadriť súhlas, že Slovenská republika bude viazaná zmluvou aj pristúpením k nej.

K bodu 40

V súvislosti s novým postavením medzinárodných zmlúv na platnosť ktorých sa v právnom poriadku Slovenskej republiky vyžaduje pred ratifikáciou súhlas Národnej rady Slovenskej republiky a nadväzujúc na obsah článku 102 ods. 1 písm. a), ustanovenie oprávňuje prezidenta Slovenskej republiky, aby požiadal Ústavný súd Slovenskej republiky o posúdenie súladu takejto dojednanej medzinárodnej zmluvy s ústavou a ústavným zákonom.

K bodu 41

V čl. 102 ods. 1 písmeno c) sa slovo "vyslancov" navrhuje nahradiť slovami "vedúcich diplomatických misií". Pojem vyslanec je v ústavnom texte použitý nevhodne, nakoľko nezodpovedá pôvodnému úmyslu ústavodarcu a bol mechanicky prevzatý z predchádzajúcich ústavných textov.

Takúto ústavnú tradíciu pritom založila situácia v roku 1920, keď podľa vtedy platných pravidiel medzinárodného práva mohli svojich vedúcich diplomatických misií označovať ako veľvyslancov iba niektoré krajiny (veľmoci) a Československá republika, ako tzv. "nástupnícky štát" takúto výhodu nemala a zohľadňoval ju aj text ústavného zákona č. 121/1920 Zb. z. a n. (§ 64 ods. 1)

V súlade s medzinárodnou praxou sa navrhuje použiť označenie "vedúci diplomatickej misie", ktoré zodpovedá terminológii používanej v medzinárodnom práve a pokrýva viacero kategórií osôb poverovaných vysielajúcim štátom na zabezpečovanie diplomatických stykov.

V zmysle článku 1 písm. a) Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch (uverejnený vyhláškou ministra zahraničných vecí č. 157/1964 Zb.) "vedúci misie" je osoba poverená vysielajúcim štátom, aby vykonávala povinnosti spojené s touto funkciou.

V zmysle článku 14 ods. 1 dohovoru sú vedúci misií rozdelení do troch tried, a to:

- a) veľvyslanci alebo nunciovia poverení u hláv štátov a iní šéfovia misií rovnocennej hodnosti;
- b) vyslanci, ministri a internuncovia poverení u hláv štátov a
- c) chargés d'affaires poverení u ministrov zahraničných vecí.

V súlade s postavením prezidenta Slovenskej republiky ako hlavy Slovenskej republiky a reprezentanta Slovenskej republiky navonok i dovnútra (Čl.101 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky) ho ustanovenie oprávňuje prijímať vedúcich diplomatických misií cudzích štátov pôsobiacich na území Slovenskej republiky a tiež poverovať a odvolávať vedúcich diplomatických misií Slovenskej republiky v zahraničí.

Pôvodný ústavný text čl. 102 ods. 1 písm. c) sa dopĺňa tiež o oprávnenie prezidenta odvolávať vedúcich diplomatických misií Slovenskej republiky v zahraničí, ktoré doposiaľ v ústavnom texte chýbalo a tento nedostatok spôsoboval značné praktické problémy, nakoľko neexistoval ústavný činiteľ a ani štátny orgán, ktorý by bol ústavne oprávnený o uvedenom rozhodovať.

K bodu 42

V platnom znení ustanovenia čl. 102 ods. 1 písm. d) ústavy (**po doplnení o nové písm. b) v čl. 102 ods. 1 písm. e))** sa ustanovujú dôvody, po naplnení ktorých môže prezident rozpustiť Národnú radu Slovenskej republiky. V druhej vete tohto ustanovenia sa uvádza, že prezident nemôže uplatniť túto právomoc počas posledných šiestich mesiacov svojho volebného obdobia. Tento dôvod sa navrhuje doplniť o ďalšie. Podľa návrhu nebude môcť prezident rozpustiť parlament ani počas vojny, vojnového stavu alebo výnimočného stavu.

Takýto zákaz rozpúšťania parlamentu je obvyklou súčasťou zahraničných ústavných úprav. V niektorých štátoch (napr. Švédsko) je úprava ešte rigoróznejšia a to v tom smere, že ak počas vojny uplynie volebné obdobie parlamentu, tak sa automaticky predlžuje až do skončenia vojny. Dôvody takejto ústavnej úpravy vychádzajú z praktickej nemožnosti uskutočniť v takýchto mimoriadnych situáciách nové voľby resp. aj možnosti zneužitia mimoriadnych pomerov na posilnenie moci určitými politickými silami. Naviac rozpustenie parlamentu počas vojny, vojnového stavu resp. výnimočného stavu by znemožnilo na určitý čas (z hľadiska mocenského neobyčajne zložitý a politicky citlivý) výkon kontrolných právomocí parlamentu v situáciách, keď je to snád' najviac potrebné. Na uvedenom nemení nič skutočnosť, že počas vojny, vojnového stavu ale tiež výnimočného stavu môže byť riadne fungovanie parlamentu ohrozené (nemožnosť zvolať schôdze a pod.).

K bodu 43

Navrhované znenie spresňuje oprávnenie prezidenta Slovenskej republiky vymenúvať a odvolávať vedúcich ústredných orgánov, vyšších štátnych funkcionárov a ďalších funkcionárov v prípadoch, ktoré ustanoví zákon (**napr. vymenúvať a odvolávať predsedu Slovenskej akadémie vied, ktorého dnes podľa zákona č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov na návrh Rady vedcov Akadémie vymenúva a odvoláva vláda Slovenskej republiky z členov Predsedníctva Akadémie**).

Rovnako sa spresňuje oprávnenie prezidenta Slovenskej republiky nielen vymenúvať, ale aj odvolávať rektorov vysokých škôl. V zmysle § 10 zákona č. 172/1990 Zb. o vysokých školách v znení neskorších predpisov akademický senát vysokej školy volí kandidáta na rektora z profesorov alebo docentov vysokej školy spravidla najmenej dva mesiace pred skončením jeho funkčného obdobia a navrhuje odvolanie rektora.

Návrh na vymenovanie alebo odvolanie rektora predkladá ministrovi školstva. V zmysle § 15 ods. 2 tohto zákona minister predkladá na návrh vysokých škôl prezidentovi Slovenskej republiky návrhy na vymenovanie profesorov, vymenovanie rektorov a na ich odvolanie.

K bodu 44

Navrhované ustanovenie rešpektuje viaceré upozornenia jazykovedcov, podľa ktorých sa sloveso "zapožičiava" vo svojej nedokonavej podobe spája so svojím odvodzovacím základom, ktorým je požičať/požičiavať vo význame "poskytnúť - poskytovať na dočasné používanie".

Vyznamenania sa však neudeľujú na dočasné užívanie, ale natrvalo. Uvedené potvrdzuje aj skutočnosť, že prezident Slovenskej republiky udeľuje vyznamenania aj "in memoriam". Na základe uvedeného sa navrhuje v článku 102 ods. 1 písm. i) nahradiť slovo "zapožičiava" slovom "udeľuje".

K bodu 45

Právo udeľovať milosť (amnestiu) je zrejme tak staré ako právny poriadok samotný. Jeho uplatňovanie a historické prežívanie má filozofické korene v uznávaní skutočnosti, že tak ako nie je dokonalý človek, nie je dokonalý ani právny poriadok, ktorý utvára. Zachovávanie práva milosti teda vychádza tak z objektívnej nedokonalosti právneho poriadku, ako aj potreby zachovania nevyhnutného nástroja na dosiahnutie spravodlivosti aj v prípadoch, v ktorých to nedokonalosť samotného právneho poriadku neumožňuje.

Vo vnútri právneho poriadku sa pritom milosť akceptuje aj ako nevyhnutný nástroj na vyrovnanie základných napätí, ktoré nevyhnutne existujú v rámci samotnej myšlienky právneho štátu. Napätí, ktoré vznikajú najmä medzi princípom rovnosti, ako základným princípom právneho štátu a princípom spravodlivosti (ktorého uplatňovanie môže byť nezriedka značne individualizované), no tiež aj vo vzťahu k niektorým ďalším ústavným princípom (myšlienkam, ideám). V uvedenom zmysle sa za základnú úlohu milosti (zmysel jej zachovania aj v súčasnosti) pokladá jej úloha plniť funkciu určitého bezpečnostného ventilu práva (právneho poriadku), ktorý sa uplatňuje aj voči mechanistickému ponímaniu rovnosti, ako je táto vyjadrená v myšlienke právneho štátu (individualizovaná účelovosť - milosti). Za základnú funkciu inštitútu milosti a jeho uplatňovania v ústavnej praxi (a teda aj omilostenia) sa preto pokladá znovuoobnovenie práva (právneho stavu), ktorý bol porušený buď určitým zákonom alebo konkrétnym súdnym rozhodnutím. Už Aristoteles pritom konštatoval, že **"...právna norma nachádza práve vo svojom všeobecnom charaktere a obsahu vlastné obmedzenia, nakoľko nie každá všeobecná norma zodpovedá presne každému jednotlivému prípadu. Milosť je preto nástrojom, nevyhnutnej opravy (korekcie) právnej normy (zákona) v prípadoch, kde tento právny nástroj, práve vďaka svojim všeobecným formuláciám, zanechal určité medzery."**

Známy nemecký právny filozof a normativista prof. Radbuch vo svojej práci Právna filozofia v tejto súvislosti išiel v uvedenom ešte ďalej keď konštatoval, že: **"...milosť i amnestia, sa nikdy neobmedzovali iba na to, aby vyrovnávali existujúce napätia vo vnútri právneho poriadku. Ich akceptovanie aj v ústavách moderných demokracií však neznamená nič iné, než uznanie toho, že svet, ktorý**

nás obklopuje, nie je iba svetom práva, ale že existujú aj iné hodnoty, ktoré je niekedy potrebné chrániť aj proti právu samotnému". V podobnom zmysle pristupuje k obsahu inštitútu milosti (amnestie) aj moderné ústavné právo v SRN, Rakúsku, Francúzsku, Taliansku a ďalších európskych krajinách. V komentári k Základnému zákonu Spolkovej republiky Nemecko jeho autori uvádzajú, že: **"Základný zákon zakladá pre nositeľa oprávnenia udeľovať milosť možnosť, aby v prípade potreby poskytol pomoc alebo opravu tam, (Befugnis ... helfend and korrigierend einzugreifen) kde na to nestačia prostriedky súdneho konania. Následkom uvedeného predstavuje toto oprávnenie taký zásah výkonnej moci do moci súdnej, ktorý nie je zlučiteľný so zásadou del'by moci. Základný zákon SRN tým, že v historicky podmienenom zmysle prebral inštitút milosti a jeho výkon zveril orgánu moci výkonnej, modifikoval princíp del'by moci a v oblasti rozhodovania o individuálnej milosti preniesol na tento orgán osobitné kompetencie"** (Schmidt-Bleibtreu, Klein: Kommentar zum Grundgesetz, Luchterhand 1973, s. 516).

Ústavný poriadok Spolkovej republiky Nemecko, no ani napríklad Rakúska, či ďalších demokratických štátov, však nešli v modifikácii princípu del'by moci tak ďaleko, aby svojím hlavám štátov umožnili za pomoci inštitútu milosti (amnestie) v jej agraciačnej podobe (možnosti nariad'ovať aby sa trestné stíhanie nezačínali, alebo ak sa začalo, aby sa v ňom ukončilo) prakticky neobmedzene odňať súdnej moci akúkoľvek možnosť konať. Milosť je totiž súčasťou spravodlivosti v tom zmysle, že predstavuje určitú poistku pre to, aby sa myšlienky spravodlivosti obsiahnuté v samotnom, práve mohli aj skutočne v každom jednotlivom prípade uplatniť. Pokiaľ však spravodlivosť treba chápať ako posudzovanie jednotlivých prípadov pod zorným uhlom všeobecne záväznej právnej normy, milosť hľadá v každom jednotlivom prípade svoj vlastný zákon a tento v konečnom prípade povyšuje na úroveň všeobecne záväznej normy.

Inštitút milosti i amnestie má nepochybne svoje oprávnenie aj v ústavnom a právnom poriadku Slovenskej republiky. Inštitút milosti poznala aj prvá ústava Československej republiky v roku 1920. V súlade so zaužívanými demokratickými tradíciami však prezident napríklad toto oprávnenie nemohol využívať voči predsedovi vlády alebo niektorému z jej členov. **(Prezident v zmysle § 64 ods. 1**

zákona 121/1920, ktorým sa uvádzala Ústavná listina Československej republiky udeľoval milosť podľa jeho § 103, v ktorom sa uvádzalo, že prezident Československej republiky je oprávnený udeľovať amnestiu alebo zmierňovať tresty a právne následky odsúdenia trestnými súdmi, osobitne aj stratu volebného práva do Národného zhromaždenia a iných zastupiteľských zborov a tiež nariaďovať - s výnimkou trestných činov za ktoré bolo možno podávať súkromné žaloby, aby sa trestné konanie súdov nezačínalo, alebo aby sa v ňom nepokračovalo. Tieto oprávnenia však ústava nepriznávala prezidentovi v prípade predsedu vlády alebo člena vlády). Aj v správe ústavného výboru k Ústavnej listine z roku 1920 sa toto právo prezidenta označovalo ako osobné prerogatívum prezidenta a ako také bolo neprenosné. Následné socialistické ústavy, spolu s celkovým znižovaním ústavného významu postavenia prezidenta, urobili aj z tohto pôvodne neprenosného práva hlavy štátu iba jednu z kompetencií, ktorých sa mohla v čase keď bol uvoľnený prezidentský úrad, zmocniť vláda.

Podľa platnej ústavnej úpravy môže prezident udeliť milosť (ako omilostenie individuálne určenej osoby) alebo amnestiu (ako generálne omilostenie individuálne neurčeného počtu osôb) v troch formách:

- a) vo forme abolície (prezident môže nariadiť, aby sa trestné konanie nezačínalo, alebo ak sa už začalo, aby sa v ňom nepokračovalo),
- b) vo forme agraciácie (prezident touto formou odpúšťať príp. zmierňuje tresty uložené trestnými súdmi),
- c) vo forme rehabilitácie (prezident touto formou zahľadá účinky trestov uložených súdmi).

Ústavný poriadok Slovenskej republiky teda doposiaľ v rozpore s princípom deľby moci, ako sa tento uplatňuje v moderných demokratických štátoch, umožňuje okrem iného prezidentovi nariaďovať, aby sa trestné konanie nezačínalo, alebo aby sa v ňom nepokračovalo a rovnako umožňuje, aby v čase keď je uvoľnený úrad prezidenta, vykonával toto oprávnenie predseda vlády Slovenskej republiky. Ústavný text pritom prezidenta nezaväzuje kedy a za akých okolností má možnosť toto svoje oprávnenie využiť. V prípade udeľovania amnestie sa pritom v súlade so zmyslom a obsahom tohto inštitútu až do marca roku 1998 rešpektovala zásada, že prezidenti udeľovali amnestiu pri osobitných a zreteľahodných príležitostiach, ktoré boli pre

spoločnosť v konkrétnom čase mimoriadne významné (napr. 12. apríla 1993 prezident Slovenskej republiky pri príležitosti svojho zvolenia do funkcie, 27. októbra 1988 prezident ČSSR pre príležitosti 70. výročia vzniku Československa a 20. výročia vyhlásenia jeho federatívneho usporiadania, 8. mája 1985 prezident ČSSR pri príležitosti 40. výročia vyvrcholenia národnoslobodzovacieho boja českého a slovenského ľudu a oslobodenia Československa Sovietskou armádou a pod.) a tento inštitút sa nevyužíval na generálne imunizovanie nešpecifikovaného druhu konaní pre nešpecifikovaný počet osôb.

K určitému obmedzeniu právomocí prezidenta Slovenskej republiky v uvedenej oblasti došlo už schválením ústavného zákona č. 9/1999 Z. z., podľa ktorého môže prezident udeliť amnestiu len po kontrasignácii predsedu vlády alebo príslušného ministra. Napriek tomu je rozsah tejto právomoci prezidenta, v porovnaní so súčasnými zahraničnými úpravami, stále pomerne široký. Všetky tri spomenuté formy milosti alebo amnestie sú totiž vážnymi zásahmi hlavy štátu do sféry súdnej moci, no nemožno nevidieť podstatný rozdiel medzi abolíciou na jednej strane a agráciou alebo rehabilitáciou na strane druhej.

Pri abolícii ide „de facto“ ale i „de iure“ o absolútny zásah hlavy štátu do sféry súdnej moci resp. do činnosti ostatných orgánov činných v trestnom konaní.

Dôsledkom abolície je totiž skutočnosť, že súdna moc stráca oprávnenie uplatniť svoju súdnu právomoc a ostatné orgány činné v trestnom konaní (vyšetrovateľ, prokurátor) nemôžu pokračovať vo svojej činnosti, ktorá smeruje k odhaleniu páchatel'a trestného činu. Páchatel' trestného činu tak ostáva nielen nepotrestaný, ale verejnosť aj stráca možnosť dozvedieť sa, kto spáchal trestný čin.

Pri agrácii a rehabilitácii je situácia odlišná. Orgány činné v trestnom konaní majú možnosť uplatniť svoje kompetencie a súdna moc môže rozhodnúť o vine a treste. Páchatel' trestného činu je teda známy. Za týchto okolností hlava štátu udelením milosti má možnosť v zreteľahodných dôvodoch korigovať rozhodnutie súdnej moci. Zásah hlavy štátu do sféry súdnej moci však nie je absolútny. Hlava štátu sa rozhoduje so znalosťou konečného verdiktu súdu, mala by zohľadňovať širšie okolnosti súvisiace so spáchaním trestného činu a zdravotný stav, rodinné pomery, či fyzický vek páchatel'a.

Poznanie toho, že moderné demokratické štáty neumožňujú svojim prezidentom neobmedzene zasahovať do súdnej moci uplatňovaním milosti (amnestie) v jej aboličnej podobe (ktorá je svojou podstatou v rozpore princípmi právneho štátu), negatívne skúsenosti zo zneužitia tohto ústavného inštitútu v roku 1998 a tiež aj toho, že občania slovenskej republiky sa v jednotlivých prípadoch prakticky ani doposiaľ nemali možnosť dozvedieť sa, ako sa oprávnenie nariaďovať, aby sa trestné konanie nezačínalo alebo aby sa v trestnom konaní nepokračovalo uplatňovalo v jednotlivých prípadoch, vedú predkladateľov k takému návrhu ústavného textu, ktorý do budúcnosti umožní prezidentovi iba odpúšťať a zmierňovať tresty uložené trestnými súdmi a zahľadzať tresty formou amnestie alebo milosti a ktorý toto oprávnenie chápe ako výlučné a neprenosné právo hlavy štátu. Vo vzťahu k inštitútu milosti a amnestie sa preto v novo navrhovanom čl. 105 ods. 1 tiež navrhuje nezastupiteľnosť jej výkonu iným ústavným orgánom, v čase keď prezidentský úrad nie je obsadený (viď odôvodnenie k bodom 50).

K bodom 46 a 47

Do ustanovenia pôvodného čl. 102 ods. 1 písm. k) **(po doplnení nového písm. b), ustanovenie čl. 102 ods. 1 písm. l))** ústavy sa navrhuje zaradiť právomoc prezidenta vypovedávať vojnu na základe rozhodnutia Národnej rady Slovenskej republiky, ak je Slovenská republika napadnutá alebo ak to vyplýva zo záväzkov z medzinárodných zmlúv a spoločnej obrane proti napadnutiu a uzatvárať mier.

Oprávnenie prezidenta na návrh vlády Slovenskej republiky vyhlasovať vojnový stav sa presúva do nasledujúceho ustanovenia, v ktorom sa spájajú oprávnenia, ktoré prezident Slovenskej republiky vykonáva na základe návrhu vlády Slovenskej republiky.

Na rozdiel od platného textu sa do ustanovenia vkladá aj oprávnenie prezidenta uzatvárať mier. Uzatvorenie mieru je mimoriadne dôležitým medzinárodnoprávnym aktom, ktorým sa so všetkými právnymi dôsledkami ukončuje vojna resp. vojnový stav. Vychádzajúc z ústavného postavenia prezidenta (pozri najmä právomoc v čl. 102 ods. 1 písm. a) - zastupovanie Slovenskej republiky navonok a dojednávanie a ratifikácia najvýznamnejších medzinárodných zmlúv) i platného medzinárodného práva prislúcha právomoc uzatvoriť mier hlave štátu.

Doposiaľ ale táto otázka nebola v ústave výslovne upravená, i keď svojim významom tam nepochybne patrí.

Podľa pôvodného čl. 102 ods. 1 písm. l) sa zveruje prezidentovi právomoc vyhlasovať "...výnimočný stav na základe ústavného zákona". Platná ústavná úprava nie je z hľadiska výkladu jednoznačná. Z platného textu je možné dospieť minimálne k dvom rozdielnym výkladom. Podľa prvého z nich vyhlási prezident výnimočný stav na základe rozhodnutia Národnej rady Slovenskej republiky schváleného aspoň trojpäťtinovou väčšinou všetkých poslancov vo forme ústavného zákona. Takýto výklad je podľa názoru navrhovateľov nesprávny a nevhodný pretože:

- a) v právnom poriadku absentuje úprava podmienok za akých je možné vyhlásiť výnimočný stav, ako aj úprava spôsobu výkonu moci počas výnimočného stavu, podmienky a príp. lehoty jeho ukončenia a pod.
- b) nie je vhodné určovať podmienky výkonu moci počas výnimočného stavu ad hoc, t.j. v mimoriadnej situácii - situácii vnútorného ohrozenia, príp. inej vážnej vnútropolitckej situácii,
- c) v podmienkach vážneho vnútorného ohrozenia príp. inej vážnej vnútropolitckej situácii môže byť ohrozená aj schopnosť parlamentu zísť sa riadne na svojej schôdzi a toľôž prijať vyvážené a kvalifikované ústavné rozhodnutie, ktoré má umožniť hlavne štátu vyhlásiť výnimočný stav.

Podľa druhého z možných výkladov je ustanovenie čl. 102 ods. 1 písm. l) ústavy svojou podstatou blanketovou normou, ktorá odkazuje na prijatie ústavného zákona, ktorý by ustanovil podmienky vyhlásenia výnimočného stavu prezidentom a upravil tiež ďalšie súvisiace otázky (podmienky výkonu moci počas výnimočného stavu, jeho parlamentnú príp. súdnu kontrolu, podmienky prípadného obmedzenia niektorých základných práv a slobôd, podmienky a lehoty ukončenia výnimočného stavu a pod.).

Navrhovatelia považujú za správny posledne spomínaný výklad a v tomto duchu navrhujú zmeny a doplnky v platnej ústave. Oprávnenia prezidenta nariadiť mobilizáciu ozbrojených síl, vyhlásiť vojnový stav alebo vyhlásiť výnimočný stav, však podmieňujú návrhom vlády Slovenskej republiky a uvádzajú ich v novoformulovanom článku 102 ods. 1 písm. m).

Nariadenie mobilizácie ozbrojených síl predstavuje mimoriadne závažné vnútropolitické rozhodnutie s významný signálom navonok, ktoré súvisí s prípravami na vojnu alebo vojnový stav resp. je reakciou na už prebiehajúcu vojnu alebo vyhlásený vojnový stav. Z postavenia prezidenta ako hlavného veliteľa ozbrojených síl vyplýva logicky aj oprávnenie nariadiť mobilizáciu ozbrojených síl. Toto oprávnenie prislúcha prezidentovi aj podľa platného práva, ale doposiaľ je upravené len na úrovni obyčajného zákona. Vzhľadom na jeho závažnosť sa navrhuje upraviť ho priamo v ústave a podrobnosti jeho uplatnenia ponechať na zákon.

Podľa navrhovanej ústavnej konštrukcie bude preto potrebné na vyhlásenie výnimočného stavu, nariadenie mobilizácie ozbrojených síl a vyhlásenie vojnového stavu súhlasné rozhodnutie dvoch najvyšších ústavných orgánov: prezidenta a vlády.

Druhá zmena súvisiaca s vyhlasovaním výnimočného stavu súvisí s upresnením ústavnej blankety odkazujúcej na prijatie ústavného zákona, ktorý bude upravovať aj otázky vyhlásenia výnimočného stavu a podmienok výkonu moci počas neho (**pozri aj odôvodnenie k bodu 51**).

K bodu 48

Zmeny v ustanovení čl. 102 ods. 1 písm. o) (**pôvodne čl. 102 ods. 1 písm. n)**) sú iba legislatívno-technickým spresnením textu.

K bodu 49

Novoformulované ustanovenia čl. 102 ods. 1 písm. s) a t) v súlade so zmenami ústavnej konštrukcie tvorby súdnej moci zverujú prezidentovi Slovenskej republiky oprávnenie vymenúvať a odvolávať sudcov, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, Generálneho prokurátora Slovenskej republiky a troch členov Súdnej rady Slovenskej republiky a prijímať sľub sudcov (**čl. 102 ods. 1 písm. s)**) a zaraďujú do tejto časti ústavy oprávnenie prezidenta vymenúvať a odvolávať sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, predsedu a podpredsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky; prijímať sľub sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky (**čl. 102 ods. 1 písm. t)**).

Platný ústavný text zveruje v článku 86 ods. 1 písm. i) do pôsobnosti Národnej rady Slovenskej republiky oprávnenie voliť sudcov a predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Prijímanie sľubu sudcov a sľubu predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pritom ústava zveruje do pôsobnosti predsedu Národnej rady Slovenskej republiky. V zmysle článku 145 ods. 1 ústavy, sudcov volí Národná rada Slovenskej republiky na návrh vlády Slovenskej republiky na štyri roky a až po uplynutí tohto volebného obdobia ich Národná rada Slovenskej republiky volí bez časového obmedzenia.

Základný nedostatok uvedenej ústavnej konštrukcie spočíva v skutočnosti, že sudcovia sa najprv ustanovujú na akúsi skúšobnú dobu (obdobie štyroch rokov), pričom sa po jej uplynutí opätovne podrobujú rovnakému politickému rozhodovaniu, aby boli ustanovení bez časového obmedzenia.

Ďalším vážnym štrukturálnym nedostatkom súčasnej ústavnej úpravy je aj skutočnosť, že na ustanovovaní súdnej moci sa spolupodieľa moc zákonodarná spolu s mocou výkonnou, teda moci, ktoré sú svojím zložením a vo svojej podstate výsostne mocami politickými. Toto ústavné riešenie je podrobnejšie rozvedené v obsahu zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov.

Sudcov ústavného súdu vymenúva prezident Slovenskej republiky z 20 osôb navrhnutých Národnou radou Slovenskej republiky (**čl. 134 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky**).

Vymenúvanie a odvolávanie sudcov prezidentom sa má podľa názoru predkladateľov uskutočňovať na základe návrhov Súdnej rady Slovenskej republiky (vyplynie z ďalších ustanovení). Taký spôsob nominácie kandidátov na sudcov a ich menovanie, ako aj vymenúvanie a odvolávanie predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, je systémovo vhodnejšie, najmä ak je prezident Slovenskej republiky volený priamo občanmi Slovenskej republiky a predpokladá sa, že svojou nadstraníckosťou bude reprezentovať záujmy a vôľu všetkých občanov, od suverenity ktorých sa odvodzuje aj právomoc sudcov rozhodovať spory a trestať páchatel'ov trestných činov.

So zreteľom na navrhovanú kompetenciu menovať a odvolávať sudcov, ako aj z praktických dôvodov (potreba často operatívneho, v kratších intervaloch sa opakujúceho alebo dlhší čas trvajúceho rokovania Súdnej rady Slovenskej republiky)

nie je vhodné, aby prezident Slovenskej republiky bol osobne členom Súdnej rady Slovenskej republiky. Jeho zastúpenie v uvedenom orgáne by mali reprezentovať ním vymenúvaní a odvolávaní traja členovia Súdnej rady Slovenskej republiky.

Predložená novela odstraňuje systémové nedostatky platného ústavného riešenia nielen tým, že odstraňuje z ústavného systému nesystémové štvorročné funkčné obdobie sudcov, ktoré predchádza ich ustanovovaniu bez časového obmedzenia a ktoré je v centre oprávnenej kritiky pozorovateľov slovenského ústavného systému tak doma ako aj v zahraničí, ale aj tým, že do procesu ustanovovania a prideľovania sudcov vťahuje nový ústavný orgán - Súdnu radu Slovenskej republiky.

Uvedeným sa zároveň odstraňuje voľba sudcov Národnou radou Slovenskej republiky.

V zmysle predloženej novely by Súdna rada Slovenskej republiky mala predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy na vymenovanie a na odvolávanie sudcov, mala by mať v právomoci aj voľbu a odvolávanie členov disciplinárnych senátov, voľbu a odvolávanie predsedov disciplinárnych senátov a vyjadrovať sa k návrhu rozpočtu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pri zostavovaní návrhu štátneho rozpočtu.

Kompetencie prezidenta Slovenskej republiky by sa pritom mali rozšíriť nielen o vymenúvanie a odvolávanie sudcov, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (**pri uvedenom by mal prezident rešpektovať návrhy predkladané Súdnu radou Slovenskej republiky a teda zohrávať najmä notariátnu funkciu, pri ktorej by z titulu svojej funkcie zvyšoval význam a spoločenské postavenie súdnej moci a samotných sudcov**), ale aj o prijímanie sľubu sudcov a o vymenúvanie troch členov Súdnej rady Slovenskej republiky.

Takáto ústavná konštrukcia na jednej strane minimalizuje v ústavnom systéme Slovenskej republiky politické vplyvy na ustanovovanie súdnej moci a vytvára účinné predpoklady aby sa v rámci ústavného systému Slovenskej republiky budovalo nezávislé súdnictvo a toto bolo podrobované účinnej kontrole, ktorá bude chránená od priameho politického rozhodovania, no na strane druhej práve vymenúvanie sudcov prezidentom Slovenskej republiky podčiarkuje význam, ktorý sa súdnej moci pripisuje v rámci ústavného systému Slovenskej republiky.

Bezprostredným následkom odstránenia priameho politického vplyvu na výber sudcov, je aj skutočnosť, že novela **(na inom mieste)** rieši novým spôsobom rozloženie procesu ich ustanovenia tak, že tento rozdeľuje medzi Súdnu radu Slovenskej republiky a prezidenta Slovenskej republiky. Súdna rada je v rámci uvedeného procesu oprávnená predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy kandidátov na vymenovanie za sudcu, návrhy na odvolanie sudcu, návrhy na vymenovanie predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a návrhy na ich odvolanie. Prezidentovi Slovenskej republiky novela na druhej strane zveruje oprávnenie vymenúvať a odvolávať sudcov, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Generálneho prokurátora Slovenskej republiky a prijímanie ich sľubu.

Skladanie sľubu sudcov a Generálneho prokurátora Slovenskej republiky do rúk prezidenta Slovenskej republiky by malo mať viac ako len symbolický význam. Priamo volený prezident je totiž nielen hlavou štátu, najvyšším ústavným činiteľom Slovenskej republiky a jej reprezentantom navonok i do vnútra, ktorý svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod jej ústavných orgánov, ale aj stelesnením slovenskej štátnosti a jedným zo symbolov Slovenskej republiky, v mene ktorej sudcovia pôsobia.

V podstate rovnaké argumenty možno uplatniť aj pri odôvodnení spresnenia ústavného textu, doposiaľ vyjadreného v platnom znení článku 134 ods. 2 ústavy **(Sudcov ústavného súdu vymenúva na sedem rokov prezident Slovenskej republiky z dvadsiatich osôb navrhnutých Národnou radou Slovenskej republiky)**. Novela však v tomto smere prináša jednak spresnenie platného ústavného textu a jednak jeho sprehľadnenie. Spresnenie v tom zmysle, že v súlade s už definovanými kompetenciami prezidenta vo viacerých ústavných článkoch **(134 ods. 2, ods. 4 a čl. 135)** tieto zhrňuje do jediného ustanovenia, ktoré navyše systematicky umiestňuje do obsahu článku 102 ods. 1 pod písmenom t) **(Čl. 102 ods. 1 písm. t) “Prezident ...vymenúva a odvoláva sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, predsedu a podpredsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky; prijíma sľub sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky.”)**.

V navrhovanom znení článku 102 ods. 1 návrh navyše na jedinom mieste, prehľadne a v celistvosti definuje kompetencie prezidenta Slovenskej republiky. Prispeje tak k lepšej prehľadnosti a zrozumiteľnosti celého ústavného textu.

K bodu 50

Ustanovenie spresňuje okruh vecí, v ktorých sa pre platnosť rozhodnutí prezidenta Slovenskej republiky vyžaduje súhlas predsedu vlády, alebo ním povereného ministra.

Ustanovenie spresňuje ústavný text o oprávnenie predsedu vlády, pokiaľ sa rozhodne osobne nekontrasignovať rozhodnutia prezidenta Slovenskej republiky v ustanovených oblastiach, aby poveril niektorého z ministrov svojej vlády tak urobiť. Ustanovenie nahrádza text, v zmysle ktorého sa pre platnosť rozhodnutia prezidenta vydaného podľa čl. 102 písm. b) a i), ak ide o udelenie amnestie a podľa písmena j) vyžadoval podpis predsedu vlády Slovenskej republiky alebo príslušného ministra.

Aj keď platný text doposiaľ nespôsobil praktické problémy, z dôvodov odstránenia rizika prípadného konfliktu medzi predsedom vlády a niektorým z ministrov sa navrhuje uvedené spresnenie. Ide pritom o oprávnenia prezidenta prijímať, poverovať a odvolávať vedúcich diplomatických misií, oprávnenie odpúšťať a zmierňovať tresty uložené súdmi v trestnom konaní a zahliadza odsúdenie formou amnestie a o oprávnenia vyplývajúce z jeho postavenia hlavného veliteľa ozbrojených síl.

Pokiaľ v prvom prípade možno predpokladať, že predseda vlády Slovenskej republiky pokiaľ sa nerozhodne sám spolupodpisovať rozhodnutia prezidenta Slovenskej republiky poverí kontrasignáciou jeho rozhodnutí ministra zahraničných vecí, v prípade rozhodnutí o amnestii by to mal byť minister spravodlivosti a v prípade rozhodnutí vyplývajúcich z postavenia prezidenta Slovenskej republiky ako hlavného veliteľa ozbrojených síl by to mal byť minister obrany.

K bodu 51

Navrhované ustanovenie čl. 102 ods. 3 predstavujú typickú ústavnú blanketu na prijatie ústavného zákona (podľa legislatívneho programu vlády ústavného zákona o bezpečnosti), ktorý upraví podmienky vypovedania vojny, vyhlásenia vojnového stavu, vyhlásenia výnimočného stavu vyhlásenia núdzového stavu, ako aj podmienky a rozsah prípadného obmedzenia základných práv a slobôd v takýchto situáciách a tiež spôsob výkonu verejnej moci počas nich.

Uplatnenie právomocí prezidenta vyhlásiť vojnu, vojnový stav alebo výnimočný stav, ktoré sú spravidla späté aj s potrebou obmedzenia základných práv a slobôd nad obvyklý rámec (viď aj odôvodnenie k bodu 9), vyžaduje podrobnejšiu právnu úpravu zaručujúcu, aby príslušné ústavné orgány nezneužili svoje mimoriadne právomoci v takýchto situáciách. Vzhľadom na závažnosť zásahov do ústavného režimu fungujúceho v obvyklých podmienkach je nevyhnutné, aby takáto úprava bola vykonaná na úrovni ústavného zákona.

Platná ústavná úprava vyžaduje úpravu na úrovni ústavného zákona len vo vzťahu k vyhláseniu výnimočného stavu. Je to nelogické, pretože pri vyhlásení vojnového stavu resp. vypovedaní vojny môže vzniknúť potreba ešte výraznejšieho zásahu do ústavných pomerov.

Ústavný zákon, na ktorý odkazuje novo navrhované ustanovenie čl. 102 ods. 3 by mal upraviť najmä nasledovné otázky:

- a) definovať vojnu, vojnový stav, výnimočný stav a núdzový stav a podrobnejšie podmienky ich vyhlásenia (vo vzťahu k výnimočnému stavu prípade tiež dĺžku jeho trvania),
- b) podmienky a rozsah prípadného obmedzenia základných práv a slobôd v takýchto situáciách včítane práv a slobôd, ktoré nie je možné obmedziť,
- c) spôsob výkonu verejnej moci v takýchto situáciách včítane prípadného prenosu niektorých právomocí ústavných orgánov (**napr. Národnej rady Slovenskej republiky, ktorá vzhľadom na mimoriadne okolnosti alebo potrebu operatívneho rozhodovania nemusí byť spôsobilá vykonávať všetky svoje právomoci**) na iné ústavné orgány (**napr. vládu**) alebo ústavné

orgány zriadené na základe tohto ústavného zákona (**napr. Rada bezpečnosti, Rada obrany atď.**),

- d) spôsob fungovania parlamentnej kontroly výkonu moci v takýchto situáciách (**k súdnej kontrole pozri odôvodnenie k bodu 65**).

V novo navrhovanom odseku 4 sa odkazuje na prijatie zákonov, ktoré by podrobnejšie upravili výkon právomocí prezidenta upravených v čl. 102 ods. 1.

Vzhľadom na skutočnosť, že kompetencie prezidenta Slovenskej republiky sú upravené v obsahu článku 102 ods. 1 ústavy vo viacerých prípadoch iba rámcovo a pre ich vykonanie bolo nevyhnutné prijať (a aj v budúcnosti bude nevyhnutné prijať) vykonávacie predpisy, ktoré podrobnejšie upravia aj rozhodovanie prezidenta Slovenskej republiky v uvedených oblastiach, návrh rozširuje článok 102 o novoformulovaný ods. 4, v ktorom konštatuje, že podrobnosti o výkone ústavných právomocí prezidenta podľa čl. 102 ods. 1 môže ustanoviť zákon. Uvedeným sa akceptuje ustanovenie čl. 2 ods. 2 ústavy, v zmysle ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Ako príklad ustanovení, ktoré podrobnejšie upravovali výkon ústavných právomocí prezidenta možno uviesť znenie § 366 ods. 2 a § 367 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestného poriadku), v zmysle ktorých bol prezident republiky oprávnený určovať, v ktorých prípadoch mohol generálny prokurátor alebo minister spravodlivosti konanie o žiadosti o milosť vykonať a bezdôvodnú žiadosť zamietnuť (**tieto však boli práve vzhľadom na absenciu navrhovanej ústavnej konštrukcie označené Ústavným súdom Slovenskej republiky za protiústavné - PL ÚS 8/97 zo dňa 24. júna 1998**), ale napr. aj ustanovenia zákon č. 37/1994 Z. z. o štátnych vyznamenaniach, či zákon č. 3/1993 Z. z. o zriadení Armády Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Z nového odseku 4 vyplýva, že zákonom nebude možné založiť nové právomoci prezidenta, ktoré by išli nad rámec ústavy, čím by mohli narušiť ústavou fixovanú del'bu moci.

Pri uvedenom nie je bez zaujímavosti aj poukaz na skutočnosť, že Ústava Českej republiky, ktorá pri svojom vzniku prevzala rovnaké znenie Trestného poriadku, prakticky z rovnakých dôvodov vo svojom čl. 63 ods. 2 konštatuje, že

prezidentovi republiky prislúcha vykonávať i právomoci, ktoré nie sú výslovne v ústavnom zákone uvedené, ak tak ustanoví zákon.

K bodu 52

V navrhovaných zmenách čl. 105 ods. 1 sa spresňuje zastupovanie výkonu jednotlivých právomocí prezidenta vládou resp. jej predsedom alebo predsedom Národnej rady Slovenskej republiky v čase, keď z ústavou ustanovených dôvodov nebude prezidentský úrad obsadený.

Z navrhovanej konštrukcie vyplýva, že právomoci prezidenta sa z hľadiska zastupovania rozdeľujú do 3 kategórií:

- a) nezastupiteľné (neprenosné) právomoci - rozpúšťanie Národnej rady Slovenskej republiky, podpisovanie zákonov, udeľovanie vyznamenaní, udeľovanie milosti a amnestie, podávanie správ o stave Slovenskej republiky a právo vyžadovať si od vlády a jej členov informácie. Do tejto kategórie patria právomoci, ktorých vykonávanie iným ústavným orgánom by bolo nelogické (napr. vyžadovanie informácií od vlády a jej členov), nevhodné (napr. udeľovanie amnestie a milosti) alebo takých ktorých nevykonávanie v určitom časovom období neochromí fungovanie štátu. Vo vzťahu k podpisovaniu zákonov sa žiada ešte dodať, že v čase keď nebude prezidentský úrad obsadený, sa budú zákony vyhlasovať bez podpisu prezidenta.
- b) právomoci zastupované vládou resp. jej predsedom - zastupovanie navonok a dojednávanie a ratifikácia medzinárodných zmlúv, predkladanie medzinárodných zmlúv Ústavnému súdu Slovenskej republiky za účelom posúdenia ich súladu s Ústavou Slovenskej republiky, prijímanie a poverovanie vedúcich diplomatických misií, výkon funkcie hlavného veliteľa ozbrojených síl, vyhlásenie referenda, vrátenie zákona na opätovné prerokovanie (veto),
- c) právomoci zastupované predsedom Národnej rady Slovenskej republiky – oprávnenie zvolávať ustanovujúcu schôdzu Národnej rady Slovenskej republiky (**predkladatelia zastávajú názor, že aj napriek tomu, že Ústava Slovenskej republiky v článku čl. 82 ods. 2 konštatuje, že v prípade ak**

prezident Slovenskej republiky nezvolá ustanovujúcu schôdzu Národnej rady Slovenskej republiky tak, aby sa uskutočnila do 30 dní od vyhlásenia výsledkov volieb, Národná rada Slovenskej republiky sa zíše tridsiaty deň po vyhlásení výsledkov volieb, je nevyhnutné, aby niekto formálne zvolal ustanovujúcu schôdzu tohto zákonodarného orgánu), vymenúvať a odvolávať predsedu a ostatných členov vlády Slovenskej republiky, poverovať ich vedením ministerstiev a prijímať ich demisiu, oprávnenie vymenúvať a odvolávať vedúcich ústredných orgánov, vyšších štátnych funkcionárov a ďalších funkcionárov v prípadoch, ktoré ustanoví zákon, vymenúvať a odvolávať rektorov vysokých škôl, vymenúvať vysokoškolských profesorov, vymenúvať a povyšovať generálov, oprávnenie vypovedávať vojnu na základe rozhodnutia Národnej rady Slovenskej republiky, ak je Slovenská republika napadnutá alebo ak to vyplýva zo záväzkov z medzinárodných zmlúv a spoločnej obrane proti napadnutiu a uzatvárať mier, na návrh vlády Slovenskej republiky nariadiť mobilizáciu ozbrojených síl, vyhlásiť vojnový stav alebo vyhlásiť výnimočný stav, vymenúvanie a odvolávanie sudcov, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, Generálneho prokurátora Slovenskej republiky a troch členov Súdnej rady Slovenskej republiky, prijímanie sľubu sudcov, vymenúvanie a odvolávanie sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, predsedu a podpredsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky a prijímanie sľub sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky.

Navrhovaná konštrukcia zastupovania právomocí uvedených pod písmenami b) a c) vychádza z toho, aby sa na výkone týchto právomocí podľa možnosti oba zastupujúce orgány spolupodieľali (napr. vyhlásenie výnimočného stavu predsedom parlamentu na návrh vlády), v záujme vzájomnej kontroly.

K bodu 53

Prezident a vláda sú v Ústave Slovenskej republiky zaradení v hlave označenej ako "Výkonná moc". Zatiaľ čo však prezident Slovenskej republiky je v platnom znení ústavy definovaný ako hlava Slovenskej republiky, ústava definuje vládu Slovenskej republiky ako najvyšší orgán výkonnej moci.

Ústavná definícia vlády, ako najvyššieho orgánu výkonnej moci pritom implikuje, že vláda stojí na čele výkonnej moci a tomuto štátnemu orgánu, by mali byť podriadené všetky ostatné štátne orgány, ktoré sa do tejto (výkonnej moci) zaraďujú.

Aj napriek tomu, že v právnej teórii neexistuje jednotne akceptovaný obsah pojmu “výkonná moc” (**niekedy sa dokonca akceptuje aj jej negatívne vymedzenie v tom zmysle, že do výkonnej moci patrí všetko to čo nepatrí do moci zákonodarnej alebo moci súdnej**) a tiež, že je mimoriadne sporné v parlamentnej forme vlády samotné zaradenie hlavy štátu do hlavy o výkonnej moci (**v budúcnosti sa javí potrebné upraviť postavenie prezidenta v osobitnej hlave ústavy**), súčasný ústavný stav vyžaduje minimálne takú ústavnú definíciu vlády, ktorá by jej zabezpečila postavenie len jedného z najvyšších orgánov výkonnej moci.

Vzťahom prezidenta Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky sa pritom zaoberal aj Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý v odôvodnení svojho výkladového rozhodnutia **US. I 5/93** dokonca konštatoval, že hoci vláda Slovenskej republiky je najvyšším orgánom výkonnej moci (čl. 108), ústavné postavenie prezidenta Slovenskej republiky je v skutočnosti dominantne voči ústavnému postaveniu vlády.

Po úprave postavenia prezidenta, ktorá bola vykonaná ústavným zákonom č. 9/1999 Z. z., ústavné vyjadrenie postavenia vlády ako “najvyššieho” orgánu výkonnej moci už nezodpovedá jej terajšiemu vzťahu voči prezidentovi, ktorý je zaradený v tej istej hlave ústavy.

Ústavná charakteristika vlády ako najvyššieho orgánu výkonnej moci sa preto navrhuje nahradiť definíciou “vrcholného” orgánu výkonnej moci, teda ako jedného z najvyšších orgánov výkonnej moci.

Ako vrcholný orgán výkonnej moci charakterizuje vládu aj Ústava Českej republiky vo svojom článku 67 ods. 1. Predkladatelia poukazujú na uvedené aj preto, že ústavný systém Českej republiky, podobne ako ústavný systém Slovenskej republiky, patria medzi pomerne malý počet ústavných usporiadaní, v ktorých je hlava štátu zaradená do kapitoly o výkonnej moci a tiež z dôvodu, že v ústavnom systéme Slovenskej republiky aj priamo volenej hlave štátu patria niektoré kompetencie, ktorých uplatňovanie je tradične priradované výkonnej moci.

K bodu 54

Doterajšia ústavná úprava o nezlučiteľnosti funkcií o nemožnosti výkonu niektorých činností paralelne s výkonom ústavnej funkcie jednotlivých ústavných činiteľov (**predseda a podpredseda Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, poslanci Národnej rady Slovenskej republiky, prezident Slovenskej republiky, členovia vlády Slovenskej republiky, sudcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky a všeobecných súdov**) je terminologicky a na miestach kde to nie je opodstatnené, aj obsahovo nejednotná.

Z tohto dôvodu sa v záujme legislatívnej čistoty a bezrozpornosti ústavného textu navrhujú v ustanovení čl. 109 ods. 2 príslušné zmeny a doplnky. V tejto súvislosti sa žiada ešte pripomenúť, že určité zjednotenie tejto ústavnej matérie už čiastočne zabezpečil ústavný zákon č. 119/1995 Z. z. o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcií ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov (pozri najmä ustanovenie čl. 3 ods. 1 písm. g) a h)).

K bodu 55

Ustanovenie spresňuje oblasti, o ktorých rozhoduje vláda Slovenskej republiky v zbore. V nadväznosti na oprávnenie prezidenta Slovenskej republiky uvedené v čl. 102 ods. 1 písm. a) (**preniesť na vládu dojednávanie medzinárodných zmlúv alebo so súhlasom vlády na jej jednotlivých členov**) sa navrhuje oprávnenie vlády rozhodovať v zbore o medzinárodných zmluvách, ktorých dojednávanie na vládu preniesol prezident Slovenskej republiky (čl. 119 písm. f)) a oprávnenie vlády rozhodovať o súhlase s prenesením dojednávania medzinárodných zmlúv podľa čl. 102 ods. 1 písm. a) na jej jednotlivých členov (čl. 119 písm. g)).

V nadväznosti na novoformulované postavenie medzinárodných zmlúv, na ktorých je potrebný súhlas národnej rady Slovenskej republiky (**podľa navrhovaného čl. 7 ods. 5 “Medzinárodné zmluvy na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a ktorými je Slovenská republika viazaná, majú prednosť pred jej zákonmi”**), sa navrhuje oprávnenie vlády rozhodovať o podaní návrhu na Ústavný súd Slovenskej republiky, aby rozhodol o súlade dojednávanej medzinárodnej zmluvy, na ktorú je potrebný súhlas

Národnej rady Slovenskej republiky, s ústavou a s ústavným zákonom (čl. 119 písm. h)).

Nasledovné oprávnenia vlády boli preznačené (oprávnenie rozhodovať o zásadných otázkach vnútornej a zahraničnej politiky - písm. i), oprávnenie rozhodovať o podaní návrhu zákona alebo iného závažného opatrenia na verejnú diskusiu - písm. j), oprávnenie rozhodovať o tom, že požiada o vyslovenie dôvery – písm. k) a oprávnenie rozhodovať o udelení amnestie vo veciach priestupkov - písm. l).

K bodu 56

V súlade so zmenami navrhovanými v ďalších článkoch a ustanoveniach ústavy je potrebné doplniť aj obsah čl. 119 o ďalšie oblasti, v ktorých bude vláda Slovenskej republiky rozhodovať v zbere. Navrhuje sa doplniť čl. 119 o nové písm. m) až p), v ktorých sa uvádzajú tieto nové oprávnenia vlády:

- vymenovávanie a odvolávanie troch členov Súdnej rady Slovenskej republiky (písm. m)),
- rozhodovanie o návrhoch na vyhlásenie výnimočného stavu, o návrhoch na mobilizáciu ozbrojených síl, o návrhoch na vyhlásenie vojnového stavu a o vyhlásení núdzového stavu (písm. n)),
- rozhodovanie o vyslaní ozbrojených síl mimo územia Slovenskej republiky za účelom humanitárnej pomoci, vojenských cvičení alebo mierových pozorovateľských misií, za tými istými účelmi aj rozhodovanie o súhlase s pobytom cudzích ozbrojených síl na našom území a o súhlase s prechodom cudzích ozbrojených síl cez územie Slovenskej republiky (písm. o)). Toto oprávnenie organicky dopĺňa právomoci Národnej rady Slovenskej republiky vyjadrené v čl. 86 písm. k).

Príslušníci Armády SR pôsobia v misiách medzinárodných organizácií – OBSE, OSN, EÚ – a postoch vojenských neozbrojených pozorovateľov. Nezriedka môže ísť aj o pôsobenie na diplomatických postoch, pri ktorých sa vyžadujú určité vojenské skúsenosti (**napr. misie OBSE v Bosne a Hercegovine, pomoc s implementáciou regionálnych stabilizačných opatrení v zmysle prílohy 1-B**

Daytonskej dohody, v Macedónsku monitorovanie hranice medzi JZR a Kosovom, v Moldavsku monitorovanie ruskej vojenskej techniky v Podnestersku, v Gruzínsku hľadanie politického urovnania konfliktov v Abcházsku a Južnom Osetsku, monitorovanie hraníc medzi RF a Čečenskom, v Čečensku podpora dialógu a rokovaní o mierovom riešení krízy). V prípade misií OBSE sú napr. všetci príslušníci ozbrojených síl plnohodnotnou a nevydeľovanou súčasťou diplomatickej misie, ktorej výsady a imunity sú chránené Dohodou o porozumení medzi OBSE a štátom v ktorom misia pôsobí. Do krízových oblastí (**napr. Čečensko, Kosovo, Gruzínsko**). Príslušníci armády pôsobia v mierových pozorovateľských misiách bez zbrane a teda neplnia "typickú" úlohu nasadenia alebo vyslania ozbrojených síl mimo územia vlastného štátu. Doposiaľ sa v posmienkach SR pre podobné prípady aplikovalo ustanovenie čl. 86 písm. k) ústavy, v zmysle ktorého do pôsobnosti Národnej rady Slovenskej republiky patrí najmä ... vysloviť súhlas na vyslanie ozbrojených síl mimo územia Slovenskej republiky (**podľa § 3 zákona č. 351/1997 Z.z. - Branný zákon, tvorí ozbrojené sily Armáda Slovenskej republiky, Vojská Ministerstva vnútra a Železničné vojsko**). V zmysle uvedeného musela Národná rada SR vysloviť svoj súhlas s každou osobou z MO SR alebo armády SR, ktorá mala byť vyslaná do misie (alebo bola nominovaná do misie, nakoľko v prípade OBSE musel nominovaného kandidáta schváliť vedúci misie). Nakoľko Národná rada SR vo svojich uzneseniach rozhodovala spravidla len o počtoch príslušníkov Armády SR vysielaných do tej ktorej misie, striedania na postoch (zväčša každých šesť mesiacov) si už nevyžadovali jej nové uznesenia a MO SR bolo oprávnené vyslať do určitej misie maximálny ustanovený počet príslušníkov ozbrojených síl. Tento mechanizmus fungoval, pokiaľ počet a rozsah misií nemal taký charakter, že Slovenská republika bola postavená pred rozhodnutie okamžité a prípadne aj vo väčšom počte vyslať svojich zástupcov do misie (bolo tomu tak napr. do Verifikačnej misie OBSE v Kosove v roku 1999).

Integračné ambície SR a súčasná účasť na pozorovateľských a monitorovacích misiách OSN (**napr. misia MONUA v Angole, misia UNTSO na Blízkom Východe, misia UNOMSIL v Sierra Leone**) a EÚ (**monitorovacia misia Európskeho spoločenstva (ECMM) na území bývalej Juhoslávie**), si však vyžadujú ústavnú úpravu, ktorá umožňuje operatívnejšie vysielanie tak príslušníkov ozbrojených síl Slovenskej republiky mimo územia SR do diplomatických a

pozorovateľských misií medzinárodných organizácií, ako za účelom humanitárnej pomoci a vojenských cvičení.

Oprávnenie uvádzané pod novým písm. p) (**oprávnenie vlády rozhodovať o ďalších otázkach, ak to ustanoví zákon**) bolo iba presunuté z pôvodného písmena l).

K bodu 57

Súčasnú medzinárodnú právo neupravuje spôsob, akým majú štáty (**ako zmluvné strany medzinárodných dohovorov**) zabezpečovať plnenie svojich záväzkov, ktoré vyplývajú z medzinárodných zmlúv. Na ich zabezpečenie (**a v závislosti od povahy a formulácie zmluvných záväzkov**) môžu preto štáty podľa vlastnej úvahy používať právne alebo aj iné prostriedky.

Z pohľadu medzinárodného práva teda v súčasnosti existuje stav, ktorý umožňuje každému štátu upraviť samostatne formy, metódy alebo opatrenia, ktoré chce využívať pre zabezpečenie plnenia záväzkov, ktoré pre neho vyplývajú z medzinárodnej zmluvy. Takýto prístup umožňuje aj Slovenskej republike, aby v prípadoch, v ktorých je to vzhľadom na podstatu alebo obsah záväzkov vyplývajúcich z osobitnej medzinárodnej zmluvy potrebné, na jej vykonanie zákon a v iných, keď prijatie zákona nie je vhodné, účelné alebo potrebné, nariadenie vlády Slovenskej republiky. Vhodnosť každého jednotlivého riešenia je pritom zrejmé podmienená obsahom medzinárodnej zmluvy a formuláciou záväzkov, ktoré z takejto medzinárodnej zmluvy pre Slovenskú republiku vyplývajú.

Vzhľadom na to, že platný ústavný text v čl. 120 ods. 1 obsahuje iba všeobecné ústavné splnomocnenie pre vládu Slovenskej republiky, aby na vykonanie zákona a v jeho medziach vydávala nariadenia, predkladatelia pokladajú za vhodné a potrebné vložiť do textu Ústavy Slovenskej republiky aj ustanovenie, ktorého cieľom je umožniť vláde, ak tak ustanoví zákon, vydávať nariadenia aj na vykonanie Európskej dohody o pridružení medzi Slovenskou republikou na strane jednej a Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na strane druhej.

Ustanovenie umožní, aby v prípade, ak Národná rada Slovenskej republiky prijme osobitný zákon, vláda svojimi nariadeniami implementovala do právneho poriadku Slovenskej republiky množstvo technických noriem a iných výsledkov "právotvornej činnosti" Európskej únie a Európskych spoločenstiev, ktorými by sa

inak musela zaoberať Národná rada Slovenskej republiky. Proces približovania sa právneho poriadku Slovenskej republiky s právnym poriadkom štátov EÚ sa tak nielen urýchlil a zefektívnil, ale do značnej miery sa aj odbremenil rozhodovacia činnosť Národnej rady Slovenskej republiky.

K bodu 58

V odseku 1 sa precizuje právomoc Ústavného súdu Slovenskej republiky pri rozhodovaní o súlade právnych predpisov. Doterajšia ústavná úprava obsahovala viacero nepresností.

V pôvodných písm. c) a d) čl. 125 sa neuvádzali ústavné zákony, hoci z iných ustanovení ústavy vyplýva, že tieto je možné v hierarchickej štruktúre právnych predpisov zaradiť hneď za ústavu. Nerozlišovala sa tiež právna sila všeobecne záväzných nariadení obce vo veciach územnej samosprávy (čl. 68) a na úseku tzv. prenesenej štátnej správy (čl. 71 ods. 2).

Platný ústavný text v tomto ustanovení tiež jednoznačne nedefinoval postavenie medzinárodných zmlúv v súvislosti s oprávnením Ústavného súdu Slovenskej republiky rozhodovať o ústavnosti a zákonnosti právnych predpisov.

Rozpaky vyvoláva aj platné znenie čl. 125 písm. e) a to najmä z hľadiska možnosti ústavného súdu rozhodovať o súlade ústavy s medzinárodnými zmluvami resp. prípadných právnych účinkov takéhoto rozhodnutia.

V navrhovanej dikcii čl. 125 ods. 1 sa preto premieta aj novo navrhované hierarchické začlenenie medzinárodných zmlúv podľa čl. 7 ods. 4 do právneho poriadku Slovenskej republiky.

Z precizácie pôvodného čl. 125 (podľa návrhu čl. 125 ods. 1) ústavy sa umožní nepriamo vyvodit' tiež hierarchickú štruktúru všeobecne záväzných právnych predpisov, čo je veľmi dôležité z hľadiska interpretačnej a aplikačnej praxe.

Z dikcie novo navrhovaného ustanovenia čl. 125 ods. 1 písm. d) pritom vyplýva, že rozhodovanie o súlade všeobecne záväzných nariadení orgánov územnej samosprávy (**obcí a vyšších územných celkov**) vydaných podľa článku 71 ods. 2 ústavy s právnymi predpismi vyššej právnej sily bude možné v budúcnosti prípadne zveriť zákonom do právomoci všeobecnému súdu v rámci výkonu správneho

súdnicstva (v zmysle § 6 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, na plnenie úloh samosprávy obce, alebo ak to ustanovuje zákon, obec vydáva pre územie obce všeobecne záväzné nariadenia. Nariadenie obce nesmie odporovať ústave ani zákonu. Vo veciach, v ktorých obec plní úlohy štátnej správy (§ 5 zákona), môže vydať nariadenie len na základe splnomocnenia zákona a v jeho medziach; takéto nariadenie nesmie odporovať ani inému všeobecne záväznému právnomu predpisu.)

V odseku 2 sa navrhuje zaviesť fakultatívne oprávnenie ústavného súdu pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí príp. niektorých ich ustanovení, v súvislosti s prijatím návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov, ak by ich ďalším uplatňovaním mohlo dôjsť k ohrozeniu základných práv a slobôd alebo by štátu z ich uplatňovania hrozila značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný dôsledok.

Potreba takejto ústavnej úpravy vychádza najmä zo skutočnosti, že rozhodnutie ústavného súdu podľa čl. 125 nadobúda účinnosť až dňom vyhlásenia v Zbierke zákonov a za súčasnej situácie nedokáže zabezpečiť odstránenie negatívnych dôsledkov, ktoré prináša uplatňovanie právneho predpisu až do dňa, v ktorom Ústavný súd Slovenskej republiky právoplatne rozhodne o jeho protiústavnosti.

Názorným príkladom vzniku vážnych hospodárskych škôd spôsobených uplatňovaním protiústavného právneho predpisu v praxi z doterajšej judikatúry ústavného súdu, sú rozhodnutia vo veciach právnej úpravy privatizácie. Obdobná ústavná úprava je bežná aj v zahraničí (napr. Belgicko, SRN, Chorvátsko, Slovinsko, Gruzínsko atď.).

Posúdenie či v konkrétnom prípade sú ohrozené základné práva a slobody, či hrozí značná hospodárska škoda alebo vážny nenapraviteľný dôsledok bude predmetom úvahy Ústavného súdu Slovenskej republiky. Navrhovatelia sú si vedomí, že navrhovanou formuláciou čl. 125 ods. 2 zverujú Ústavnému súdu Slovenskej republiky pomerne veľký priestor pre vlastnú úvahu. Tento prístup je však nielen prejavom vysokej miery zodpovednosti nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti, ale aj nevyhnutnej dôvery v objektivitu jeho rozhodovania. Rigoróznejšia ústavná úprava by mohla naviac spôsobiť nenaplnenie cieľa sledovaného touto úpravou. Pri aplikácii navrhovaného oprávnenia bude Ústavný súd Slovenskej

republiky musieť posudzovať tiež to, aké negatívne dôsledky môže vyvolať prípadné pozastavenie účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení.

Ak Ústavný súd Slovenskej republiky využije toto svoje oprávnenie a za ustanovených podmienok rozhodne o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, jeho rozhodnutie sa bude vyhlasovať spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov **(Bude sa publikovať v Zbierke zákonov Slovenskej republiky)**.

Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v tomto prípade rozhodne iba o dočasnom pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov (ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení) a tieto sú aj po jeho rozhodnutí stále platnými právnymi predpismi, následkom jeho takéhoto rozhodnutia sa neobnovuje platnosť právnych predpisov nimi zrušených, ani v prípade, ak išlo len o ich zmenu alebo o doplnenie.

Ustanovenia § 41a zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov sa použijú iba v prípade jeho právoplatného rozhodnutia vo veci samej.

Z novo navrhovaného odseku 5 čl. 125 vyplýva, že rozhodnutie Ústavného súdu o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov stratí platnosť najneskôr vyhlásením rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci samej. Ústavný súd Slovenskej republiky však bude zároveň disponovať aj oprávnením zrušiť takéto svoje rozhodnutie aj skôr, t.j. kedykoľvek počas konania, ak usúdi, že pominuli dôvody, pre ktoré bolo prijaté.

Do odseku 3 čl. 125 sa v záujme prehľadnosti a logickej vnútornej štruktúry ústavného textu prenáša s upresnením text pôvodného čl. 132 ods. 1 ustanovujúci právne účinky rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky vydaných podľa čl. 125 ods. 1. V doterajšom texte boli nepresnosti v úprave právnych účinkov rozhodnutia vydaného podľa čl. 125 písm. c) **(úprava v tomto článku nekorešpondovala s textom čl. 132 ods. 1)** a vôbec neboli upravené účinky rozhodnutí Ústavného súdu vydané podľa čl. 125 písm. d) a e). Návrh tieto nedostatky odstraňuje.

Do odseku 4 sa prenáša úprava obsiahnutá pôvodne v čl. 128 ods. 2, kde bola zaradená nesystematicky a nelogicky.

V odseku 6 sa navrhuje upraviť spôsob vyhlasovania rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky vydaných podľa čl. 125 ods. 1 a 2 a zároveň sa deklaruje všeobecná záväznosť právoplatného rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky o súlade právnych predpisov.

K bodu 59

Ustanovenie formuluje novú právomoc ústavného súdu rozhodovať o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas národnej rady (ide o tzv. prezidentské zmluvy spomínané v novo navrhovaných ustanoveniach čl. 7 ods. 4 a čl. 86 písm. d)) s ústavou a ústavnými zákonmi.

Pôjde o špecifickú preventívnu kontrolu ústavnosti dojednaných medzinárodných zmlúv. Jej cieľom je predísť tomu, aby sa medzinárodná zmluva, ktorou Slovenská republika preberá určité záväzky dostala do rozporu so základným zákonom štátu, alebo s jeho ústavnými zákonmi.

Potreba takejto ústavnej úpravy vyplýva aj z čl. 27 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve (v **Zbierke zákonov publikovaný vyhláškou ministra zahraničných vecí č. 15/1988 Zb.**), v zmysle ktorého sa zmluvná strana nemôže dovoľávať ustanovení svojho vnútroštátneho práva, ako dôvodu pre neplnenie zmluvy.

Uvedené je v súlade aj s rozsudkom Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti z roku 1932, v zmysle ktorého **"... štát nemôže namietat' proti inému štátu svoju vlastnú ústavu, aby sa vyhol záväzkom, ktoré mu ukladá medzinárodné právo alebo platné medzinárodné zmluvy"**.

Oprávnením podať návrh na posúdenie súladu dojednanej medzinárodnej zmluvy s ústavou a ústavnými zákonmi Ústavnému súdu Slovenskej republiky bude disponovať prezident Slovenskej republiky alebo vláda. Toto oprávnenie je koncipované fakultatívne, t.j. možno predpokladať, že v praxi sa použije vtedy, ak vzniknú oprávnené pochybnosti, že dojednaná medzinárodná zmluva nie je v súlade s ústavnými predpismi.

Ústavný súd Slovenskej republiky bude rozhodovať o takýchto návrhoch v zákonom ustanovenej lehote a v prípade, ak rozhodne, že medzinárodná zmluva nie je v súlade s ústavnými predpismi, bude ju možné ratifikovať až po zmene ústavy alebo ústavného zákona.

V novo navrhovanom čl. 125b sa navrhuje ustanoviť novú právomoc ústavného súdu rozhodovať o tom či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky smerujúci k vyhláseniu referenda je v súlade ústavou a ústavnými zákonmi.

Návrh na začatie konania bude môcť predložiť ústavnému súdu prezident ak bude mať pochybnosti o tom či predmet petície alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky smerujúce k vyhláseniu referenda, je v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom.

Ústavný súd rozhodne o návrhu v ústavnej lehote (do 60 dní) a ak vo svojom rozhodnutí vysloví, že návrh nie je v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom, nebude môcť prezident referendum vyhlásiť.

Potreba zaviesť takúto ústavnú úpravu vyplýva i z doterajšej praxe, keď sa prezidenti viackrát ocitli v situáciách, pri ktorých boli povinní v pomerne krátkom čase (do 30 dní od prijatia návrhu) posúdiť, či návrh na vyhlásenie referenda je v súlade s ústavou (najmä s čl. 93 ods. 2 a 3). Toto posudzovanie má spravidla odborný, ústavno-teoretický charakter a konečné rozhodnutie môže z tohto hľadiska vyvolať vážne ústavno-politické spory. Navyiac je potrebné vziať do úvahy, že vyhlásenie a následné uskutočnenie referenda si vyžaduje vysoké nároky na štátny rozpočet.

K bodu 60

Ustanovenie rozširuje oprávnenie Ústavného súdu Slovenskej republiky rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd (**práva s slobody upravené v II. hlave ústavy**) alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, za podmienky, že o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd (**doposiaľ mohol ústavný súd podľa dikcie čl. 127 posudzovať**

len ústavnosť právoplatných rozhodnutí ústredných orgánov štátnej správy, miestnych orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy ktorými boli porušené základné práva a slobody občanov, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodoval iný súd).

Ústavný súd Slovenskej republiky by pritom podľa navrhovanej ústavnej úpravy mal získať oprávnenie rozhodovať o ústavnosti právoplatného rozhodnutia (rozhodnutie chápané v jeho právnom obsahu, ako výsledok súdneho, správneho alebo iného konania), opatrenia (napr. predbežné opatrenia o obmedzení osobnej slobody, zásahy do nedotknuteľnosti obydlia, súkromia, listového tajomstva a pod.) alebo iného zásahu (takýmto zákrokom môže byť v niektorých prípadoch aj zákrok policajta, colníka, mestského hygienika a pod.), ak sa sťažovateľ domnieva, že ním boli porušené základné práva a slobody alebo práva a slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom.

Ustanovenie rozširuje okruh subjektov, proti ktorým bude možné podať ústavnú sťažnosť z doterajších ústredných a miestnych orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy prakticky na orgány verejnej moci, na ktoré štát preniesol zabezpečovanie niektorých svojich funkcií.

Rozširuje aj obsah ochrany, keď sa k základným právam a slobodám sa pridávajú "práva a slobody z medzinárodnej zmluvy" a rovnako aj okruh skutočností, na základe ktorých môže oprávnený subjekt podať ústavnú sťažnosť o "opatrenia" a "iné zásahy".

Základom navrhovaného ods. 1 je dikcia platného znenia čl. 130 ods. 3 ("Ústavný súd môže začať konanie aj na podnet právnických alebo fyzických osôb, ak namietajú porušenie svojich práv"), ktoré sa v zmysle viacerých rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky stalo základom jeho osobitného konania o podnete a na ktorý sa v zmysle § 31a zákona 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov primerane používajú ustanovenia tretej časti druhej hlavy štvrtého oddielu tohto zákona. (Konanie o ústavných sťažnostiach).

Konanie o podnete však aj v zmysle niekoľkých rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva nepredstavuje dostatočnú ochranu základných práv a slobôd.

V súvislosti so širšou ochranou základných práv a slobôd prostredníctvom ústavnej sťažnosti, ako ju poskytuje novoformulované znenie čl. 127 sa preto navrhuje vypustiť z čl. 130 ods. 3.

Aby nedochádzalo k zbytočným konfliktom medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom sa tiež navrhuje, aby sa právomoc ústavného súdu podľa čl. 127 mohla uplatniť len vtedy, ak o ochrane práv a slobôd už podľa platnej právnej úpravy nemôže rozhodovať všeobecný súd. Navrhované riešenie teda rešpektuje zásadu subsidiarity a v jeho zmysle sa fyzická osoba alebo právnická osoba bude môcť v naprostej väčšine prípadov obrátiť so svojou ústavnou sťažnosťou na Ústavný súd Slovenskej republiky iba po tom, ako vyčerpala všetky riadne opravné prostriedky, ktoré jej zákon na ochranu jej práva poskytuje (v prípade súdneho rozhodnutia to znamená iba proti právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu). Výnimku v uvedeného však predstavuje napríklad ústavná sťažnosť voči nekonaniu súdneho orgánu, alebo iného orgánu verejnej moci. Pri uvedenom však záleží na úvahe Ústavného súdu Slovenskej republiky (**podobne ako tomu bolo doposiaľ v prípade konania o podnete**), v ktorom okamihu a za akých podmienok akceptuje takúto ústavnú sťažnosť.

Ustanovenie teda zásadne rozširuje ústavnú ochranu fyzických osôb a právnických osôb v Slovenskej republike a približuje ústavnú úpravu medzinárodnému štandardu a judikatúre medzinárodných orgánov na ochranu základných ľudských práv a slobôd (napr. Európskeho súdu pre ľudské práva a slobody).

V odsekoch 2 a 3 sa navrhuje priamo v ústave výslovne upraviť právne účinky rozhodnutí ústavného súdu o ústavných sťažnostiach.

Navrhuje sa priznať ústavnému súdu právo zrušiť právoplatné rozhodnutie, opatrenie, alebo iný zásah orgánu verejnej moci, ktorým boli porušené ústavnou úpravou chránené práva a slobody, vrátiť vec na ďalšie konanie, zakázať pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom alebo ak je to možné prikázať, aby ten kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci podľa článku 127 ods. 1 boli porušené základné práva alebo slobody alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil obnovil stav pred porušením. Zodpovednosť orgánu verejnej moci za škodu alebo inú ujmu tým nie je dotknutá.

Vo vzťahu k opatreniam alebo iným zásahom orgánov verejnej moci, ktorými boli podľa rozhodnutia ústavného súdu porušené ústavnou úpravou chránené práva a slobody sa teda zakladá povinnosť príslušného orgánu verejnej moci prijať bezodkladne opatrenia na nápravu protiústavného stavu. Navrhovaná zmena umožňuje podať za ustanovených podmienok ústavnú sťažnosť prakticky voči každému rozhodnutiu orgánu verejnej moci, ktorým sa zasahuje do základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd a poskytuje ústavnú ochranu občanom v oveľa širšej miere, ako to umožňuje súčasný ústavný text.

K bodu 61

Navrhuje sa ustanoviť nová právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému zásahu štátu do ich práva na samosprávu.

Aktívne legitimovaným subjektom sa predloženie sťažností (návrhu na začatie konania) podľa novo navrhovaného čl. 127a by mali byť orgány územnej samosprávy, t.j. starosta obce resp. obecné zastupiteľstvo alebo predsedu samosprávy vyššieho územného celku resp. zastupiteľstvo vyššieho územného celku.

Predmetom konania podľa novo navrhovaného čl. 127a, by malo byť posúdenie, či určitým konaním príp. nekonaním (zásahom) štátu, t.j. príslušných štátnych orgánov nedošlo k porušeniu ústavou garantovaného práva na samosprávu.

Ústavný rozsah práva na samosprávu vyjadrujú ustanovenia IV. hlavy ústavy v novo navrhovanom znení a jeho zákonný rozsah, by mali dotvoriť vykonávacie zákony, najmä platný zákon o obecnom zriadení a vo vzťahu k vyššiemu územnému celku predpokladaný zákon o samospráve vyššieho územného celku.

Právnym dôsledkom vyhovenia sťažnosti orgánu samosprávy ústavným súdom by malo byť zrušenie napadnutého rozhodnutia štátneho orgánu a ak by porušenie práva na samosprávu spočívalo v inom zásahu štátu než je rozhodnutie, tak v zákaze pokračovať v takomto nezákonnom zasahovaní príslušným štátnym orgánom a príkaze obnoviť stav, ktorý existoval pred porušením práva na samosprávu a to za podmienky, že takéto obnovenie pôvodného stavu je možné.

Podrobnosti konania podľa novo navrhovaného čl. 127a bude potrebné upraviť vo vykonávacom zákone.

K bodu 62

Ustanovenie precizuje ústavnú úpravu právomocí ústavného súdu podávať záväzný výklad ústavy a ústavných zákonov (**doposiaľ výslovne nebolo v ústavnej úprave výslovne upravené právo ústavného súdu podávať výklad ústavy, len ústavných zákonov**).

Vzhľadom na význam rozhodnutí ústavného súdu o výklade ústavných predpisov sa ustanovuje obligatornosť ich vyhlásenia v Zbierke zákonov a jednoznačne sa formuluje záväznosť rozhodnutí o výklade pre všetky subjekty práva s účinnosťou odo dňa ich vyhlásenia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

Ustanovenie pôvodného odseku 2 čl. 128 sa z hľadiska vhodnejšieho systematického zaradenia jednotlivých ustanovení týkajúcich sa právomocí ústavného súdu prenáša do čl. 125.

Dikcia odseku 2 sa dáva do súladu s Legislatívnymi pravidlami (použitie jednotného čísla).

K bodom 63 a 64

Odstraňujú sa legislatívno-technické nepresnosti platného ústavného textu, ktoré mohli kedykoľvek pri ich prípadnom použití spôsobiť závažné výkladové problémy.

K bodu 65

V odseku 6 sa ustanovuje právomoc ústavného súdu rozhodovať o ústavnosti rozhodnutia o vyhlásení výnimočného stavu ako aj ďalších nadväzujúcich rozhodnutiach vydaných počas výnimočného stavu. Malo by ísť o rozhodnutia vydávané podľa osobitného ústavného zákona vydaného podľa ústavnej blankety upravenej v čl. 102 ods. 3.

Potreba ustanoviť túto právomoc ústavného súdu vyplýva z mimoriadnej spoločensko-politickej závažnosti rozhodnutí vydávaných pri vyhlásení a počas výnimočného stavu, ktoré spravidla budú predstavovať priamy zásah do právneho postavenia fyzických alebo právnických osôb. Navrhovaná právomoc ústavného súdu zavádza v súlade so základnými demokratickými princípmi súdnu kontrolu ústavnosti vyhlásenia a fungovania výnimočného stavu a na toto rozhodnutie nadväzujúcich ďalších rozhodnutí. Táto koncepcia umožňuje zároveň aj parlamentnej menšine vyvolať v zmysle čl. 130 ods. 1 konanie pred ústavným súdom o týchto otázkach **(v zmysle čl. 130 ods. 1 ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh najmenej pätina poslancov Národnej rady Slovenskej republiky)** a realizovať tak výkon nepriamej parlamentnej kontroly.

Podrobnosti o tomto druhu konania pred ústavným súdom ustanoví zákon v súlade s ústavou a ústavným zákonom vydaným v zmysle ústavnej blankety obsiahnutej v čl. 102 ods. 3.

V novo navrhovanom odseku 7 sa, v záujme posilnenia ústavnej autority a predídienia prípadných sporov v aplikačnej praxi, ustanovujú právne dôsledky rozhodnutí ústavného súdu vydaných na základe čl. 129 ods. 1 až 6. Rozhodnutia ústavného súdu vydané na základe týchto ustanovení ústavy budú záväzné pre všetky orgány verejnej moci, fyzické alebo právnické osoby, ktorých sa príslušné rozhodnutie bude týkať a zároveň budú príslušné orgány verejnej moci povinné bez

zbytočného odkladu zabezpečiť vykonanie týchto rozhodnutí. Takéto ustanovenie v ústave nebolo obsiahnuté, čo v praxi vyvolalo viacero sporov, ktoré oslabovali autoritu ústavného súdu a spochybňovali právnu záväznosť a vykonateľnosť jeho rozhodnutí. Po schválení navrhovaného ustanovenia by sa mali tieto problémy odstrániť. Podrobnosti o záväznosti a vykonateľnosti rozhodnutí ústavného súdu podľa čl. 129 ústavy, ale bude potrebné ešte upraviť prostredníctvom vykonávacieho zákona.

K bodom 66 a 67

V čl. 130 ods. 1 sa v písm. f) upravuje text v súvislosti s novo navrhovanou právomocou ústavného súdu obsiahnutou v čl. 127a. Ide o oprávnenie orgánov územnej samosprávy podať sťažnosť proti nezákonnému zásahu štátu do práva na samosprávu. Orgány územnej samosprávy sa tak ustanovujú ako aktívne legitimované subjekty na vyvolanie konania podľa čl. 127a.

Novoformulované ustanovenie čl. 130 ods. 1 písm. g) ustanovuje oprávnenie verejného ochrancu základných práv a slobôd podávať návrh, aby ústavný súd rozhodol o súlade všeobecne záväzného nariadenia podľa článku 68 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a oprávnenie podávať návrh, aby ústavný súd rozhodol o súlade všeobecne záväzného právneho predpisu miestneho orgánu štátnej správy alebo všeobecne záväzného nariadenia orgánu územnej samosprávy vydaného podľa článku 71 ods. 2 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi, s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy.

K bodu 68

Ustanovenie čl. 130 os. 3 sa z ústavy vypúšťa v dôsledku výrazného rozšírenia oprávnenia podať ústavnú sťažnosť podľa čl. 127 (**viď odôvodnenie k bodu 60**), ktoré pokryje všetky prípady začatia konania podľa doterajšieho čl. 130 ods. 3.

Naviac toto ustanovenie bolo nepresné a spôsobovalo výkladové problémy v praxi. Žiada sa spomenúť tiež to, že pôvodná dikcia čl. 130 ods. 3 ústavy vychádzal len z fakultatívnej možnosti ústavného súdu poskytnúť ústavnú ochranu fyzickým a právnickým osobám, ktoré namietali porušenie svojich práv.

K bodu 69

Na základe prehodnotenia významu a ústavnoprávných dôsledkov jednotlivých rozhodnutí ústavného súdu, ako aj doterajších poznatkov z praxe sa navrhuje rozšírenie okruhu otázok, o ktorých rozhoduje Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne.

Mimoriadna závažnosť rozhodnutí ústavného súdu, ktorými podáva výklad ústavy a ústavných zákonov pre následnú činnosť ústavných orgánov, ale i právne postavenie fyzických a právnických osôb, ako i doterajšie skúsenosti z praxe odôvodňujú potrebu zveriť tento druh rozhodnutí ústavného súdu do pôsobnosti pléna.

Takouto úpravou sa predíde aj prípadným odchylným právnym názorom senátov ústavného súdu, ktoré môžu mať negatívne dôsledky pre ústavnú prax.

Do pôsobnosti pléna ústavného súdu sa zverujú aj novo navrhované právomoci podľa čl. 125a ods. 1 (**rozhodovanie o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv s ústavou a ústavnými zákonmi**), čl. 125b ods. 1 (**rozhodovanie o ústavnosti rozhodnutia o vyhlásení výnimočného stavu a nadväzujúcich rozhodnutí vydaných počas výnimočného stavu**), ako aj právomoc podľa čl. 136 ods. 3 (**súhlas na trestné stíhanie sudcov a generálneho prokurátora**).

Význam vyššie uvedených rozhodnutí ústavného súdu ako aj ich "politická citlivosť" opodstatňuje ich zaradenie do rozhodovacej pôsobnosti jeho pléna.

Do pôsobnosti pléna ústavného súdu sa zveruje tiež činnosť na úseku zjednocovania právnych názorov senátov ústavného súdu, čo je veľmi dôležité z hľadiska právnej istoty, stability a bezrozpornosti judikatúry ústavného súdu. Táto pôsobnosť je plénu ústavného súdu už zverená prostredníctvom vykonávacieho zákonodarstva (§ 6 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov).

V záujme rešpektovania zásady, že právomoci najvyšších ústavných orgánov by mali byť upravené v ústave, sa navrhuje doplniť pôsobnosť pléna ústavného súdu na úseku zjednocovania judikatúry senátov ústavného súdu priamo v dikcii čl. 131 ods. 1.

Priamo v ústave sa navrhuje upraviť aj počet súhlasných hlasov sudcov ústavného súdu potrebných k prijatiu rozhodnutia v pléne i senátoch ústavného súdu.

Táto úprava je doposiaľ obsiahnutá len na úrovni zákona, čo nezaručuje jej požadovanú rigidnosť.

K bodu 70

V záujme lepšej prehľadnosti ústavného textu a organickej nadväznosti priamo súvisiacich ustanovení ústavy sa doterajší text čl. 132, ktorý upravuje právne účinky rozhodnutí ústavného súdu o súlade právnych predpisov a spôsob ich vyhlasovania, presúva so spresneniami do novo navrhnutých ustanovení čl. 125 ods. 3 a 6 (viď odôvodnenie k bodu 58). V dôsledku týchto legislatívno-technických úprav sa čl. 132 vypúšťa.

K bodom 71, 72 a 73

Navrhuje sa zvýšiť počet sudcov ústavného súdu z 10 na 13. Tento návrh je podmienený rozšírením úloh ústavného súdu o 4 nové právomoci (**ново navrhované čl. 125a, 125b, 127a a 129 ods. 6**), rozšírením oprávnení pre fyzické osoby a právnické osoby podávať ústavnú sťažnosť (podľa čl. 127), ako aj rozšírením sféry uplatňovania právomocí podľa čl. 126 a čl. 136 ods. 3.

Navrhovaná ústavná úprava predpokladá nárast rozhodovacej agendy ústavného súdu a tým i pracovnej záťažnosti jeho sudcov. Navrhovaný počet sudcov umožní ústavnému súdu konať v štyroch trojčlenných senátoch a prípravu vecí patriacich do pôsobnosti pléna zveriť väčšiemu počtu sudcov - spravodajcov.

Zvýšením počtu sudcov sa zabráni nielen preťaženosti sudcov ústavného súdu, ktorá by mohla hroziť z podstatného rozšírenia právomocí, ale aj situácii, pri ktorej by

bolo ohrozené rozhodovanie vecí v takom čase, ktorý by mal pre zúčastnené strany reálny význam.

Opatrenie by sa malo priniesť skvalitnenie rozhodovania, skrátenie dĺžky konania v jednotlivých veciach a celkové operatívnejšie rozhodovanie vecí patriacich do pôsobnosti ústavného súdu.

V záujme zvýšenia stability činnosti ústavného súdu a zvýšenia politickej nezávislosti sudcov sa v súlade so skúsenosťami so zahraničia predlžuje funkčné obdobie sudcov zo 7 na 12 rokov.

V priamej súvislosti s týmto opatrením sa z obdobných dôvodov navrhuje ustanoviť, že tá istá osoba nebude môcť byť vymenovaná za sudcu opakovane.

Možnosť opakovaného vymenovania sudcov ústavného súdu môže mať totiž za určitej situácie závažný negatívny dopad na nezávislosť rozhodovania prinajmenšom tých sudcov, ktorí by mali ambíciu byť opätovne vymenovaní.

Navrhované opatrenie vychádza nielen zo zahraničných skúseností (**napr. SRN, Taliansko alebo Francúzsko**), ale reaguje aj na skúsenosti v Slovenskej republike. Niektoré rozhodnutia ústavného súdu, ktoré boli vydané pred ukončením funkčného obdobia sudcov zvolených v roku 1993 vyvolali aj z tohto dôvodu viacero politických sporov s negatívnym spoločensko-politickým dopadom.

Navrhovaným rozšírením počtu sudcov ústavného súdu sa nepriamo zabezpečí aj potrebná kontinuita ustanovovania sudcov ústavného súdu (**sudcovia ústavného súdu ustanovení v roku 2000 ukončia svoje funkčné obdobie v roku 2007**), ktorá v súčasnej ústavnej úprave nie je zabezpečená.

Týmto riešením sa tiež ďalej zníži vplyv reálneho politického zloženia parlamentu v určitom volebnom období na celkové zloženie ústavného súdu a zabezpečí tzv. "kontinuálna pamäť" v rozhodovacej a ďalšej činnosti ústavného súdu.

V čl. 134 ods. 4 sa upravuje text sľubu sudcov ústavného súdu vzhľadom na novo navrhované ustanovenia týkajúce sa postavenia medzinárodných zmlúv v právnom poriadku Slovenskej republiky. Z navrhovaného textu vyplýva, že navrhovatelia majú na zreteli všetky medzinárodné zmluvy, ktorými je resp. v budúcnosti bude Slovenská republika viazaná, t.j. nielen o medzinárodné zmluvy podľa čl. 7 ods. 4, ktoré by mali mať prednosť pred zákonmi.

K bodu 74

Navrhuje sa rozšíriť pôsobnosť ústavného súdu vydávať súhlas na trestné stíhanie alebo vzatie do väzby na všetkých sudcov všeobecných súdov v súvislosti s novo navrhovaným spôsobom ustanovovania sudcov i potrebou dôslednejšieho premietnutia zásady del'by moci medzi jednotlivé ústavné orgány (**podľa platnej ústavnej úpravy dával ústavný súd súhlas na trestné stíhanie alebo vzatie do väzby len na predsedu a podpredsedov najvyššieho súdu**).

Obdobne sa navrhuje, aby ústavný súd rozhodoval o vydaní súhlasu na trestné stíhanie alebo vzatie do väzby generálneho prokurátora. Potreba takejto ústavnej úpravy vyplýva okrem iného aj z monokratickej výstavby orgánov prokuratúry, ktorá by mohla v praxi spôsobiť praktickú nestíhatelnosť generálneho prokurátora.

Podľa článku 136 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky majú sudcovia ústavného súdu imunitu rovnako ako poslanci Národnej rady Slovenskej republiky a prípadný súhlas na stíhanie sudcu ústavného súdu alebo na jeho vzatie do väzby dáva podľa čl. 136 ods. 2 ústavný súd.

Vo vzťahu k sudcom všeobecných súdov nie je otázka ich imunity a rozhodovania o udelení súhlasu na ich trestné stíhanie, či vzatie do väzby, riešená v ústave. Nesystémovo je ponechaná na zákonnú úpravu. Podľa § 55 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov, sudcovia všeobecných súdov požívajú tzv. trestnoprocesnú exempciu vo vzťahu k činom spáchaným pri výkone sudcovskej funkcie alebo v súvislosti s výkonom tejto funkcie.

Súhlas na trestné stíhanie či vzatie sudcu do väzby sa v uvedených prípadoch vyžaduje od orgánu, ktorý sudcu vymenoval alebo zvolil. Súhlas na trestné stíhanie alebo vzatie do väzby predsedu a podpredsedu najvyššieho súdu dáva podľa čl. 136 ods. 3 ústavy ústavný súd.

Z uvedeného je zrejmé, že predseda a podpredseda najvyššieho súdu požívajú len z titulu svojho postavenia funkcionára štátnej správy najvyššieho súdu trestnoprocesnú exempciu v podstatne širšom rozsahu než ostatní sudcovia, keďže ich trestné stíhanie alebo ich vzatie do väzby je podmienené súhlasom ústavného súdu bez ohľadu na to, či ide o stíhanie za čin spáchaný pri výkone sudcovskej funkcie alebo v súvislosti s výkonom tejto funkcie alebo za iný čin.

Existuje tak paradoxná situácia, keď u dvoch sudcov najvyššieho súdu, ktorými podľa zákona spomínaní funkcionári najvyššieho súdu musia byť, nielenže je zakotvená rozsahom podstatne širšia trestnoprávna exempcia, ale navyše o udelení súhlasu na trestné stíhanie či vzatie do väzby týchto sudcov najvyššieho súdu (funkcionárov) rozhoduje celkom iný orgán (ústavný súd), než u ostatných sudcov najvyššieho ale aj ostatných súdov (Národná rada Slovenskej republiky).

Predkladaný návrh zjednocuje úpravu trestnoprocesnej exempcie u všetkých sudcov všeobecných súdov tak, že rozhodnutie o udelení súhlasu na trestné stíhanie sudcu alebo na jeho vzatie do väzby zveruje do kompetencie ústavného súdu .

K bodu 75

V záujme potreby jednotného prístupu k ústavnej úprave imunity ústavných činiteľov (**pozri napr. odôvodnenie k bodu 26**) sa navrhuje výslovne ustanoviť, aby po odopretí súhlasu na trestné stíhanie alebo vzatie do väzby ústavným súdom bolo ďalšie trestné stíhanie alebo vzatie do väzby sudcu ústavného súdu, sudcu všeobecného súdu alebo generálneho prokurátora počas trvania ich funkcie vylúčené.

Z návrhu vyplýva, že po skončení (zániku) funkcie bude ďalšie trestné stíhanie možné.

V záujme praktickej možnosti naplniť zámery takto navrhovanej úpravy, bude potrebné v zákone upraviť, že v období výkonu funkcie premlčacie doby spočívajú.

K bodu 76

Navrhovaná zmena súvisí s potrebou čo najjednoduchšie upraviť ústavnú úpravu nezlučiteľnosti funkcií ústavných činiteľov (**v tomto prípade sudcov ústavného súdu**) a zákazu výkonu niektorých činností paralelne s výkonom ústavnej funkcie a to tak z vecného, ako aj terminologického hľadiska (**pozri tiež odôvodnenie k bodom 13, 54 a 84**).

K bodu 77

Platná ústavná úprava rozdeľuje dôvody na odvolanie z funkcie sudcu ústavného súdu na fakultatívne (čl. 138 ods. 2) a obligatórne (čl. 138 ods. 3).

Pokiaľ je prezident Slovenskej republiky zaviazaný odvolať sudcu ústavného súdu, ak ústavný súd oznámil, že sudca sa nezúčastňuje na konaní ústavného súdu dlhšie ako jeden rok, alebo ak sudca ústavného súdu bol súdnym rozhodnutím pozbavený spôsobilosti na právne úkony, jeho fakultatívna možnosť odvolať sudcu ústavného súdu z funkcie sa zakladá na odsudzujúcom právoplatnom rozsudku pre úmyselný trestný čin alebo na disciplinárnom rozhodnutí ústavného súdu pre čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom jeho funkcie v ústavnom súde.

Vzhľadom na závažnosť skutkov resp. previnení sudcu ústavného súdu, pri ktorých existuje iba fakultatívna možnosť prezidenta Slovenskej republiky odvolať sudcu ústavného súdu je podľa predkladateľov takáto ústavná úprava nevhodná.

Navrhuje sa preto ustanoviť aj v týchto prípadoch obligatornosť odvolania sudcu ústavného súdu z funkcie. Zároveň sa aj v záujme zosúladenia porovnateľných ústavných ustanovení navrhuje ustanoviť ako obligatórny dôvod na odvolanie z funkcie sudcu ústavného súdu aj právoplatné odsúdenie na výkon nepodmienečného trestu odňatia slobody za iný než úmyselný (nedbanlivostný) trestný čin, tak ako je to navrhované v súvislosti so zánikom mandátu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky (viď bod 28).

Navrhovanou úpravou sa obligatórne dôvody odvolania sudcu ústavného súdu zblížujú aj s úpravou obligatórnych dôvodov na odvolanie sudcov všeobecných súdov. Rozdielnosť ústavnej úpravy v týchto prípadoch nemá logické opodstatnenie.

Na rozdiel od platnej ústavnej úpravy sa navrhuje ustanoviť aj nový dôvod na obligatórne odvolanie z funkcie sudcu podľa navrhovanej dikcie čl. 138 ods. 2 písm. d) **"ak zanikla jeho voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky"**.

Takto koncipovaný návrh zabezpečuje priamu väzbu na čl. 134 ods. 3 ústavy, podľa ktorého môže byť za sudcu ústavného súdu vymenovaný (a teda ju aj vykonávať) občan, ktorý je voliteľný do Národnej rady Slovenskej republiky.

Z doterajšej úpravy sa táto väzba dala odvodiť len rozširujúcim výkladom. Žiada sa ešte dodať, že navrhovaná úprava písm. d) súčasne konzumuje jeden

z doterajších dôvodov na odvolanie z funkcie sudcu (**ak bol sudca súdnym rozhodnutím pozbavený spôsobilosti na právne úkony**), ktorý vyplýva so zákonnej úpravy pasívneho volebného práva do Národnej rady Slovenskej republiky.

K bodu 78

Nezávislosť súdnictva je jedným zo základných atribútov výkonu spravodlivosti v každej demokratickej spoločnosti. Iba skutočne nezávislí, právomocami nadaní a nestranní sudcovia môžu zabezpečiť dôslednú ochranu práv a slobôd občanov a spoločnosti.

Základné princípy nezávislosti súdnictva zakotvujú rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 40/32 z 29. novembra 1985 a 40/146 z 13. decembra 1985, Odporúčanie Rady Európy No R (94) 12 Výboru ministrov členských štátov Rady Európy z 13. októbra 1994 a sú rozpracované aj v Európskej charte o statuse sudcu, prijatej v Štrasburgu 8.- 10. júla 1998.

V súlade s uvedenými dokumentmi Ústava Slovenskej republiky v článku 141 zakotvuje princíp nezávislosti súdnej moci a oddelenia jej výkonu od iných štátnych orgánov.

Vplyv vládnej moci na moc súdnu je neopodstatnene veľká, najmä ak Ústava Slovenskej republiky predpokladá kompetenciu vlády navrhovať kandidátov na sudcov a rozhodovanie o služobnom postupe sudcov zákonná úprava ponecháva, s výnimkou sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, prakticky vo výlučnej kompetencii ministra spravodlivosti Slovenskej republiky ako reprezentanta exekutívy. Vychádza sa pritom z tézy politickej zodpovednosti ministra spravodlivosti za chod súdnictva a jeho správu vo všeobecnosti.

Zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 307/1995 Z. z. zriadené sudcovské rady a Rada sudcov Slovenskej republiky sa napriek očakávaniam nielen sudcov nestali, ale so zreteľom na svoje výhradne poradné funkcie, ani nemohli stať skutočným reprezentantom súdnej moci a jej záujmov. Všetky ich stanoviská, návrhy či odporúčania môžu totiž byť odmietnuté či nerešpektované bez povinnosti vysvetlenia, k čomu počas ich doterajšej existencie reálne a v závažných prípadoch

došlo. Ich stanoviská nie sú pri rozhodovaní o výbere kandidátov na funkciu sudcu a o prideľovaní resp. prekladaní sudcov na vyššie súdy pre kompetentné orgány záväzné.

Naznačený stav konštatovala aj správa Expertnej misie Európskej komisie na úseku súdnictva a ministerstva vnútra z novembra 1997, podľa ktorej medzi základné problémy súdnictva patrí "neexistencia samosprávy súdnictva a naopak, jeho úplná závislosť od výkonnej moci".

Absolútna právomoc ministra spravodlivosti menovať a odvolávať predsedov a podpredsedov krajských a okresných súdov spolu s oprávnením týchto súdnych funkcionárov v oblastiach rozhodovania o prideľovaní vecí rozvrhom práce, hodnotenia sudcov, rozhodovania o zložení disciplinárnych senátov, uvoľňovaní sudcu na vzdelávacie semináre a pod., dáva výkonnej moci príležitosť sledovať svoje záujmy práve cez predsedov súdov.

V súčasnej Ústave Slovenskej republiky chýba aj ústavné zakotvenie orgánu reprezentujúceho súdnictvo tak, ako je to v prípadoch moci zákonodarnej a výkonnej.

Skôr naznačené nedostatky rieši navrhovaný **článok 141a ods. 1** ústavným zakotvením Súdnej rady Slovenskej republiky.

Začlenenie Súdnej rady Slovenskej republiky do siedmej hlavy Ústavy Slovenskej republiky zvyrazňuje jej nezávislé postavenie od moci zákonodarnej ako aj výkonnej a je reálnym naplnením ústavnej zásady nezávislosti a oddelenia výkonu súdnej moci od iných orgánov štátu. Zodpovedá tak požiadavke Odporúčania Rady Európy No R (94) 12 Výboru ministrov členských štátov Rady Európy z 13. októbra 1994 na nezávislosť orgánu zodpovedného za výber a služobný postup od vlády a štátnej správy.

Naplnenie uvedených cieľov a princípov sa dosiahne aj zakotvením zloženia Súdnej rady Slovenskej republiky, v ktorej nadpolovičnú tvoria zástupcovia sudcov, volení svojimi kolegami polovicu tak, aby v nej mali čo najširšie zastúpenie sudcovia súdov všetkých stupňov a druhov, ako to predpokladajú všeobecné zásady Európskej charty o statuse sudcu (**navrhuje sa, aby predsedom Súdnej rady Slovenskej republiky bol predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, jej ďalšími členmi boli ôsmi sudcovia ostatných súdov, ktorých volia a odvolávajú sudcovia Slovenskej republiky - v zmysle súčasnej zákonnej úpravy sú to zástupcovia**

krajských a okresných súdov, Vyššieho vojenského súdu a vojenských obvodových súdov, ďalej traja členovia, ktorých volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky, traja členovia, ktorých vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky a traja členovia, ktorých vymenúva a odvoláva vláda Slovenskej republiky).

Zmyslu trojdelenia štátnej moci a systému protiváh a vzájomných brzd zodpovedajú ustanovenia o ďalších členoch Súdnej rady Slovenskej republiky, nominovaných do tohto orgánu v rovnakom počte prezidentom, Národnou radou SR a vládou. Kto bude v Súdnej rade Slovenskej republiky zastupovať prezidenta, parlament a vládu ústava neupravuje.

Národná rada SR a vláda bude môcť do Súdnej rady SR vyslať tak vlastných členov ako aj iné dôveryhodné osoby. Prezident Slovenskej republiky sa môže teoreticky aj sám rozhodnúť pre členstvo v tomto orgáne. Je však viac pravdepodobné, že z praktických dôvodov, vymenuje ako svojich zástupcov v tomto orgáne osobnosti, ktoré budú problematike súdnej moci nielen rozumieť (významní odborníci z oblasti teórie alebo zástupcovia iných stavovských organizácií právnikov), ale ktorí budú požívať aj jeho dôveru.

Uvedené prispeje k zabezpečeniu všestrannosti pohľadu na riešené problémy a zamedzeniu prípadnej jednostrannosti a presadzovaní partikulárnych záujmov v rozhodovaní Súdnej rady Slovenskej republiky.

Stabilita vývoja súdnictva na jednej strane a všestrannosti prístupu a verifikácii správnosti názorov na riešenia základných otázok súdnictva na strane druhej napomôže stanovenie vyváženej päťročnej dĺžky funkčného obdobia členov Súdnej rady Slovenskej republiky, ako aj zakotvenie určitej obmeny jej členov, ustanovením možnosti byť členom Súdnej rady Slovenskej republiky najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach.

Logickým dôsledkom takto koncipovanej Súdnej rady Slovenskej republiky je aj ustanovenie o tom, že na jej čele stojí predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako reprezentant najvyššieho súdneho orgánu a súčasne aj predstaviteľ jeho správy.

Postavenie predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa tým mení na jedného z najvyšších ústavných činiteľov, a to na ústavného činiteľa reprezentujúceho súdnictvo, čím sa bude zásadne líšiť od doterajšieho postavenia ako jedného z predsedov súdov existujúcej súdnej sústavy.

V odseku 2 sa konštatuje, že funkčné obdobie členov súdnej rady je päť rokov a tiež, že tá istá osoba môže byť zvolená alebo vymenovaná za člena súdnej rady najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach.

Návrh predpokladá, že podrobnejšiu úpravu spôsobu ustanovenia členov súdnej rady, jej pôsobnosti, organizácie a vzťahov k orgánom správy súdnictva a orgánom sudcovskej samosprávy ustanoví zákon.

Zmyslu obsahového naplnenia princípu nezávislosti súdnictva a jeho oddelenia od ostatných orgánov štátu zodpovedá aj ustanovený okruh kompetencií, ktorý zabezpečuje jej zásadný vplyv na riešenie najzákladnejších a pre organizáciu, výkon a správu súdnictva existenčných otázok.

V ustanovení **článku 141a ods. 3 písm. a)** zakotvené oprávnenie Súdnej rady Slovenskej republiky predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy na vymenovanie za sudcu a odvolanie sudcu predstavuje jednu zo základných záruk odborného a politicky neovplyvneného výberu z radov potencionálnych uchádzačov o funkciu sudcu.

Oprávnenie Súdnej rady Slovenskej republiky navrhovať odvolanie sudcu za ustanovených podmienok eliminuje aj takouto formou vyvíjať prípadný nátlak na sudcov, čo prispeje k ich požadovanej nezávislosti. Posúdenie, či sa sudca spreneveril svojmu poslaniu alebo či sudcovskú funkciu nemôže plniť z iných zákonom predvídaných dôvodov, sa tak dostane nielen do kompetencie orgánu v ktorého rozhodovaní neprevláda žiadna politická sila, ale ani žiadna zložka štátnej moci..

Do kompetencie súdnej rady sa dostáva aj mimoriadne citlivé a najmä efektívnosť a kvalitu rozhodovacej činnosti súdov rozhodovanie o pridelení a preložení sudcov (**predpokladané v článku 141a ods. 3 písm. b)**). Uvedené sa týka nielen prvotného pridelenia novo ustanovených sudcov na jednotlivé súdy, ale aj ich služobného postupu na súdy vyššieho stupňa. Také rozhodovanie sa pritom musí

opierať o objektívne kritériá a realizovať sa na základe zásluhovosti s ohľadom na kvalifikáciu, bezúhonnosť, odbornosť a výkonnosť sudcu.

Pre naplnenie uvedených zásad je nevyhnutné, aby inštitúcia zodpovedná za výber a služobný postup sudcov bola nezávislá od vlády a štátnej správy tak, ako to predpokladá bod 2. písm. c) všeobecných princípov nezávislosti sudcov Odporúčania Rady Európy No R (94) 12 z 13. októbra 1994.

Zakotvenie tohto oprávnenia Súdnej rady Slovenskej republiky je logickým vyústením snahy zabezpečiť rozhodovanie o kariérnom postupe sudcov výhradne na princípoch odbornosti a reálnej potreby, pričom zákon určí podmienky a spôsob vykonania výberového konania.

Vylúči sa tak nielen možnosť subjektívneho rozhodovania, ale prenesenie rozhodovania o uvedených otázkach na Súdnu radu Slovenskej republiky eliminuje aj možnosti nezákonného funkčného postupu sudcu, t.j. postupu na vyšší súd v rozpore s pravidlami stanovenými zákonom, ako aj prípadnej neprimeranosti funkčného postupu (napr. pridelenie alebo preloženie sudcu na súd vyššej inštalácie, pre ktoré sudca nespĺňa odborné predpoklady) a pre ktoré nie je základ v kvalite jeho práce.

Oprávnenie súdnej rady predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy na vymenovanie predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a návrhy na ich odvolanie (**článok 141a ods. 3 písm. c)**) so zreteľom na navrhovaný spôsob uznášania sa súdnej rady (viď nižšie) zamedzí možnosť jednostranne politicky či inak motivovaného výberu kandidáta, nereflektujúceho názory sudcov.

Účasť sudcov pri výbere kandidátov na uvedené funkcie výraznou mierou umožní prezidentovi Slovenskej republiky do týchto ústavných funkcií menovať sudcov nielen odborne na vysokej úrovni, ale aj požívajúcich medzi sudcami vysoký morálny kredit a autoritu a predstavujúcich osobnosti schopné posilniť integritu súdnictva a jeho dôveryhodnosť.

V podstate rovnaké dôvody sú základom pre v **článku 141a ods. 3 písm. d)** upravené poverenie Súdnej rady Slovenskej republiky predkladať vláde návrhy kandidátov na sudcov, ktorí by mali pôsobiť za Slovenskú republiku v medzinárodných súdnych orgánoch.

Nezastupiteľnú úlohu musí mať Súdna rada Slovenskej republiky aj vo veciach disciplinárneho konania, ktorú úlohu rieši **článok 141a ods. 3 písm. e)** ustanovením oprávnenia Súdnej rady Slovenskej republiky voliť a odvolávať členov disciplinárnych senátov a ich predsedov z radov sudcov.

Platná Ústava Slovenskej republiky neobsahuje ustanovenia o disciplinárnej (kárnej) zodpovednosti sudcov, ani o spôsobe kreácie orgánu oprávneného disciplinárne trestať sudcov. Podľa platnej právnej úpravy kárnu zodpovednosť zisťujú a kárne opatrenia ukladajú kárne súdy, ktoré zisťujú tiež existenciu dôvodov pre zbavenie funkcie sudcu.

V ustanovení § 5 ods. 4 zákona č. 412/1991 Zb. o kárnej zodpovednosti sudcov v znení neskorších predpisov sa ustanovuje, že predsedu kárneho senátu, jeho zástupcu, členov kárneho senátu a potrebný počet náhradníkov vymenúva na tri roky predseda príslušného kárneho súdu zo sudcov tohto súdu, ktorá úprava je predmetom častej a oprávnenej kritiky. Princípom spravodlivého súdneho procesu a nezávislosti a nestrannosti kárneho súdu nezodpovedá doterajšia právna úprava, podľa ktorej predseda súdu, ktorý je z titulu svojej funkcie podľa zákona (§ 6 ods. 2 zákona č. 412/1991 Zb. o kárnej zodpovednosti sudcov v znení neskorších predpisov) oprávnený na podanie návrhu na začatie kárneho konania, je oprávnený rozhodovať tiež o zostavení kárneho súdu, ktorý o návrhu na kárne konanie rozhodne.

Požiadavka, aby právomoc zostavovať disciplinárne súdy bola zverená nezávislému orgánu, akým je práve Súdna rada Slovenskej republiky je preto plne oprávnená. Posilňuje sa tak aj ochrana postavenia sudcu ako ústavného činiteľa, o ktorého disciplinárnych previneniach bude rozhodovať orgán konštituovaný na základe Ústavy Slovenskej republiky.

V článku 141a ods. 3 písm. f) sa upravuje oprávnenie Súdnej rady Slovenskej republiky vyjadrovať sa k návrhu rozpočtu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pri zostavovaní návrhu štátneho rozpočtu. Vyjadrenie Súdnej rady Slovenskej republiky by preto v zmysle návrhu malo tvoriť súčasť návrhu rozpočtu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý podľa § 2 ods. 1 písm. a) bod 2 platného znenia zákona č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách v znení neskorších predpisov, tvorí jeho samostatnú rozpočtovú kapitolu.

V orgánoch Národnej rady SR by rozpočet Najvyššieho súdu SR mal predkladať predseda Najvyššieho súdu SR, podobne ako rozpočtovú kapitolu Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, ktorá pokrýva rozpočet celej prokuratúry Slovenskej republiky, predkladá jej generálny prokurátor.

V súlade s medzinárodne uznaným a požadovaným štandardom teda navrhovaný ústavný text predpokladá existenciu osobitnej rozpočtovej kapitoly pre súdy, ktorú by mala tvoriť rozpočtová kapitola pre Najvyšší súd Slovenskej republiky.

Ustanovenie prispeje k zrealizovaniu materiálnych potrieb a finančných výdavkov na efektívny, včasný a plynulý výkon súdnictva. So zreteľom na široko spektrálne zastúpenie sudcov súdov všetkých stupňov, ale aj odborníkov nominovaných prezidentom, Národnou radou SR a vládou, umožní všestranne zvažovať a v konečnom dôsledku zobjektivizovať potreby pre výkon súdnictva a tým aj požiadavky na finančné prostriedky, ktoré je treba v príslušnom roku rozpočtovať na zabezpečenie nielen riadneho chodu súdnictva, ale aj jeho požadovaného rozvoja.

Možno teda právom očakávať, že Súdna rada Slovenskej republiky dokáže objektívne posúdiť skutočne potrebný rozsah súdnych činností a v dôsledku toho aj výšku nevyhnutných nákladov, ktoré má štát vynaložiť na zabezpečenie práva občana na efektívnu súdnu ochranu.

Osobitnému významu právomocí, ktoré návrh priznáva Súdnej rade Slovenskej republiky vo vzťahu k otázkam postavenia súdov a sudcov a z toho vyplývajúcim závažným dôsledkom musí zodpovedať aj úprava spôsobu jej rozhodovania. So zámerom zabezpečiť čo najväčšiu objektívnosť a všestranné zváženie všetkých rozhodných okolností pri rozhodovaní zverenom súdnej rade sa v **článku 141a ods. 4** ustanovuje, že na prijatie platného uznesenia by mal byť potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých jej členov. Požadovaný spôsob rozhodovania vyžaduje, aby sa pri každom rozhodnutí dosiahla vždy dohoda medzi členmi Súdnej rady Slovenskej republiky z radov sudcov na jednej strane a ostatných členov na druhej strane a teda aby zástupcovia súdnej moci nemohli nanútiť svoju vôľu zástupcom ustanoveným inými mocami.

Podrobnejšiu úpravu spôsobu ustanovenia Súdnej rady, najmä spôsob voľby jej členov z radov sudcov, jej ďalšie právomoci v ústavou vymedzenom okruhu pôsobnosti, najmä v oblasti výchovy a vzdelávania sudcov, spolurozhodovania

v otázkach materiálneho a finančného zabezpečenia súdnictva a použitia rozpočtovaných prostriedkov, vytvárania pracovných podmienok pre sudcov a ďalších, ako aj vzťahy k orgánom správy a samosprávy súdov podrobnejšie upraví zákon.

K bodu 79

Navrhované nahradenie slov "správnych orgánov" slovami "verejnej správy" zodpovedá článku 46 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

So zreteľom na doterajšie skúsenosti z preskúmavania rozhodnutí orgánov verejnej správy súdmi sa javí ako dôvodné ďalšie rozšírenie právomoci súdov preskúmať aj rozhodnutia iných orgánov verejnej moci, pokiaľ tak ustanoví zákon (**napr. volebných komisií**). Rovnako je treba súdom zveriť aj právomoc preskúmať zákonnosť opatrení a iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon. Posilní sa tým súdna ochrana právnických a fyzických osôb pred neoprávnenými zásahmi do ich práv a slobôd.

K bodu 80

Návrh nielen spresňuje pojem prísediaceho sudcu ako laického prvku vo výkone súdnictva, ale zakotvením oprávnenia inej súdom splnomocnenej úradnej osoby rozhodnúť vo vyhradených veciach vytvára ústavný predpoklad pre odbremenenie sudcov od potreby osobne vydať rozhodnutia, ktoré priamo nesúvisia s rozhodnutím vo veci samej.

Navrhované oprávnenie súdom poverených úradných osôb (**napr. súdny tajomník, justičný čakateľ alebo vyšší súdny úradník a pod.**) rozhodnúť sa dotýka predovšetkým rozhodnutí, smerujúcich k príprave rozhodnutia vo veci samej, alebo sa týkajúcich nárokov a práv, ktoré nemajú bezprostredný a priamy vzťah k predmetu samotného sporu. Ide napríklad o rozhodnutia súdu o pribratí znalca, o pribratí tlmočníka, o odmene znalca či právneho zástupcu a ďalšie, ktoré z hľadiska ich počtu často tvoria nie nepodstatný rozsah rozhodovania sudcov, nesúvisia však priamo s rozhodnutím o podstate veci a celkom zbytočne tak zaťažujú množstvom vecí preťažených sudcov.

Platná ústavná úprava, predpokladajúca výlučne rozhodnutie súdu, t.j. senátu alebo samosudcu, neumožňuje aby zákon zveril kompetenciu vydať rozhodnutie inej úradnej osobe.

S uvedenou úpravou úzko súvisí zámer zákonom zriadiť inštitút vyšších súdnych úradníkov, ktorí by pôsobili najmä na prvoinštančných súdoch a v rámci zákonom im zverených kompetencií by rozhodovali v už spomínaných prípadoch.

Naznačená úprava prispeje nielen k zefektívneniu súdneho konania, ale môže výrazne skrátiť dĺžku súdneho konania a tak prispieť k realizácii ústavného práva každého na súdnu ochranu v primeranom čase a bez zbytočných prieťahov.

K bodu 81

Novoformulované ustanovenie ods. 4 čl. 142 počíta s možnosťou, že zákonom budú zriadené prostriedky a formy mimosúdneho riešenia sporov. Vytvára sa tak ústavný priestor pre zákonnú úpravu, ktorá by v súlade s vývojom v moderných európskych krajinách prispela nielen k odbremeneniu značnej časti súdnej agendy, ale prispela by aj k rýchlejšiemu a efektívnejšiemu riešeniu vzájomných sporov medzi fyzickými osobami a právnickými osobami.

Vzhľadom na skutočnosť, že napr. vedenie občiansko-právnych sporov pred súdnymi orgánmi, je aj vzhľadom na ceny právnych služieb v Slovenskej republike stále viac finančne náročné, pokladajú predkladatelia za potrebné, aby sa aj v našom ústavnom a právnom poriadku vytvorili zákonné predpoklady pre ich mimosúdne riešenia. Keď to povaha veci umožňuje možno predchádzať súdnym sporom napr. dosahovaním dohody za pomoci právnikov prostredníctvom tzv. **mimosúdneho vyjednávania**, strany v spore by tiež mohli mať možnosť uzatvoriť dohodu, že sa podriadia rozhodnutiu osobitného arbitra ktorého rozhodnutie akceptujú (**arbitrážne rozhodovanie**) alebo niektoré spory fyzických osôb môže zákon umožňovať riešiť osobitne školeným osobám (**mediátor**), ktoré povedú ich diskusiu (**môže sa uplatňovať pri sporoch medzi manželmi, nájomníkmi, spoluvlastníkmi a pod.**).

K bodu 82

Jeden z najväčších problémov slovenského súdnictva spočíva v nedostatku samosprávy. V rámci jeho organizačnej štruktúry neexistuje nezávislý orgán, ktorý by bol oprávnený účinne sa zúčastňovať na riešení všetkých dôležitých otázok súdnictva. Práve naopak, závislosť na mienke výkonnej moci predstavovanej ministrom spravodlivosti je takmer úplná.

Predložený návrh preto predpokladá aj zmenu zákonnej úpravy statusových vecí sudcov a správy a samosprávy súdnictva (**zákon o sudcoch a zákon o organizácii, správe a samospráve súdov**). V rámci týchto zákonných zmien sa vytvoria predpoklady na to, aby sa na riadení a správe súdnictva okrem Súdnej rady Slovenskej republiky výraznou mierou podieľali aj orgány sudcovskej samosprávy.

Takými orgánmi sa stanú sudcovské rady, ktorých vytvorenie predpokladá na zmenu Ústavy Slovenskej republiky nadväzujúca zákonná úprava.

V zákone sa upraví sudcovské rady nielen z hľadiska ich organizačného začlenenia do systému riadenia a správy súdnictva, ale aj ich zloženie a spôsob rozhodovania.

K bodu 83

Znenie článku 144 deklaruje nezávislosť výkonu sudcovskej funkcie a ustanovuje povinnosť sudcov riadiť sa pri rozhodovaní ústavou, ústavnými zákonmi, zákonom a medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, čím sa rozširuje zodpovednosť sudcov za riadny výkon ich ústavného poslania.

Navrhované znenie ods. 1 obsahuje aj ustanovenie o tom, že rozsah imunity sudcov ustanoví zákon. Takýmto zákonom je v súčasnosti napríklad zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého § 55 ods. 1 pre činy spáchané pri výkone sudcovskej funkcie alebo s súvislosťou s jej výkonom možno sudcu alebo prísediaceho trestne stíhať alebo vziať do väzby iba so súhlasom orgánu, ktorý ich vymenoval alebo zvolil.

K bodu 84

Podľa platnej Ústavy Slovenskej republiky volí sudcov na návrh vlády Slovenskej republiky Národná rada Slovenskej republiky najskôr na obdobie štyroch rokov. Po jeho uplynutí môžu byť sudcovia, opäť na návrh vlády, zvolení Národnou radou Slovenskej republiky bez časového obmedzenia.

Počas uvedeného štvorročného obdobia, z praktického hľadiska správne považovaného aj za akési "skúšobné obdobie", je nezávislosť sudcu bez pochybností obmedzená.

Je tomu tak už len v dôsledku skutočnosti, že po uplynutí štvorročného obdobia je sudca vystavený nebezpečenstvu, že vláda (v skutočnosti minister spravodlivosti) návrh na jeho voľbu na neobmedzený čas nepodá.

Úskalia tohto systému celkom zjavne potvrdila prax pri voľbe sudcov po uplynutí štyroch rokov od ich prvej voľby v roku 1997. Minister spravodlivosti v tom čase odmietol navrhnúť na znovuzvolenie 12 sudcov, a to bez udania dôvodu a bez možnosti dotknutých sudcov účinne sa proti takému postupu brániť.

Len na základe ostrých a médiami podporených námietok Združenia sudcov Slovenska boli návrhy na znovuzvolenie sudcov predložené Národnej rade Slovenskej republiky, ktorá prevažnú väčšinu dotknutých sudcov zvolila na neobmedzený čas.

Uvedený postup bol predmetom výhrad celej rady medzinárodných inštitúcií, vrátane Expertnej komisie Rady Európy a predstavoval nielen bezprecedentný zásah do sudcovskej nezávislosti, ale de facto aj závažné obmedzenie ústavnej kompetencie Národnej rady Slovenskej republiky rozhodovať s konečnou platnosťou o voľbe sudcov na neobmedzený čas. Celkom zreteľne sa tak preukázalo, že spomínaný stav pre nesplnenie požiadaviek na ochranu nezávislosti a chýbajúcu transparentnosť dôvodov je neprijateľný, keďže ide o otázku základného princípu nezávislosti súdnictva.

Neslobodno prehliadať, že za daného stavu nemožno ako dôvod nepredloženia návrhu na voľbu vylúčiť ani politické dôvody či nespokojnosť ministerstva spravodlivosti so súdnymi rozhodnutiami, ako na to bolo poukázané aj v správe expertnej misie Európskej komisie z novembra 1997.

Medzi sudcami bolo verejným tajomstvom, že viacerí tzv. štvorroční sudcovia sa snažili vyhýbať rozhodovaniu sporov, v ktorých ako účastníci vystupovali členovia vlády alebo im blízke osoby (napr. žaloby členov vlády proti médiám na ochranu osobnosti), pretože mali obavy, že v prípade rozhodnutia pre nich nepriaznivým spôsobom to môže sťažiť ich prevolenie na neobmedzený čas.

Prenesením kompetencie menovať sudcov na občanmi v priamych voľbách zvoleného prezidenta Slovenskej republiky, a to na základe návrhu Súdnej rady Slovenskej republiky a na časovo neobmedzené obdobie sa v otázke nominácie sudcov na ústavnom základe reálne zaručí nezávislosť súdnictva. Potreba preveriť prípadných kandidátov na funkciu sudcu nájde svoje uplatnenie v sprísnení podmienok pre uchádzanie sa o sudcovskú funkciu.

Zákonom sa podrobnejšie upravujú predpoklady pre výber vhodných uchádzačov na funkciu sudcu, a to na báze predchádzajúcej dlhodobejšej odbornej prípravy, výberového konania a kolektívneho posudzovania morálnych a osobnostných predpokladov a odborných schopností kandidátov.

Napriek tomu, že sudca ako reprezentant jednej z troch mocí v štáte je ústavným činiteľom, platná Ústava Slovenskej republiky vo vzťahu k sudcom všeobecných súdov na rozdiel od sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky neobsahuje žiadne ustanovenia, ktoré by upravovali základné podmienky pre výkon funkcie sudcu.

Navrhovaná úprava tento závažný nedostatok odstraňuje tým, že ustanovuje občianstvo Slovenskej republiky, voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky, vek 30 rokov a vysokoškolské právnické vzdelanie za základné predpoklady pre výkon funkcie sudcu, pričom na podrobnejšiu úpravu predpokladov pre túto ústavnú funkciu ako aj na úpravu postupu pri menovaní splnomocňuje zákon.

Predkladaný návrh odstraňuje aj absenciu priamo v Ústave Slovenskej republiky upravenej povinnosti sudcu zložiť do rúk prezidenta predpísaný sľub ako jedného zo základných predpokladov ujatia sa svojej ústavnej funkcie tak, ako to upravuje nielen u sudcov ústavného súdu, ale aj v prípade ostatných ústavných činiteľov.

Obsah sľubu je v maximálne možnej miere prispôsobený obsahu sľubu sudcov ústavného súdu, pri rešpektovaní odlišnosti funkcie sudcu všeobecného súdu ako orgánu štátu oprávneného na výkon súdnictva, t.j. povereného výkladom práva za účelom jeho aplikácie pri plnení v článku 142 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky vymedzených úloh.

Doteraz v zákone č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov upravený sľub sudcov bol prenesený do ústavného textu a doplnený aj o ich záväzok rešpektovať aj medzinárodné zmluvy, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky, pokiaľ boli riadne ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

V súvislosti s prechodom oprávnenia menovať a odvolávať sudcov na prezidenta Slovenskej republiky sa do rúk hlavy štátu, na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky, vkladá aj právomoc menovať predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Zachovaná pritom zostáva povinnosť vymenovať týchto súdnych funkcionárov výlučne zo sudcov najvyššieho súdu, rovnako ako päť ročné časové obmedzenie výkonu týchto funkcií a neprípustnosť opakovaného vymenovania tej istej osoby do uvedených funkcií viackrát než v dvoch bezprostredne po sebe nadväzujúcich funkčných obdobiach.

K bodu 85

Ustanovenie v súlade s požiadavkou po nezávislom a nestrannom rozhodovaní sudcov v ods. 1 formuluje požiadavku, aby vymenovaný sudca, ktorý je členom politickej strany alebo politického hnutia, sa vzdal svojho členstva v politickej strane alebo hnutí ešte pred zložením svojho sudcovského sľubu.

V ods. 2 sa definuje funkcia sudcu ako povolanie a zjednocuje sa nezlučiteľnosť výkonu funkcie sudcu s inými funkciami činnosťami rovnako, ako to ústava vyžaduje v prípade sudcov ústavného súdu.

Ustanovenie tiež konštatuje, že dňom, keď sa sudca ujíma svojej funkcie, zaniká jeho poslancský mandát a členstvo vo vláde Slovenskej republiky.

K bodu 86

Platný ústavný text v čl.146 iba konštatuje, že sudca sa môže svojej funkcie vzdať. Na rozdiel od ostatných štátnych funkcionárov o ktorých sa zmieňuje ústava neprecizuje spôsob, akým tak sudca môže urobiť a tiež ani to, kedy v takomto prípade zaniká jeho funkcia. Ustanovenie preto aj v súvislosti s novým spôsobom kreovania sudcov konštatuje, že sudca sa môže svojej funkcie vzdať písomným oznámením prezidentovi Slovenskej republiky a tiež, že jeho funkcia v takom prípade zaniká uplynutím kalendárneho mesiaca, v ktorom bolo písomné oznámenie o vzdaní sa funkcie doručené.

K bodu 87

V predloženom návrhu sa dôvody pre obligatórne (článok 147 ods. 1) i fakultatívne (článok 147 ods. 2) odvolanie sudcu v porovnaní s existujúcim ústavným stavom zásadne nemenia, s výnimkou prípadu ak u sudcu došlo k zániku jeho voliteľnosti do Národnej rady Slovenskej republiky. Ustanovenie však mení orgán oprávnený sudcu odvolať z funkcie, čo už bolo zdôvodnené v predchádzajúcom texte.

Navrhuje sa, aby prezident na návrh súdnej rady sudcu odvolal na základe právoplatného odsudzujúceho rozsudku pre úmyselný trestný čin, na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu pre čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu alebo ak zanikla jeho voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky.

Pokiaľ teda v prvom prípade návrh počíta s ústavnou povinnosťou prezidenta Slovenskej republiky konať, akonáhle sa od súdnej rady dozvie o skutočnostiach ktoré sú podľa ústavy dôvodom na odvolanie sudcu a v druhom prípade formuluje iba oprávnenie prezidenta Slovenskej republiky, ktoré tento vzhľadom na konkrétne okolnosti nemusí vždy využiť.

V prípade, ak sudcovi jeho zdravotný stav dlhodobo (najmenej počas jedného roka) nedovoľuje riadne vykonávať sudcovské povinnosti alebo ak sudca dosiahol vek

65 rokov, sa dáva prezidentovi možnosť, aby na návrh súdnej rady zvážil jeho odvolanie. Návrh v takomto prípade upúšťa od povinnosti vyžiadať si stanovisko disciplinárneho súdu, pretože stanovisko sudcov bude de facto vyplývať z návrhu súdnej rady.

Návrh odstraňuje aj nelogickú rozdielnosť platnej ústavnej úpravy, podľa ktorej u sudcov všeobecných súdov je odsúdenie pre úmyselný trestný, či disciplinárne rozhodnutie pre čin nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu obligatórnym dôvodom ich odvolania, u sudcov ústavného súdu však uvedené doposiaľ patrilo iba medzi fakultatívne dôvody pre ich odvolanie.

K bodu 88

Nepreložiteľnosť sudcu z iných než disciplinárnych dôvodov je jedna zo základných zásad a záruk sudcovskej nezávislosti a práva každého na spravodlivý súdny proces, vrátane práva na zákonného sudcu. V dôsledku toho je nevyhnutné, aby doteraz v zákone o súdoch a sudcoch obsiahnutá úprava princípu nepreložiteľnosti sudcu bola zakotvená v Ústave Slovenskej republiky.

Návrh zároveň konštatuje, že dôvody prerušenia výkonu sudcovskej funkcie, podmienky pre dočasné pozastavenie funkcie sudcu alebo pre dočasné pridelenie sudcu ustanoví zákon a tiež, že zákon ustanoví spôsob ustanovenia prísediacich sudcov.

K bodu 89.

Ustanovenie v súvislosti s rozšírením obsahu ôsmej hlavy Ústavy Slovenskej republiky mení jej názov.

K bodu 90.

Ustanovenie zriaďuje nový ústavný inštitút verejného ochrancu základných práv a slobôd, ktorý v ústavnom systéme Slovenskej republiky doposiaľ chýbal.

Ods.1 definuje základné zameranie činnosti verejného ochrancu základných práv a slobôd, ktorý by sa mal v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom

spolupodielat' na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, pokiaľ je takéto konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť orgánov verejnej správy v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

Ustanovenie otvára priestor pre paralelné pôsobenie viacerých ústavných orgánov pri ochrane základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb.

Navrhovatelia pri uvedenom vychádzajú z poznania toho, že ochrana základných práv a slobôd sa v modernej spoločnosti inštitucionálne zabezpečuje tak systémom súdnej, ako aj mimosúdnej ochrany, pričom ich jednotlivé zložky dokážu paralelne vedľa seba pôsobiť bez toho, aby sa vzájomne prekryvali, alebo aby vznikali ich vzájomné kompetenčné konflikty.

Ods. 2 základným spôsobom upravuje spôsob ustanovovania a požadované podmienky ktoré musí spĺňať osoba, ktorá môže vykonávať funkciu verejného ochráncu základných práv a slobôd. Verejného ochráncu základných práv a slobôd by mala voliť Národná rada Slovenskej republiky z kandidátov, ktorých jej navrhne najmenej 15 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. Voľbu Národnou radou Slovenskej republiky podmieňuje skutočnosť, že ide o parlamentného zmocnenca, ktorého významnou úlohou bude pravidelne informovať zákonodarný zbor nielen o svojej činnosti, ale najmä o zistených nedostatkoch v konaní a rozhodovaní orgánov verejnej správy Národnej rade Slovenskej republiky. Verejný ochránca základných práv a slobôd by teda mal prispievať k ochrane základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb na území Slovenskej republiky nielen preverovaním ich jednotlivých sťažností voči konaniu, rozhodovaniu alebo nečinnosti orgánov verejnej správy a teda spolupôsobením pri riešení problémov jednotlivcov, ale pravidelnými informáciami pre Národnú radu Slovenskej republiky by mal prispievať tak k jej uplatňovaniu vlastných kontrolných kompetencií, ako aj k potrebnému skvalitňovaniu legislatívnych úprav zameraných najmä na úpravu činnosti verejnej správy.

Ods. 3 vymenúva základné kompetencie verejného ochráncu základných práv a slobôd. Okrem oprávnenia predkladať najmenej raz do roka písomnú správu o svojej činnosti a o zistených nedostatkoch v konaní a rozhodovaní orgánov verejnej správy Národnej rade Slovenskej republiky, by tento slovenský "ombudsman" mal byť oprávnený využívať získané skúsenosti z každodenného spolupôsobenia pri ochrane

základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy aj tým, že by mal mať oprávnenie podávať návrhy, aby ústavný súd rozhodol o súlade všeobecne záväzného nariadenia podľa článku 68 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a tiež aj návrhy, aby ústavný súd rozhodol o súlade všeobecne záväzného právneho predpisu miestneho orgánu štátnej správy alebo všeobecne záväzného nariadenia orgánu územnej samosprávy vydaného podľa článku 71 ods. 2 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi, s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy.

Vzhľadom na to, že nie je potrebné, aby podrobnosti o výbere a odvolávaní verejného ochráncu základných práv a slobôd, jeho postavení, pôsobnosti, základných pravidiel činnosti a o odbornom, organizačnom a technickom zabezpečení Kancelárie verejného ochráncu základných práv a slobôd upravovala Ústava Slovenskej republiky, navrhovaný ods. 4 ustanovuje, že uvedené upraví zákon.

K bodu 91

Ide o prechodné a záverečné ustanovenie. Ustanovenie v odseku 1 rieši vymenovanie sudcov, ktorým podľa doterajšej ústavnej úpravy uplynula doba štyroch rokov prvej voľby za sudcu tak, aby do funkcie bez časového obmedzenia mohli byť ustanovení aj v prípadoch, keď nedosiahli vek 30 rokov, ktoré obmedzenie v čase ich prvej voľby nebolo v Ústave zakotvené. V odseku 2 potvrdzuje princíp právnej istoty trvania sudcovského mandátu všetkých sudcov, ustanovených do funkcie do nadobudnutia účinnosti tejto novely, a o bez časového obmedzenia.

So zreteľom na nové postavenie, spôsob tvorby a teda aj inú formu legitimacy, úlohy a zodpovednosť, ktoré vyplynú pre predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky najmä z ústavnej funkcie predsedu Súdnej rady Slovenskej republiky a pre podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a to nielen k Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, ale aj ako reprezentantov všetkých sudcov Slovenskej republiky sa navrhuje, aby predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a podpredseda

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zostali vo funkcii až do ustanovenia predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa tohto ústavného zákona.

Ustanovenie v ods. 4 tiež konštatuje, že sudcov ústavného súdu, ktorí boli vymenovaní pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona sa nedotýka ustanovenie čl. 134 ods. 2 prvá veta (**Sudcov ústavného súdu vymenúva na návrh Národnej rady Slovenskej republiky na dvanásť rokov prezident Slovenskej republiky**) a ods. 3 druhá veta (**Tá istá osoba nemôže byť opakovane vymenovaná za sudcu ústavného súdu**).

K čl. II

Ustanovenie konštatuje, že tento ústavný zákon by mal nadobudnúť účinnosť 1. októbra 2000 okrem čl. 125a, čl. 127, 127a a čl. 134 ods. 1 a 3, ktoré nadobudnú účinnosť dňom vymenovania sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky podľa čl. 134 ods. 1 a okrem čl. 141a, čl. 145, 146 a 147, ktoré nadobúdajú účinnosť dňom ustanovenia všetkých členov Súdnej rady Slovenskej republiky.

DOLOŽKA ZLUČITELNOSTI

1. Navrhovateľ zákona: poslanci Národnej rady Slovenskej republiky
2. Názov návrhu zákona: návrh ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení ústavného zákona č. 244/1998 Z. z. a ústavného zákona č. 9/1999 Z. z.
3. V práve Európskej únie je problematika návrhu zákona upravená v:
  - čl. 6 ods. 1 a 2. Zmluvy o Európskej únii v amsterdamskom znení
  - čl. 6 Európskej dohody o pridružení uzatvorenej medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na strane jednej a Slovenskou republikou na strane druhej
4. Návrh zákona svojou problematikou nepatrí medzi prioritné oblasti aproximácie práva uvedené v čl. 70 Európskej dohody o pridružení a svojou problematikou nepatrí ani medzi priority odporúčané v Bielej knihe.
5. Charakteristika právnych noriem Európskej únie, ktorými je upravená problematika návrhu zákona:

Podľa článku 6 ods. 1 a 2. Zmluvy o Európskej únii v amsterdamskom znení je únia založená na princípoch slobody, demokracie, rešpektovaní ľudských práv a základných slobôd a právneho štátu, ktoré sú spoločné členskými štátmi. Únia rešpektuje základné ľudské práva, ako ich zaručuje Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaný v Ríme 4. novembra 1950 a ktoré vyplývajú z ústavných tradícií členských štátov ako základných princípov práva Spoločenstva.

Podľa článku 6 Európskej dohody o pridružení rešpektovanie demokratických zásad a ľudských práv zakotvených v Helsinskom záverečnom akte a Parížskej charte pre novú Európu, ako aj zásad trhovej ekonomiky podnecuje domácu a zahraničnú politiku zmluvných strán a vytvára podstatné prvky súčasného pridruženia.

6. Vyjadrenie stupňa kompatibility s právnou normou Európskej únie: úplná

Hospodársky a finančný dosah návrhu

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z.z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov v § 68 ods. 3 ustanovuje medzi požiadavkami na obsah dôvodovej správy návrhu zákona aj požiadavku na jeho zhodnotenie z hľadiska hospodárskeho a finančného dosahu, najmä vplyvu na štátny rozpočet, nároku na pracovné sily a organizačné zabezpečenie, ako aj rozbor ďalších otázok nevyhnutný na všestranné posúdenie návrhu.

V prípade legislatívneho návrhu, ktorý smeruje k zmene a doplneniu Ústavy Slovenskej republiky ako jej základného zákona treba zdôrazniť, že vo viacerých prípadoch ústavná úprava upravuje len základné rámce, podľa ktorých však vlastnú úpravu vykoná zákon.

V takomto prípade možno síce hovoriť už pri ústavnej úprave o tom, že tu hospodársky a finančný dosah bude, avšak jeho konkrétna výška bude často závisieť od konkrétnej podoby vykonávacieho zákona.

Je treba tiež pripomenúť, že aj ak v súčasnosti existuje predstava takejto konkrétnej vykonávacej úpravy, ústava bude v budúcnosti umožňovať aj inú zákonnú úpravu, s iným hospodárskym a finančným dosahom.

Predložený návrh ústavného zákona vyvolá vo viacerých prípadoch priame i nepriame nároky na štátny rozpočet ako aj ďalšie hospodárske dôsledky.

Z hľadiska nárokov na rozpočtovú sústavu Slovenskej republiky treba predovšetkým spomenúť tieto prípady:

- a) Rozšírenie pôsobnosti Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky (čl. 60 a nasledujúce). Rozsah činnosti NKÚ SR navrhovaný v predloženom návrhu v porovnaní s rokom 2000 bude mať bezprostredný dopad na štátny rozpočet v príslušnom roku. Konkrétna výška však bude závisieť od rozsahu vyplývajúceho z vykonávajúceho zákona. Pre rok 2000 je rozpisovaný záväzný limit počtu zamestnancov pre NKÚ SR vo výške 230 zamestnancov s objemom plátov 54 004 tis. Sk a priemernou mesačnou mzdou 19 567,- Sk.

Na zvládnutie rozšírenej pôsobnosti NKÚ SR bude musieť vykonávacia úprava počítať s rozšírením počtu zamestnancov.

- b) Prenos výkonu určených úloh miestnej štátnej správy na orgány územnej samosprávy (čl. 65 – 69). Finančný dopad bude závislý od počtu vyšších územných celkov, ako aj od kompetencií, ktoré budú riešené na úrovni obcí, a vyšších územných celkov. Koncepcia decentralizácie uvažuje o úspore počtu zamestnancov a teda aj miezd a platov. Priemerná mzda v aparátoch krajských a okresných úradov na rok 2000 je rozpočtovaná vo výške 10 690,- Sk. Konkrétna výška úspory, prípadne ďalších dopadov vyplynie z vykonávacej úpravy.
- c) Vytvorenie vyšších územných celkov (čl. 65-69). Navrhovaná úprava v zásade neprináša oproti súčasnému stavu nové nároky na rozpočet. Platná ústava už totiž počíta z vyššími samosprávnymi územnými celkami a predložený návrh predstavuje dopracovanie platného stavu tak, aby bolo možné nový stupeň samosprávy, vrátane jej zákonného ustanovenia, realizovať. Konkrétna výška dopadov na štátny rozpočet a ďalšie rozpočty však bude priamo závislá od obsahu vykonávacích zákonov. Tie ustanovia počet vyšších územných celkov, ich orgány, počty poslancov, dajú odpoveď na otázku ich profesionalizácie. Tieto výdavky bude možné členiť na bežné výdavky na voľby do orgánov (raz za štyri roky) a na prevádzku. Ďalej to budú kapitálové výdavky, ktorých výšku bude ovplyvňovať umiestnenie sídla vyššieho územného celku, technika podľa počtu zamestnancov a poslancov, dopravné prostriedky, počítačové a telekomunikačné siete. Priame nároky na rozpočty preto nevyvoláva nová (či skôr modifikovaná) ústavná úprava, ale vyvolajú ich konkrétne vecné riešenia v zákone o samospráve vyššieho územného celku.
- d) Rozšírenie agendy a počtu sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky (čl. 125 a nasl.). Zvýšenie počtu sudcov (o troch) znamená bezprostredný dopad na štátny rozpočet zhruba vo výške cca 3 141,- Sk.

- e) Reforma súdnictva, osobitne zriadenie Súdnej rady Slovenskej republiky (čl. 141a). Predpokladáme, že súdna rada nebude mať významnejší dopad na štátny rozpočet, obdobne ako to bolo v prípade vzniku iných podobných rád, ktoré už v súčasnosti existujú. Treba však tiež upozorniť na skutočnosť, že zriadenie tohoto orgánu umožní zredukovať administratívny útvar pre správu súdnictva na ministerstve spravodlivosti.
- f) Vyšší súdni funkcionári (čl. 142 ods.2). Vytvorenie kategórie vyšších štátnych funkcionárov bude mať bezprostredný dopad na štátny rozpočet. Konkrétna výška tohto dopadu bude závisieť od počtu a zmeny systému odmeňovania týchto funkcionárov. Tieto otázky bude tiež riešiť vykonávacia úprava.
- g) Verejný ochranca základných práv a slobôd (čl. 151a). Vytvorenie Kancelárie verejného ochrancu základných práv a slobôd s asi 20 pracovníkmi by pri systéme odmeňovania na úrovni aparátu ústredného orgánu znamenalo finančný dopad asi 5 662 tis. Sk.

Ostatné ustanovenia, ktoré obsahuje predložený návrh novely ústavy podľa nášho názoru nemajú bezprostredný dopad na štátny rozpočet alebo na rozpočty obcí, prípadne budúce rozpočty vyšších územných celkov. Celý rad týchto ustanovení predstavuje lepšiu, či presnejšiu formuláciu ústavného textu. Osobitne tam, kde už v minulosti vznikli spory o výklad ústavy možno očakávať, že dôjde k úspore prostriedkov, ktoré bolo potrebné vynakladať v súvislosti s rozhodovaním Ústavného súdu Slovenskej republiky ale aj ďalších orgánov.

Navrhovaná nová koncepcia vzťahu vnútroštátneho a medzinárodného práva je z hľadiska bezprostredných nárokov na štátny rozpočet neutrálna, avšak nepochybne možno konštatovať, že otvorenejšia, modernejšia ústavná úprava, ktorá Slovensku umožní rýchlejšie a kvalitnejšie zvládnuť integračné procesy v Európe a vo svete, bude mať sprostredkovane aj zásadný pozitívny hospodársky význam.

V tomto zmysle navrhovateľa vychádzajú z presvedčenia, že návrh ústavného zákona, ktorým navrhujú zmeniť a doplniť Ústavu Slovenskej republiky bude, napriek zvýšeným nárokom na verejné rozpočty v niektorých prípadoch, ako komplex opatrení smerovať k podstatne kvalitnejšiemu fungovaniu nášho ústavného systému.

Podstatne kvalitnejšie fungovanie ústavného systému znamená prehĺbovanie demokratických mechanizmov života štátu, ale aj občianskej spoločnosti a občanov ako aj právnických osôb. Umožní oveľa efektívnejšie zapájanie Slovenskej republiky do prístupových procesov vo vzťahu k Európskym spoločenstvám, Európskej únii a systému kolektívnej bezpečnosti v rámci Severoatlantického paktu, ako aj ďalších integračných európskych a svetových procesov.

Dobre fungujúci ústavný systém bude mať v tomto svetle aj zásadný pozitívny dopad na hospodársky život štátu. Komplexné pozitívne hospodárske dôsledky navrhovanej novely budú mať niektoré bezprostredný, väčšina však dlhodobý charakter.

Navrhovatelia sú presvedčení, že tieto pozitívne hospodárske dôsledky mnohonásobne prekročia nároky niektorých ustanovení na prostriedky z verejných rozpočtov. Z tohto hľadiska považujú navrhovanú novelu za spoločensky efektívnu aj z pohľadu jej komplexných hospodárskych účinkov.

Ministerstvo financií SR
Odbor štátneho rozpočtu

Bratislava 24.5.2000

Vážený pán

Ivan Šimko
poslanec Národnej rady
Slovenskej republiky

**Vec: stanovisko odboru štátneho rozpočtu k rozpočtovým
dôsledkom Návrhu skupiny poslancov Národnej rady
Slovenskej republiky na vydanie ústavného zákona, ktorým
sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992
Zb. v znení ústavného zákona č. 244/1998 Z.z. a ústavného
zákona č. 9/1999 Z.z.**

Predpokladané nároky navrhovaného ústavného zákona na štátny rozpočet, ako aj ďalšie hospodárske dôsledky a dopady, uvádzajú predkladatelia v rámci dôvodovej správy - v časti Hospodársky a finančný dosah.

Ako sa v konštatuje aj v predloženom návrhu, vo viacerých prípadoch ústavná úprava upravuje len základné rámce, podľa ktorých sa vlastná úprava vykoná zákonom. Preto bude konkrétna výška finančného dosahu závisieť od konkrétnej podoby vykonávacieho zákona.

V prípade zákonov, ktoré sa v súvislosti s navrhovanou novelou ústavy predpokladajú prijať už v roku 2000, nemožno rátať s vyčlenením finančných prostriedkov nad rámec schváleného zákona o štátnom rozpočte na rok 2000.

Súčasne možno predpokladať, že novelou sa dosiahnu isté hospodárske a finančné úspory v dôsledku toho, že sa zdokonalí ústavný systém štátu.

S nárokmi navrhovaného ústavného zákona na štátny rozpočet tak, ako ich formulujú navrhovatelia, sa odbor štátneho rozpočtu stotožňuje.

Ing. Miloš Nosál, CSc.
riaditeľ odboru
štátneho rozpočtu

**Úplné znenie príslušných článkov Ústavy Slovenskej republiky s vyznačením
navrhovaných zmien**

**PRVÁ HLAVA
Prvý oddiel
ZÁKLADNÉ USTANOVENIA**

Čl. 1

(1) Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.

(2) Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.

Čl. 7

(1) Slovenská republika môže na základe slobodného rozhodnutia vstúpiť do štátneho zväzku s inými štátmi. O vstupe do štátneho zväzku s inými štátmi alebo o vystúpení z tohto zväzku sa rozhodne ústavným zákonom a následným referendum.

(2) Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou alebo na jej základe preniesť časť svojich zvrchovaných práv na medzinárodnú organizáciu, ktorej je členom; ak to ustanovuje medzinárodná zmluva a ak takáto medzinárodná organizácia vydáva právne záväzné akty, sú tieto priamo záväzné a majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.

(3) Slovenská republika sa môže s cieľom zachovať mier, bezpečnosť a demokratický poriadok v Európe za podmienok ustanovených medzinárodnou zmluvou zaradiť do organizácie vzájomnej kolektívnej bezpečnosti.

(4) Na platnosť medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodných politických zmlúv, medzinárodných zmlúv vojenskej povahy, medzinárodných zmlúv z ktorých vzniká Slovenskej republike členstvo v medzinárodných organizáciách, medzinárodných hospodárskych zmlúv všeobecnej povahy, medzinárodných zmlúv na ktorých vykonanie je potrebný zákon a medzinárodných zmlúv, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, sa vyžaduje pred ratifikáciou súhlas Národnej rady Slovenskej republiky.

(5) Medzinárodné zmluvy na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a ktorými je Slovenská republika viazaná, majú prednosť pred jej zákonmi.

DRUHÁ HLAVA

ZÁKLADNÉ PRÁVA A SLOBODY

Prvý oddiel

VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

Čl. 11

zrušený

Čl. 17

(1) Osobná sloboda sa zaručuje.

(2) Nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.

(3) Obvineného alebo podozrivého z trestného činu možno zadržať len v prípadoch ustanovených zákonom. Zadržaná osoba musí byť ihneď oboznámená s dôvodmi zadržania, vypočutá a najneskôr do 48 hodín prepustená na slobodu alebo odovzdaná súdu. Sudca musí zadržanú osobu do 48 hodín a **pri obzvlášť závažných**

trestných činoch do 72 hodín od prevzatia vypočúť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu.

(4) Obvineného možno zatknúť iba na odôvodnený písomný príkaz sudcu. Zatknutá osoba musí byť do 24 hodín odovzdaná súdu. Sudca musí zatknutú osobu do 48 hodín a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín od prevzatia vypočúť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu.

(5) Do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

(6) Zákon ustanoví, v ktorých prípadoch možno prevziať osobu do ústavnej zdravotníckej starostlivosti alebo ju v nej držať bez jej súhlasu. Takéto opatrenie sa musí do 24 hodín oznámiť súdu, ktorý o tomto umiestnení rozhodne do piatich dní.

(7) Skúmanie duševného stavu osoby obvinenej z trestného činu je možné iba na písomný príkaz súdu.

Čl. 18

(1) Nikoho nemožno poslať na nútené práce alebo nútené služby.

(2) Ustanovenie odseku 1 sa nevzťahuje na

- a) práce ukladané podľa zákona osobám vo výkone trestu odňatia slobody alebo osobám vykonávajúcim iný trest, nahrádzajúci trest odňatia slobody,
- b) vojenskú službu alebo inú službu ustanovenú zákonom namiesto povinnej vojenskej služby,
- c) službu vyžadovanú na základe zákona v prípade živelných pohrôm, nehôd alebo iného nebezpečenstva, ktoré ohrozuje životy, zdravie alebo značné majetkové hodnoty,
- d) konanie uložené zákonom na ochranu života, zdravia alebo práv iných,
- e) prácu alebo službu, ktorá na základe zákona tvorí súčasť bežných občianskych povinností,

Čl. 25

(1) Obrana Slovenskej republiky je **povinnosťou a vecou cti občanov. Zákon ustanoví rozsah a medze brannej povinnosti.**

(2) Nikoho nemožno nútiť, aby vykonával vojenskú službu, ak je to v rozpore s jeho svedomím alebo náboženským vyznaním. Podrobnosti ustanoví zákon.

Čl. 26

(1) Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.

(2) Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Vydávanie tlače nepodlieha povolovaciemu konaniu. Podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povoleniu štátu. Podmienky ustanoví zákon.

(3) Cenzúra sa zakazuje.

(4) Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

(5) **Orgány verejnej moci** majú povinnosť primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Podmienky a spôsob vykonania ustanoví zákon.

Čl. 37

(1) Každý má právo sa slobodne združovať s inými na ochranu svojich hospodárskych a sociálnych záujmov.

(2) Odborové organizácie vznikajú nezávisle od štátu. Obmedzovať počet odborových organizácií, ako aj zvýhodňovať niektoré z nich v podniku alebo v odvetví, je neprípustné.

(3) Činnosť odborových organizácií a vznik a činnosť iných združení na ochranu hospodárskych a sociálnych záujmov možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenie v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu bezpečnosti štátu, verejného poriadku alebo práv a slobôd druhých.

(4) Právo na štrajk sa zaručuje. Podmienky ustanoví zákon. Toto právo nemajú sudcovia, prokurátori, príslušníci ozbrojených síl a ozbrojených zborov, príslušníci Hasičského a záchranného zboru a zamestnanci hasičských a záchranných zborov obcí a miest.

Osmy oddiel

SPOLOČNÉ USTANOVENIA K PRVEJ A DRUHEJ HLAVE

Čl. 51

Domáhať sa práv uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 až 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

(2) Podmienky a rozsah obmedzenia základných práv a slobôd v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu, ustanoví ústavný zákon

TRETIA HLAVA
Druhý oddiel
NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Článok 60

(1) Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky je nezávislý orgán na kontrolu hospodárenia:

- a) s prostriedkami rozpočtov, ktoré podľa zákona schvaľuje Národná rada Slovenskej republiky,**
- b) s majetkom, záväzkami, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami štátu, verejnoprávnych inštitúcií a Fondu národného majetku Slovenskej republiky,**
- c) s tým majetkom, finančnými prostriedkami a majetkovými právami obcí a vyšších územných celkov, ktoré získali na úhradu nákladov na prenesený výkon štátnej správy,**
- d) s majetkom, záväzkami, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami, za ktoré Slovenská republika prevzala záruku,**
- e) s majetkom, finančnými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami a finančnými prostriedkami, ktoré boli poskytnuté Slovenskej republike, právnickým osobám alebo fyzickým osobám, ktoré hospodária s prostriedkami štátneho rozpočtu alebo nakladajú so štátnym majetkom, v rámci rozvojových programov alebo z iných podobných dôvodov zo zahraničia.**

(2) Kontrolná pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu sa vzťahuje na:

- a) vládu Slovenskej republiky, ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy Slovenskej republiky a orgány im podriadené,**

- b) štátne orgány a právnické osoby, u ktorých vykonávajú funkciu zakladateľa alebo zriaďovateľa ústredné orgány štátnej správy alebo iné štátne orgány,
- c) štátne úrady a osobitné zariadenia Slovenskej republiky v zahraničí,
- d) obce a vyššie územné celky,
- e) štátne účelové fondy, verejnoprávne inštitúcie zriadené zákonom, právnické osoby v ktorých majú majetkovú účasť verejnoprávne inštitúcie, právnické osoby s majetkovou účasťou štátu, právnické osoby, ktoré hospodária s prostriedkami štátneho rozpočtu, hospodária alebo nakladajú so štátnym majetkom,
- f) Fond národného majetku Slovenskej republiky, právnické osoby s majetkovou účasťou Fondu národného majetku Slovenskej republiky,
- g) fyzické osoby, ktoré hospodária s prostriedkami štátneho rozpočtu, hospodária alebo nakladajú so štátnym majetkom.

Čl. 61

(1) Na čele najvyššieho kontrolného úradu je predseda. Predsedu a podpredsedov najvyššieho kontrolného úradu volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky.

(2) Za predsedu a podpredsedu najvyššieho kontrolného úradu môže byť zvolený každý občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný do Národnej rady Slovenskej republiky.

(3) Tá istá osoba môže byť zvolená za predsedu a podpredsedu najvyššieho kontrolného úradu najviac v dvoch po sebe nasledujúcich päťročných obdobiach.

(4) Funkcia predsedu a podpredsedu najvyššieho kontrolného úradu je nezlučiteľná s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, alebo s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou,

s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku, vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti.

Čl. 63

Postavenie, pôsobnosť, vnútorné organizačné členenie a základné pravidlá kontrolnej činnosti najvyššieho kontrolného úradu ustanoví zákon.

ŠTVRTÁ HLAVA ÚZEMNÁ SAMOSPRÁVA

Čl. 64

Územnú samosprávu tvoria obec a vyšší územný celok.

Čl. 64a

(1) Obec a vyšší územný celok sú samostatnými územnými a správnymi celkami Slovenskej republiky, združujúcimi osoby, ktoré majú na ich území trvalý pobyt.

(2) Obec a vyšší územný celok majú právo na samosprávu. Podrobnosti ustanoví zákon.

Čl. 65

(1) Obec a vyšší územný celok sú právnické osoby, ktoré za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodária s vlastným majetkom a so svojimi finančnými prostriedkami.

(2) Obec a vyšší územný celok financujú svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov, ako aj zo štátnych dotácií. Zákon ustanoví, ktoré dane a

poplatky sú príjmom obce a vyššieho územného celku. Štátnych dotácií sa možno domáhať len v medziach zákona.

Čl. 66

Obec má právo združovať sa s inými obcami na zabezpečovanie vecí spoločného záujmu; rovnaké právo združovať sa s inými vyššími územnými celkami má aj vyšší územný celok.

Čl. 67

Vo veciach územnej samosprávy rozhodujú obec a vyšší územný celok samostatne. Povinnosti a obmedzenia možno obci a vyššiemu územnému celku ukladať len zákonom. Územná samospráva sa uskutočňuje na zhromaždeniach obyvateľov obce, miestnym referendom, referendom na území vyššieho územného celku, orgánmi obce alebo orgánmi vyššieho územného celku.

Čl. 68

Vo veciach územnej samosprávy a na zabezpečenie úloh vyplývajúcich pre samosprávu zo zákona môžu obec a vyšší územný celok vydávať všeobecne záväzné nariadenia.

Čl. 69

(1) Orgánmi obce sú

- a) obecné zastupiteľstvo,**
- b) starosta obce.**

(2) Obecné zastupiteľstvo tvoria poslanci obecného zastupiteľstva. Poslancov volia obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt, na štyri roky. Voľby poslancov sa uskutočňujú na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním.

(3) Starostu obce volia obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním, na štyri roky. Dôvody a spôsob odvolania starostu pred uplynutím volebného obdobia upraví zákon. Starosta obce je výkonným orgánom obce. Starosta obce vykonáva obecnú správu a zastupuje obec navonok.

(4) Orgánmi vyššieho územného celku sú

- a) zastupiteľstvo vyššieho územného celku,
- b) predseda vyššieho územného celku,

(5) Zastupiteľstvo vyššieho územného celku tvoria poslanci zastupiteľstva vyššieho územného celku. Poslancov volia obyvatelia vyššieho územného celku, ktorí majú na jeho území trvalý pobyt, na štyri roky. Voľby poslancov sa uskutočňujú na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním.

(6) Predsedu vyššieho územného celku volia obyvatelia vyššieho územného celku, ktorí majú na jeho území trvalý pobyt, na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním na štyri roky. Dôvody a spôsob odvolania predsedu vyššieho územného celku pred uplynutím voleného obdobia upraví zákon. Predseda vyššieho územného celku je výkonným orgánom vyššieho územného celku, vykonáva správu vyššieho územného celku a zastupuje vyšší územný celok navonok.

Čl. 71

(1) Na obec a vyšší územný celok možno zákonom preniesť výkon určených úloh miestnej štátnej správy. Náklady takto preneseného výkonu štátnej správy uhrádza štát.

(2) Pri výkone štátnej správy môžu obec a vyšší územný celok vydávať v rámci svojej územnej pôsobnosti ako aj na základe splnomocnenia v zákone a v jeho medziach, všeobecne záväzné nariadenia. Výkon štátnej správy prenesený na obec alebo na vyšší územný celok zákonom riadi a kontroluje vláda. Podrobnosti ustanoví zákon.

Piata hlava
ZÁKONODARNÁ MOC
Prvý oddiel
NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Čl. 77

(1) Funkcia poslanca je nezlučiteľná s výkonom funkcie sudcu, prokurátora, príslušníka ozbrojených síl a ozbrojeného zboru.

(2) Ak bol poslanec vymenovaný za člena vlády Slovenskej republiky, jeho mandát poslanca počas výkonu tejto funkcie nezaniká, iba sa neuplatňuje.

Čl. 78

(1) Za hlasovanie v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej výboroch poslanca nemožno stíhať, a to ani po zániku jeho mandátu.

(2) Za výroky pri výkone funkcie poslanca prednesené v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej orgáne nemožno poslanca trestne stíhať a to ani po zániku jeho mandátu. Poslanec podlieha disciplinárnej právomoci Národnej rady Slovenskej republiky. Občianskoprávna zodpovednosť poslanca týmto nie je dotknutá.

(3) Poslanca nemožno trestne ani disciplinárne stíhať, ani ho vziať do väzby bez súhlasu Národnej rady Slovenskej republiky. Ak Národná rada Slovenskej republiky súhlas odoprie, trestné stíhanie alebo vzatie do väzby je počas trvania poslaneckého mandátu vylúčené. V takomto prípade počas ďalšieho výkonu poslaneckého mandátu premĺčacia doba neplynie.

(4) Ak bol poslanec pristihnutý a zadržaný pri trestnom čine, príslušný orgán je povinný to ihneď oznámiť predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky. Ak mandátový a imunitný výbor Národnej rady Slovenskej republiky následný súhlas na zadržanie nedá, poslanec musí byť ihneď prepustený.

(5) Ak je poslanec vo výkone väzby, jeho mandát nezaniká, iba sa neuplatňuje.

Čl. 81

(1) Poslanec sa môže svojho mandátu vzdať osobným vyhlásením na schôdzi Národnej rady Slovenskej republiky. Ak mu v tom bránia vážne okolnosti, môže tak urobiť písomne do rúk predsedu Národnej rady Slovenskej republiky; v takomto prípade mandát poslanca zaniká dňom doručenia písomného rozhodnutia o vzdaní sa mandátu poslanca predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky.

(2) Mandát poslanca zaniká dňom nadobudnutia právoplatnosti rozsudku, ktorým bol poslanec odsúdený za úmyselný trestný čin alebo ktorým bol poslanec odsúdený za trestný čin a súd nerozhodol v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody.

Čl. 84

(1) Národná rada Slovenskej republiky je schopná uznášať sa, ak je prítomná nadpolovičná väčšina všetkých jej poslancov.

(2) Na platné uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny prítomných poslancov, ak táto ústava neustanovuje inak.

(3) Na vyslovenie súhlasu s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 3 a 4 a na prijatie zákona vráteného prezidentom Slovenskej republiky podľa čl. 102 písm. o) je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov.

(4) Na prijatie ústavy, ústavného zákona, na vyslovenie súhlasu s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2, na prijatie uznesenia o ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky, na podanie obžaloby na prezidenta Slovenskej republiky a na vypovedanie vojny inému štátu je potrebný súhlas aspoň trojpäťinovej väčšiny všetkých poslancov.

Čl. 86

Do pôsobnosti Národnej rady Slovenskej republiky patrí najmä:

- a) uznávať sa na ústave, ústavných a ostatných zákonoch a kontrolovať ako sa dodržiavajú,
- b) ústavným zákonom schvaľovať zmluvu o vstupe do štátneho zväzku Slovenskej republiky s inými štátmi a o vypovedaní takejto zmluvy,
- c) rozhodovať o návrhu na vyhlásenie referenda,
- d) **pred ratifikáciou vyslovovať súhlas s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodnými politickými zmluvami, medzinárodnými zmluvami vojenskej povahy, medzinárodnými zmluvami z ktorých vzniká Slovenskej republike členstvo v medzinárodných organizáciách, medzinárodnými hospodárskymi zmluvami všeobecnej povahy, medzinárodnými zmluvami na ktorých vykonanie je potrebný zákon ako aj s medzinárodnými zmluvami, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb,**
- e) zriaďovať zákonom ministerstvá a ostatné orgány štátnej správy,
- f) rokovať o programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky, kontrolovať činnosť vlády a rokovať o dôvere vláde alebo jej členom,
- g) schvaľovať štátny rozpočet, preverovať jeho plnenie a schvaľovať štátny záverečný účet,
- h) rokovať o základných otázkach vnútornej, medzinárodnej, hospodárskej, sociálnej a inej politiky,
- i) **voliť predsedu a podpredsedu Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky,**
- j) uznávať sa o vypovedaní vojny, ak je Slovenská republika napadnutá alebo ak to vyplýva zo záväzkov z medzinárodných zmlúv o spoločnej obrane proti napadnutiu **a po skončení vojny o uzavretí mieru,**

- k) vysloviť súhlas na vyslanie ozbrojených síl mimo územia Slovenskej republiky,
- l) **vysloviť súhlas s pobytom cudzích ozbrojených síl na území Slovenskej republiky.**

Čl. 87

(1) Návrh zákona môžu podať výbory Národnej rady Slovenskej republiky, poslanci a vláda Slovenskej republiky.

(2) **Ak prezident Slovenskej republiky vráti zákon s pripomienkami, Národná rada Slovenskej republiky zákon opätovne prerokuje a v prípade jeho schválenia musí byť takýto zákon vyhlásený.**

(3) **Zákon podpisuje prezident Slovenskej republiky, predseda Národnej rady Slovenskej republiky a predseda vlády Slovenskej republiky. Ak Národná rada Slovenskej republiky po opätovnom prerokovaní schváli zákon napriek pripomienkam prezidenta Slovenskej republiky a prezident Slovenskej republiky zákon nepodpíše, zákon sa vyhlási aj bez podpisu prezidenta Slovenskej republiky.**

(4) **Zákon nadobudne platnosť vyhlásením. Podrobnosti o vyhlasovaní zákonov, medzinárodných zmlúv a právne záväzných aktov medzinárodnej organizácie podľa čl. 7 ods. 2 ustanoví zákon.**

Čl. 89

(1) Predsedu Národnej rady Slovenskej republiky volí a odvoláva v tajnom hlasovaní Národná rada Slovenskej republiky nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Predseda je zodpovedný len Národnej rade Slovenskej republiky.

(2) Predseda Národnej rady Slovenskej republiky

- a) zvoláva a riadi schôdze Národnej rady Slovenskej republiky,
- b) podpisuje ústavu, ústavné zákony a zákony,
- c) prijíma sľub poslancov Národnej rady Slovenskej republiky,

- d) vyhlasuje voľby do Národnej rady Slovenskej republiky, voľbu prezidenta Slovenskej republiky a voľby do orgánov územnej samosprávy,
- e) vyhlasuje ľudové hlasovanie o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky,
- f) **vykonáva ďalšie úlohy, ak tak ustanoví zákon.**

(3) Predseda Národnej rady Slovenskej republiky ostáva vo funkcii aj po uplynutí volebného obdobia, kým si Národná rada Slovenskej republiky nezvolí nového predsedu.

Druhý oddiel

REFERENDUM

Čl. 95

(1) Referendum vyhlasuje prezident Slovenskej republiky, ak o to petíciou požiadajú aspoň 350 000 občanov, alebo ak sa na tom uznesie Národná rada Slovenskej republiky, a to do 30 dní od prijatia petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky.

(2) **Prezident Slovenskej republiky môže pred vyhlásením referenda podať na Ústavný súd Slovenskej republiky návrh na rozhodnutie či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky podľa odseku 1 je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom. Ak prezident Slovenskej republiky podá na Ústavný súd Slovenskej republiky návrh na rozhodnutie či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, od podania návrhu prezidenta Slovenskej republiky do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky lehota podľa odseku 1 neplynie.**

Šiesta hlava
Výkonná moc
Prvý oddiel
PREZIDENT SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Čl. 102

(1) Prezident

- a) zastupuje Slovenskú republiku navonok, dojednáva a ratifikuje medzinárodné zmluvy. Dojednávanie medzinárodných zmlúv môže preniesť na vládu Slovenskej republiky alebo so súhlasom vlády na jej jednotlivých členov,**
- b) môže podať na Ústavný súd Slovenskej republiky návrh na rozhodnutie o súlade dojednanej medzinárodnej zmluvy, na ktorú je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, s ústavou a ústavným zákonom,**
- c) prijíma, poveruje a odvoláva vedúcich diplomatických misií,**
- d) zvoláva ustanovujúcu schôdzu Národnej rady Slovenskej republiky,**
- e) môže rozpustiť Národnú radu Slovenskej republiky, ak Národná rada Slovenskej republiky v lehote šiestich mesiacov od vymenovania vlády Slovenskej republiky neschválila jej programové vyhlásenie, ak sa Národná rada Slovenskej republiky neuzniesla do troch mesiacov o vládnom návrhu zákona, s ktorým vláda Slovenskej republiky spojila vyslovenie dôvery, ak Národná rada Slovenskej republiky nebola dlhšie ako tri mesiace spôsobilá uznášať sa, hoci jej zasadanie nebolo prerušené a hoci bola v tom čase opakovane zvolávaná na schôdzu,**

alebo ak zasadanie Národnej rady Slovenskej republiky bolo prerušené na dlhší čas, ako dovoľuje ústava. Toto právo nemôže uplatniť počas posledných šiestich mesiacov svojho volebného obdobia, **počas vojny, vojnového stavu alebo výnimočného stavu**. Prezident rozpustí Národnú radu Slovenskej republiky v prípade, ak v ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta, prezident nebol odvolaný,

- f) podpisuje zákony,
- g) vymenúva a odvoláva predsedu a ostatných členov vlády Slovenskej republiky, poveruje ich vedením ministerstiev a prijíma ich demisiu; predsedu a ostatných členov vlády odvoláva v prípadoch uvedených v čl. 115 a 116,
- h) **vymenúva a odvoláva vedúcich ústredných orgánov, vyšších štátnych funkcionárov a ďalších funkcionárov v prípadoch, ktoré ustanoví zákon; vymenúva a odvoláva rektorov vysokých škôl, vymenúva vysokoškolských profesorov, vymenúva a povyšuje generálov,**
- i) **udeľuje** vyznamenania, ak na to nespĺnomocní iný orgán,
- j) **odpúšťa a zmierňuje tresty uložené súdmi v trestnom konaní a zahľadá odsúdenie, a to formou individuálnej milosti alebo amnestie,**
- k) je hlavným veliteľom ozbrojených síl,
- l) **vypovedáva vojnu na základe rozhodnutia Národnej rady Slovenskej republiky, ak je Slovenská republika napadnutá alebo ak to vyplýva zo záväzkov z medzinárodných zmlúv a spoločnej obrane proti napadnutiu a uzatvára mier,**
- m) **môže na návrh vlády Slovenskej republiky nariadiť mobilizáciu ozbrojených síl, vyhlásiť vojnový stav alebo vyhlásiť výnimočný stav,**
- n) vyhlasuje referendum,

- o) **môže vrátiť Národnej rade Slovenskej republiky zákon s pripomienkami do 15 dní od doručenia schváleného zákona,**
- p) **podáva Národnej rade Slovenskej republiky správy o stave Slovenskej republiky a o závažných politických otázkach,**
- r) **má právo vyžadovať si od vlády Slovenskej republiky a od jej členov informácie potrebné na plnenie svojich úloh,**
- s) **vymenúva a odvoláva sudcov, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, Generálneho prokurátora Slovenskej republiky a troch členov Súdnej rady Slovenskej republiky; prijíma sľub sudcov,**
- t) **vymenúva a odvoláva sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, predsedu a podpredsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky; prijíma sľub sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky.**

(2) Rozhodnutie prezidenta vydané podľa článku 102 ods. 1 písm. c) a j) ak ide o udelenie amnestie, a podľa písmena k) je platné, ak ho podpíše predseda vlády Slovenskej republiky alebo **ním poverený minister**; v týchto prípadoch za rozhodnutia prezidenta zodpovedná vláda Slovenskej republiky.

(3) Podmienky vypovedania vojny, vyhlásenia vojnového stavu, vyhlásenia výnimočného stavu, vyhlásenia núdzového stavu a spôsob výkonu verejnej moci v čase vojny, vyhlásenia vojnového stavu, vyhlásenia výnimočného stavu, ustanoví ústavný zákon.

(4) Podrobnosti o výkone ústavných právomocí prezidenta podľa odseku 1 môže ustanoviť zákon.

Čl. 105

(1) Ak nie je prezident zvolený, alebo ak sa funkcia prezidenta uvoľní a ešte nie je zvolený nový prezident, alebo ak bol zvolený nový prezident, ale ešte nezložil sľub, alebo ak prezident nemôže svoju funkciu vykonávať pre závažné dôvody, **oprávnenia prezidenta podľa čl. 102 ods. 1 písm. a), b), c), k), n) a o)**

prechádzajú na vládu Slovenskej republiky. Vláda môže v tom čase poveriť svojho predsedu vykonávať niektoré právomoci prezidenta. Na predsedu vlády prechádza v tom čase aj hlavné velenie ozbrojených síl. Oprávnenia prezidenta podľa čl. 102 ods. 1 písm. d), g), h), l), m), s) a t) prechádzajú v tom čase na predsedu Národnej rady Slovenskej republiky.

(2) Ak prezident nemôže vykonávať svoju funkciu dlhšie ako šesť mesiacov, Ústavný súd Slovenskej republiky vyhlási, že funkcia prezidenta sa uvoľnila. Dňom vyhlásenia sa skončí funkčné obdobie doterajšieho prezidenta.

Druhý oddiel

VLÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Čl. 108

Vláda Slovenskej republiky je **vrcholným** orgánom výkonnej moci.

Čl. 109

(1) Vláda sa skladá z predsedu, podpredsedov a ministrov.

(2) **Výkon funkcie člena vlády je nezlučiteľný s výkonom poslaneckého mandátu, s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, alebo s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku a vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti.**

Článok 119

Vláda rozhoduje v zbore

a) o návrhoch zákonov,

- b) o nariadeniach vlády,
- c) o programe vlády a o jeho plnení,
- d) o zásadných opatreniach na zabezpečenie hospodárskej a sociálnej politiky Slovenskej republiky,
- e) o návrhoch štátneho rozpočtu a štátneho záverečného účtu,
- f) o medzinárodných zmluvách Slovenskej republiky, ktorých dojednávanie preniesol na vládu prezident Slovenskej republiky,**
- g) o súhlase s prenesením dojednávania medzinárodných zmlúv podľa čl. 102 ods. 1 písm. a) na jednotlivých členov vlády,**
- h) o podaní návrhu na Ústavný súd Slovenskej republiky, aby rozhodol o súlade dojednanej medzinárodnej zmluvy, na ktorú je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, s ústavou a s ústavným zákonom,**
- i) o zásadných otázkach vnútornej a zahraničnej politiky,
- j) o podaní návrhu zákona alebo iného závažného opatrenia na verejnú diskusiu,
- k) o tom, že požiada o vyslovenie dôvery,
- l) o udelení amnestie vo veciach priestupkov,
- m) o vymenúvaní a odvolávaní ďalších štátnych funkcionárov v prípadoch ustanovených zákonom a troch členov Súdnej rady Slovenskej republiky,**
- n) o návrhu na vyhlásenie výnimočného stavu, o návrhu na mobilizáciu ozbrojených síl, o návrhu na vyhlásenie vojnového stavu a o vyhlásení núdzového stavu,**
- o) o vyslaní ozbrojených síl mimo územia Slovenskej republiky na účel humanitárnej pomoci, vojenských cvičení alebo mierových pozorovateľských misií, o súhlase s pobytom cudzích ozbrojených síl na území Slovenskej republiky na účel humanitárnej pomoci vojenských cvičení alebo mierových pozorovateľských misií, o**

súhlase s prechodom cudzích ozbrojených síl cez územie Slovenskej republiky,

p) o ďalších otázkach, ak to ustanoví zákon.

Článok 120

(1) Na vykonanie zákona a v jeho medziach môže vláda vydávať nariadenia.

(2) Ak tak ustanoví zákon je vláda oprávnená vydávať nariadenia aj na vykonanie Európskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na strane jednej a Slovenskou republikou na strane druhej.

(3) Nariadenie vlády podpisuje predseda vlády.

(4) Nariadenie vlády sa musí vyhlásiť spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

SIEDMA HLAVA

Súdna moc

Prvý oddiel

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Čl. 125

(1) Ústavný súd rozhoduje o súlade

- a) zákonov s ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom,
- b) nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a

ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a so zákonmi,

- c) všeobecne záväzných nariadení vydaných podľa článku 68 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, ak o nich nerozhoduje iný súd,
- d) všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzných nariadení orgánov územnej samosprávy vydaných podľa článku 71 ods. 2 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi, s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, ak o nich nerozhoduje iný súd.

(2) Ak ústavný súd prijme návrh na konanie podľa odseku 1, môže pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalším uplatňovaním môže dôjsť k ohrozeniu základných práv a slobôd, ak hrozí značná hospodárska škoda, alebo iný vážny nenapraviteľný následok.

(3) Ak ústavný súd svojim rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlady, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu povinné uviesť ich do súladu s ústavou, s ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami vyhláseným spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. b) a c) aj s inými zákonmi, ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. d), s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

(4) Ústavný súd nerozhoduje o súlade návrhu zákona alebo návrhu iného všeobecne záväzného právneho predpisu s ústavou, s medzinárodnou zmluvou, ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom alebo s ústavným zákonom.

(5) Platnosť rozhodnutia o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení zaniká vyhlásením rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej, ak rozhodnutie o pozastavení účinnosti napadnutého právneho predpisu ústavný súd už predtým nezrušil pretože pominuli dôvody pre ktoré bolo prijaté.

(6) Rozhodnutie ústavného súdu vydané podľa odsekov 1, 2 a 5 sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je záväzné pre každého.

Čl. 125a

(1) Ústavný súd rozhoduje o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky (čl. 86 písm. d) s ústavou a ústavnými zákonmi.

(2) Návrh na rozhodnutie podľa odseku 1 môže podať ústavnému súdu prezident Slovenskej republiky alebo vláda pred tým, ako predloží dojednanú medzinárodnú zmluvu na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky.

(3) Ústavný súd rozhodne o návrhu podľa odseku 2 do lehoty ustanovenej zákonom; ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzinárodná zmluva nie je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, je možné takúto medzinárodnú zmluvu ratifikovať iba po zmene ústavy alebo ústavného zákona.

Čl. 125b

(1) Ústavný súd rozhoduje o tom, či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky podľa čl. 95 ods. 1 je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom.

(2) Návrh na rozhodnutie podľa odseku 1 môže podať ústavnému súdu prezident Slovenskej republiky pred vyhlásením referenda, ak má pochybnosti, či predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky podľa čl. 95 ods. 1 je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom.

(3) Ústavný súd rozhodne o návrhu podľa odseku 2 do 60 dní odo dňa jeho prijatia na konanie; ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že predmet petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky podľa čl. 95 ods. 1 nie je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, nie je možné referendum vyhlásiť.

Čl. 127

(1) Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

(2) Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 a zruší takéto rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné prikázať, aby ten kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

(3) Zodpovednosť toho, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, za škodu alebo inú ujmu nie je rozhodnutím ústavného súdu dotknutá.

Čl. 127a

(1) Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému zásahu štátu do ich práva na samosprávu.

(2) Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti orgánu územnej samosprávy, vysloví v čom spočíva porušenie práva na samosprávu, aký ústavný zákon alebo zákon bol porušený a akým zásahom štátu toto porušenie nastalo. Zároveň zruší napadnuté rozhodnutie štátneho orgánu, alebo ak porušenie zaručeného práva na samosprávu spočívalo v inom zásahu štátu než je rozhodnutie, zakáže príslušnému orgánu pokračovať v porušovaní práva na samosprávu a prikáže mu, aby ak je to možné, obnovil stav pred porušením.

Čl. 128

Ústavný súd podáva výklad ústavy alebo ústavného zákona, ak je vec sporná. Rozhodnutie ústavného súdu o výklade ústavy alebo ústavného zákona sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Výklad a jeho právne účinky sú všeobecne záväzné odo dňa jeho vyhlásenia.“

Čl. 129

(1) Ústavný súd rozhoduje o sťažnosti proti rozhodnutiu o overení alebo neoverení mandátu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky.

(2) Ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky a volieb do orgánov územnej samosprávy.

(3) Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach proti výsledku referenda a o sťažnostiach proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky.

(4) Ústavný súd rozhoduje o tom, či rozhodnutie o rozpustení alebo pozastavení činnosti politickej strany alebo politického hnutia je v zhode s ústavnými zákonmi a s inými zákonmi.

(5) Ústavný súd rozhoduje o obžalobe Národnej rady Slovenskej republiky proti prezidentovi Slovenskej republiky vo veci úmyselného porušenia ústavy **alebo** vlastizrady.

(6) Ústavný súd rozhoduje o tom, či rozhodnutie o vyhlásení výnimočného stavu a na toto rozhodnutie nadväzujúce ďalšie rozhodnutia boli vydané v súlade s ústavou a ústavným zákonom.

(7) Rozhodnutie ústavného súdu podľa predchádzajúcich odsekov je záväzné pre všetky orgány verejnej moci, fyzické osoby alebo právnické osoby, ktorých sa týka. Príslušný orgán verejnej moci je povinný bez zbytočného odkladu zabezpečiť ich vykonanie. Podrobnosti ustanoví zákon.

Čl. 130

(1) Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh

- a) najmenej päťina poslancov Národnej rady Slovenskej republiky,
- b) prezident Slovenskej republiky,
- c) vláda Slovenskej republiky,
- d) súd,
- e) generálny prokurátor,
- f) **každý, o ktorého práve sa má konať v prípadoch ustanovených v čl. 127 a 127a,**
- g) **verejný ochranca základných práv a slobôd podľa čl. 151a ods. 3 písm. b) a c).**

(2) Zákon ustanoví, kto má právo podať návrh na začatie konania podľa čl. 129.

Čl. 131

(1) Ústavný súd rozhoduje v pléne vo veciach uvedených v čl. 105 ods. 2, čl. 107, čl. 125 ods. 1 písm. a) a b), čl. 125a ods. 1, čl. 125b ods. 1, čl. 128, čl. 129 ods. 2 až 6, čl. 136 ods. 2 a 3, čl. 138 ods. 2 písm. b) a c), o zjednocovaní právnych názorov senátov, o úprave svojich vnútorných pomerov a o návrhu rozpočtu ústavného súdu. Plénum Ústavného súdu sa uznáva nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov. Ak sa táto väčšina nedosiahne, návrh sa zamietne.

(2) O ostatných veciach rozhoduje ústavný súd v trojčlenných senátoch. Senát sa uznáva nadpolovičnou väčšinou svojich členov.

Čl. 132

zrušený

Čl. 134

(1) Ústavný súd sa skladá z trinástich sudcov.

(2) Sudcov ústavného súdu vymenúva na návrh Národnej rady Slovenskej republiky na dvanásť rokov prezident Slovenskej republiky. Národná rada Slovenskej republiky predkladá dvojnásobný počet kandidátov na sudcov, ktorých má prezident Slovenskej republiky vymenovať.

(3) Za sudcu ústavného súdu môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný do Národnej rady Slovenskej republiky, dosiahol vek 40 rokov, má vysokoškolské právnické vzdelanie a je najmenej 15 rokov činný v právnickom povolaní. Tá istá osoba nemôže byť opakovane vymenovaná za sudcu ústavného súdu.

(4) Sudca ústavného súdu skladá do rúk prezidenta Slovenskej republiky tento sľub: „Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka a práv občana, chrániť princípy právneho štátu, spravovať sa ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne.

(5) Zložením sľubu sa sudca ústavného súdu ujíma svojej funkcie.

Čl. 136

(1) Sudcovia ústavného súdu majú imunitu rovnako ako poslanci Národnej rady Slovenskej republiky.

(2) Súhlas na trestné stíhanie sudcu ústavného súdu alebo na jeho vzatie do väzby dáva ústavný súd.

(3) Ústavný súd dáva súhlas na trestné stíhanie alebo vzatie do väzby sudcu a generálneho prokurátora.

(4) Ak ústavný súd súhlas odoprie, trestné stíhanie alebo vzatie do väzby je počas trvania funkcie sudcu ústavného súdu, funkcie sudcu alebo funkcie generálneho prokurátora vylúčené.

Čl. 137

(1) Ak je vymenovaný sudca ústavného súdu členom politickej strany alebo politického hnutia, je povinný vzdať sa členstva v nich ešte pred zložením sľubu.

(2) Sudcovia ústavného súdu vykonávajú funkciu ako svoje povolanie. Výkon tejto funkcie je nezlučiteľný **s funkciou v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou okrem správy vlastného majetku a vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti.**

(3) Dňom, keď sa sudca ujíma svojej funkcie, zaniká jeho poslanecký mandát a členstvo vo vláde Slovenskej republiky.

Čl. 138

(1) Sudca ústavného súdu sa môže svojej funkcie vzdať písomným oznámením predsedovi ústavného súdu. Jeho funkcia v takom prípade zaniká uplynutím kalendárneho mesiaca v ktorom bolo písomné oznámenie o vzdaní sa funkcie doručené.

(2) Prezident Slovenskej republiky sudcu ústavného súdu odvolá

- a) na základe odsudzujúceho právoplatného rozsudku pre úmyselný trestný čin alebo ak bol právoplatne odsúdený pre trestný čin a súd nerozhodol v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody,**
- b) na základe disciplinárneho rozhodnutia ústavného súdu pre čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom jeho funkcie sudcu ústavného súdu,**
- c) ak ústavný súd oznámil, že sudca sa nezúčastňuje na konaní ústavného súdu dlhšie ako jeden rok alebo**
- d) ak zanikla jeho voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky.**

Druhý oddiel

SÚDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Čl. 141

(1) V Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy.

(2) Súdnictvo sa vykonáva na všetkých stupňoch oddelene od iných štátnych orgánov.

Čl. 141a

Súdna rada Slovenskej republiky

(1) Predsedom Súdnej rady Slovenskej republiky je predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Jej ďalšími členmi sú;

- a) ôsmi sudcovia ostatných súdov, ktorých volia a odvolávajú sudcovia Slovenskej republiky,
- b) traja členovia, ktorých volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky,
- c) traja členovia, ktorých vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky,
- d) traja členovia, ktorých vymenúva a odvoláva vláda Slovenskej republiky.

(2) Funkčné obdobie členov súdnej rady je päť rokov. Tá istá osoba môže byť zvolená alebo vymenovaná za člena súdnej rady najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach.

(3) Do pôsobnosti súdnej rady patrí najmä:

- a) predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy na vymenovanie za sudcu a na odvolanie sudcu,
- b) rozhodovať o pridelení a preložení sudcov,
- c) predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy kandidátov na vymenovanie predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a návrhy na ich odvolanie,
- d) predkladať vláde Slovenskej republiky návrhy kandidátov na sudcov, ktorí by mali pôsobiť za Slovenskú republiku v medzinárodných súdnych orgánoch,
- e) voliť a odvolávať členov disciplinárnych senátov a voliť a odvolávať predsedov disciplinárnych senátov,
- f) vyjadrovať sa k návrhu rozpočtu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pri zostavovaní návrhu štátneho rozpočtu.

(4) Na prijatie uznesenia súdnej rady je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých jej členov

(5) Podrobnejšiu úpravu spôsobu ustanovenia členov súdnej rady, jej pôsobnosti, organizácie a vzťahov k orgánom správy súdnictva a orgánom sudcovskej samosprávy ustanoví zákon.

Čl. 142

(1) Súdny rozhodujú v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci. Súdny rozhodujú aj o iných veciach, ak tak ustanoví zákon.

(2) Súdny rozhodujú v senátoch, ak zákon neustanoví, že vo veci rozhoduje jediný sudca. Zákon ustanoví, kedy sa na rozhodovaní senátov zúčastňujú aj prísediaci sudcovia z radov občanov a kedy môže vo vyhradených veciach rozhodnúť aj iná súdom poverená úradná osoba.

(3) Rozsudky sa vyhlasujú v mene Slovenskej republiky a vždy verejne.

(4) Zákonom možno zriadiť prostriedky a formy mimosúdneho riešenia sporov.

Čl. 143

(1) Sústavu súdov tvoria Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy.

(2) Podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi ustanoví zákon.

(3) V rozsahu ustanovenom zákonom sa na riadení a správe súdov podieľajú aj orgány sudcovskej samosprávy.

Čl. 144

(1) Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa článku 7 ods. 5 a zákonom. Rozsah imunity sudcov ustanoví zákon.

(2) Ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, **medzinárodnej zmluve podľa článku 7 ods. 5 alebo zákonu**, konanie preruší a podá návrh na začatie konania **podľa článku 125 ods. 1**. Právny názor Ústavného súdu Slovenskej republiky obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

Čl. 145

(1) Sudcov vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky na základe návrhu Súdnej rady Slovenskej republiky bez časového obmedzenia.

(2) Za sudcu môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný do Národnej rady Slovenskej republiky, dosiahol vek 30 rokov a má vysokoškolské právnické vzdelanie. Ďalšie predpoklady na vymenovanie za sudcu a jeho postup ustanoví zákon.

(3) Predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vymenúva na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky zo sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky prezident Slovenskej republiky, na päť rokov. Tá istá osoba môže byť vymenovaná za predsedu alebo podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach. Pred uplynutím funkčného obdobia môže prezident Slovenskej republiky odvolať predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky alebo podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z dôvodov ustanovených zákonom.

(4) Sudca skladá do rúk prezidenta Slovenskej republiky tento sľub: "Sľubujem na svoju česť a svedomie, že sa budem spravovať ústavou, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a zákonmi, budem vykladať zákony a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne.

(5) Zložením sľubu sa sudca ujíma svojej funkcie.

Článok 145a

(1) Ak je vymenovaný sudca členom politickej strany alebo politického hnutia, je povinný vzdať sa členstva v nich ešte pred zložením sľubu.

(2) Sudca vykonáva funkciu ako svoje povolanie. Výkon funkcie sudcu je nezlučiteľný s funkciou v inom orgáne verejnej moci, s pracovným pomerom, s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku, vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti a členstva v Súdnej rade Slovenskej republiky.

(3) Dňom, keď sa sudca ujíma svojej funkcie, zaniká jeho poslanecký mandát a členstvo vo vláde Slovenskej republiky.

Článok 146

Sudca sa môže svojej funkcie vzdať písomným oznámením prezidentovi Slovenskej republiky. Jeho funkcia v takom prípade zaniká uplynutím kalendárneho mesiaca, v ktorom bolo písomné oznámenie o vzdaní sa funkcie doručené.

Článok 147

(1) Prezident Slovenskej republiky na návrh súdnej rady sudcu odvolá na základe právoplatného odsudzujúceho rozsudku pre úmyselný trestný čin, na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu pre čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu alebo ak zanikla jeho voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky.

(2) Prezident Slovenskej republiky na návrh súdnej rady môže sudcu odvolať,

- a) ak mu zdravotný stav dlhodobo nedovoľuje, najmenej však počas jedného roka, riadne vykonávať sudcovské povinnosti,**

- b) ak dosiahol vek 65 rokov.

Čl. 148

(1) Sudcu možno preložiť na iný súd len s jeho súhlasom alebo na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu.

(2) Dôvody prerušenia výkonu sudcovskej funkcie a podmienky na dočasné pozastavenie funkcie sudcu alebo na dočasné pridelenie sudcu ustanoví zákon.

(3) Spôsob ustanovenia prísediacich sudcov ustanoví zákon.

ÔSMA HLAVA

PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY A VEREJNÝ OCHRÁNCA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD

Čl. 151a

(1) Verejný ochranca základných práv a slobôd sa v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom spolupodiela na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, pokiaľ je takéto konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť orgánov verejnej správy v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

(2) Verejného ochráncu základných práv a slobôd volí Národná rada Slovenskej republiky z kandidátov, ktorých jej navrhne najmenej 15 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. Za verejného ochráncu základných práv a slobôd možno zvoliť každého občana Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný za poslanca Národnej rady Slovenskej republiky a v deň voľby dosiahol vek 35 rokov. Tá istá osoba môže byť zvolená za verejného ochráncu základných práv a slobôd najviac v dvoch po sebe nasledujúcich päťročných obdobiach.

(3) Verejný ochranca základných práv a slobôd najmä

- a) predkladá najmenej raz do roka písomnú správu o svojej činnosti a o zistených nedostatkoch v konaní a rozhodovaní orgánov verejnej správy Národnej rade Slovenskej republiky,**
- b) môže podať návrh, aby ústavný súd rozhodol o súlade všeobecne záväzného nariadenia podľa článku 68 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom,**
- c) môže podať návrh, aby ústavný súd rozhodol o súlade všeobecne záväzného právneho predpisu miestneho orgánu štátnej správy alebo všeobecne záväzného nariadenia orgánu územnej samosprávy vydaného podľa článku 71 ods. 2 s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi, s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy.**

(4) Podrobnosti o výbere a odvolávaní verejného ochrancu základných práv a slobôd, jeho postavení, pôsobnosti, základných pravidiel činnosti a o odbornom, organizačnom a technickom zabezpečení Kancelárie verejného ochrancu základných práv a slobôd ustanoví zákon.

DEVIATA HLAVA

Prechodné a záverečné ustanovenia

Čl. 154b

(1) Sudcu zvoleného na štyri roky pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona vymenuje po uplynutí jeho volebného obdobia prezident

Slovenskej republiky na návrh súdnej rady za sudcu bez časového obmedzenia aj vtedy, ak v deň vymenovania nedosiahol vek 30 rokov.

(2) Sudcovia zvolení podľa doterajších predpisov bez časového obmedzenia sa pokladajú za sudcov vymenovaných podľa tohto ústavného zákona.

(3) Predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a podpredseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zostávajú vo funkcii až do ustanovenia predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa tohto ústavného zákona. Predsedovia okresných súdov a krajských súdov zostávajú vo funkcii až do ustanovenia predsedov okresných súdov a krajských súdov podľa tohto ústavného zákona.

(4) Sudcov ústavného súdu vymenovaných pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona sa ustanovenie čl. 134 ods. 2 prvá veta a ods. 3 druhá veta nedotýka.

Čl. II

Tento ústavný zákon nadobúda účinnosť 1. októbra 2000 okrem čl. 125a, čl. 127, 127a a čl. 134 ods.1 a 3, ktoré nadobudnú účinnosť dňom vymenovania ďalších sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky podľa čl. 134 ods. 1 a okrem čl. 141a, čl. 145, 146 a 147, ktoré nadobúdajú účinnosť dňom ustanovenia všetkých členov Súdnej rady Slovenskej republiky.